

Quasi-socialisten. Hollanders te Antwerpen. Deel 2

E. d'Oliveira

bron

E. d'Oliveira, *Quasi-socialisten. Hollanders te Antwerpen. Deel 2*. Vennootschap "Letteren en Kunst", Amsterdam z.j. [ca. 1907]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/oliv001quas02_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

XI

Allegro.

Zoet-zachte lentewind was gewaaid door de straten der wachtende stad.

De Mei-morgen geurde in zon-doorgloede nevelen.

En uit de vele zwart-nauwe stad-aderen, klonk opgewekt tromroffelen, en de steenen vloeren dreunden van mensch-troep-getrappel. De kalm-glanzende, plat-bollige vensterruiten weerkaatsten rooden schijn van veel wapperende vaandels. Als kalm-kloppend bloed stuwden de donkere drommen zich door de nauwe slingergangen, tusschen de hoge huiswanden, ver van elkaar, door dik steen gescheiden, elkaar niet wetend; dan plots elkaar ziend, in geestdrift's lach, als ze dreunend zich wierpen in 't hart van de stad, en in snikkende blijdschap herkenden aan 't roode teeken 't zelfde doel.

De markt werd 'n zwart krioelen van mensche-koppen; arbeiders in hun beste kleeren, met gloednieuwe hoeden, wachtten in wemelende groepjes. Er waren er met bruine, doorgroefde wangen door de zon vergloeid, die tinten vreemd om hel-blonden knevel; onhandig in hun zelden gedragen heerekleeren. En anderen met vuile gezichten zoo maar uit arbeid geloopen, stoer in bruine of blauwe werkbuizen. En heeren met hooge boorden; en vrouwen uit 't volk, breed, met bloote blonde koppen; en linksche burgervrouwjtjes met verouderde hoeden en mantels; en modieus gekleede dames. Ook kinderen met witte, rood-gebiesde pakjes; die droegen frissche bloem-guirlandes; en meisjes met helder-groene blader-kransen om de haar-koppen, die glans-blond.

Koperen instrumenten, zon-weerkaatsend, schitterden op, uit 't doffe mensche-zwart.

En er wapperden helder-roode doeken boven het koppen-gewemel.

Toen vormden zich scherp-gescheiden groepen bij bevelend trompet-geschetter; vaandels werden in bandelieren geheven, trommen bromden en roffelden fel-scheurend geplof. Jubelend-zwaar schalde krachtige muziek uit alle hoeken, en vòòrt ging 't, in streng-rechte rangen.

Men zag 'n stoet zich vormen spontaan, als ware de wemelende drom 'n spiraal, 'n inéén-gekronkelde mensche-massa-slang

Zwaar dreunde nu weer koraal voetgetrappel door de straten, en de willende menschestroom bewoog snél zich voort, tusschen twee zwarte, afbrokkelende oevers van blooden en nieuwsgierigen.

Jubelend stegen de geluidsgolven uit 't schetterend koper, en weer was in de deinende stoet ijl-blij, kristal-rein getjinkel van glaspiano. Fier keken de mannen uit de rangen opzij naar de blooden; vrijheidszang was in hun oogen, maar ook: uitdaging. Berozigd hun trillende gelaten door weerschijn van waaiende vanen.

Tusschen de ernst-zwart-stroeve drommen der mannen, speelden frisch-witte groepjes van huppelende, bekranste kinderen; voerend mee balsemende bloeme-geuren, zingend met helder-hooge stemmen, blootshoofds in de zacht-zonnige Mei-morgen.

Met roffelende trommen en waaiende vanen en wreed hoon-geschetter van strijdmuziek; dreunde de drom door de deftige straten der rijken, waar neergelaten de gordijnen waren, en de trottoirs stil-leeg. Bleeke gezichten zag men soms loeren uit vensterkieren; dan steeg gierend gefluit tartend omhoog.

En door de morsige, hobbelige straten der berooiden: mannen nauw opééngedrongen, schurend toch soms langs huiswanden nog. De onverschrokken trommen en de schetterende klaroenen werden door ruiten rink-kinkend weerkaatst. De enge gangen konden de breed-zwellende geluiden niet bevatten. En uit de vuile krotten zag men gore, schonkige vrouwen komen, met schrale beharing om d'r hoofden verwaaid. De meesten gingen blootsvoets op de harde steenen, en half-naakte kinderen kropen hen na. En vanuit den stoet trachtten duizenden van laai-oogen: bemoediging en verzets-woede te doen lichten in de kil-doffe huisholen. Soms zag men rood-koppige, breedgehoede pastoors in lange rokken, en bleeke wit-omhufde nonnen met gerammel van dansenden rozekrans, door de stegen sluipen. Bij 't bulderend naderen d'r opstandings-schare, sloegen ze'n kruis, het overweldigd gelaat afgewend; verschrikte oogen néér-gedwongen.

Men trok, door zware winden verfrischt, met volle uit-barsting van muziek en juichenden op-gang van zangkeel-geluiden, langs de rusteloos voortwerkende haven; in de verte en in breede dwarsstraten dreunden over de hobbelige keien: zware ratel-wagenen, getrokken door steeds kop-knikkende reuzepaarden. En op de kaaien, waar machtig-hoekige hef-armen hieven zware vrachten van kisten en zakken en balen, en ruischende elevators schepten 't stuivende graan - staakten de stom-stoere gasten 't werk voor 'n wijle, en oogden, van onder beschermend saamgevoegde handen, den door rood-gewapper verjoligden stoet nà.

En 't begeesterd gezang van de feestende werkers, één dag vrij

in 't jaar, wekte in schunnige dwarsstraatjes verhoorde vrouwen uit d'r zwaren slaap, en men zag ze halfnaakt, haar los, hemd bijeenhoudend aan den hals, tusschen de gordijnen neuzen, en binnen in de wellust-kamerkens stapt bleeke heertjes, met omkranste verzopen oogen, haastig in hun broek, en spoedden zich naar 't venster, lorgnet schoonpoetsend.

Toen de machtige, dreun-trappende, scherp-schet'rende, juichend-zingende, in rooi' kleur jolende stoet, met de tand-blanke, huppelende kinderen, de stad, - de goud-door-zonde lentestad' - was door-gemarcheerd, en gebracht had aan verdrukkers dreigende tarding; en aan werkers, in schallende muziek en warme laai-oog-blikken: blijde verlossings-boodschap overal - stroomde ze uit in reuzige zaalruimten, waar vanuit de vier hoeken: plechtig bazuingeschal en weergalmend, in zang óp-gaand stem-leven, de heilig-huiverende menschen maakten tot één massa. En toen beklommen de meest geliefde sprekers de tribunen, en bij 't luiden van breed-golvende, geestdrift-heete zielestemmen, voltrok zich plots de mensch-vergoddelijkende eenheid met d' andere werkers, die waren tot vergadering-massa saamgesmolten, en vierden in religieuze vervluchting 't feest der herlevings-hoop, over de heele, heele aarde.

In de wit-opgedroogde straten begon nu 't steedsche lenteleven.

's Morgens, als er nog zweefden de lichtblauwe zon-doorstoven verschietsnevelen, werden de keien bestrooid met krijtwit zand en bloemen, en aan de huizen der rijken vlamden slanke kaarsen in zilveren, door boeketten omspeelde luchters. En zacht-plechtig trokken over 't doffe zandtapeet duif-blanke processies, met zingende knapen en geblink van zwaar-gouden altaar-sierraden, in zoet-bedwelmende bruin-en-blauwe wierrook-wolk-kronkeling. Terzijde knielden de devoten, in 't stof onder hun kaarsgeflinker, en mysterieus-slepend steeg zachte zonnemuziek op, tooverend 't wazige vertoon in 'n droom van gulden klank-golven.

In de heilige Mària-maand zag men vrome vrouwtjes heel vroeg in den morgen, nog huiverend, pas uit slaap, 't zwart-en-matgouden kerkboekske stijf in dof-behandschoende hand geklemd, haastig en vol ijver ter misse dribbelen. En aan de frisch-kleurige bloemestalletjes, vòòr de plechtig omhoog-wijzende spits-boog-poorten der massale kerken, - in 't hoekduister deinden reeds de gulden punt-vlammen der slank-blanke kaarsen - kochten ze in zoet aroma levende bloemetakken voor vroom-nederige offerande, - in weemoedige knieling van doffe vrouwekleeden, - aan de kinderreine Moeder-Maagd.

En wat later in den morgen schalden de straten van 't aanhoudend toeteren der krantenleurders, en 't zenuwsmartend blaf-

en-kefmisbaar der voortgezweepten honden, die trokken dreunende karren over de hobbelkeien, met verdofd geklepper van raderen. De volksbuurten braken los in 'n helsch geraas van kleede-kloppende vrouwen, en door de blauwige morgen-nevelen poederden wolken van opgestoven stof. Bloeiende breede meiden, met roode vleescharmen en vol-glimmende rozewangen, dweilden voorovergebukt de gladde trottoirs.

In de eeuwig-sombre achterbuurten, waar zelden zon kwam, luierden morsig verlepte vrouwen met vuile haren, knieën opgetrokken, voor d'r deuren, en om hen heen krielden besmoezelde, half-naakte kinderen, in den stank van d'r eigen pis. En van-niets-levende kerels, met afzichtelijk gezwollen bier-koppen, wallebakten van kroeg tot kroeg, en uren schoolden ze bijeen op de versch-bestrooide staminée-vloeren, elkander zwijgend beglurend, pint in de hand. En sluwe duivemelkers zag je in bukkigen zakengang stappen naar wed-vluchten, de vierkante manden waarin d' onrustige diertjes krib-krabbel-leefden, onbekommerd schuddend op maat van hun pas. En met angstwekkende roofdier-oogen, blootshoofds met gewaai van sluik haar, op over broek getrokken kousen, het slanke ren-lijf diep voorovergebogen, ijlden ze, menschen opzijsmijgend, kinderen omverwerpend, woest de straathoeken òm-zwaaiend, naar de eindkroeg; in hun kokenden win-hartstocht wilden ze wel iederen hinderpaal met reppende beenen vertrappelen.

Ook in de breede hart-aderen der stad, met hun monumentale groot-steedsche aanmatiging van hooge huisgevels en Fransche winkelnamen in gouden reuze-letters op zwarte borden; was lenteleven gekomen. Stormig zoemden er de stompe paard-looze trems, brutaal-bellend, door de kalme drenteling van pralend opgekleede, winkelende dames. Telkens schetterde muziek van boersche fanfare-gezelschappen banaal op: 'n rond-Vlaamsche, bol-gulle lach van: 'Kende-gà mai nie-meer, stoëfferr?'¹⁾ in 't gedistingeerd Parijzige geblaaskaak van wijde winkelstraten en breed-uitbanende boulevards.

In 't park, met z'n glanzig-vlakke, dof-veerende paden, drentelden de bonnes met roodkwabbige wangen, lichtblauwe sleep-mantels, vleugelig tullen mutsen, en lang-licht nà-zweef-slieren van sluiers. Op de banken soesden vadsige piottekes, onder aarts-domme kleplooze klakskes, rug naar wandelaars gekeerd, kop lui-leunend op over bankleuning gespreide ellebogen, rustig smorend knoestige boere-pijpen. Er was 'n kring van vuil-bruine fluimen om hen heen op 't hemelsch-zachte pad en over de frisch-vroolijk opspruitende grasjes. Soms stonden er twee, drie, rezoluut op; en vervolgden de deftige bonnes met hun onbeschoft-lacherig gevrij.

De kreupele parkwachters hinkten, in eentonig geleuter verzonken,

1) Bluffer.

over de paden, of rustten op de banken, voor d'r genoeg uit; deden snorkerig-militair met hun dikke stokken, en doorschetterden hun gekout met geaffekteerd-gebrauwd Fransch van oud onderofficier. Ze zochten de invaliden op, die met d'r eerwaardige hagel-witte baarden en rozig-frissche gelaten troonden in 't zonnetje. En drentelden, na iederen dag herhaald oude-nieuwtjes vertellen, weer verder, rytmisch mankend, 't kreupele been naar buiten, regelmatig bovenlijf-slingerend van en naar elkaar, petjes scheef van 't hinken.

Tegen den middag traden vergrofd-stoere werklieden aan, met log-wijde broeken en verstompt-berustende blikken, en wijze kinderen brachten hun 't middageten, dikke doeken om 't pannetje gewikkeld, vork tusschen band gestoken, en wachtten; geduldig toe-ziend, tot vader 't gloeiende eten had opgepikt.

In de jong-groene geboomten: was bedrijvig gehuppel en juichendschel gepiep van vlugge vogeltjes, en om de muziektent stonden plechtig-lage kastanjes, met stomp uitsterren van zacht-behaarde bladeren, en er tusschen de zacht-wollige knoppen, als bollige pluizen in zacht-blanke lammere-vacht geplukt. Hulpeloos-open lagen op den beschaduwden vloer de glim-bruin-kleverige doppen lijdelijk.

Langzaam zonk achter de boomen de heldere zon-uitstraling, en in 't eerste schemer kwamen de jonges en meiden lui aan-gewieged, de meiden zonder omslagdoek nu, maar in kleurige bloesjes; en ze zochten zich 'n bank voor den avond. Maar met het stijgen van de donkerte, zaten ze nog lang elkaar vreemd, en loom slechts gingen ze aan 't stovende vleeschgenot. Want in de boomen was 't piepen van lichte vogeltjes gedempt en kwijn-vragend geworden en 't water waarin fiere slang-nekkige zwanen langzaam-statig spitse zilveren voren trokken: was beklemmend somber in droomkabeling; en 't golfgespeel tegen de hooge oevers, waarop d' ontluikende boomen zwart stonden te wachten: wekte huivering van ontzag...

En in de rechte straten die op 't Westen liepen, waren de kringelige ruiten half door 't zonnegoud in glinstering gezet; de hooge wallen, die de stad omsloten, stonden even-groen nog onder 'n rijk van sprankelend goud. Enkele grashalmen glinsterden, zacht bewegend. Maar langzaam-aan werden de heuvelen van 't licht verlaten; ze versomberden tot donker-groen en slechts hun kammen waren van kalmen rood-koper-gloed bestoven. En ook hun goud-rossige begrenzing ver-tintte, en zwart stonden de heuvelgordels tegen den ijlblanken teerlichten heuvel, die, omhòòg, vervloeiide in zwak-blauw, dat, nòg hooger, vochtig violet werd, om naar de stad over te zweven in strakke bekoepeling van zachtbeneveld groenig zeeblauw.

Toen dreunde de stap van reuzige kerels onder de poorten

en over de holle bruggen; en 'n lange schaar van grauw-groezele werkers, blinkende schop op schouder, kroop in sleep-moeden waggelgang over den stijgenden steenweg voort, naar de plaats waar de zon was verstorven, en, tegen den blanken hemel stonden diepzwarte silhouetten van stille boomen, spitse scheepsmasten, en hoogslanke fabrieksschoorsteen. Traag sloften hun lompe schoenen over den weg, en zò zwaar wogen hun knikkende knieën, dat de massale man-gevaarten werden aangetrokken door de berm langs de baan, als bedronkenen, nauwelijks hun voeten lichtend. Voortgekropen was de grauw-krikelende mensche-slang, en z'n kop werd zwart zonder beweging; vanaf de horizon werd vol duister over den weg gegoten: 'n sombere zee, die de waggelende menschen verzwolg en aan z'n onzekere oevers stonden spook-gestalten angstig te weifelen. Toen stortte al 't leven van den weg zich kalm in d' overwinnende vol-donkere nevel-zee...

Maar de breede wandelstraten in de stad stonden in verblindend paars-en-wit schitterende belichting van maan-lachende booglampen, en beneden liepen de menschen met schim-bleeke gelaten. Geduldig slijferde de mensch-massa over de vlakke steen-metalen trottoirs, en 't gesnater van hun ijverig-geluidende stemmen steeg en daalde; en golfde, boven de wemelende dein-koppen, tot bestendig geroezemoes samen. Op de naar Parijs smachtende kafé-terrassen, vòr 't door tabaksrook om-nevel-slangde hel-lichte van zaal-inwendig, zaten de menschen om ronde tafeltjes; de mannen genoegelijk, de vrouwen met gewichtig vooruitgestoken glim-lippen onder half opgetrokken voile, en dronken uit dunne schitterkristallen bekers van 'n rood-vloeibaar glas, waarin oranje spring-belichting graag kwam verwijlen. Soms joelde 'n sleep hossende studenten, handen op elkaars schouders, door de statige wandel-rust. Witte petten lachten tusschen somber-zwarte mensch-kleeren, en met hun ronde lorgnet-glazen dreven ze helle lichtcirkels voor zich uit... Op de hoeken van de straten, in kolkende ontmoeting van twee wandelstroomen, stonden krante-jonges onwrikbaar op hun plaats te draaien; uit hun vierkant-opengesperde mondholen, worstelde geroep: 'L'Etoile, édition pour demain... l'Etoile Belge...' onmachtig tegen 't van verre aangolvende geroezemoes...

Italiaansche kindertjes met zwarte schitteroogjes, en steen-gele gezichten omkransd door zwierige mutsen van bloed-rood met oranje slang-krinkelingen, vochten zich 'n weg tusschen de lompe beenen der menigte, en voor de terrassen betokkelden rap hun springende snaren, de meisjes zingend met hoog-schelle stem.

En fiere, git-oogende, zuidelijke pracht-vrouwen, in grillig rijk-gekleurde rokken; om hun vloeiend gevormde rustige borsten 't wit-tullen keurs wolkig geplooid, en op de zwart-glanzende golf-

haren de hel-oranje hoofddoeken, die, omlaag-vallend, gaven aan zongebrende nekken vorstelijke fierheid, - draaiden frisch-krachtig de zwengels van snel tjingelende piano-orgeltjes. Dàn gingen rond met schelp; maar de massale dames aan de tafeltjes wendden onwillig af de be-geurpoeierde matte wangen.

De beklemmend-plechtige lanen van 't park léefden van liefdegefluister, en van uit donkere struik-grotten droomden soms de zoete tonen van 'n vedel. Op de hoge brug stonden zwarte mannen en joegen uit cirkel-ronde jacht-hoornen beangstigend geschetter over de kalm-spelende, tegen steilen rotsoever kabbelende watergolven.

Bolle winden hadden warme geuren geblazen door de smachtende stratenstad.

En 't schetterende, zoemende, razende, hél-kleurige groot-steedsche lente-leven had plots geantwoord in pralende uitgelatenheid.

Zoo met gulden zon doorsprankeld leek de verjeugdigde stad gezwòllen van bevend-ingehouden kracht...

XII

... Maar voor de Lente-jubel-zon, Lente-licht-geluiden, sloeg David d'oogen neer, als voor 'n grimmig-sarrende vijand.

Het schel-schetterende en dof-roezemoezende stads-lente-leven hinderde hem. Er was iets in 'm gezonken, er was iets voor 'm vergaan. Hij voelde 't duidelijk, er was 'n leegte in 'm gekomen. Er was 'n lach in 'm geweest, die al 't verdriet om 'm heen had overstráald. Hij had 'n zachte bezorgdheid gekend, die àl z'n leven in beslag had genomen, die was meer 'm geweest dan de liefde voor z'n twee kinderen. 'n Zacht-vaste arm had 'm in z'n leven geleid, jàren lang, zoover z'n herinnering reikte. Waar was 't, waar was 't toch? Hij zocht met z'n beduusd verstand, maar hij vond niet, vond niet... en langzaam welde in 'm op: 't bewustzijn dat er iets was, waaraan hij niet denken kon, waaraan hij niet denken mòcht... want hevige siddering zou 'm bevangen dan, en tranen, gloei-stekende tranen zouden uit 'm stroomen, als dacht-ie aan 'n trouw-lieve broer, pas onder d'aarde. En hij wilde geen tranen, hij wilde geen wanhoops-gieren, want: 'Hou je stil, hou je stil, je zult er in stèrven', ging 't in 'm. 'Vergeet, vergeet, wat bààt je woest verdriet... treur niet om 't stinkende kadaver dat in 't graf grijnst.... Die je verliet... wou slechts als levende geëerd zijn... Daarom: vergeet'.

Maar soms moest hij wel denken: Hoe zou 't nu gaan, met dat... dat vergeten schoone, waarvoor ik me alijd zoo bezorgd maakte... Maar dat was zònde... want als 'n gruwelijke nachtmerrie loei-stormde dan op 'm aan: iets dat ie tot nogtoe onbestaanbaar had gemeend, zòò satanisch was 't... 'n Week te voren zou-ie hebben gelachen, indien men 'm zeide: 'Dit i s !'... O! rauw gebrul en begeerig geklauw van mensch-dieren, mensch-duivels,... en rommelend gepolter en knersend geschuif van lompe voeten op kroeg-vloer,... woelende waggelende drom van lompe vleeschklompen, met vuurroode zwel-koppen en bloeddoorlopen roofdier-oogen... en lach, ziellooze begriplooze idiote-

schater... Lach, lach... om eigen ondergang... O, leeggeraasde hersenpannen, waarin bleef één greintje denkvermogen maar... en dat ééne greintje... spot... spòt met eigen afzichtelijkheid... Verwongen bultenaar... die grijnst om rijzig-schoone menschen... Geschuwde melaatsche stinker,... die van zachte blank-huidigen de naijver wil wekken... en zich-zelf met rotlamme kwijllippen ‘ideaal-mensch’ mummelt... O! hel, hè!!... Gezellige vuurgloed, waarin de brandenden zich met begeerigheid wentelen... onder-menschelijke verworpenen, die genoeglijk konkelt met den u langzaam vervezelenden Booze... Krijtwit licht-gloren in vuil-grauwe wanden en rommelend gepolter en knersend geschuif van lompe schoenen op kroeg-vloer... Woelende, waggelende, stom'lende drom van lomp-zwarte klompen mènsch, met glad-roode kop-gezwollen, en bloed-doorloopen roofdier-oogen... Kroeg-geur... zure stank van ontstoken bier-kelen, blauw-bruine steek-walm van borrelende pijpen... Zie!... daar komen ze in dwaze olifants-galop... ze komen, kómen... O, nee, nee... wèch!! - Dan klemde ie z'n vuisten dicht, tot z'n afgebeten nagels 'm tergend kwelden, wijd-open sperden zich z'n traan-gloeioogen... en als de waak-droom week... was in 'm 'n zwarte leegte... de zoet-bloedige holte van 'n pas-getrokken kies...; er was 'n vinger minder aan z'n rechter hand,... waar nu somberde 'n duister niets... was eens geweest 'n lieve van-zelfsprekendheid; en de woest-schimmige, licht-lompe, wit-ros-gloedige hellevertooning..., zòò had-ie dat warm-geliefde voor 't lààtst gezien...

Dan was 't zacht-zonnige weer om 'n heen, als de luchtige lach van 'n blond kindje dat nooit vunzige misère gekend heeft... En dààrom sloeg-ie d' oogen neer voor de lente-licht-geluiden.

Hij sliep bijna niet meer. Uren en uren lag-ie in z'n bed te woelen, hij kòn zich niet stilhouden; z'n beenen trokken soms plotseling krom zonder dat-ie 't wilde, en de spieren van z'n teenen klopten jeukerig. Als-ie voelde dat dommel dicht-bij was, kwamen kleurige kroeg-vizioenen voor z'n oogen, en àl wat-ie dan zag, was in meedoogenloos-regelmatigen galop-dans. Dan vreesde hij gruwelijke droomen, en rukte zich wakker. Het gewoel begon opnieuw en avond aan avond dacht-ie aan Marîke, de geil-leuke meid, die den dronken kwant wilde ‘elpen’... en als 't eenmaal zòòver was, kon-ie zich van die voorstelling niet meer losmaken. In z'n half-droomende àlmacht verzocht-ie haar zich heelemaal voor 'm te ontkleeden, of soms deed-ie 't zelf, want zij was d'r tergend langzaam mee, en kwam na elk stuk dat ze uittrok, lonkend vòòr 'm staan en liet 'm de hette van d'r lijf voelen - hij rook d'r warm-vettige amandel-achtige vleeschlucht, die 'm døl maakte van begeerte. De heet-verlangde naakt-

heid voelde hij telkens nader komen... d'r armen waren bloot, d'r borsten stonden bol onder 't hemd,... waarom was ze toch zoo langzaam? De onderrok viel... gelukkig! 'n broek had ze niet aan... nou nog 't hemd... en daar kwam ze lachend, met opgeheven hoofd, ongegeneerd naar 'm toe, spiernaakt... en d'r gloeiende zware lijf, wierp ze op z'n schoot, en d'r volle warme armen om z'n hals, en d'r borsten waren aan z'n mond en hij zoende ze... voorzichtig... Dan sloeg ie z'n handen om d'r gloeiende lenden... hu! wat was ze zwaar... 'n Woeste bloedstroom golfde naar z'n hoofd, en z'n blik was omsluisd... z'n slapen klopten... en dan wist-ie niet meer wat d'r met 'm gebeurde...

Fel-bewogen waren z'n zwaar te verduwen droomen... hij liep in z'n hemd de straat op, en griste in 'n hoop paardevuil, en teekende zich 'n puntbaardje met z'n stinkende vingers, en hij vluchtte wech voor Lena, die in de verte aankwam; hij liep, liep... van 'n steile helling af; of hij zoende 't bekroesbaarde gelaat van d'n wijn-lachenden beeldhouwer, en Levie vroeg: 'Wat doe-je daar Peereboom?' dan zei hij: 'Bi-je soms jaloeers? Je weet nog niks van 't leven. Je bent nog niet droog achter je ooren'. En zoen op zoen gaf-ie op 't baardgelaat... tot de beeldhouwer ging loopen, en hij 'm kussend achterna, deuren opentrappend, licht-springend over kroegtafels... Eindelijk kreeg ie 'm te pakken... 'Zoo, nou hèb 'k je, lieveling, nou hòu 'k je ook'... hevige omarming en duizelende ontwaak-schok... Wakker werd-ie weer, met pijn in de heupen en stijve beenen... naar lucht-happend,... verdoofd... en z'n oogleden waren lood-zwaar. Langzaam-aan kwam wat meer bewustzijn... hij voelde dat-ie zich moest rekken... hé ja, heelemaal lang-uit... dat luchtte op...; en merkte dan plots dat-ie lag in z'n eigen warm-slijmige zaadvocht... Hij griende van schaamte voor zich-zelf... en zei in nijdigen opstand: 't Is alweer zoo, die Godverdommesche schande... smeerlap, schandbrok!' En in z'n loomheid vreesde ie, Lena naast 'm wakker te maken... en bleef kalm, zoo smal mogelijk, liggen, in de hoop dat 't gedurende den nacht wel weer op zou drogen... dan pakte de zware ronk-dommel 'm weer... en àl te spoedig rammelde 't wreede wekkertje 'm wakker... Z'n eerste beweging: voelen of 't laken onder 'm al was opgedroogd.

Huiverig en onhandig stond-ie dan op; de morgen was 'm kil, 't buitenlicht valsch. Met linksch geklink-klank van potten en pannen zette hij zich koffie, en ging neerslachtig, kouwelijk de straat op. In den spiegel had-ie z'n hoofd gezien: bleek, met lange streepen van neus tot mondhoeken, ingevallen wangen, en kringen om de oogen, flets, slap... en dat spoke-gezicht zweefde 'm nu urenlang voor den geest. Dat kwàm d'r van! Hij was ziek, vreese-

lijk ziek... Ze hadden 'm ziek gemaakt... Z'n vrouw was d'r mee begonnen,... en nu die vervloekte stad! En nou moest-ie weer naar dat pesthol van 'n fabriek... 't was nog niet erg genoeg... Daar kon ie weer den heelen dag gaan zitten in den stank, en in 't geraas... op z'n bank te wippen en te rijden van ongeduld... O! wat hing 't 'm de keel uit, dat zittende leven! Nee, dat was niks voor hém, dat was goed voor kalme menschen met 'n stil huis, waar ze konden uitrusten. Maar iemand van zijn temperament, die moest in de beweging, die moest z'n spieren roeren... Met de heele dag te zitten, maakte ie z'n zenuwen kapòt, 't bloed stolde 'm in z'n lijf, en als ie opstond... dan steeg 't 'm naar z'n hoofd... o, wat was-ie nou opeens draaiërig,... de grond duizelde voor 'm wech, als 'n zinkend ijsveld... hij moest zich aan den muur vasthouden... wat werd ie nou akelig ongerust! Wat zou 'm toch mankeeren? Z'n heupen deden pijn,... nee 't waren niet de heupen, 't was niet op zij... meer naar achteren,... in 't midden... de ruggegraat? Zou 't in 't ruggemerg zitten, in 't teere ruggemerg...? Wat kreeg-ie nu 'n angst! Had-ie niet 's gelezen... waar toch? Godverdomme, hoe heette dat boek ook weer, 'n brochure, uitgegeven, laat 's zien... bij... bij... Daniëls?... die gaf 'n hoop van die dinge uit... nee, bij Van Klaveren, nò, doet d'r niks toe..., hoe was-ie daar ook weer op gekomen?... Nou? Stond z'n verstand stil?... God nog aan toe..., late die kerels toch ophouen met hun vervloekt gezang... 'n Mensch kan z'n gedachte niet meer bij elkaar krijgen... Van Klaveren, Van Klaveren... o, ja, in die brochure, daar had-ie 't gelezen; 't zaadvocht, dat kwam uit 't ruggemerg, en iedere druppel die je d'r van verloor... was wel zooveel waard als twintig kan bloed... Vroeger had-ie niet willen gelooven... en 'n béétje overdreven zou 't wel zijn... maar d'r zat toch wel iets in; verschrikkelijk, verschrikkelijk, dat één zoo'n droom je zoo zwak kan maken; en dat had-ie nou bijna iedere dag! Zoo most je immers reddeloos naar de bliksem gaan! Gek! als je bij je vrouw geweest was... O, Lene, Lene, wat hé-je me gedaan,... nou al weken, weken is 't geleden... dat overweldigend-heerlijke... Wat was-ie toen frisch en vriendelijk opgestaan! Gebeurt d'r dan niet 't zelfde als van nacht? Je moest zeker 'n hoop minder verliezen, anders begreep-ie niet dat je daar zóó zwak van kon worden... Hij zou 't 's nalezen hij had d'r 'n uitgebreid werk' over. Toch maar goed, dat je 'n zootje boeken thuis hebt, Davidje; dààr hè-ja teminste goed voor gezorgd. Van alles kan je je op de hoogte stellen; over alles kan je zelf oordeelen... Ja! voor alles na de dokter loope!... dat kost je 'n makajem cente,... en je bint d'r niks beter mee af... Wat had hij al niet zelf genezen met z'n boek! 'n Sneer in ze vinger... zèlf eve 'n waterverbandje d'r om... om de drie uur vernieuwen... in 'n week dichtgetrokken.

Zoo'n dokter die smeert je daar van alles op... jodeform-gaas... je verrekt van de gasthuislucht... 'n paar vizites gaan d'r mee heen... en 't trekt niks gauwer dicht... En dàn de dokters hier... die wete d'r heelemaal de kloote van! Nou, hij zou d'r dat werk dan maar 's op naslaan...

Z'n gedachten kregen 'n andere richting, en hij voelde zich 'n beetje opgewekter na 'n uurtje of wat. Maar stilzitten, daar was geen denken aan. Hij zat, één voet op 't fundament van de molen, onrustig te wibbelen, en dit prikkelde 'm weer, en maakte 'm heet... daar gaf-ie dan aan toe... kreeg allerlei geile voorstellingen, dacht aan de meid, die zich uitkleedde... hij zag d'r gloeiend naakt telkens vuriger... en 'n roes kwam over 'm... Gespannen, oogen toe, wat achterover gewipt, adem ingehouden, zat-ie 't wellustwekkende vizioen te bestaren; totdat-ie eindelijk bijna stikte van opgejaagde benauwdheid, z'n bank met 'n schok recht-op liet vallen, en merkte dat-ie hijgde naar lucht, en dat z'n hart bonsde. Hemel, zou 'm aan z'n hart ook wat schelen? Z'n verstand was beneveld, en boven z'n voorhoofd voelde ie 'n holte. Kómt d'r van, komt d'r van, mot je maar niet an zulleke geile dingen denke... of is dat soms òòk de schuld van je vrouw? Het die 't je soms gezegd, dat je die meid de heele dag moet uitkleeden. Nee Davidje, dat hè-je zelf gelapt... Je maakt je kapot op die manier: Op 't laatst ken je je werk ook niet meer doen. Als je nou ruggemergstoring en 'n hartziekte krijgt, dan kenne die twee ongelukkige schapen van kindere die je in de wereld geschopt het van honger krepeeren... door jouw schuld! Bi-jij 'n vaêr?! 'n scheitzak bi-je! Welke vader doet dat nou, 'n vreemde vuile meid de heele dag voor ze plezier uitkleeje?... Nee, 't most nou 's uit zijn hè? Ja, versta-je me niet? U i t mot 't zijn!

Als z'n dwalende, telkens hokkende gedachten 'm zòòver hadden gevoerd, was 't gewoonlijk al zoowat donker. En langzamerhand, hoe meer 't eind van den werkdag naderde, voelde-ie z'n kracht terugkomen, z'n wangen kregen weer warmte, de kilheid in z'n voeten verdween, en als-ie z'n tang om-vatte, dan voelde-ie dat-ie goddomme nog vleesch an z'n knuisten had! Hoop op herstel bezielde 'm met trotsche wraakgedachten. Ja hij zou zich wreken, op Lena, maar op 'n wààrdige manier. Wilde zij d'r plichten verzuimen, goed! Dat moest ze zelf dan maar weten. De gevolgen kwamen op hààr hoofd neer! Maar hij, hij zou zich gedragen als 'n flink, edelmoedig huisvader, en g o e d voor d'r zijn.

En als de fluit toeterde, was hij 't eerste wech, en holde de trappen af als 'n dolleman, smet de slijpers, die langzaam voor 'm uit liepen, met krachtigen knuist opzij. Hij liet zich niet ophouden, door niemand! As ze 'n kloppie wouwen, hèm ook goed, hij was voor niemand bang. En trotsch opgericht, met krachtige, kordate stap-

pen, schreed-ie door den loomen menschen-stroom de straat op; z'n neusgaten gingen wijd-openstaan, z'n fiere, vrije borst ademde diep, z'n op-golvende energie deed 'm z'n vuisten stijf ballen, z'n oogen schitterden, de vlammen sloegen 'm uit... Straatjongens, die 'm na-schreeuwden om z'n in 't ooglopend machtsvertoon, werden genadig met goeien raad begiftigd... 'Kijk jonge, 'k kan ze nou wel met één slag vamme fuest fermorzele, maar dar bî-je me te mèn foor, zie-je. Maar pas òp, foor 't ferfolg, loop me nooit weer in de wag, of 'k zà je 's late foele wie 'k bèn!' - Hij wou wel lachen, schateren, dansen van plezier om de menschen die zoo langzaam liepen; nèt slakken! Godverdomme, wat ware dat toch voor pap-kerels, die d'r bij neer-lagen na 'n daggie glimmertjes maken! ...Nee hoor, allemaal schijn. Ze-ware wel groot en dik, maar geef mijn dan liever Davidje Peereboom... die is 'n endje kleiner, mar dar zit te minste pit in. Hij voelde zich nog zoo frisch as kip, net of-ie nog beginnen moest. Kijk, daar slabakten weer 'n paar voor 'm. Wacht, in 'n wip had-ie ze ingehaald! Ja, net iets voor hém, dat langzame kruipen! Zou je nou niet zeggen, dat-ie bij-dit-en-dat 'n mensch kon omvertrekken met één hand?

Dan liep-ie in 't voorbijgaan even in bij Augurkiesman, 'wat fijns foor bij 't brood' halen. Maar de winkel stond vol met Hollandsche vrouwtjes, die hier gewichtige beraadslagingen hielden: 'Meneer Augurkiesman, het-u meschien òk gehoord, datte de blauwe teimbertjes¹⁾ tegenwoordig zoo wankelbarerig binne?' En de winkelman achter z'n vettige toonbank, hoed scheef op, zwart Spaansch puntbaardje, bevingerde witte jas, met schorre schreeuwstem: 'Jufrouw, daar bemoei 'k me niet mee, ik bemoei me alleen mit me zhaak... Fhijne zhalm, fijne whaar!' 'No, geef u me dammaar voor 'n stuever extra; as me boekkie fol is, neem 'k zwarte. Want as ze nou tòch zoo wankelbarerig binne, enne...' 'Kàn u gedaan krijge jefrouw! Fijne fisch, fijne whaar!!' Adenommegod, wat zeurden die wijven. 'Zag, mannetje, kan je mijn niet 's evetjes hellepe, en daarna de zetting voortzette, hé? Wat 'k gehad wou hebbe? Nou, geef me 's twee ons geròòkte zalm hé, maar goed wegen, anders krijg je ze tereug!'

En 'n ander keer stonden d'r op den hoek van z'n straat twee Zeeuwsche boeren, die probeerden Yiddish te spreken, en zich aanstelden als heuschelijke standwerkers.

Chijn!²⁾ zoo'n paar stijve gooie: 'Dat binne me mooie harrde bokkes, o, o, o! wat binne ze lekker, zoo lekker hèt je ze nog nooit gehad, o, o, o! watte heerlijke bokkes... o, o, o! watte seebanket, spotjgoedkoop, al wat je d'r eut haalt twee sjente! Soek

1) Spaarzegels.

2) Aardig toch!

uet, seek eut, twee sinte perrrr stuk, koopt dat burregers, koopt dat, dat is iets fijns. As je dâar fanafed je frou op trakteert... dan kê-je zeker zijn, dat zij jou fannacht ook op fat lekkers trakteert, tweeï sinte, burregersj!... ‘Zeg wrindje, is dat recept fan jou altijd afdoend? Helpt dat altijd? Hè! Nou, weet je wat? Geef me er dan maar 'n stuk of zas, hè?’

En 'n anderen avond had-ie Frânske ‘n crayonneke’ ter leen gevraagd, en 'n advertentie opgesteld voor: ‘n Deftige meid voor alle werk, thuis slape’. Dat zulle die mansche an die gazat wel verstaan, hè Frans? Verkneutert had-ie zich, toen twee dagen later zes meiden zich na elkaar kwamen aanbieden. Een er van diende niet bij ‘ollanders’ en 'n andere was ‘ne ghoei Katholiek, eh?’ en diende bij geen joden. En de vier anderen had-ie, schmonselend om Lena's verbazing, gemonsterd. ‘Of ze goed konden werreke, of ze mit kinderen konde omgaan, of ze 'n vrijer hadde, of ze kosjer¹⁾ konde koke, of ze op Jomkipper gevestigd hadde. Nou meisje, geef me dan je adres mar op, hè? Als we je noodig hadde, schrijven we je wal 'n kaartje, hè?’

Laat op den avond werden z'n gedachten hoe langer hoe woeliger. Hij was één en al energie, vond 't zonde om naar bed te gaan, en maakte dan maar 'n wandeling, haastig, in hevige bewegingen en aanhoudend gezwaai met z'n stok z'n voortdurend opwellende spierkracht verspillend. Op een van z'n wandelingen had-ie Hanna ontmoet. Ze kwam van repetitie. Of ze 'n endje mee wou oploopen? Waarom niet? Mocht ze dat wel van d'r aanstaande? Daar zou ze zich niet veel van aantrekken: Hij was toch al veel te ‘zjaloersch’. En ze gingen samen zitten in 't donkere park. Goddome, die meid had lef! Zou ze wat van 'm willen? Nou toch 's zien of-ie zich zóó in d'r vergiste... En met gewichtig gezicht en profesoraal betoog-gebaar, ging-ie z'n wijsheid, in de laatste dagen in allerlei brochuretjes op sexueel gebied opgedaan, luchten. ‘Die jaloerschheid, die kwam fan de onthouwing. Nee, ze moest nou 's luisteren naar 'n man, die - gerúst al 'n klein beetje onderfinding op dit peunt bezat. Had ze niet gehoord fan Profester... hoe heet die sneuter ook weer..., Langeberg of zoo iets, ja 'n mensch haalt al die namen door mekaar... Nou, óók zoo geleefd... ‘rê-ên’! Godbetert, mit ze frouw gereze en gestudeerd, stapel zot geworde, zulle! Ja, 'n mensch kan daar fan idiale lewe! Laat je opsluete, bij Frederek Fan Eede... bij de holbewoners onder de grond, dâar doene ze an fan die karremelk-idiale... hê-hê-hê-hê-hê! ‘Joa, maar hij spotte ook mit alles’! ‘Nou ja, daar had ze gelijk in, sarkastisch mot 'n mensch zijn. Voor zijn spot was niks heilig, letterlijk niks. O, o, o! Daar had-ie zich al wat fijande

1) Joodsch-ritueel.

meegemaakt! Hij zei de mensche zoo maar alles in hun smoel... ongezouten. De waarheid, dat was 'm alles. Nou, as ze d'r dan erg op ferkikkerd was, dan wou-ie d'r wel zegge: dat-ie d'r... nou hij zou maar zeggen “galant” - erg naïf vond, mit al ze fielsefie. Maar dat ferandert wel meissie, wat ik je brom.’ Hanna peinsde 'n poosje, en met d'r omhooggeslagen oogen leek d'r bleek gelaat hemelsch... Ja, zei ze eindelijk, 'n beetje najief, dat was 'm toch wel. Maar alleen zòò kon ze 'm liefhebben. Hij was d' eerlijkste mensch die ze ooit ontmoet had, - d'r stem werd diep-vloeiend - van al 't ander had ze'n àfschuw; hij alleen was niet zoo laag als de rest. Al die kwiestenbiebels, die konden d'r gestolen worden... Nee, nee, neeë! 'n middenweg bestònd d'r voor haar niet. ‘Nò, maak je mar niet zoo dik meissie, we spreke mekaar later nog wel 's, wat? Je maakt mijn toch niet wijs dat d'r achter de scherme niks gebeurt’... En bij 't weggaan meende ie haar te zien glimlachen...

Maar bij z'n thuiskomen was z'n opwinding niet verdwenen; allerlei grootsche gedachten speelden 'm door 't hoofd. In bed lag-ie te woelen, slaap kwam niet, en regelmatig werd ie door 't gloeiende vizioen van de zich ontkleedende meid bezocht. Dan kwamen weer de onrustige droomen, en slap, huiverig, met dwalende, smartende gedachten, ging-ie den volgenden morgen weer aan 't werk. Z'n studie had 't 'm nu wel geleerd, hij was d'r zeker van: Ruggemergstering had-ie: Pijn in de beenen, gevoel van verdooving, onwillekeurige spiertrekkingen,... hè, wat kriebelde z'n wijsvinger 'm nou opeens... gevoel alsof d'r 'n pantser om z'n lijf zit... dat zou die pijn in de heupen wel zijn. En meteen kwam de behoefte, 't aan iedereen te vertellen. Frans had 't misschien al 'n keer of zes gehoord: ‘Fliegende ruggemergstering in de eerste graad’. Die was er al jaren aan gewend, onder Hollanders te werken, wist dat je die kerels makkelijk aan den gang kon krijgen, en vroeg 'm telkens weer: Of 'm nog nie bai d'n dokter ghewest 'ad... En onveranderlijk kwam er dan 'n lange oratie over ‘die afzetters, die d'r de kloote fan wisten’.

Lena had 'm er om uitgelachen. Ze geloofde 't zoo gauw niet. Zoolang as-ie niet bij den dokter geweest was... Bij de dokter? Ja! me gaat daar mit zoo'n geval bij de dokter... bij twee profèsters was-ie geweest, en alletwee hadde ze 't 'm gezegd: Fliegende ruggemergstering in de eerste graad. Een het in 't Latijnsch d'r bij gezegd: ‘Tabâtes dossâles’. Maar ze liet 'm praten: Ze zag 'm 's morgens niet weggaan, en wist niet dat-ie zich dan werkelijk ellendig voelde. En 's avonds was ie een en al kracht, smeed de kinderen de lucht in, wandelde als 'n bezetene, nam allerlei worstelaarshoudingen aan, en bracht telkens wat anders bij 't brood mee. Dat vond ze echt plezierig. Want, redeneerde ze,

hij begint zich meer en meer aan 't nieuwe leven te wennen; 't sarren hangt 'm de keel uit, hij is 's avonds opgewekt... nou dan komt de rest ook wel in orde. Ze nam zich voor, goed voor 'm te zorgen, en 's avonds aan tafel begon ze, hoewel heel schuchter, nu en dan te spreken over de kinderen: ‘Weet je wat Manuel gezegd het? As-ie groot is, mot-ie net zoo'n das hebbe as Pa; en zoo'n stok ook.’ Maar gewoonlijk zei-die niet veel meer dan: ‘Ja’ of ‘zoo’. Haar beviel de nieuwe manier van leven uitstekend. Ze was overdag veel kalmer dan vroeger, ze peinsde en sufte niet meer zoo dikwijls, en toen de meid d'r eenmaal was, had ze niet meer noodig zich erg in te spannen, en werd van zelf vroolijker. Wat 'n idée toch van David. Bijna geen woord tegen d'r spreken, en toch zoo goed voor d'r zijn. Wat zou dat in hebben? Zou-die verzoening willen? Maar waarom gaf-ie 'r dan geen antwoord, als ze 'm toesprak? Soms voelde ze zich beschaamd bij al z'n attenties. Zij had de boel toch eigenlijk aan de gang gebracht, en hem veel verdriet gedaan. Zij had liever gewild, dat-ie van tijd tot tijd maar 's flink aan 't razen ging. Dat zou 'm lucht geven. Dat stille, goedmoedige, was ze niet van 'm gewend, en bedremmeld stond ze toe te zien, als-ie 's avonds wat meebracht. D'r hart was goed om te zeggen: ‘Nee, ik eet d'r niet van mee, 't komt me niet toe.’ Maar ze was bang 'm kwaad te maken. Zoo hield ze d'r mond dan ook maar, als-ie d'r jochie 'n stukje ‘zammel’ gaf ‘omdat-ie tóch z'n heele leven geen grasvreter zou blijven’. Maar dat kostte d'r moeite, want ze kon niet hebben dat 't ventje dat branderige goedje at, waar die maar zenuwachtig van werd, de dokter had 't zelf gezegd.

Marie, de nieuwe meid, was nog jong. Achttien jaar zei ze. Nu, ze zag d'r in ieder geval heel wat ouwer uit! Ze was veel frisscher van gelaatskleur dan de meeste andere meiden hier, ze had rooie wangen, helder-blauwe oogen, en lichtblond haar. Ze kwam 's morgens altijd stipt om acht uur, en 'n vrijer, daar deed ze niet aan. Daar was ze altijd nog ‘jonk’ genoeg voor, legde ze uit. En ze wou ‘nen deftighen jonge’ hebben. Wèl ging ze dikwijls naar de danshuizen, en dat was d'r eenigste genot. Dâånse, neeë zulle, daar kost ze niet boiten’. En toen Leen d'r vroeg, of daar dan geen gemeene dingen gebeurden, begon ze te lachen. Ze begreep niet, wat d'r in stak, nu en dan 's flink in de ronde te draaien. Met jonges danste ze zelden. Alleen op Zondagavond wèl 's... ‘maar gewòònlijk met d'r vriendin. Als d'r 'n piano-orgeltje in de straat kwam, vloog ze naar beneden, ‘schaarde’ de eerste de beste meid ‘bij heuren nek’, en 'n oogenblik later zag je de twee wiegelend draaien, en de stijf geworden rokken zwierden om hun heen als 'n paar vleugels.

Ze hield veel van kinderen, en als de kleine 'savonds niet wou

slapen, kon ze wel ùren bij 'm zitten om 'm te sussen, en dan zong ze 'n eentonigen deun voor 'm:

D'r was 'n fráu
 Al in de ràu
 D'r man moest noar Ostengde...
 Zij hàd matròzeklee-ren oan
 Om mie naar zie te ghoan...

Nu, Lena begon dan ook al heel gauw van d'r te houden. 't Was 'n goed slàg, vond ze, 'n beste ziel. Ze gaf d'r ouwe blouses, die d'r wel pasten, als ze 'n beetje werden uitgelegd. Zij zelf droeg dat kleurige goed niet meer. En ze wist haar er toe te brengen al 't opvulsel, nu 's 'n stuk spons of 'n ouwe sok, dan weer 'n 'crêpé', uit d'r kapsel te laten. 'Kijk, Marie, dat moet je zòò doen, ga hier nou 's zitten, en zie nou 's in den spiegel, dan zal Madam je 's kappen'. En ze kamde 't mooie blonde haar uit, en woelde d'r in, en vlocht 't, en draaide 't net zoo lang, dat Marie begon te lijken op 'n Amsterdamsche schooljuffrouw. De meid was dankbaar en hield zich aan de gegeven lessen. Zoo merkte Leen, dat ze randjes in d'r ooren had, en dat ze d'r kruin nooit wachte. En heel voorzichtig bracht z't haar onder 't oog, zonder d'r te kwetsen. En Marie werd met den dag frisscher. Ze leek wel 'n buitenmeisje, zòò helder waren d'r oogen. Ze vertrouwde Leen in alles, scheen 't, en bij stukken en brokken kwam d'r heele geschiedenis d'r uit. 'euren Peire had 'n 'geràaktheid'¹⁾ gekregen, en haar moeder hield 'n staminéeke, ge wét zoo, bij de Stoasse. Die hield veel van 'n 'droppel' en 's avonds was ze altijd zat, en dan werd ze van de logeergasten... enfin... 'gebroikt'.²⁾ Neeë ze was nooit-nie noar school geweest en lezen en schrijven kost ze niet. D'r moeder had gewild, dat ze serveuse werd in de staminée, ghe wet zooë, 'oitzoipster' heeten ze dat. Dan moest ze zien, dat de kalâante veel dronken. Maar daar had ze geen zin in, daar was ze altijd nog 'jonk' genoeg voor. En toen had d'r moeder gezeet, dat ze d'r bij de 'maseurkes'³⁾ zou doen en toen was ze d'r maar 'oitgetrokken, eh!' Thuis kwam ze niet dikwijls, sinds 'euren bruur d'r gheire zag',⁴⁾ maar d'r 'mooder' ontmoette ze nog wel van tijd tot tijd 'in d'n Ellesée'. Haar bruur hield ook van 'n droppel, en dronk nog meer dan de kalâante. Neeë, in de staminée ging ze nooit weer terug, daar was ze te deftig veur. D'eersten oavond dat ze d'r was, wilde een van de kalâante d'r al kûüsse en ghebroike; neeë, dan was warreke nog 'veule beter' 'iòi-oi-oi!'⁵⁾ Of ze nog naar de kerk 'ghonk?' Niet dikwijls, maar

- 1) Beroerte.
- 2) Geprostitueerd.
- 3) Nonnetjes.
- 4) Verliefd op d'r was.
- 5) Opm. 'O i' heeft in 't Yiddisj de beteekenis van: onafwendbaar ongeluk. In 't Vlaamsch is 't 'n tussenwerpsel ongeveer gelijk staand met 't Hollandsche: 'O jé!'

ze hield toch nog altijd ‘euren Paschen’. Joa en dan moest ze biechten en dan kreeg ze 'n ‘krüske’. O, dan moest ze toch lachen! Zoo 'ne pastoor, eh? diejen vroeg van alles: Of ze gevloekt had, en dan moest 'm altijd zjuust weten 'oeveel keerens. Neeë, dà wist ze van eighe niet zjuust, moar dan zei ze altijd: ‘min of meer’, ‘zeven keerens (min of meer)’, ‘tien keerens (min of meer)’... zeedet, dan had ze nooit noodig te liegen. En dan vroeg 'm ook of ze al ‘nen vraier’ had, en wat ze daar mee deed. En of ze wel 's met ‘euren vingeren’ aan ‘euren piet’¹⁾... ge wet, zooë... kwam... ioi-oi-oi... zooë 'nen onbeschofterik... Awel, en dan kreeg ze absollûuse, zeedet... of ghe kraigt 'ne penneténgse... zooë ennigte rozen'oedjes bidden... versta-det?... Maar ‘ze zat d'r niets mee in’,²⁾ zulle... iò-i-oi-oi...! Of ze nog kost bidden? Nà, zooë bietsje, maar toch niet veel, zulle. 'Nen mengsch verghet dà, zeedet... Maar ze kende nog 'n 'iel schoon gebed; dat zeiden de Kaläänte op, in de staminée's: lustert 'ne keer:

Onze voader die in d'n herberg zijt,
 Ghe'eiligd zij d'n besten besten klaren,
 Loat ons toekomen den zjenevel
 Gheft ongs ongzen doaghelaikschen droppel
 En vergheft ons ongze schúlde
 Die wà in d'n herberg stoan 'ebben,
 'laik wà vergheive aan de boaze
 Welke slechte drâänke verkoope.
 Leid ongs niet in de kroegen
 Maar verlos ons van alle ledige gloaze... Amen!

En toen Lena stil begon te glimlachen: ‘Joa maar wacht wat, 'k ken 'kik nog 'n veel schoener, zulle... enfin, ghe wet 'n ‘Avé’³⁾... lùstert 'ne keer astenblijft...!

Wees gheghroet zjenevelvat
 Vol van spirituus, wà zijn met u.
 Gebenedijd ies 't citroentsje
 En gebenedijd ies de vreugd' van 't fleschke.
 'eilieg zjenevelvat
 Moeder der zjenevelneuzen
 Zorgt veur ongs, ârme dronkaards
 Nu, en in de ure
 Als wà aan 't zoipe zain... Amen!’

- Daar wist ‘meneer pastoor’ toch niets van, hè?
 - Joi-oi-oi?’

- 1) Vrouwelijkheid.
- 2) Ze gaf d'r niets om.
- 3) Ave Maria.

En kleine Manuel, die 't allemaal gehoord had, noemde 'r van toen af: ‘u f r o u w O i’

Lena leerde d'r lezen en schrijven, 's middags als 't werk was afgeloopen, en de meid zich 'n beetje had opgeknapt. Ze was vlug van begrip, ging goed vooruit, en Madam kreeg meer en meer plezier in d'r. Alleen dat dansen, dat was d'r niet uit 't hoofd te praten, en daardoor bleef Lena altijd een beetje vreemd tegenover d'r staan. Waarom? Ze wist 't niet precies, maar zoo'n danszaal met al dat licht, die tabaksrook, die zweetlucht en alcoholwasem... iemand die daar eenige avonden per week in rondtolde, die kon niet onschuldig blijven... Maar wie weet, als d'r 'n beetje meer ontwikkeling in 't schepsel kwam... dan zou ze dat zelf wel snappen. 't Was toch 'n flinke frissche meid en Lena had medelijden met haar, en voelde zich doorgaans haar moedertje.

Zoo waren d'r dagen goed gevuld; ze had iets dat d'r bezig hield, en als ze in 't mooie Lenteweer met de kinderen in 't Park wandelde, en d'r lieve Jochie aan 't babbelen ging over de mooie Swaantjes en zij 'm dan stellig beloofde 'm er een kado te doen op z'n verjaardag, dan kan ze soms zoo'n plezier hebben van 't tevreden kindergezichtje, 't snoetje van d'r kleine jochie, dat ze glimlachend overdacht: ‘Als je maar 'n goed leven hebt en goed bent voor je kinderen en voor andere menschen, dan kan je 't overal wel uithouden’.

'n Middag kwam Hanna d'r halen, en samen wandelden ze de stad in. Wat 'n genot, wat 'n warme vreugd, met die mooie, statige, reine vrouw uit te gaan. Wat liep ze trotsch! en wat beeldig viel d'r kled d'r om 't slank-forsche lijf. En toch, - wie zou 't d'r aanzien als ze zoo zelfbewust recht op liep? - wat was d'r taal zoet-vloeiend en kind-eerlijk. Ze had groot gelijk: David zocht in de stad alleen 't leelijke op. D'r was moois genoeg te zien. Waren er geen frissche, breede straten, was d'r geen schoon park, men zou zeggen: bijna in natuurstaat; stonden er geen prachtige gebouwen? 't Was geen kunst op 'n stad te schelden, als men al 't schoon zorgvuldig vermeed. Kijk! hier zijn we nu in de Leijsstraat. Hoe vond Madam die hoekhuizen, met die slanke vergulde beelden er op? Leek 't niet alsof ze aanstonds wech zouden vliegen? En ‘den Tietz’, hoe vond ze ‘den Tietz’. Zoo'n winkel was er toch in Amsterdam òk niet. Nog nooit in geweest? Da 's toch niet schoon van uw man. Ik zal 't 'm eens ghoed zegghen. Ge kunt hier alles, àlles koopen wat ghe van doen hebt, àlles. Ge kunt d'r naakt ingaan, bij manier van spreken, en er gekleed en weldoorvoed oit komen. Kom willen we 's gaan zien? Nee, niemand dwingt oe iets te koopen. Dat is 'n erge konkurrentie voor de kleine winkeliers. 't Is daarmée dat ze d'r aanhoudend propagânde tegen maken. Lees maar, wat ze hier hebben aange-

plakt: 'Geachte Medeburgers! Leven en laten leven is onze leus. In plaats van uwe inkoop bij Joodsche kapitalisten te doen, begunstigt de klein' winkeliers, die reeds zooveel onder de mededinging van vreemde geldmannen geleden hebben. De Vrije Nering doenders'. 'D'n Tietz' is 'nen Jood, ziet u. Oh, Hanna hield zooveel van Joden. Als ze heel vriendelijk voor Levie wilde zijn, zei ze altijd 'Joodje' tegen 'm en dan zei hij 'Ghoië'. Jà, Hanna kende ook al, wacht hoe noemt 'm dat... 'Yid-dis'... Lena moest lachen om de grappige onbeholpenheid waarmee ze d'r Vlaamsche lippen tot de vreemde woorden plooiden. Ja, zulle, als ze ooit van Levie àf mocht gaan, zou ze toch altijd weer 'n Jood willen. Had ze dan scheidingsplannen? Neeë, ze admireerde 'm, maar hij was nog zoo jonk, en hij zat altijd in de boeken. Dat werd soms ambêtânt.¹⁾

Lena voelde dat er op eens iets wech was tusschen Hanna en haar, ze dorst d'r niet aanzien, en iets als 'n spinrag griezeld langs d'r borst... Nee, nee, ging Hanna ijverig voort, hoe kost Madam zoo iets denken, ze zag 'm veel te gheire, en hij had d'r ook sterk lief. Joden hebben immers altijd hartstochtelijk lief? Leentje lachte weer even, bitter, met in d'r oogen blik naar binnen... Nee zulle, alles wat ze wist had ze aan hem te danken. - Zie, diejen vengt daar, met dat bord van de neringdoeners, die was ennigte weken geleden nog Gazetdrager van de Partij. Had Madam 'm niet gekend? 'D'n Zwarte' werd-ie genoemd. Zòò, làzen ze 't partij-blad niet? Nu ja, die berichtjes van die 'madeliefkes van de waterkant' of zoo iets, dat was waar, die stonden er dikwels in, maar men moest ook 's in aanmerking nemen, dat 't toch maar 'n gewone werkjonge was, die alles opstelde. Levie zei altijd, dat zijn artikels beter, veel harmonischer opgesteld waren, als die van den Schoolmeester Duwallon. Die waren altijd half Fransch. En nou moest Lena toch ook niet vergeten, dat 't volstrekt noodig was, 'n gedeelte van 't dagblad met zulke kleinigheden te vullen. In de meeste huisgezinnen was de vrouw nog streng katholiek, en als d'r niet zoo 't een en ânder naar die heuren ghoesting in stond, betaalde ze niet, en de man vervreemde van de Partij. Nee, 't was heelemaal geen kunst op alles te schelden, als men van 'n zaak niet goed op de hoogte was.

Kom, nu eens naar binnen!

Ze traden in 't kolossale Warenhuis. In de breede doorgangen tusschen de toonbanken, verdrongen zich honderden menschen. 't Leek 'n stad met donker krioelende straten. De groote ruimte was van paarsige booglampen schitterend doorlicht. Statige trappen voerden naar hogere verdiepingen, liften zweef-stegen of

1) Vervelend.

bliksem-daalden. De hogere etages bleken breede balkons; in 't midden was 'n opening gelaten, voor de trappen, en de balustrades waren behangen met Oostersche tapijten. Van balkon tot balkon slingerden zich lange strooken mouseline. 'n Reuze-fonograaf speelde 'n plechtig viool-concert, dat breed de zaal door-orgelde. Men zag de menschen beneden stilstaan tot luisteren.

Maar daarna schoof de massa in de markt-straten weer voort, en krachtig, verward, steeg 't geraas van de mensche-stemmen en 't geslijfer van voeten omhoog. 't Leek wel 'n onmetelijke kleine-kinderenschool vòor de aanvang van de les. Daartusschen 't gerinkel van kasregisters, 't klikken van geld op marmer.

Jonge verkoopsters in glad-lang voorschoot dat het heele lijf overdekte, liepen haastig heen en weer, droegen pakjes naar de emballage-afdeeling. Anderen onderhandelden met bezoekers, spraken hun snoezig korrekkt Fransch met spitse mondjes, en verlokkend-gedienstige kopjes. Hier en daar heeren of studenten, die van uit de verte 'n knap winkelmeisje aanhaalden. Ze waren bijna allemaal knap, zag Lena nu... Oh, daar gebeurde wat met die meiskes, gretig vertelde d'r geleidster; als ze van zoo'n chef iets wilden gedaan hebben, goed, ze kosten 't krijgen. Maar! dan moesten ze zich laten misbruiken. De heele stad wist 't. Ze had wel 's met van die ârm-sukkels gesproken, over organisatie en zoo, maar ze hadden d'r uitgelachen... En Lena zag mannen in 't zwart, met aanstellerig opgestreken knevels, majesteitelijk op en neer wandelen, en soms met flauwen meerderheids-lach stilstaan, om een van de meisjes in gebroken Vlaamsch iets toe te snauwen... God, God!.. hoe er nog moeders te vinden waren, die dáár hun dochters naar toe stuurden... O, 't was hier nog niets, vertelde Hanna. Hier waren genoeg chefs die heel vriendelijk en deftig met de verkoopsters omgingen. Maar ze had 'n vriendin, in 'n ander groot magazijn, en wat dáár gebeurde! De meisjes werden er afgebeuld, moesten tot laat in den avond hard voort. Maar tegen 'n uur of zes kregen ze 'n glaaske jenever, om weer op d'r verhaal te komen. En daar was 't de patròn, die ze één voor één wilde bezitten, en als ze weigerden:... boite, zulle!

Om hen leefde 't enorme magazijn als 'n kloppende werf. Aanlokkelijk, verblindend onder 't heldere licht, lagen de waren uitgestald. Prachtige stoffen, en kostuums, en schoenen, speelgoed, instrumenten, sigaren, meubelen, pianos, keukengerei. - Menschen bleven voor toonbanken stilstaan en staarden beduusd op den overvloed, die daar zoo open en bloot lag, terwijl de meisjes zorgeloos met elkaar praatten. Willen of niet... men mòest kijken naar de voorwerpen, in hun bedwelmende tooverschittering. Het scheen wel dat verleidende geesten door de ruimte zwierven, en toeschoten op de bewonderende, door 't licht gehypnotiseerde menschen.

Want onverwacht werd in ze bewust: ‘Dit heb je nodig. Dit moet je k o o p e n’. En als onder suggestie zag je de menschen loom-angstig de meisjes aanstooten, en die, met hupsche buigingen, en vriendelijke blikken, en snoeperige taal, onderdanig voor dames, begeerlijk voor heeren, met hun lichaam en hun oogen en hun lókstem en d'r haar-geur-bedwelming - voltooiden den toover. Wònderen deden ze met hun lijfsbekoring: Prullige broches begonnen eensklaps verblindend-edel te schitter-leven, wanneer zij ze brachten aan hun soepele halzen. Nietswaardige katoentjes plooiden ze met zachte bewegingen van d'r slank-blanke handjes kunstvaardig voor d'r borst, en bogen koket 't kopje wat terzijde, - de reeds halfverleide kijkster was er terstond zeker van, dat d'r ‘'n pracht van 'n bloeze’ uit te maken viel. En zòò kenden de afgerichte verkoopsters hun menschen, dat ze in 'n oogopslag begrepen wat ze aan iemand slijten konden. Deftige dames kregen de fijnste stoffen te zien, vrouwen uit 't volk de goedkoopste,... ‘O, 'n bijzonder okkasie, maar excellent in kwaliteit, daar zult ge plezier van hebben, madam!’ Aan burgervrouwtjes legden ze coupons voor, ‘zjuust genoeg om 'n zjapon uit te maken’,... nu, die wilden ze dan wel voor 'n cent of 'n halve soe goeiekooper geven. Dat wilden ze wel op hun verantwoording nemen. De weinige mannen die bedienden, waren stug en onhandig, en men zag de menschen met spottend gelaat voorbijwandelen, zonder wat te koopen.

Toen werdt 't de erg-denkende Lena duidelijk, waarom 't bijna zonder uitzondering knappe, frissche meisjes waren, die aan toonbanken stonden. Die waren vergroeid met 't groote zaken-huis. Ze hoorden bij de hypnotische verlokking van in droom-wekkend booglampelicht schitterende voorwerpen. Men wist niet, waar eindigde de bedwelvende, suggestieve paars-tooverlicht uitstraling, en begòn hun vloeiend verleidelijk gebarenspeel en woordgezag en oog-gelonk. Onderdeel waren de vrouwen geworden van de bedriegelijke klatergoud-schittering, 'n stukje van den met verborgen valkuilen als bezaaiden weg, die de bezoekers hadden af te leggen; want achter hen kwamen de snelrekenende caissières, met d'r eeuwig rinkelende geld-pianos, die door hun ijzersterke zenuwen en onverzettelijke kalmte, de menschen in bewondering zetten. En dan de jonge speelsch-lachende inpaksters, die met d'r vlugge geoefende vingertjes, 't gekochte in helderwit papier wikkelden en er bliksemsnel kleurige koordjes om tooverden. De menschen werden er op belust, met zoo'n keurig pakje, den wijsvinger nuffig door 't lusje gestoken, te loopen.

Lieve bliksemgebaartjes van emballeuses, verleidelijk lichaamsgetoover en woeker met vleeschgebloe en leden-slankheid van verkoopsters, vleiend voor vrouwen, lichtelijk-geil voor mannen, begeerte-wekkende expositie van schijnbaar onbewaakte voorwerpen, waar men

op z'n gemak naar kon kijken, de op de hanebeenen trotsch rondkoekeloerende chefs, de muziek, en de gladde parketvloer waarop men zich zònder inspanning voortbewoog; heen-en-weer-schietende liften, de breed-grandioze paleistrappen, de zwierige draperie van mousseline en tapijten en vloermatten, en daarboven 't paarse en toch krijt-witte zon-schitter, maan-toover-licht, dat bracht verblinde oogen in staring en bedwelmden hersenen in machteloos gesuf... dat alles was één duivelsch spel, één wondervolle suggestie, die maakte den slimmen geldman, die 't had geschapen: van smeekenden bedelaar aan 't begin, tot almachtigen God aan 't eind. Met z'n vol verstand, nieuwsgierig, kwam men er binnen; droomerig, maar toch met helden-gevoel om 't koopje en kinderlijk-blij ging men weer heen; en in 't geroezemoes en licht-geschitter klonk nà als 'n schaterende satans-jubel: de metalen rim-ram der geldpiano's en 't eeuwig geklikklak van munten op marmer...

Hanna was wech. Maar 'n paar minuten later kwam ze terug, d'r engeltjes-kop stralend van blijdschap. O, oh... Madam moest 's zien... zooo'n schoon' koepon had ze gekocht... wit à-jour met allemaal bloemen opgewerkt... Zjuust twee blouses kosten er uit... voor als de warme dagen kwamen... Tiens, tiens, had Madam nikske gekocht? Ge kost 'ier anders heel goed à goesting vinden. Ze was zoo blij met d'r nieuwe bloeze... nu moest Lena 's met d'r meegaan... zij zou d'r eens trakteeren... neeë, neeë nu eens niet weigheren,... ze wilde, ze moèst Madammeke's 's trakteeren... En die stoere Vlaamsche sleepte Lena ongegeneerd mee, door 't gedrang. Ze kwamen in 'n hooge luchtige bar, waar 'n electriche piano 'n wals speelde. Zoo, Madammeke moest nu maar 's uitrusten. Ze zou wel muugh zijn... En wech was ze weer.

De rim-ram van de kas-registers klonk hier ook. Menschen stonden aan de zwengels van de automaten te draaien, en de muntjes hoorde men vallen in de metalen darmen van 't nikkel-beest.

Overall zaten mannen op krukjes bier te drinken. En vrouwen deden ongegeneerd mee. Toch niet zooals 't behoort, 'n vrouw die alleen in zoo'n gelegendheid gaat. Ze had d'r spijt van, dat Hanna d'r had meegetrokken. Maar 't waren volstrekt niet allemaal Vläämschen. Welnee! d'r waren 'n heeleboel Hollandschen onder, die ze wel 's in de buurt ontmoet had. Hoe 'n mensch toch verandert!... Ja, 'veranderen', dat wàs d'r naar... Hoor! hoe ze aan 't redeneeren waren, hardop,... net of ze midden op de Jode-breestraat stonden;... achter 'n kar mit sinesappelen hoorden die thuis, die smaussinnen... hoor!... wat 'n schandaal... zoo iets mòst risjes geven... dat kon niet anders... hoe hield 'n mensch zich in 't openbaar niet 'n beetje i-in?... 'Hoe is 't Moossie..., mot 'k nog lang wachte, op me kommetje koffie? Mot 't meschiens tot morgoch'end dure'... 'Moeder, 't loopt niet'!... Wàt loopt niet, wàt

loopt niet, - de automaat?... Je zal d'r toch wel je nikkeltje in gedaan hebbe'? - 't Kan d'r niet in'... Wat zà-je daar an lieche! wach 'k kom'... 'Zied-u nou wel'?... 'Kèlner, kèlner!!... hé bakkebaard; pst!... me nikkeltje past niet'!... 'Ge moet 'n nikkel met 'n gaatje nemen, Madame'... 'Adenom, wie het dat ooit op 'n fiool hoore spele. Geld is toch geld? Noe-oe! Wat maak je dan voor narresjkat?... Hebt ú meschiens zoo 'n paar van die gattenikkeltjes foor me?... van die mit gatte d'r in?... hê-hê-hê-hê hê'...!

Bah! Wat stelden die vrouwtjes zich aan! Ze geneerde zich voor Hanna... Die kwam met 'n paar koppen chokola aanzetten. 'Terzie Madammeke,.. 'n taske kakàjo... ik ga nog 'n paar patékes 'aolen... oogenblikke.

Hè, wat toevallig. Schraal, scheef, vellerig, stond plots Dejongh voor d'r, met 'n glaasje wijn in de hand: 'Ja, Madam, 'k mosjt effetjes 'n glaasje uit 't faatje daar koupe, siet u, daar had 'k nou zoo'n behoefte an, hè! 'r Is hier heel goeiekoop, fê-êf sinte foor sooë groot glaasje - Nou, santjes'! En hij snoepte heel voorzichtig 'n fijn druppeltje van 't roode vocht... 'Hoe staat 't met uw man? Is-ie wat kallemer geworre? Nou, dat is anders geen makkelijke as-tie begint, hé? Maar weet-u wat 't is? Dat-ie d'r zoo oferal mee te koop loopt... siet u, dàt is nou triestig... ik heb 't 'm ook al gezegd... 't gaat niemand an... vindt u nou ook niet? Mar afê-ên. Man en frouw, daar kan niemand 'n finger tusschen steke, zeg ik maar'. Z'n lachende oogjes met 't gerimpelde voorhoofd en de opgetrokken wenkbrauwen, maakten koddig contrast met z'n mond, vertriestigd door de omlaag-loopende oud-militair-snor.

Toen keek ie oolijkjes in z'n glaasje, slurpte nog 'n druppeltje op, en wéch was-ie...

Hanna, terug met d'r patékes, vond 'diejen Dejongh toch maar 'nen aardigen kwiestenbiebel': Levie noemde 'm de stads-zeurkous of 't mannelijke water- en vuurvrouwtje. En Lena klaagde d'r nood over David, die zoo met hun oneenigheid te koop liep. Wat ging 't andere menschen aan, wat d'r tusschen hen omging! En bemoedigd door 't belangstellend luisteren van d'r Vlaamsche vriendin, zei ze zich heelemaal uit. Nee Hanna, 'n huwelijk was geen idèaal. Wat kan 'n man soms tegenvallen! Die David nù, maar met niemand over spreken hé? - zoo slim en voortvarend als-ie was in partijzaken, zoo kinderachtig was ie in wat anders. 't Leek precies of ie dacht dat de buitenwereld recht over hun moest spreken. Nou, 'n aanklager had altijd 'n streepje vòòr, en daarom zorgden-ie overal 't eerste bij te zijn, en iedereen moest 't uit zijn mond 't eerste hooren. En Hanna, oplevend, bovenlip bewegelijk: Als uw man ù zòò goed kende als gij 'em, dan zou d'r nooit ruzie zijn. Nee, ze bewònderde, admireerde, Leen's karak-

terkennis. Nu verstond ze David seffes beter... Lena, die peinzend in 't leege had gestaard, stil de loop van d'r gedachten volgend, moest de Vlaamsche toch éventjes goed aankijken. Zat die d'r nu voor den mal te houen? Maar onbewegelijk, rein, stond 't Madonna-gezicht, nek iets gebogen naar achteren, mond onschuldig half-open, oogen violet en glimmend als van tranen. 't Kon niet anders, ze mòest wel oprecht geweest zijn, en hebben mee-gevoeld wat ze zeide. En toch, als had Lena blank-schitterende doktersmessen gezien, wreed in halfduister, zòò ging er 'n zeer-ijle huivering door d'r borst, en aan d'r tepels ging weer dat zacht-bibberende van 'n even-rakend spinrag voorbij... En wijl ze Hanna nu naast zich meende te weten als 'n koel-metalen kop, werd 't halfvragend nog en zéér schuchter in d'r bewust: 'Die zit je te vleien...' Bang voelde ze zich worden, bij 't onverzettelijk in haar voortgroeien van deze wonderlijk-fijn waargenomen verwijdering.

Hanna was opgestaan.

'n Eindje verder zat de beeldhouwer, in den blonden kroesbaard hoog-roze z'n wangen, als had-ie in 'n sneeuwjacht geloopt. Wijd hing z'n donker-blauwe broek van geribd fluweel om z'n vèr-vooruitgestoken beenen. Hij genoot, oogenlichtend, van 'n glaasje roodwijn. Hanna was 'm genaderd, en sprak 'm toe met uiterst vriendelijke buiging, in wijden glimlach d'r prachttanden toonend, met konstant-hooge stem, en tooneelmatig d'r woorden skandeerend. Een heerschap met café-chantantachtige allures, breed-geranden koepelhoed ploertig-scheef, boven bleek, door opkomende baardstoppels gearceerd gelaat, handen in zakken van lange beige pandjes-jas, was er bij komen staan, en praatte mee, met gewilde tronie-vertrekkingen. Een zeer hoofsche buiging maakte Hanna voor 'm. Het café-chantant heerschap wandelde met aandachttrekkend gezwaai van de beige jas naar de automaat, haalde 'n glas licht-bier, dat-ie kelner-vaardig, tusschen duim en vinger, pink omhoog, voor zich uit droeg, door handig laveeren den schuimkop er op houdend, - en met stijve beenen karikatuur-achtig buigend, daarna één been oplichtend, bood 't Hanna aan. Die knikte d'r prachtig-blonden kop, en likte langzaam 't schuim van 't glas. Toen stond ze op, boog opnieuw zeer diep, liet 't half-leege glas staan, en kwam weer bij Lena. De beige pandjes-jas dronk 't biertje met een slok uit.

- Nu val je me toch tegen, Hanna; ik dacht toch, ja misschien vergis 'k me wel, maar 't staat me duidelijk voor... je hebt me toch 's gezegd... dat je nooit bier dronk.

- Awel, zoo'n beetje schoim, dat kan toch geen kwaad, eh? Ik doe dat moar, om die artieste tevreden te stellen. Ge kunt, als ge in mijnen stiel zijt, niet refuseeren. Onmogelijk. Maar als ik binnen eenigste weken van 't tooniel af ben, dan laat 'k 't ook beslissen.'

En zelfbewust rezoluut was d'r soepele nek naar achteren getrokken, d'r breede borst ademde vrij, fier was 't hoofd geheven, kin verkort.

Lena huiverde er voor terug, d'r nog meer te vragen. Och, wat ging 't d'r ook eigenlijk aan! Zou 't waar zijn, dat Hanna d'r opeens onverschillig was geworden? Ze voelde zich klein en nietig in d'r nabijheid, gedrukt door d'r forsche lijfs-verschijning. En toch kon ze bijna niet gelooven wat ze het volgend oogenblik bedacht: Dat de mooie vrouw met d'r Madonna-gezicht 'n echte Antwerpsche...

Met breeden zwaaj was de beige jas naar de piano gestapt, en door er van achteren aan te peuteren, deed-ie 'm zwijgen. Z'n harden koepelhoed wierp-ie omhoog, zoodat-ie in de lucht omwentelde, ving 'm handig op, en slingerde 'm naar den beeldhouwer, die zonder iets aan z'n vadsige houding te veranderen; z'n hand uit z'n zak nam, het dopje kalm pakte, en op z'n hoofd plofte. De meeste menschen waren opgestaan, door 't vrijpostig akrobatengedoe van de twee heerschappen nieuwsgierig geworden.. Joden-vrouwtjes vormden 'n rij, langs de baan die de hoed had beschreven... 'Moossie, pas op hoor-je, hier blijve zeg 'k je... as-ie je z'n hoed in je oogen gooit is 't te laat. Hoor je me niet, kwaje aap..., as je 'n ongeluk krijgt, zid 'k d'r mee'... Een stelletje boeren, op z'n Zondags, de jonges met platte kommunie-hoedjes; drong zich met vervaarlijk elleboogstooten naar voren. Een van de jongetjes stond Hanna verbaasd te beloeren. Toen trok ie 'n grooten boer, met vuurrood gelaat en 'n fijn kuiltje in z'n vooruitstekende papenkin, aan d'n arm; die waarschuwde weer een van de in zwart kamgaren gekleede kommuniëkantjes, en al heel gauw stond het pummel-groepje Hanna brutaalweg te bekijken, alsof ze 'n pop in 'n wassebeeldenspel was. Van stomme verwondering waren de met bruinig tabakssap berande monden wijd-open gezakt... Lena werd onrustig, en staarogde voortdurend naar den beige café-chantant-held bij de piano. Maar van opzij voelde ze 't vrijpostige gekijk van de boertjes steken.

Eigenlijk wilde ze liever weggaan, maar aan den anderen kant was ze wel 'n klein beetje kinderachtig-nieuwsgierig te weten waar de vertooning op uit zou loopen. De pandjes-jasse-meneer keek zeer onverschillig, merkte niets van al de belangstelling. Vol aandacht voor z'n werk balanceerde ie 'n leuningloos stoeltje op z'n neus, smakte 't op den grond zoodat 't bibber-dreunde op z'n schrale pootjes, flodderde plots z'n zware rokken met 'n schok omhoog en ging wijdbeens zitten. Met z'n bleeken gearceerden kop beluisterde ie stil de toetsen, en deed toen 'n dreunende donderbui uit de piano stijgen. Daarna schoof-ie 't krukje 'n end naar rechts en trillende met z'n lenige vingers 'n vliegensvlug draaf-muziekje, waarvan 't hoofdmotief telkens en telkens terugkwam, ieder vol-

gend maal met kwistige stoutheid versneld, en door hoog-trillerende variaties om-tjinkeld. Verstomd stonden de boertjes te loeren, naar de zich reppende wondervingers; - 'n kommunikantje keerde zich bedremmeld af en sloeg verstolen 'n druis, geloovend dat de muziekman van den duivel bezeten was. 't Aanstoot-gevende geteem van de rumoerige Jodevrouwwtjes verflauwde. Als voldane kinderen, de brutale kraal-oogjes schitterend in de flets-bleeke gezichtjes, beluisterden ze gretig, gepakt, 't glas-heldere, duivels-snel opgaande getriller. De zaal scheen zich te vullen met steeds verder zwerfend scherp-hoog kristal-getjinkel, en reeds begonnen de ooren van de luisteraars te tuiten, toen de muziek-duivel 'n klein zwart fluitje uit z'n binnenzak wipte; en met z'n linkerhand door-splend, zette ie 't aan z'n lippen en blies op 't schel-gierende ding z'n thema met de eindeloze woest-gillende, stekend-trillende variaties verder. Men zag de slappe borsten van de meegesleepte Jodinnetjes hijgend rijzen en vallen; 't paarsche boertje was angstig weggehoud; Hanna zat voorovergebogen, zeer bleek, d'r violette oogen strak, als onder suggestie, de steeds ijler wordende geluidjes in te ademen. Hooger en hooger steeg de tinkel-muziek, en de half-leege bierglazen tuitten mee. Men wist niet meer juist... was 't 'n helsch-schrijnende marteling... of 't smeltend kweel-koor van 'n woud-vol slaande en tjilppiepende lente-vogeltjes...? 't Moest ophouden, 't sneed iemand de hoorvliezen vlijmend kapot... Maar 't steeg nòg, 't stèèg tot 'n woesten hysterie-gil, lang uitgehaald, toen zoet getremuleerd en teder verstervend... En met 'n doodkalm gezicht speelde de beige meneer de Brabançonne, 't log-schijnende lied soms spottig doorsprenkelend met 'n handvol kristallen tril-tranen. De Jodinnetjes vonden dat 't gedaan was, en gingen onverschillig, sleepvoetend, wech. Maar de boertjes begonnen 't nu eerst recht mooi te vinden, en zongen, eerst neuriënd en toen uit volle borst, met nattige schorre stemmen mee; kluchtig onthutst soms, als de muziek-duivel hun gezang met 'n speelsche, dartele, van kristal-helderen levenslust tintelende variatie, onverbiddelijk in de war stuurde. Midden-in hield-ie op, met 'n grijns om z'n akteurstronie; floot -... en geslingerde door de zekere hand van den beeldhouwer, kwam z'n dophoed aangevlogen. Hupsch buigend ving ie 'm met z'n hoofd op: Luid plofte de dop op z'n kop. De dorpers juichten.

Gelijkmoedig, handen in zakken van de log om 'm zwaaiende beige pandjesjas, wandelde 't heerschap naar z'n kameraad terug, in 't voorbijgaan goed-bedoelend z'n gelaat vertrekend tot 'n stuursche grijns tegen Hanna. Leentje keek op. De zaal was propvol. Van alle kanten waren de mensen toegestroomd, gelokt door 't wondervolle spel. Massaal-brede dames, met weggepersten buik en van achteren een diepen knik in 't lichaam, kleine pakjes met keurige lusjes aan vooruitgestoken vingers dragend, loopend

zeer moeilijk pasje voor pasje; torenhoog gekapte beeren, met glimmend-zwarte boezelaars, waggelend van drenteligen gang; tonbreede volks-vrouwen met koepel-buiken; professorale, helder-grijze ouwe-heeren, met hoogzij, aan hun hand kleine kinderen, pas uit school gehaald; en vloeiend-mollige bakvischjes, hoerig reeds: de dikke kuiten onder de veel te korte rokjes in dof-leeren laarsjes; opzichtig hingen de tot breede strikken geknoopte rijglinten over 'r voeten, sprongen op bij iederen pas - meisjes van dertien - veertien jaar, met lokkend-loerende slange-oogen toch al, en zware wibbel-borsten; imiteerden met ingetrokken buikje de deftige mode-dames. En die heele massa barstte uit-een en klitte weer samen tot krioelend gedrang bij de automaten; onophoudelijk rinkelden de muntstukjes in de metalen buizen, en hoog werden ze geheven, de dunne bierglazen, waarin 't bruine, schuimig doorperelde lichtvocht, dat zich snel tegen de witte schuimkoppen opstuipde, en half-zwevende vlokjes dreef in de lucht.

Ook de wondervlugge muziek-duivel bleek 'n deel van 't betooverende spel, dat de bezoekers 't geld uit den zak klopte. Met al z'n artistiekerige ongemaniërtheid was ie niets als 'n onderdanig bediende, en wat de bevallige winkeljoffers deden met d'r verleidelijk lonken, dat bracht hij tot stand met z'n hoog-edele, stout-snelle en teeder-vloeiende spel.

- Kom 't is over vieren. Ik wil de meid niet zo lang alleen laten. Ga je mee? vroeg Lena.

Hanna was graag nog wat gebleven. Maar zeer goed wetend dat ze 'n ongunstigen indruk had gemaakt, ging ze mee de straat op. Machtig-breed lag 't reuzige, veel-vensterige business-paleis met z'n glazen koepel-toren paars verlicht. 'n Dof krioelende stroom van aangelokte nieuwsgierigen kroop in z'n schitterende poorten, waarvoor de woest-gierende trems bleven pal.

En tusschen de onwrikbaar voortslenterende massa, - och... dribbelden 'n paar nietige Sandwich-ventjes, met pappige beentjes en gekromde ruggen, verveeld heen en weer. Als vogel-schrikkers boven d'r gebogen koppen droegen ze valsch-bleeke plakkaatjes. Niemand lette er op. In geeuwende verlatenheid; tegenover 't hooge paleis met z'n veel-vele vensteroogen en z'n schreeuwende, tòch smaakvolle, etalages, verdwijnend klein; liepen ze lodderig hun daghuur te verdienen.-

Onder 't voortgaan merkte Hanna wel, dat Leentje onvriendelijk tegenover d'r was gaan voelen. Haar woorden kwamen er stug en dof-stooterig uit, d'r gezichtje stond onbeweeglijk en glansloos, alleen d'r voorhoofd was krampachtig aan 't werk.

En wel wetende waaraan 't lag, begon ze zich ijverig te verdedigen:

Ja, van die artieste, eh? Awel, dat moest Madammeke ghoeod begrijpen. Ze had altijd erg veel last van dat soort mensen, omdat ze anders gekleed ging als d' andere speelsters, en de mannen op 'n afstand hield. Als ze nu niet van tijd tot tijd eens vriendelijk tegen ze was, dan had ze zooveel te lijden van hun spotternij, dat ze d'r werk niet kost doen. Want dat moest Madammeke nie vergheten... met dat soort mengschen moest ze sàmenwerken, daar was ze afhankelijk van...

Maar d'r woorden gingen buiten Lene om, die zwijgend verder liep, en niet meer aan 't praten was te krijgen. De Vlaamsche was gevallen in d'r schatting. De manier waarop ze gelachen had met de twee kroeg-helden, en de vreemde grijnsgroet van den muzikmaker, z'n koel gelaat en z'n blik vol stiekeme verstandhouding... en dan dat lichtzinnige roddelen over Levie, over 'n ander die ze zou nemen,... en toch dacht ze er niet aan, te scheiden? Nemen, némen... had ze Levie dan ook 'genomen'? En zou Levie dat weten van dien vertrouwelijken omgang met zulke half-verloopen sujetten? Zou-die weten, dat ze bier dronk, en die ploertige meneer uit èèn glas met haar? En nu herinnerde ze zich weer, dat er in den toon waarop ze zich verantwoord had, iets lag van: - op heeterdaad betrappt zijn... Misschien had ze er op dat oogenblik niet aan gedacht, dat d'r iemand achter d'r zat, die d'r 'principes' kende... en daarom maar gedaan zooals ze gewòòn was te doen, wanneer ze omging met d'r kornuiten en zich niet behoefde te storen dan allerlei malle beloften... Ja, ja... best mogelijk dat ze 'n beetje verstrooid was... dat sterke licht in 't magazijn had d'r erg gepakt... Wat woest had ze d'r méegesleept naar de bar; met d'r opwindend eentonig uitgesproken roep: 'Ik mòet tràktéere, ik mòet tràktéere'... Gek, dat licht iemand zòò kon opwinden... zij-zelf kreeg er alleen maar 'n zacht-wél-doende gewaarwording van, licht gaf haar altijd volle vrede... Dus zou ze nù, per toeval, de Vlaamsche in d'r ware gedaante hebben gezien? Ze moest zich vergist hebben, misschien had ze niet goéd gekeken, want... hoe was 't mogelijk, dat iemand met zoo'n engel-rein gelaat zich thuis voelde onder dat café-chantant-gebroed...? Wàt was er nu echt... die kroegmanieren, of 't Madonna-gezicht?... Zou dat oprechte in d'r gelaat geveinsd zijn? En zou zij zich dus tot strijd en opstand tegen d'r man laten drijven... door bedrog? Want ze voelde 't nu, als op die avond 't heerlijke maagde-gezicht d'r niet verschenen was, dan had ze nooit zooveel durven zeggen tegen David... En bovendien, wat ze van 'm wilde was iets buitengewoons, en hij leed d'r onder;... zouden er veel vrouwen zijn die zòò leefden? Zij zelf had er nooit aan gedàcht, had 't voor onmogelijk gehouden; de geslachtsdrang van d'r man was voor haar pijnlyk, vol gruwe-

lijke, walging-wekkende beestigheid, maar ze had 't nooit voor mogelijk gehouden, zich er voortdurend aan te onttrekken, al hād ze dikwels gemord. Eerst toen Hanna d'r verteld had van Levie, was ze op 't ideé gekomen, onthouding van David te vergen, want toen had ze gezien, dat 't bij anderen mogelijk was... Maar nu begon ze te twijfelen: zou Vlaamsche Hanna hierin geveinsd hebben, zooals in zooveel andere dingen? Zou ze misschien net zoo leven als de andere meiden van d'r soort!... Leen keek opzij... en statig ging de hooge gestalte met 't losse ernstige kleed naast d'r voort;... een straatjongen bleef sar-lachend stil staan, en wees naar haar en schreeuwde iets van... 'ghien tetten'... Waarom, als ze dan precies zoo was als de anderen, liet ze zich toch op straat uitlachen? Waarom kleedde ze zich dan niet gewoon?... L e n a r i l d e e v e n : Zou ze d'r nu misschien tòch miskennen? Waar... of echt?... En ze hoorde David weer zeggen: 'n echte Antwerpsche... 'n vulkaan van wellust'... Zou David nu toch gelijk hebben? En zou wat ze van 'm wilde, in-der-daad 'n hersenschim zijn? Dan zou-die voor niets lijden. Dan had z'm al dat verdriet voor niets op den hals gehaald... Hemel!... hoe was 't nou, hoe wàs het nou... hoè-wàs-'t-nòu?... En opzij kijkend ondervond ze weer 't vlijm-weeë dat trok door d'r teere borsten, en spinrag-fijn langs d'r tepeltjes bibberde... Vlaamsche Hanna ging naast d'r als 'n koel-metalen pop... van warm-leven verlaten... En dit te weten vertroebelde haar blik, bracht soezerige verwarring in d'r hoofd..., en drukte als 'n prop watten op d'r gedachten... ze belettend te stijgen tot woorden...

Wèl was ze dien avond bijzonder vriendelijk voor d'r man, en toen z'm de trap hoorde opbolderen, ging z'm in de gang tegemoet, met d'r kleinste op d'arm, en reikte 'm 't bleeke ventje tot kus... maar hij, in z'n koortsige krachts-uitgloeding, merkte niets buitengewoons... kneep de meid in d'r wang, floot 'n vroolijk airke, en smeed 'n pakje op tafel: 'Dàr, wat fijns foor bij de boteram.'

Ze voelde zich onder z'n zege-vierende schitterblik nòg beschaamder dan anders, maar spreken kon ze niet... Waarom kon ze toch niet tot klaarheid komen, waarom moest ze toch altijd twijfelen... waarom kon ze toch niet zeggen wat ze voelde?

En piekfijn opgekleed, met glanzend haar, en fatterig gezwaai van wandelstokje, hoed scheef, ging-ie weer wech, dien avond;... als 'n vreemde.

Lena luisterde 'm na, hoorde de straat-deur dicht-dreunen..

En evenals dien na-middag, toen buurvrouw d'r zoo laag belasterd had, rukte ze zich kammen en spelden uit 't haar, en gierde van spijt. Maar werd heel gauw weer kalm, en zette zich, tenger-klein, op 'n stoel bij 't venster, voeten op 'n sport, handen

in den schoot. Weer zwierven zwarte schaduwgrillen in het veld, dat met maan-toover overgoten lag. Ze staarde er lang op, met verdoezelde blik, en toen zochten d'r groote donkere spiegeloogen zachtkens in 't ronde... op d'r dof-geel gezichtje kwam stil-bittere glimlach, en fijne rimpeltjes trokken in d'r voorhoofd, dat glàd wilde. En ze dacht: 't Hangt hier boven me... 't drukt me neer... maakt m'n gedachten nevelig... Kon ik toch maar tot klaarheid komen... kon 'k maar zeggen, zeggen wat er in me omgaat aan 'n vrind, 'n trouw vrind...' Roerloos bleef ze zitten, want over haar was benauwend gestreken de ijzige huivering van 't groot-gruwelijke, dat hier zwierf door de lucht, door de lùcht die in d'r bloéd drong met d'r adem...

'Wat zal er morgen komen?' peinsde ze; 'zal ik weer vroolijk op-staan en door 'n nieuwe slag neergedold worden? Wat zal er morgen komen? Zal 'k ooit weer kinderlijk-frisch zijn?

Toen keek ze in d' oogen van d'r jochie en hilde.

In 'n koffiehuis bij de 'Statie', zat Bram Polak 'n biertje te drinken. Hij wachtte op Levie; die zou er om acht uur precies zijn. Kwam-ie niet op tijd, dan zou-die voor niks komen. Bram liet liet zich niet voor kwa-jònge gebruiken! Om acht uur precies stapte ie òp, zoo waar als z'n woord van waarachtig. Iedere avond zat die mar bij z'n 'geliefde'. Eèn avond mocht-ie wel 's voor 'n oud vriend over hebben! Jonge, jonge wat was dat vroeger 'n gezellige tijd, toen ze nog geregeld samen uitgingen. 's Avonds, na vergadering, nog 'n uurtje in de Universel, lekker in 'n hoekie, bij de muzikanten, of boven op 't balkon; en als 't donker werd voor de cinemategraaf, met klontjes suiker naar de menschen gooien. Wat kon die Levie om zoo iets lachen! - En hun ontdekkingstocht naar de Mont-Martre-kroeg op de Falconrui, waar al die fijne spotprenten hingen en waar satierieke liedjes gezongen werden door 'n meneer met wijde broek, vuurrood vest en fluweelen jasje, die zich zelf, 'l e f o r m i d a b l e p o è t e R a f a ë l , m o n a m i i n t i m e,' noemde. En die schuine liedjes! Jonges, jonges, dààr moesten ze vanavond nog 's over ophalen! - Toen hadden ze tegen mekaar gezegd: 'Ik mot 'n meissie hebben, maar die vind je hier niet. 't Most 'n ontwikkeld Socialistisch gezind "meissie" zijn, want anders kwam d'r later toch maar mòt van. Wat hè-je nou an 'n vrouw, die niet met je ideeën sympatizeert.' Maar Levie had volgehouden dat dat soort hier in Antwerpen toch niet heelemaal onvindbaar was; nou, die vond in Antwerpen allerlei onvindbare rariteiten, waar 'n ander met 'n stekkie naar most

zoeken: 'n Socialistische partij, waar 'n fatsoenlijk mensch 't kon uithouden, had-ie, scheen 't, òòk al opgespoord, en in al die vervelende Jezeskoppen in 't muzeum had-ie Godbetert òòk al moois gevonden. Nou, daarom was Bram niks verwonderd geweest, toen-ie op 'n goeie dag met 'n briefie was komme anzette. 'Je kan nooit raaie wat d'r in staat'. Nò, vràag 't me dan ook niet, luizige pestsik, had Bram gezegd. Om 'm niet te late merken dat-ie van 'm hieid. Hij was nou eenmaal niet sentimenteel uitgevallen... Nou, toen was de 'teergeliefde' op de proppe gekomme, en als 't eenmaal zoover is, dan worden de vrienden afgedankt. Ajuu, ouwe jonge, amuzeer je in 't vervolg maar alleen, hoor! Godverdomme, as-ie die meid tegekwam, hij zou er d'r ooge uit d'r kop krabbe! Dat had-ie zich nou al wel twintig maal voorgenomen, als 't niet mèer was, maar hij kon er nooit toe komme, zoo vriendelijk kon die tang kijken. Maar as-ie d'r nou weer ontmoette... afijn, daar kwam Levie al aanzetten.

- Goeie-n-avond, bierton.

- Goeie-n-avond, rooie pestsik!

- Blootekontsgezicht.

- Grasvreter!

- Ben ik niet op me tijd?

- Dat noemt-ie 'op z'n tijd'... 'n Kwartier te laat! wou je 'teergeliefde' je niet loslaten?

- Dat heb je nou 's lekkertjes mis! Die is nou 's nèt de stad uit.

- Vertrouw je dat zaakie zoo mar?

- Waarom niet!... Hé, garçon! Pst.

- Hij hoort niet, die stuipekop... wacht. Hé, garçon, cochon!... Zie je wel hoe die na' z'n naam luistert...? Geef me nog 's 'n pintje garste... en 'n citron voor meneer... Zeg Levie, ik heb wat voor je uitgevonde. Ik heb d'r al patent op genomen òòk. Je hebt natuurlijk tijd nodig voor je teer-geliefde. Dat spreekt. Vroeger hè-je die tijd besteed voor je plezier. Vaste klant geweest van de Universel... D'r is 'n pracht van 'n chanteur op 't oogenblik. 'n Prachtvent, zeg ik je. En de cinematograaf is d'r òòk nog, en op de hoek is 'n kruenier, en die verkoopt klontjes... Als je nou de tijd, die je nog besteedt aan die verrekke Sociale, waar je toch nooit eer mee inlegt, as je die tijd nou 'r is ging gebruike voor je lol, dan zou je je gezondheid 'n groote dienst bewijze, en de baas van de Universel òòk, want die staat op 't punt van over de kop gaan, sinds jij d'r nie meer komt.

- M'n waarde vriend, plicht is plicht.

- Och loop na' de bliksem mit je plich! Ik heb ook me best gedaan, gerust! Maar ik voel geen roeping meer, om al me tijd te verdondere. En van die rooie pest-sikke kenne ze d'r heelemaal niet gebruike.

- Verdonder je je tijd niet net zoo goed, als je in de kroeg zit?
- Daar hé-je lol!
- Och kom, dat is 'n kwestie van appreciatie, zou onze vriend Bram zeggen.
- Dus je doet 't niet? Daar had 'k nou expres patent op genomen...
- Hè, goeien-avond, vriendje,... op wàt had jij patent genomen, hè?' 't Was David, vuurrood, met z'n stokje gevaarlijk zwaaiend; stilletjes bij 't tafeltje gekomen.
- O, is u 't graaf Peereboom. 'n Pracht van 'n prachtstokkie hè-je daar. Laat 's zien.
- Het me zas frank gekost'. David keek bescheiden naar den grond.
- Is nie-duur. Zal ik geluk hebbe. Hè, hè, cochon!!
- Wat ga je begenne? Ik blijf niet hier hoor! Nee, op m'n wòrd niet. Is dat wark foor jongelui van jullie leeftijd, om met zulk prachtig weer in 'n café te zetten? Je moest je schamen! Kijk mij nu is, 'n getrouwd man, huisvader. Ik kan wal an de wandel zijn, hè? Mijn spieren moeten wel in beweging zijn, hè? Maar de jong-en-lui van tegenwoordig. O, o! praat me d'r niet van! 't Is me'n gedegeneerd zootje, zou onze geestelijke fader, Karl Marx, zegge. Bah! zijn jullie jongens! Ouwehoere zijn jullie!
- Waar zegt Marx dat, van dat gedegeneerd zootje?
- Darde deel van 't Kapitaal, bladzij 834. Heb jullie toch niet geleze!
- Omijn!
- Nò, geloof 't niet. Oòk 'n zorg. Wat je niet geleze hebt, kan je niet wete. Maar al gèèf ik nou an mijn spiere de noodige beweging, mijn studie verwaarloos 'k n i e t .
Neem daar 'n voorbeeld an, ouwe heere! Ik ben nu al vijf en dertig jaar, maar ik steek menige jonge man de loef af... Nou kelner, geef me dan maar 'n glaasje citroenwater hé, maar koud zulle!... Ja, ja, al héb 'k 'n slecht leve, al werkt alles same om me 'n graf te grawe, 'k heb goddank stale spiere... Polak, ik verzeker je... als stààl! Maar 'k heb veel verdriet, hoor,.. wat je noemt: huiselijk verdriet. Dat maakt iemand toch kapot. Me frouw, 'n heele goeie, beste frouw, - duizend kwaliteite die 'k kan apprecjeere... maar 't huwelijk... 'k weet niet of 'k d'r wel goed an doe om d'r met zeulke snòtneuzen over te prate... 't huwelijk is 'n rare zaak, het Schopenhauer gezegd. As 'n frouw niet sexueel bij je past.... dan is 't geen huwelijk... En mijn frouw, God zal d'r gezond late... is 'n ijsveld, wat je noemt: 'n keisteen, zoo koud... Nò, je kant 't mijn wel aanzien... 'K bin kollosaal furig van tamperamant..., dat is as water en vuur,... dat verdraagt mekaar niet op de lange duur. D'r is geen liefde zoo groot, of op zoo'n manier wordt-ie uitge-

doofd. Alle idealeste kenne voor mijn part na de bleksem loope, as 'k jeuk an mijn tuinboon heb... Dat slòopt iemand... dat beult 'n man àf... de krachtigste natuur gaat zoo ten gronde... 'onthouding gebiedt me de duevel', het Milton gezegd. Bij twee profesters, eerste groothede op 't gebied van medische wetenschap, bin 'k geweest... ja, je mot niet denke, dat 'k zoo iets beweert op losse gronde... de rechte soort! Nee, zoo is Davidje Peereboom niet!... Nou, de medische wetenschap is èèn-stemmig, - ik heb: Tabbetates dossales - nou, jullie weet zoo goed as ik, dat is de verschrikkelijkste, sloopendste kronische ziekte die 'r op de wijde weireld bestaat... fliegende ruggemergstering in de tweede graad! An geen stok gebonde... zoo iets gun 'k m'n ergste fijande niet!... Jonges, als jullie ooit zoo stapel-mesjoghe, zoo allerdolst-aarts-idioot bint om te trouwe, kijk dan uet je oochel!... God het de man wille ferdellege, en toe' het-ie 'r de frouw gezonde... Zòò is 't, en niet anders... Schopenhauer is 't mit me eens...

- Kollossaal. En doe je daar nou niks voor?

- Niks an te doen! Zes plankies is ons zekerste toekomst-goed, het Fan Eede gezegd. Wat geeft 't of 'k mijn karkas nog 'n beetje langer voort-sleep?

Binnkort mot 'k d'r toch an geloowe... Ja, ja, dat is mê-ên ferdriet. De mansche die je 't meeste liefhabt, die kwatse je 't meest... Maar 'k zal mijn plechte tegenover d'r ferfulle, zoolang 'k leef!

- A propos, Peereboom (Bram wilde 'm afleiden) hoe hé-je de eerste-Meistoet gefonde?

- De Meistoet? Wil-je me nou èèn plezier doen, hè? En me daar niet meer over spreke? Met 't Socialesme hou 'k me hier niet op, versta je? Als zij de goeie zaak begrave onder alkohol en andere vueligheid, dan motte ze dat zellef maar wete, hé? Ze zijn d'r mans genoeg voor. Ik help d'r niet aan mee.

Levie probeerde 'm te overtuigen, dat 't heel mooi geweest was, en wat die historie in de Werker betref, dat was 'n uitzondering. Maar David wàs niet te overtuigen. Hij stak z'n beentjes vooruit, keek naar buiten en float, bijna onhoorbaar.

Toen ging Bram 'm 'n beetje plagen. Die Levie, die vertelde maar de hêlft van de waarheid. 't Leelijke, daar zweeg-ie over. Op èèn Mei, waren d'r 'n tròep, zoo vet als iets, in ope bakkies, met rooie vlaggetjes rondgereje. En had Peereboom dan niet gehoord van 'n vooraanstaand partijgenoot, die had gezegd: 'n Meifeest zonder drank is niet denkbaar? Nou, en dan van Verkerke, dàt wist toch de heele stad: Met nog 'n paar van dat soort, was-ie 'n bezoek gaan brenge aan àlle partijgenoote herreberregiers; nou je snapt, dat zijn me d'r nog al 'n paar! Overal éénige pintjes, tege 'n uur of drie was-ie stom-lazeres. Toen is-ie de kapitalistische samenleving gaan veroweren. Heel uitgesjpreid is-ie gaan zitte op

de Meir, in 'n groot kafé op de Meir, en daar is-ie me de Internasjonale gaan zinge. Nò, daar wilde ze 'm buite kiepere, en toen het hij gezegd: Pas op, bran je hande niet! want weetje wel wie ik bi-in? Ik bin Verkerke, hoofd van de sjossjelieste, opsteller... dat is riddekteur, sjtomme hond!... van één van de importântste blade van Belgeland. As je me 'n pink anraakt, stuur 'k al de arrebeijs van heel Antwerrepe op je af. Afijn ze waren daar zò bang foor, dat-ie nòg gauwer de straat op is gevloge. En tege de avond, toen was 't nog veel mooier. Toen is-ie uit geweest mit me friend daar... hé, pst, artiest van de kouwe grond... pst!

En met vorstelijke gebaren wenkte Bram den beeldhouwer, die in 'n hoek bij 't buffet 'n kelkje wijn zat te savoereeren, vadsig in 'n stoel hangend, soms, z'n baard likkend, opzag naar de breede deerne die zich bewoog tusschen kleurflesschen en schitterglazen. 'Ge wilt me zekers 'nen blaas in m' nen nek slaoghe'?)¹⁾ informeerde-ie, zonder zich te verroeren,

- Nee, waarachtig, kom 's effetjes hier.

Maar de wijje broek was niet te verwrikken. Eerst toen Bram 'm 'n konjakkie beloofd had, kwam-ie langzaam aangewaggeld: 'Awel, wat ies 't?

- Waar he-je op de eerste Mei gezete mit onze friend Verkerke!

- 'k Zain 'kik te deurstiegh om à dat te vertellen.

- Nou, voor 'n glaassie wijn?

- Allez! We zain op schok ghewest, zeedet. Alle kotsjes afgheloepe, en overal 'eet 'm toernékes²⁾ ghegheve. En tegen middernacht eet 'm ghezeed als dat 't sjossjeliezm zich moest verbrûdere met d'n kunst, en dan 'eet 'm ghevraagd of dà 'kik kunstkronijke wou schraiven voor zân papierke. Ghe wet, daarvan zân kik hoofd-hop-steller r e d a c t e u r - e n - c h e f; en toens 'eet 'm me 'n ghoed loon beloofd, sacré-nom, mais je ne connais pas encore la couleur de son argent....³⁾

- Zal ik je 's wat zègge? Hij het je 'n blaas in je nek geslage, zulle!

De artiest begon weer dorstig te worden, en daar Bram 'm geen glaasje van 't een of ander offreerde, waggelde-ie weer naar z'n hoekje bij 't buffet, waar-ie zich vadsig in 'n stoel plakte, en voortging, baardlikkend, naar de breede deerne te lonken.

David had 'm nauwelijks durven aanzien; voelde zich in z'n bijzijn beschaamd. Toch had-ie wel gemerkt, dat de schitteroogen uit z'n droomen waterig stonden, en de rozige wangen waren vol rimpels, en overdekt met 'n netwerk van fijne aartjes. En om z'n verlegenheid wech te praten, vroeg-ie:

1) Aan de Karnaval-pret ontleende uitdrukking voor: 'Voor de mal houden'.

2) rondjes.

3) 'k Heb nog geen rooie cent van 'm gezien.

- Wat was dat voor 'n eigenaardige snuiter?
- O, dat is 'n soort duivelstoeljager van 'n rijke jonge, die an schildere doet, naar 't naakt model, zie-je? Hij spoort de meide op.
- En hoe bin jij an 'm gekomme?
- Die, die heb 'k 's ontmoet in 'n soort van nachthuis, je weet wel Levie, waar we 's same zijn geweest, toen je zoo erreg most bestudeere op de Falconrui, bij 'mon ami Rafaël'.
- Wat es dat voor 'n huis van onteucht?
- Dat zou je tegefalle, vrind. Daar worre de fijnste liedere gezonge, satieriek, sociaal, kritiek! De prachtigste tekeninge fan Steinle hange d'r. Zie-je, dat is 'n imitaatsie van 't 'genre Montmartois', van Parijs.
- Ken je bijgeval soms nog een van die satierieke couplette, zooals jij ze noemt?
- Nou, laat 's zien..., nee 'k herinner me d'r geen één meer... mar mooi ware ze! Maar fan de schuine liedjes ken 'k d'r nog wel een zoo ongeveer... wacht 's... 'Le petit vaisseau' heet 't... 't oorlogschuitje...
- Och, begin nou niet met dat flauwe ding, er zit toch immers niets in... 't 's echt wat je noemt pornografie, smeerlapperij, vond Levie.
- Nò ja, seit uwes maar Naatje, de heer Peereboom is geen jonge juffrouw, hè. Wat zeg jij Peereboom? Zie-je wel, droogpruimer...
- Vollemaansgezicht.
- Pes-sik... zie je wel, hij wil 't hoore; hij kan d'r best tege. Kijk de quintessens d'r van, is 'n oorlogschip... nee, de sociale hebbe d'r geen schuld an, die hebbe d'r tege gestemd... en op die schuit, daar ware natuurlijk matroze. Maar, en daar komt 't op an, d'r ware geen frouwe. Daar hebbe de rooie òòk geen schuld an. Verkerke had d'r vast tegegestemd. Nò, dat schip, dat dee 'n toch', 'n kruestoch', op de watere van de Stille Zuidzee, en die kerels, die verfeelde zich 't làzeres, zoo zonder meide; je weet, zeeliede die kenne d'r wat mee. Mar een d'r van, die wist raad. Hij nam 'n groote ton, mit 'n klein gaatje d'r in, die ton die hobbelde natuurlijk man-je-fiek... en in dat gaatje... hobbele-hobbele hop... enfin je snapt me. Dat is nog 's wat anders as 'n ijsfeld, hè Meneer Peereboom?... Nò, die snuitertertjes... wat zeg je van me mooi Hollandsch Peereboom,... die ware niks jaloersch op mekaar, en àllemaal maakte ze gebruik van die hobbelende ton. Die liep zoo langsamerhand fol... en dat goedje dat stòlde. En toen ze nou klaar ware, mit hun kruestoch', ferkochte ze 'm an 'n wàskaarrefabriek; hoor:

On le vendit à l'arrivée-e
 On le vendit à l'arrivée-e
 Pour en confectionner des bougies
 Pour en confectionner des bougies

is 't zoo niet Levie?

- Ja, prachtig! Hou de rest nu maar voor je. Die is net zoo.
- Voor à niet, sunne rosse! 't Mooiste mot nog komme.
- Peereboom schenkt je de rest'. Levie trapte Polak op z'n voeten: 'Wees toch niet zoo indelikaat!

Maar die stoorde er zich niet aan.

- Nò, toen de beroemde chanteur Rafaël, mon ami intime, zoover was gekomme, riep-ie: 'Mijn sur le tabel' dat wil zegge: 'Hande op tafel' je snapt waarom... En toen maakte ze d'r kaarse fan, en die kaarse, die werde gebracht na 'n jongemeidekosschool:

A un couvent de jeu-nes filles
 A un couvent de jeu-nes filles

Ieder van die dametjes krijgt zoo'n kaars op d'r kamer, mit Paasch, toen ze pas hun biecht hadde gesproke... goed en wèl, maar nege maande later, ware ze allemaal zwanger, en brachte 'n heel klein matroossie ter weireld:

Et je ne sais pas pour quelle cause
 Et je ne sais pas pour quelle cause
 Mais au bout, bout, bout de neu-euf mois
 Mais au bout, bout, bout de neu-euf mois

Chacune des filles devint mère
 Chacune des filles devint mère
 D'un tout, tout, tout petit mat'lot
 D'un tout, tout, tout petit mat'lot

En dan komt de moraal: Van die tijd af, was 't verbode zoo maar bloote kaarse te ferkoope, en voor de goeie orde drage àlle kaarse, zonder uitzonderingen, 'n Engelsch hempie:

Toutes les bougies portent des capots
 Toutes les bougies portent des capots...

Nò! wat zeg je fan mijn vertelkunst!

- Ja, maar nou moet je er de andere kant ook van hoore, zei Levie met 'n stroeven glimlach. 'Weet je wie daar in die inrich-

ting komen? De meeste bezoekers komen per voiture, hé Bram? Ja. Ik heb d'r gezien: ofciere in uniform, met 'n hoop gouwe franje... advokate, doktore... de fijnste lui uit bourgeoisie. Voor de deur staat 'n groote, zwarte kat geschilderd, met z'n staart in de hoogte.

- Je kijkt net in z'n reet... hê-hê-hê-hê-hê...

... Dat is hun zinnebeeld, en daaronder lees je: 'Sonnez! on vous ouvrira': 'Bel maar aan, we zullen open doen'. En zoodra je dat ding hebt overgehaald, is 't ineens doodstil, en de deur gaat op 'n kier open en 'n vent houdt d'r z'n voet tege. Nou lijkt 't net of ze dat maar doen voor de lol, omdat 't bij de heele vertooning hoort, maar ik geloof vast, dat ze de menschen er van achteren uitlaten, als d'r onraad komt. Want 'n heele boel lui die er komen, zouden voor goed gekompromiteerd zijn, als 't bekend werd. Weet je wat 't infaamste van de heele rommel is? Er komen vaders met hun zoons, om ze op de hoogte te brengen van 't leven'. Hoe 'n vader zóó iets kan doen, hoe die lui mekaar later nog in de ooge durve zien, dat is me 'n raadsel. Kijk, Peereboom, zie je die mooie meneer daar zitten, met z'n gou'e lorgnet op...

- Die daar schaak speelt?

... Ja precies. Nou, die heb 'k d'r óók gezien, herinner jij je niet, Bram?

- Vast en zeker. Je bedoelt toch die groote, mit ze grijze bakkebaard, en ze rooie wangetjes?

Dat gezicht kwam David bekend voor. Hij had die man 's ergens ontmoet, maar waar? ...Zoo 'n échte Belsj...

- Nu, die kwam ook per voiture, met 'n verschrikkelijke sjieke dame bij zich. En pas zitte ze of 'mon ami Rafaël' stelt d'r aan 't heele gezelschap voor: *Madame est une Parisienne, qui s'est établie dans notre bonne ville d'Anvers comme prostituée. Elle exerce l'honorable profession de prostituée... Mesdames, Messieurs, la parole passe à notre aimable camarade, la plus belle prostituée de notre bonne ville. Allons, camarades, nous allons lui flanquer un bon applaudissement, pour l'encourager. Une deux trois*¹⁾... Dat handeklappen gaat daar op bevel, en wordt op de piano, lawaai-does noemen ze die dâar, begeleid! Eerst stribbelde ze tegen, maar op 't laatst begon ze toch. Die vent zat d'r met 't leukste gezicht van de wereld bij. 't Kon 'm geen haar schelen, dat-ie zoo bekend gemaakt werd. En 't mooiste was, hij zette nog 'n hooge borst ook, omdat ze 't wijf dat-ie bij

1) Mevrouw is 'n Parisienne, die zich in onze goede stad Antwerpen als hoer gevestigd heeft. Zij oefent 't eerwaardig van prostituée uit... Dames en heeren, 't woord is aan onze beminnelijke kameraad, de mooiste hoer van onze goede veste. Vooruit, medeburgers, laten we 's flink in de handen klappen om 'r aan te moedigen. Eén, twee, drie.

zich had, de m o o i s t e hoer van Antwerpen hadden genoemd. Ze begon dan te zingen; ze had geen stem, en geen voordracht, de piano was valsch, maar ik kan je verzekeren, nooit heeft iets me zoo verschrikkelijk aangedaan als dät liedje. 't Was niet satieriek en niet schuin; d'r kwam niets anders in voor, als dat ze op straat was geboren, door d'r ouders als jong meisje de straat werd opgestuurd, door 'n rijke meneer werd opgepikt, toen wèèr de keien òpvloog, en nu nog door de modder zwerft; en dat ze vast weet, dat ze op de straat zal sterven, of liever: krepeeren, want d'r is niemand, die wat om d'r geeft, en zei heeft scheidt aan iedereen. Jawel,... ze zei 't letterlijk zoo, en toen ze klaar was, gilte ze 't uit. Die lach van dat mensch, ze had bijna geen tand meer in d'r mond, die vergeet 'k nòòit. Zie je, in dat laatste zinnetje, daar zat de geest van de heele inrichting in. Jij zegt wel 's, dat d'r voor jou niks heilig is, maar je bent nog ver van die mensche. Voor die, daar is werkelijk niets heilig voor, die spotten met 't edelste wat 'n mensch kan hebben, en hebben genot van de grootste smeelapperij. De vent aan de piano was heelemaal kaal, en z'n beenen waren verlamd. Hij kreeg d'r bijna geen klank uit. Kapotgeleefd, heeft de p a t r o n van 't spul ons verteld. Nou, daar komen de menschen uit de bourgeoisie zich amuzeeren, en daar leiden ze hun zoons op,...

- Zeg pestsik, nou je toch aan de gang bint,... fertel 's fan 'de floere seefhoek'.

- Je weet wat de Seefhoek is? Ja, daar bij 'de Werker', waar al die danshuizen zijn. Nu, de 'vloeren seefhoek,' dat is de fluweele seefhoek. Dat was 'n verschrikkelijk schandaal. Op 'n goeie dag is 'r uitgekomen, dat de rijke dames en heeren, uit de fijnste geslachten, in 'n groot restaurant, op de Meir als 'k me niet vergis... was 't niet op de Meir, Bram?

- Op de Keijzerlei geloof 'k.

... Nu, dat doet 'r niet toe; daar hielden ze reusachtige maaltijden, met sjampanje, dät spreekt...

- Wat ze gelijk hebbe...

- Ja, maar 't ergste van 't zaakje is, dat ze daar spièrnaakt zaten...

- Wat zà je daar an liege...

... Peereboom, ik heb 'n vriend, z'n naam doet d'r niks toe, die is ook van schat-, schatrijke ouwers, en die is bij sommige van die familiën, die er bij betrokken zijn, over de grond gekomen. Nu, die heeft 't me allemaal bevestigd, anders zou 'k 't òòk niet gelooven. Zeg Bram, was dat niet Krinkels, die daar toendertijd 't eerst over heeft geschreven?...

- Ik geloof van ja.

- Was dat dat eigenaardig suzjet...

... waar jij zoo tegen gefulmineerd hebt; dezelfde; toen nog

ijverig partijgenoot. Nu, en als die maaltijd dan was afgelopen, dan gingen de dames en heeren 'n dansje doen, spiernaakt. Ziet-u Peereboompje, als jij onder vreemden drukte gaat maken over 'n Bondsbestuurslid, die 't met 'n meid houdt, zooals jij zegt, dan moet jij eerst 's goed weten, hoe 't aan de àndere kant gesteld is. En als jij uit de Partij wechloopt, omdat je d'r 'n dronken kerel hebt gezien...

David luisterde niet meer. Hij verdroeg de stroeve kastijding met wellustige vreugd.

Toen er aan 't begin van d'n avond, over één Mei werd gesproken, was er 'n naargeestig schrikgevoel over 'm gekomen en met wee-misselijke stem had-ie gezegd: 'spreek me d'r niet fan.' Hij was zoo van alle idealisme verlaten, dat-ie de kracht niet meer had gehad, om te vragen: Maar wat zegt dat tegen mijn principes, als d'r iemand die zich partijgenoot noemt, dronken rondloopt? Dat besef had-ie niet meer, sinds-ie hier in Antwerpen was. De walgelijke scènes, die-ie te zien had gekregen, trokken z'n gedachten omlaag, en met z'n eeuwig filosoferen over sexueele zaken, had-ie de kiem voor dat zelfde leven in zich gevoeld, en heel duidelijk werd 't hem soms bewust, dat z'n ingetogenheid van vroeger maar na-aperij was, en frazen-rijk zelfbedrog. En zoo eng zag-ie alles nu, zoo jammerlijk bekrompen, dat-ie weer terstond viktorie-wellust voelde toen er van de 'hooge snorrekers' kwaad werd gesproken. Nu werd-ie begeerig naar meer:

- En hoe ging 't toen verder mit die kroeg?

- Nou, daar werden we netjes uitgesmeten. We hadden nog 'n kameraad bij ons: 'n jonge van Montanjees, 'n 'meschoghene Pottechies', zooals ze dat zegge. Nou, toen die ongelukkige vrouw dat liedje gezongen had, kneep die meneer, diè-daar met z'n gou'e lorgnet, d'r in d'r dijen...

- Zegt uwes maar in d'r biljetjes, meneer de grasvreter.

... en trok d'r op z'n schoot. En toen werd die jongen zoo nijdig, dat-ie 'm te lijf wou: 'Godverdòmme? zegt-ie, ouwe smeerlap? é-je nog niet genoeg van die meissie? E-je dan 'eelemàal? geen 'art in je pokkel?' En meteen geeft-ie 'm 'n lap om z'n oore. In 'n wip stonden we op straat. Kòmmt d'r van as je met Pottechieze uitgaat.

- Nò, rooie pest-sik, maak nou maar geen drukte. Jij heb òòk nog blauw bloed in je adere! En waarachtig, om zoo iets te doen hoef je nog geen Pottechies te zijn, zulle. In d i e tijd, was 'k òòk zoo meschoghe geweest.

- En nu rust meneer met z'n vollemaans-gezicht op z'n lauweren.

- Over mijn einde hoor! Fijne Biefstukkies in de 'Westfalia' en kosjere Ham. Hah! Paar uurtjes werreke per dag, om tien

op staan. Hah! Geen fergaderinge meer... Pas mar op, dat je d'r nooit geen gebrek an krijgt. En hoe staat 't nòu met je Hidalgo? 'n Jaar gelede was-ie meneer handjegauw, Sociaal, atleet... en kom nou 's kijke! In alle nachthuize ken je 'm tegekome; z'n mooie force-bolle¹⁾ is-ie kwijt. Eerst mentineert-ie 'n aktries van de honderste rang, die zuigt 'm goed flink uit, en laat 'm dan op z'n ferdommenes spele door d'r andere frijer... en nou slabakt-ie iedere dag mit 'n andere meid... Mooi hé? Nee hoor, dan liever geen Spaansch bloed in me adere. 'n Lekker biefstukkie... daar gaat niks bove! Hah!

Met cierlijken zwaaj streek Bram 'n lucifertje aan, en vroeg om z'n sigaar heen, de oogen opslaand, die in hun half-glans 't telkens oplevende en wechstervende vlammetje weerkaatsten:

- Kan 'k je soms diene, Levie?... O, pardon! neem me niet kwalijk, meneer rookt niet; die is wezjetariër.

En David, in z'n hum, plaagde mee:

- Nò, dat is net as die frouw fan de Breestraat. Komt bij Raap in de winkel om 'n pond koffie. Krijgt 'n paar sigaren toe. 'Voor uws zoon'. Mijn zoon, zegt ze, der raacht niet, der is anechisjt. Historisch hoor! Zal 'k gezond blijwe! Verschwarste na-är! Der moes veggeretarjé zijn! Zeker voor de koetjes hè? Ochenebbiesj, die arme koetjes. Hé-je die gehoord van die vegetariër en die stier? Nò, die vent wandelt 's buite op de wei, natuurlijk op z'n bloote patjorem. Nou, in de natuurgenééswijze zit wel feél goeds. Voor iemand die Taberates Dossinales het, as ik, zou 't probaat zijn. Nò, doet d'r niks toe. Die kerel, die het 'n rood vessie àn, die stier ziet 't, en komt opeens op 'm af... 'Ik heb nooit vleesch geëte' roept-ie, 'nooit heb 'k 'n beest kwaad gedaan'... nò, de rechte soort! Die stier neemt 'm op z'n hores en breekt 'm 'n paar ribbe... ze neme 'm op in 't gasthuis, hij komt bij, en 't eerste woord wat-ie zegt: Nooit wor ik geen vegetariër meer. Historisch! zal me frouw bij me in de wereld blijve.

- O, dat is nog niets bij wat mij 's is overkomen. 'k Wandelde 's met 'n vriend van me door 'n dorp. We komme voorbij 'n stal: 'Ik ruik menschevleesch' zegt me vriend. Hij zocht en hij zocht en ja, op eens krijgt-ie 't in de gate: In die stal is 'n slager bezig 'n koebeest te slachten. Ineens, vliegt-ie de stal in: 'Wàt, slechte kerel zal jij dat beest vermoorden. Nooit, zal dat gebeuren'. En meteen neemt-ie 'm 't mes uit z'n hande, en snijdt 'm z'n strot af... Historisch, zoo waar, - als me woord van waarachtig. Nu Peereboom, wat zeg je van me? Als 'k me zelf niet in de maling neem, doet niemand 't, hé?

En Bram vertelde verder van Montanjees. Gisteren was-ie 'm tegekome: 'Addesjim Poelakkie'? zegt-ie tege me, 'ik 'eb 'r'.

1) Biceps.

Wie is 'r' fraag 'k. 'Anzjeliéke'... Wie is Anzjeliéke?... 'Kïaai, wie Anzjeliéke is?... é-je dan nog niet van 'r ge 'oord?? Anzjeliéke fan de Rui!? Addesjim, kerel. Op de tåfel 'eb 'k 'r gelegd: mit d'r bloote ga-ät! Op mijn schóuwers 'eb 'k 'r rondgedrage'... Zie je, op 'n goeie dag legt-ie 'r toch bij neer, zoo'n ijzere péttech... Afijn, mot-ie zelf wete, voor 'n goed woord neem 'k me ook zoo'n stuk vleesch... die zijn nòg fijner dan biefstukkies, Hah!

In David werkte 't lekkere plaag-gevoel fijntjes door. 't Vertellen van Bram deed 'm watertanden. En in den rook van z'n 'fijne sigaar' ontstond 'n lichtkring, met 'n veel-kleurigen spektrum-band omkronkeld, en in die lichtplek zag ie d'r weer staan: de meid, Mareeke, die zich ontkleedde, en d'r warme lijfs-geur bejoeg 'm met 'n kloppende wellust-golf... zie! die heerlijke vloei-vormen, die breede heupen, en die lokkende oogen en die borsten, die zwaar-neerhangende borsten... als biefstuk, hah! En met zware oogleden en gedweeën kop liet-ie zich zink-rusten, als op de bolle muziek van 'n wals, als op 'n donzen bed, als in bloedwarm bad-water... 'n Bedwelvende hitte steeg 'm in 't hoofd, koortsrood waren z'n in-gezogen wangen...

Bram stoote Levie aan: 'Kijk 'm 's staren'...

Over den zand-vloer schuifelend, met stijve beenen, kwamen 'n dame, met 'n plaid over d'r arm, en 'n heer met 'n zwaren koffer 't kafé binnen. Ze bestelden koffie en 'n souper. Er kwamen er meer: Mannen met hooge hoeden en verlakte laarzen, en andere met reispetjes. 'n Troepje Engelschen, de heeren met korte fietsbroeken en vast-spierige beenen, de dames met blauw-tullen sluiers over 't fel-blonde haar en om de frissche gladde gezichten. Bram had wel al zes maal: 'Garçon, cochon!' geroepen, maar hij kon blijven roepen, er kwam niemand.

- Zeker 'n trê-ên angekomme, overdacht ie.

Levie keek op z'n horloge:

- Dat zal de trein van Amsterdam zijn, daar is 't net tijd voor.

- Is je horlogeglas weer heel?

- Och, begin je weer met dat praatje? D'r is immers niets van waar? 't Glas was gebarsten, voordat ik met t'r de stad uitging.

- Maak dat 'n ander wijs, vrindje. Jouw 'teer-geliefde' heeft sterke armen, dat kan ze fan mijn op 'n briefje krijge. M'n kompliment foor d'r krach'... èn foor d'r liefde.

- Nu als 't jou plezier kan doen aan kletspraatjes te gelooven, ga je gang maar...

- 'k Wou dat ik 'n meid had, die me zoo pakte. Op m'n woord van waarachtig...

- Niet grof worde blootekontsgezicht...

- Pestsik...

- Biefstukkepikker!

- Bladerenvreter!

- Zeg... Kijk die vent 's die daar binnekomt. Dàt is nou 't type van 'n afgeleefde man...

- Die op die stok leunt?

... ja. Kijk hij komt bijna niet vooruit, hij kan ze voeten niet optillen, zò lam is-ie.

- En z'n ooglede, die hange heelemaal ope, Goddomme! net of ze verzweerd zijn. En 't wit van z'n ooge is troebel. Z'n kop hangt opzij, zou die vent 'n broerte gehad hebben?

- Wat 'n akelige wezenlooze uitdrukking op dat gezicht... Hoe oud zou-die zijn. 'n jaar of zeventig?

- Bi-je belazerd? 't Is 'n goeie vijftiger. Die vent het zich rotgeleefd, dat zie je zò wel.

- Hij is heelemaal grijs, spierwit. Hij is vér over de zestig, denk 'k...

- Zal ik je 's wat zegge? Jij bint 'n strijkop, dát bin je. Wat bé-je nou?

- Nou, we zullen 't Peereboom 's late beslisse! Betweter! Peereboom,... hé Peereboom! hoe oud denk je... Péérebóóm!! Mankeert je wat?

David's gelaat was vaal-bleek geworden. Z'n hoed hing achter op z'n hoofd, z'n oogleden slap, waren half-dicht gezakt en lilden krampig. Slap hingen 'm d' armen langs 't lijf, z'n sigaar was op de grond gevallen. Nattig-zacht floèt-ie tusschen z'n slappe lippen...

Als was 'n ontzettend-zware moker op 'm neergebeukt, zoo idioot-bezinningloos, zat-ie op z'n stoel. Hij zag niets meer, hoorde niets als 'n woedend gegons, en z'n ooren begonnen te suizen...

De 'rotgeleefde vent' ... was z'n vader...

- Nou, Peereboom, je moet 't zelf weten. We brengen je met alle plezier even naar huis, hoor. Geneer je niet. We gaan tòch direkt wech, niet Bram?

- Natuurlijk. Kom Peereboom, wees nou niet narrisj...

- Och 't is al weer beter. M'n sigaar was 'n beetje zwaar, niks anders. Daar heb 'k nog zoo mee opgeschept, mit die fijne sigaar. Die Dejongh zal òòk krije wat 'k 'm wensch. Nò!

- Hou je dan maar taai. Ajuus.

Door de stille stad ging-ie. De winkels waren gesloten. Waar hij blij-troostend licht gehoopt had, zag-ie koud-somber neergelaten latjesluiken. De trottoirs lagen breed-uit, met niets er op als de lange schaduwen van de lantaarns en vaag-begrensde schimplekken.

Mannen met mantels gingen langs de donkere huizen, rammelvoelden aan de deuren, en sloegen met d'r knuppels hard op de klinkende keien. Vanonder d'r képi's beloerden ze 'm hinderlijkscherp. Het knuppel-tikken verstierf in de verte. Weer lag de straat vereenzaamd tusschen de kil-hooge huis-wanden: schrik-stijle steen-massaas, en hun aanblik doordrenkte z'n lijf met 'n ijskoude verlatenheid. Koud was ook de atmosfeer die 'm omkleedde, die hol sloot op z'n gloei-oogen, en viel langs z'n lijf als 'n nattig laken. Daarbinnen koortsten z'n wangen...

Hij kon niet denken, z'n bezinning was wech, z'n hersenpan met geroezemoes barstend gevuld. En al maar zag-ie die 'rotgeleefde vent' steunend met volle zwaarte op z'n stokje, de beenen sleeplam, nauwelijks van den grond gelicht, slijferend over 't knerszand, 't héele lijf hijgend bij iederen pas, en 't hoofd willoos op-zij hangend. En om de vertroebel-slijmde koeblik: die roode oogleden, vies-ontstoken:... z'n vader. Hij zag 'm verder loomen over 'n lang-langen weg, traag als 'n kleverige slak, maar aanhoudend; met slechts één bewilling, 'n bevrozen-starren wil: voort te slakken, zonder rust... en hij voelde dat de ouwe spoedig aan 't end zou zijn, verrassend spoedig...

Hij volgde 'm, dat wist-ie.

Er was geen ontkomen aan. Hij voelde het aan den schaamgloed op z'n wangen, nu niet krachtgevend meer, maar koortsig-valsch. En betastend z'n hitte-gezicht met angstig volgende vingertoppen, werd-ie gewaar: twee diepe kuilen aan weerszijden van den mond; 't vleesch in de holte er van was flets. En daar schuin-boven, twee hard-zware, vooruitstekende been-gewelven. Hij zag nu z'n eigen gelaat, als hield ie 'n beslagen spiegel vlak tegen z'n neus; in de koorts-laaiende wangen waren zwarte holten, en 't leek wel 'n rood-gloeierende doodskop... Hij neep z'n oogen toe, maar de afzichtelijke doodskop bleef... z'n eigen kop.

Hij begon stil te jammeren, om z'n wechvliedende kracht. O, o, o! dat was d'r van 'm overgebleven, dat was 't restje, 't armelijke skelet, van z'n volle man-bloei. 't Was om 't uit te gillen, 't was om je kop tegen 'n harden muur te bonken... 't restje... o God, vel over been, kleverig vel over grijnzend gebeente, en 'n lijf dat op-brandde in verkoortsing!

En woest brak-ie z'n stokje voor z'n borst, en smeed de stukken van zich, vèr. Dar, dàr, wech d'r mee, dwaze schlemiel... dat loopt mit stökkies... met glimmende knoppe... je zal vroeg genoeg mit 'n stok loope... Dar, wèch d'r mee!

Z'n vader, z'n vader, die 'm altijd had geëaid... 'mijn David'... omdat-ie zoo veel op 'm leek... 'mijn ghebenschte jonge'... en nou sprak-ie nie-meer tegen 'm, hij liet 'm stikke... die ouwe afgeleefde man... die vieze, ellendige, ontzenuwde vent... En

opeens voelde-ie 'n zwellende liefde voor dat slakkige mensch-klompje en meende te keeren, en 'm om z'n hals te vallen, en te zeggen: 'Dàr, ken-je me nie-meer? ik bin u ghebenschte Dawed, uw zoon... 't Was echter maar fantazie, onwezenlijk tooneel... want hij liep voort, en voelde geen wils-prikkel tot keeren. Alles had-ie van 'm geërfd... z'n heete dier-wellust, z'n eeuwig-knagende begeerte, z'n schroeiende, verbijsterende, vòortjagende geilheid... die z'n mooie, o zoo lief-lieve lijf was aan 't sloopen... O! z'n lieve spieren, en z'n heerlijk-kloppende, warm-zwellende bloedaderen... en z'n stijf-witte, statig-kronkelende zenuw-draden die door-mijnden 't àl, 'n koel-doorbliksemnd netwek... die moesten nu slap worden en verschrompelen... o, jammer, jammer, jammer!

Z'n fiere zenuwdraden die m o e s t e n verschrompelen, en z'n lijf dat m o e s t vergaan; 't kwam er niet op an, hoe-die leefde... 't was onverschillig, of-ie zich loeiend stortte op de meiden en steun-stuipend z'n gloeiend zaad uit-golfde tot-ie òp was... kapòt geleefd... of dat-ie vèrder-kwijnde in gedwongen onthouding, als 'n monnik, met verschrield bestorven miserie-gelaat, en vertroebelende oogen;... wat-ie overdàg bedwòng, zou 's nachts komen... 's nachts op 't lokkend-zachte bed, in de slaap, in de onwetendheid,... dan vloeiden z'n allerkostelijkste levenssappen in de ruimte doelloos wech... zonder genot, zonder uitgesnikte bevrediging... en hij moest huil-lachen om z'n omhoog-wijzende geslachtsdeel, dat daar dan zoo maar 'ja-ja' knikte, zoo maar in 't niets - 's nachts. 't Opstaan met smeltend ijs in de aderen, en kille ril-stuipjes die z'n lijf bejoegen; z'n waggelende duizelgang, en z'n willooze gedachten die z'n tril-dunne hersenkas doorsmartten, zoemend en gonzend als 'n lawaai-zaal op de fabriek... en die zwierden, draaiden altijd naar één punt, naar de meid, de roodheete, borstlillende wellust-meid... En 't jammerlijk-verzwakkende rijen, en dansen, en slijpen over de fabrieks-banken in 't geraas, 't doove half-gehoorde geraas en de op-lallende lol-liedjes;... de glimmertjes de pest-glimmertjes, waarop-ie zich blind-staarde, met gloeiende schemerende oogen, die die telkens moest uitboenen, met z'n knuist-rug, omdat d'r stekend vurige sterretjes hardnekkig dansten voor z'n gezichtsveld, en de dop met 't zwart-glanzende ruitje plots scheen wèg te schieten... Z'n oogen brandden wech, schroeiden kapot... z'n zeer-teere oogen... o, wee, wee, wee!

Hij wist 't zeker, en tegengesproken wilde-ie niet worden. Z'n ondergang was onvermijdelijk. En z'n heupen deden 'm weer zeer, en opnieuw door-ademde hij z'n pijn en voelde dat 't niet op zij was, maar in 't midden, in 't ruggenmerg. Ruggenmergstering, 't verschrikkelijkste dat 'r is, 'n langzaam verkwijnen, ontzenuwen, zonder genade. Nee, d'r was geen geluk voor 'm mogelijk. En nooit was d'r geluk voor 'm geweest. Niets gaf 'm blijvende voldoening,

alles stond 'm tegen, alles jeukte, kittelde, prikkelde 'm... zwaar hing de tijd op z'n wijkende handen... Eeuwig was-ie voortgejaagd - nooit rust gekend tot nadenken. De dingen om 'm heen: 't getier, en gesuis van de menschen in die dood-stad nu weer, waren op 'm ingestormd, en hij had ze ondergaan, zonder bezinning of verzet. Hij moest voort tot in 't oneindige, voorthòllen, voortlòopen of voortstròmpelen... maar vòòrt. Wie had 't 'm gedaan? Lena? Hij kon 't niet aannemen, de heele avond had-ie aan haar niet gedacht. En waarom had-ie dat verschrikkelijke bewustzijn vroeger nooit gekregen? Was-ie vroeger dan anders geweest? Nee, nee, nee, 't was de stad, de gloeiende atmosfeer, die oude inborst, aangeboren begeerte in 'm had op-gewekt, doen herleven, en nu was de huls, de frazes en de principes, aan 't vallen. Ze leidden 'm niet meer. Want hun b e l i c h a m i n g was wech. Niet langer leefden om 'm heen man-krachtige jongelingen en jongeling-vurige mannen, die door één willen waren saamgesmolten tot strijdmacht vòòr die wil. Niemand die 'm aanvuurde, niets dat 'm hoop gaf. En hij had zich er zoo aan gewend, te zweven op die hoop, dat z'n gedachten loodzwaar vielen, nu hun steun wech was. Geen opheffende groei van beginsel-doorlichtte massa, geen sterkend voorbeeld meer van kalme vrienden... niets als 'n vuile dronkemanstroep.

Waar was Levie nu, met z'n spot-volle praatjes over genots-menschen? Waar was-ie? Nù kon-ie 'm àntwoord geven, nu kon-ie 'm zeggen, dat die wenschen gelijk hadden. Moesten ze niet allemaal kapot? En als je nu toch kapot mòt, waarom 't leven dan niet genoten? Na 't leven was er niks meer, waarom dan 't leven gespaard? Wat betekende langer leven, als je 't niet anders kan krijgen als door bewustzijn en lijden? Was niet veel beter 'n kòrt leven, maar vurig en van genot door-zwermd? Ze hebben gelijk, die menschen die spiernaakt aan tafel gaan in fluweelen kamers en spiernaakt dansen... Genot, genòt, ander leven wàs er niet... Nà ons de zondvloed... Apprenòe délûsj...

O Lene, je bint me vrouw nie-meer. Je begrijpt me nie-meer. O, wees maar niet bang dat ik je zal overweldigen of misbruiken. Ik wil 'n vrouw die me verstaat, die begrijpt, dat 'n mensch moet genieten, en niets mag weten. Verandert al 't gewurm van de hervormers ook maar iets aan de loop fan de zake, aan 't heelal? Wat wille de hervormers anders as verhoogd genot, meer vreugde, meer mensch-uiting? En waarom dan al die omwegen? Lag 't genot niet voor 't grijpen, vlak vòòr ze? O, verbranden in heet genieten, voor niets anders leven als voor wellust. Dat is de eenige waarheid, en daarbuiten ligt ongeluk en jammer

En zulle we nu schelden op de menschen, die dit weten, ook zònder dat ze d'r eerst hun kop suf op hebben gepeinsd? Heeft al m'n denken me tot iets anders geleid? Wisten zij niet

bij hun geboorte, wat ik na jaren en jaren pas heb gevonden.

Vader, vader ik heb u miskend, ik ben weer bij u terug gekomen; na l'àng dwalen heb 'k u gevonden, u had gelijk. Uw leelijk lichaam is 't onvermijdelijke, dat mòet volgen op 'n wel-besteed leven. Vader, vader, had uw 'ghebenschte Dawed' u maar eerder begrepen...

Vooruit! Laat d'r nu lawaai zijn in de kròegen en gegil in de bordeelen en gevrij in 't Park. Laten de danszalen nu schitteren van 't allerschitterendste licht... en laten de duizenden spiegels weerkaatsen 't schuddend draaien van veel-vele gloei-menschen, die zwelgen in stovend vleesch-getast en in den geur van opkomenden hartstocht... Laat de stad nu dreunen van 't geraas en 't gezang van Carnavals-lui, die zwieren en hossen door àl z'n straten. Nu ze toch den dood in moeten, laten ze zich er dan jùichend in storten... O, ik wil de stad wel betooveren,... hij moet losbarsten in één trillende jubel! Want alléén wil ik niet dansen, ik wil verloren gaan, ongemerkt in 't rhytmisch-stampend rijden en dalen van 'n vroolijke massa...

En 'k wil 'n vrouw, op wie 'k me kan werpen wanneer de begeerte bij me opkomt - en die zich dan gr'àng geeft, ongevraagd, omdat ze 't zelfde genot vindt als ik... O! voor 'n heete wellustige vrouw, die me kapot rukt... O, laat me in een van d'r vol-gloeïende, zacht-geweldige, schokkend-zwevende omarmingen sterven met 'n juichende snik!...

En midden in de verlaten nachtstraat stond de verbijsterde nietig klein, en tusschen de twee glad-stijle steen-wanden, hief-ie z'n armpjes boven 't hoofd,... smeekend.

Doodsch lag om 'm heen de rustende stad. Stille bochtige straten kruisten elkaar en liepen uit op zwarte plein-kommen. De huizen stonden onwrikbaar gemetst in den grond. Binnen-in bij ver-walmkwijnende nachtpitjes sliepen de menschen, in v e r t r o u w e n d e overgave aan 't niet-weten; z e k e r , morgen bij 't daglicht zich weer geluidend te kunnen storten, in de van bolle winden doorspeelde Lente-stad.-

XIII

Intermezzo.

De bol-zwoele, verschiet-blauwe Lentemorgen, de verluchte warme nevel-zee, de koud-gloedende nevel-vlâmmen, vullend de straat, de met blindend-gouden platen bevloerde straat, onder-grens van die nevel-blauwing; en daardóór, door 't dicht-bij verschiets-vlam-lekken, de half-warme zonne-bestrating, 't blauw-gedempte zonnegòud, schijnend door puur-kristallen vliezen van ijs.

Tusschen de hoogsteenen paleizen is de straat van alle leven verlaten. Er is gèèn geluid, er is geen gesuis, er is geen zúcht. De lucht ligt zonder bewegen... 't is stil.

En nu nadert 't, over de gouden straat... maar zòò zacht... als liep 't op wòlken. We weten dat 't nadert, we vòelen 't naderen, we voelen 't met onze borst, maar vermogen 't niet te zien, want de blind-glinstering van de hel-gouden bestrating, dwingt onze blikken neer... Maar 't nadert..., en vervult ons met heiligheid, met zacht-tintelende heiligheid...

En van rein blank-zijn overstelpend, treedt 't kalm uit 't licht, en we zien 't nu, met neergeslagen oogen nog; we weten: 't is 'n kind, 'n glans-blank kind, in de stille schaduw van 'n hoog paleis.

't Zit warm in z'n zijen vacht-manteltje, in z'n glinsterend blanke zijen vachtje, waarover snéeuwen: traanvormige, witte verdoffingen. En met z'n witte beentjes trippelt 't on-hoorbaar...

En boven 't wit-wollene, zij-glimmende vachtje: 't rozige kinderhoofd, de glad-roze wang-bollen van kalm vleesch en daarin 't koraal-roode onschuld-mondje, met het symetrisch rechts-en-links golf-dalende bovenlip-heuveltje in puur-blijen lach,... en de blauwe oogen, aan weerszijden van 't fijn-vloei-vormige neusje, met z'n geel-blank paarlen rug... de stralende engel-oogjes, met de hagelblauwe iris-schijfjes, en den diep-zwart-gittenden pupil-kring, en 't kalm-roze vleesch er omheen zèèr glad... En om 't bloeien van wang-glim-rozen, de ijl-blonde krullen, de zilver-gouden, goud-zilveren, doorschijnende licht-doorsprankelde haartjes-krans,

ijl-zilver in de morgen-blauwe nevel-gloed, tegen 't gedempte zonne-geglinster, dat schijnt door puur-kristallen vliezen van ijs...

De onschuld-blij-blauwe oogen zien naar den nevel-glanzenden stil-juichenden lente-hemel, engelachtig half-omhoog.

En terwijl 't geluidloos voorttrippelt op z'n gelig-blanke beentjes...

Storten in bij ieder pasje: achter 'm de donkere steen-wanden der paleizen; hellen traag naar elkaar met sombere beschaduwing van lente-levels, en verdwijnen stil in de goudlachende wolken...

Achter 'm is de straat hòòg gevuld, met brokkige opeenstapeling van gouden puinklompen...

Neen! geen geluid,... de straat ligt stille...

't Schattige kind-engeltje trippelt kalm-zacht voort... z'n roze kin is vloei-perelrond,... en naar wat 't ziet met z'n hagel-blauwe onschuld-oogjes...

Strekt 't verlangend uit: z'n vacht-bekleede armpjes, met de poezel-paarl-roze wijzende vingertjes... en 't zachte lijfje helt licht voorover in 't getrippel...

In de verte waar de weg èven-versombert, ziet 't 'n duivelschspelende kermisgloed, rosse vlam-tongen, geel-en-zwartrosse tong-vlammen...

En naar die satanisch-lokkende ros-laai-lekkende vlammen-hel, strekt 't in stil verlangen z'n rein-blanken vacht-bekleede armpjes...

Achter 'm storten de hoge paleizen statig-langzaam in, verdwijnen in 't nevelgoud stil, en vullen de baan met brokkelige opéénstapeling van gouden puinklompen...

In den bol-zwoelen, verschiet-blauwen Lente-morgen...

XIV

- Dames voor d'n tweeden akt... Dames voor d'n tweeden akt, astenblijft!... We ghoan beghinnen... Dames voor d'n tweeden akt!

De stem van den regisseur golfde langs de kleedkamerkes. In 't voorbijgaan tikte-ie nog even op de half-geopende deuren. 'Denkt 'r om, eh Mareeke, we beghinnen, Madame Vanden'euvel, ghe denkt er op, eh'? Soms zag-ie in wandspiegels half-ontkleede aktrices zich snel 't matte gelaat bepoeder-stuiven...

- Allez, Jeanneke Pyrgos, zijt u nog niet ghereed, we beghinne seffens; ghe zijt toch ook in d'n tweeden akt?

- 'k Heb zoo'n dorst, mijn gehemelte is puur verdroogd, hebt u daar misschien wat te drincken voor me? Nee, niet binnenkomen, astenblijft, 'k zijn nog niet heelemaal gekleed.

- 'n Fleschke bier, is dat goed?

- Hebt u gheene limonaad?

- Neeë, die is hier te duur.

- 't Is maar voor als m'n galant komt, zeedet?

- Awel, drink gauw uit, diejen komt niet.

- Nu, geef maar hier. Merci. - Gh'adt 'm nooit toegank moeten gheven achter 't scène. Hij loopt me hier maar in d'n weg.

- Ik dacht gohed te doen; en 'k zijn ook bang van 'm, verstoadet? Over ennigte maande 'eet 'm dat werk van Michielse ook zoo àfgemokt... En diejen âänderen, die moest wèl toegelaten worden?... Over 'n maand, ghe wet wel?

- Joa, maar nu is 't verboden van de polies...

- En toens zeker niet! O, ghij! Verboden van de polies... hê-hê-hê-hê-hê! Allez, ghe denkt d'r op, eh? We beghinne. Verboden van de polies... O ghij!

Over 't duister-ouwerwetsche, door bouwvallige lage kroeghuisjes omgeven pleintje achter de schouwburg, slenterde Levie peinzend rond. Zou 't tweede bedrijf nog niet aan den gang zijn? God, wat

duurde dat. Die stomme portier wist d'r ook niets van. Ga maar zelf zien, zei-die maar altijd. Maar daar had Levie nu juist geen zin in. Hij haatte, niet 't tooneel, maar de vuile, benauwd-riekende, vettige schminkgelaten, die je achter de schermen te zien kreeg. Hij kon 't niet kalm aanzien, dat z'n lieve Hanna, die er 's zomers zoo frisch uitzag, zich telkens moest besmeren en bezoedelen met die geparfumeerde verf-smurrie; als-ie d'r kwam halen, wist-ie niet recht of-ie moest lachen om dat hoogroode gezicht met de diepe zwarte rimpels en de holle oogen; of huilen omdat die lieve Madonna-kop nu zoo kleverig beschilderd was, en de prachtige blonde krullen bepoeierd, of weggestreken onder 'n pruik... De benauwde bordeel-geur bleef d'r dagen-lang in hangen, en hij durfde haar niet zoenen, zoo'n afschuw had-ie daarvan. Liefst ging-ie niet naar boven in de kledkamer, dan hoefde-ie al die narigheid niet te zien. Nu gelukkig was 't vanavond voor 't laatst - eindelijk! Dan kwam ze bij 'm wonen, dan was ze heelemaal vrij, en kon ongehinderd uitleven d'r heerlijke kleuren-liefde. En dan kon ze lezen, zooveel ze maar wilde, d'r aanleg ontwikkelen, z'n boeken en kranten registreeren, z'n bergen aantekeningen rangschikken... 'm helpen bij z'n studie. Daar smachtte ze immers zoo naar! Hij bewonderde d'r zoo, z'n heerlijke Vlaamsche vrouw, die zich uit eigen aanleg, zonder steun van wie dan ook, had opgewerkt tot een van de beste actrices van de stad, misschien wel de beste. Die zich rein had gehouden in de tooneel-omgeving, die hij vol verleiding en onzedelijkheid wist. En nu zelf voelde, niet genoeg te hebben aan d'r spel en 't tooneel te moeten laten voor studie, - al waren de recensies nòg zoo vlelend-bemoedigend. Voor 't laatste vanavond... nog 'n half uurtje, en dan: d'r uit! Voor goed! Dan kwam d'r 'n eind aan z'n martelend lijden, dan hoefde ze niet meer zoo lang van 'm wech, meespelen in allerlei domme draken, met boersche tooneel-liefhebbers en schoolsch-deftige Rederijkers. Dan hoefde ze d'r arme kop niet meer te martelen met 't machinaal van buiten leeren van allerlei onzinnige prul-frazes... Dan zou d'r mooi gezicht z'n eigen tint weer krijgen en d'r blonde krullen zouden lief zijn in d'r eigen geur... En waarom ook niet? Werkte ie niet hard op z'n kantoor? - Was-ie niet van plan alles, alles voor d'r op te offeren; z'n mooie betrekking die hij zich door zuren arbeid had veroverd er aan te geven, en met d'r naar 't Buitenland te trekken? Omdat ze 't hier niet kòn uithouden onder al die artiesten die d'r van vroeger kenden, en d'r altijd sarden om d'r reinheid. Z'n vrienden zou-ie voor d'r laten en z'n arme makkers in de Werklieden-partij, die 'm zoo noodig hadden, en nu: eindelijk! 'm begonnen te waardeeren. - Maar hij moest, en deed 't van ganscher harte, want hij voelde 't z'n heilige roeping, haar te helpen en te steunen. Hij hoorde bij d'r; hij geloofde niet aan voor-be-

schikking, en tòch was 't 'm bestendig klaar bewust: dat-ie voor haar was geboren. En zonder zich in beschouwingen over die tegenspraak te verdiepen, werkte-ie voort, zonder rust, met al de energie van z'n kracht-gloeïende, taaie Jode-lijf. Hij voelde zich door 'n dankbaar lachje van z'n Vlaamsche Hanna in staat bergen voor d'r te verzetten. Stoorde er zich niet aan, als ze wel eens schamperde om z'n ijver. En prees zich zonder weerga gelukkig, voor de taak gesteld te zijn, zoo innig-schoon 'n vrouw te brengen tot kennis van d'r heilige zelf.

't Heen en weer slenteren begon 'm te vervelen, en hij dacht: 'Nu zal ze wel klaar zijn'. Maar voordat-ie 't smalle artiesten-gangetje instapte, keek-ie nog 's rond over 't duistere pleintje, en weemoed om de vele avonden die hij hier had doorgebracht, wachtend en schilderend in de barre winterkou, in sneeuw of mist of regen of hagel; angst-volle, blij-huilende weemoed pakte 'm: Hij had op dit pleintje zooveel geleden, zooveel verbracht van z'n kostelijken tijd. Innerlijk griende ie, nu ie 't ging verlaten.

D'r kleedkamer was gesloten en hij klopte zacht aan.

- Zij-de-gij 't Jeanneke?
- Nee, ik ben 't Madame: Louis. Is er belet?
- Niemand bij u?
- Heelemaal alleen.

De deur ging open, en in 't helder verlichte hokje, met z'n spiegels, verfpotjes, rozige poederdotten en verspreide kleeren, stond in d'r onderrok, zonder korset, de vette armen en de smijige borst bloot, de oude aktrice.

- T i e n s ! is u hier Madame? Ik dacht dat u niet meespeelde.
- 'k Heb d'n rol opgenomen van Madame Vervlietere. 'n Heel werkske geweest, zulle. Enkel de zjenneroale repetiese meegemaakt.

- Zoo, zoo, is ze ziek?

- Nou, da 's naar venant wat ge ziek noemt.' De aktrice zat op de kleedtafel, d'r voeten op Levie 's stoel en reeg, voorovergebogen d'r laarzen toe. 't Laag uitgesneden hemd viel half van d'r schouders. Onder de oksels pluimden zwarte haarbosjes. 'Zal 'k u 's wat zegghen. Maar ghe moet er niet over klappen, zulle? Ze is 'euren 'b o n - a m i ' kwijt, en 't îs da' mee dat ze zich ziek houdt.

- Wat zegt u, haar 'b o n - a m i '? Ik dacht dat ze zoo goed met d'r man leefde. Als je die twee op de straat ziet lopen, gearmd en verliefd... zou je toch nooit zeggen... nee, dààr hoor 'k van op. En is 't bekend wie die gelukkige derde was'? Levie voelde dat-ie gemaakt sprak. 't Verdroot 'm, maar hij kon d'r niets aan doen. Tegenover die ongegeneerde, halfnaakte aktrice bleef-ie zich zelf nooit. De gemaakte gebaren van 't vette mensch dwongen hem 'n geaffecteerden toon op. De dame was op den grond ge-

sprongen en leunde nu met d'r vette dijen tegen de tafel. Haar warme knieën raakten de zijne.

- Nu, ik weet 't wel, zulle. Maar ghe zult d'r met niemand-niet over klappen? Ghe gheraait 't nooit. In gheen drie keerens. 't Is... nu, weet u 't nog niet? 't Is Krol, de schilder.

- Jonges,... of hoe zeggen ze hier? Jongeskes, jongeskes hè? Dat is toch te gek. De heele wereld denkt dat die vent zoo gelukkig leeft! 'n Mooie jonge vrouw, twee prachtige kinderen. Kent u ze? Heerlijke meisjes hé? 't Is me toch wat te zeggen. En hoelang zijn die twee nu bezig geweest met elkaar?

- Zoo à peu près 'n jaarke, eh!

- Maar zegt u me nu 's eerlijk; maakt u pret of is dat ernst.

- 't Is waarachtig waar. Als ze bij me 'eet gewest daar 'eet ze geschrieuwd¹⁾,... geschrieuwd... amai m'n ârme! 'k Had kompasse met d'r. Ze zag 'm nog zjuust even gheire als in 't begin, zegt ze.

- 'n Mensch wordt toch wel 's vreemde dingen gewaar, hé? 'n Man van 'n huishouden, met zulke heerlijk kinderen z'n vrouw zoó bedriegen. Zou je nou niet zeggen: 'k vertrouw niemand meer?' Levie was er aan gewend, met de aktrice die naar de veertig liep, uit te spreken. Maar ditmaal gaf ze geen antwoord. Ze zei niets als:

- Ja, ja.

Wat d'r scheelde? Levie dacht na, maar hij kon geen reden vinden voor d'r plotselinge terughoudendheid.

- Vertelt u 's Madame. Heeft Hanna, 'k bedoel Jeanneke, nog nog lang werk, naar u denkt?

- Nu; 'n kwartierke. Dan is ze klaar.

- Weet u wat? Dan ga 'k d'r 's verassen. Ik kom direkt terug. Niet zeggen dat 'k er geweest ben, Madame.

- Bijlange niet.

En Levie ging 't kleedkamertje weer uit. In de gang naar 't scène liep-ie 'n aktrice bijna tegen 't lijf.

- Hé menheer Louis, wat zijt u haastig.

- O, pardon juffrouw... Is u al klaar?

- Zee-de van 'ier. Kijk u 's, komt er 'n onderrok d'r onder uit? Ze zeggen 't allemaal. 'k heb 'm van Jeanneke geleend.

- Gaat u 's 'n eindje terug asjeblijft. Zoo, ja, nu u 't zegt, d'r komt wel 'n randje te zien.

- Zul-de m'ne rok 's 'n bietsje noar omloag trekke, astenbleef?

Toen Levie de aktrice geholpen had, holde ie 't smalle trapje af, en 'n poosje later kwam ie terug met drie schelpjes roomijs.

- Awel Lowieke, hoe 'eb 'k 't nou met u. Gaat u tracteere?

- Is dat geen goed idée van me, Madame? Dat is zoo bij wijze van afscheid. Na vanavond speelt Jeanneke niet meer.

1) gehuild.

- T i e n s 'k meende toch dat ze nog acht veurstellingen in Leuven had aangenomen? Heb 'k me dan zoo vergist?... Neeë, 'k zijn d'r 'iel zeker van. Ze 'eet nog 'n potske¹⁾ van me gheleend. Ze spele 'n middeleeuwisch wârk,... wacht 's wat... Zjacob van Artevelde.

- O, dan is de vergissing zeker aan mijn kant.

Men hoorde 't doek gonzend neer-vallen en als 't klotsen van 'n verre zee klont 't applaus uit de zaal. Babbelend met nerveus-hooge stemmen trappelden de speelsters 't gangetje door.

- Eh Levie, ghij 'ier? Dat ies 'n schoon' verrassing!' Hanna had zich 'n ouwe-vrouwtjeskop geschminkt. D'r haar was glad gestreken en bestoven met asch-grauw poeder. Zwarte rimpels waren om mond en op voorhoofd geschilderd. In 't rozige, doffe gezicht spraken zeer scherp de zwarte oogholten.

- Ja Hanna. Ik heb zoo gedacht: voor die eene keer zal 'k d'r nog maar 's komen halen.

- O.

- Nu ben je niet blij? En kijk nu 's wat 'k je hier heb meegebracht. Daar hou je toch zoo van?

- Oh, crème-glace. Da's ghoed, da's ghôed.' Hanna klapte in d'r handen.

- Madame, 'k kan u zeker ook wel dienen hè. U heb toch nog wel tijd.

- Ja, 'k heb zòò warm, eh? Merci. Op uw gezondheid.

- Nu madame op de gezondheid van de tooneelspeelkunst. En dat ze niet bezwijke, nu ze een van d'r sterren gaat verliezen.

- Insgelâiks.

- Wat scheelt d'r aan Han''? 't Rimpelige ouwe vrouwtje was begonnen zich te ontkleeden, en zat nu met een blooten jongemeisjesarm onder 't hoofd stil te weenen. D'r tranen gaven doffe strepen op d'r schmink-masker, en veegden in d'r zwarte rimpels vlekke hiaten. 'Nu, kind zal 'k je crème-glace even op 't gas zetten? Dan blijft 't warm.

En de ouwe aktrice nam d'r in d'r vette, bloote armen, en drukte d'r tegen haar weeke borst: 'Kom kind, niet schreeuwen maske'.

Toen werd d'r geklopt en de kruk van de deur ging rammelend heen en weer.

- Juffrouw Pyrgos?

- Ja.

- Mag 'k binne?

- Nee, zulle!

- Mag 'k u dan wèl m'n compliment maken voor uw voortreffelijk spel? 't Was één genieten'. Hanna schoot haastig d'r lijfje weer aan en deed open. Een klein ge-schminkmaskerd meneertje

1) mutsje.

met donkerroode rechters-toga aan, op hooge blok-schoenen, stak z'n gemutst hoofd door den kier. 't Was wechkelijk de moeite waachd, 't was voortreffelijk' brauwde hij. 'Heb je je cheçutje al gescheve, kind? Nee? Nu dat is niets, hooch. Maar in 't vervolg bétech oppasse, kind'. Het rechttertje trok pedant aan z'n bakkebaardjes. Ik heb uw geld meegebracht, wilt u even nàtellen?' En hij lichtte ongegeneerd z'n roode toga op, en haalde 'n handje-vol klinkende vijffrankstukken uit z'n broekzak. Asjebliëft kind. Dan stuucht u me 't cheçutje mòche wel, hè? Maar niet vergete, hooch? Nog eens mijn kompliment voor uw woortreffelijk spel'. 't Pedante, deftig gemutste bakkebaard-hoofd verdween weer. De aktrice stond nog steeds in d'r onderrok 't ijs te savoereeren, met nadenkende oogen; soms voorover buigend als 'n gele half-vloeibare druppel d'r bijna tusschen hemd en borst traande.

- Ouwen zot! stijflachte ze. 'Kom Jeanneke, na zoo'n warme lof, kunde best àu schulpke crème-glace ghebrouke, kind. Och ârme, 't îes bijna gesmolten.

Hanna, met kort lenig tongetje onder stomp neusje, begon gretig te likken, - als 'n poes.

Beenige knokkels betrommelden de dunne deur.

- Wiedaar?

- Juffrouw Pyrgos?

- Wie is daar nou weer!

- Ik ben 't, kraakte 'n stem. Mag ik binnen?

- Wie is 'ik'?

- Max van Embden, de reporter.

- 'k Kan u niet ontvangen, meneer van Embden. Er is belet.

- 'k Zal 'n pracht van 'n recensie voor u schrijven juffrouw Jeanne. 'k Heb uw heerlijk kunstvaardig spel hartelijk bewonderd.

- Och kòm... En is dat àl?

- Mijn recensie zal u alle eer aandoen, juffrouw Jeanne. Mag ik niet eventjes binnen? Is u te interviewen?

- Levie, wat is dat? fluisterde Hanna.

- Och hij wil je in de krant zetten met 'n portret d'r bij en 'n levensgeschiedenis en 't verslag van 'n gesprek.

- Dat hebben ze mij indertijd nooit gevraagd, kind. 't Is 'n heele eer voor 'n aktries van ons soort, kind.

- Juffrouw Jeanne màg 'k? Ik heb er vast op gerekend.

- 'k Ben niet gekleed.

- Da 's niets juffrouw. Ik ben net als de dokters, heelemaal neutraal.

- 'k Heb gheenen tijd meneer de reporter. 'n Volgend keer. Lààt nu mar zoo.

- O pardon, dank u.

- Groeten aan uw vrouw, riep de ouwe 'm na.

- Hoop 't waer te nemen', kraakte 't deftig door 't gangetje.

Intusschen stond Hanna zich voor den spiegel met 'n pijpje cacaoboter af te schminken... Toen kamde ze d'r haar uit en ging zich onder de kraan wasschen.

- Daar doet ghe slecht an, kind', waarschuwde de ouwe... 'Ghe mokt d'r uw vel heelegansch mee kapot'.

Hanna's tongetje kwam even onder 't stompe neusje poes-likken. 'Bah. anders blijft 't zoo plekkerig'. En ze boende zich met 'n dunnen handdoek 't gezicht glad. Glimmend, maar zeer bleek, de haren slap en glansloos, ging ze toen bij Levie staan, en hield d'r wang bij z'n neus.

'Zoo nou ben 'k weer frisch, hè jonge.

'Flink zoo, meid. Kom, nou zal 'k je 's gauw helpen. En voorzichtig begon-ie de kleeeren in 'n koffer te pakken. Zoo, dat vet heb-je nie-meer noodig? Dat rood natuurlijk ook nie-meer, poeier ook nie-meer. Nou, zorg maar dat je gauw aangekleed bent, i k ben al bijna klaar. Die schminkdoeke maar wegsnijten? Nee? Nou òk goed'.

- Nu moet ons Lowieke mij een minuutsje excuzeeren, zei de ouwe, en ze wees op 'n waterpot, die onder 't gootsteentje stond. 's Eventjes 'pie-pie' doen. Ghe wet, 'k gha nie gheire op diejen closet 'ier.

- Met plezier madam.

Levie vloog 't trapje af, en ging 'n paar stukken chokola halen. Toen-ie terugkwam stond de deur van 't kleedhokje half-open, en de spiegel weerkaatste de ouwe vette vrouw, die met opgeheven blooten arm zich naarstig stond te berozigen.

- Hier Madam, 'k zal maar voor u neerleggen, hé?

- Ghe overstelpt me. Merci, zulle!

- Dat is van blijdschap, Madam. Kom Han' ga je mee?

Maar Hanna stampde op den grond.

- Als ghe nâ zoo beghint, dan kun-de wel alleen ghoan'. Stuursch, 't stompe neusje in beweging, werd 't gesproken.

- Och kind, 'k bedoel immers niet kwaads. Mag 'k niet blij zijn, nu je klaar bent voor van avond? En Levie pakte den zwaren koffer op. 'Heb je alles? Je portemenée niet in je schoen laten zitten? Nee? Nou, moet je daar nu zoo om lachen? 't kan toch wel gebeuren? Goed afgeschminkt? Kom hier sloddervos, kijk 's hier op je slapen. Zie je, als d'r niet geïnspekteerd wordt loopt 't op niets uit. Was u ook zoo Madam? Ja? O, gelukkig! ik dacht dat zij 'n uitzondering was... Nu, klaar?' Hij wipte den zwaren koffer ongeduldig op en neer... 'N'avond Madame. Veel suksés hoor! Afijn daar twijfel ik niet aan. 't Allerbeste, Madam'.

De ouwe aktrice lei d'r schminksmurrie even neer en kuste

Hanna. 'Veel plezier vanavond, kind... Hé, ghe verghet uw bier oit te drienke.

- Stil nou tòch!

Maar Levie was 't tooneel al opgebolderd.

- Kom, Han! neem nou geen 'roerend' afscheid. Je zult Madame nog wel 's zien.'

- 'k Kom! ongedûldigerd!

Met 'n vriendelijk knikje groette ze den tooneelmeester, die met 'n vervaarlijken knuppel heen en weer liep. In de mannen-foyer zaten eenige rood-geschminkten, met strakke rimpel-tronies, en allen stonden op, en probeerden d'r toe te lachen met d'r hulpeloos-stijve grien-smoelen. Buigend genadig links en rechts, 'n gevierd koninginnetje, stapte ze haastig door 't groepje bewonderaars, met hun vuurrooie lippen en somber-diepe oogholten in 't valsch-doffe roze.

Beneden gaf Levie den koffer bij den portier af, en toen bestapten ze samen 't pleintje. De lage huisjes werden half belicht door de lantarens, maar het middenvlak lag geheel in schaduw. Somber-onzeker wandelden er groepjes schouwburg-gangers, die 'n luchtje gingen scheppen in de pauze.

Levie wilde Hannas arm nemen, maar ze trok 'm driftig terug.

- Wat is dat Hanna! wat heb 'k nu aan de hand? Krijg 'k de poot niet?

Ze bleef zwijgen. Hij keek d'r aan. D'r gezicht stond strak. 't Neusje was opgetrokken. En ze straalde kilte uit.

- Kom Hanna-lief, zal 'k je sakkosjke¹⁾ 's dragen? Kan Levie je wat ontlasten?

- Merci.

Weer keek-ie 'r aan, onthutst, beangst. Door z'n warme liefdevoelen ijzigde d'r strakke onwelwillendheid. D'r oogen knipperden, ze stapte haastig. Ze was nerveus en 'n bange inspannings-avond stond Levie te wachten...

Stil stapten ze 'n poosje naast elkaar voort, langs de schemerige kroegjes en de vuile voddenhuizen van de rui. In de morsig-hobbelige dwarsstraatjes stonden de menschen benauwd saamgeschoold voor d'r deuren, vormden sombere angstgroepjes en ze wasemden 'n atmosfeer vol zwaarmoedigheid uit, als beraadslaagden ze rillend over 'n naderend gevaar. Hun monden praatten zonder geluid in de lauw-doffe steegjes. Onbeweeglijk doemden hun lijven uit 't rouw-volle broei-fond op... Even zichtbaar van dof òp-smokend lijf, zaten onzekere mannen schrijlings op wit-schimmige stoelen, hoofd tegen leuning, te luibakken. Zomer-avond broei-hette had al 't leven tusschen de krotten gesmoord. De menschen stonden er willoos als poppen, en wachtten.

1) Valiesje.

Alleen aan de hoek-ronding van trottoir-goot waren 'n paar kinderen zwijgend, lijf op lijf, aan 't ravotten. En uit 'n kroegje trad loom 'n zwangere feeks met schonkige schouders en kleurloos sluik haar, half-vol pint-glas in hand.

- 'k Zal à sebiet 's kome 'elpe, zullé!! krijschte ze. En 't was gedaan met de stilte.
- 't Is warm vanavond, begon Levie weer.
- Joa.
- Je zal wel honger hebben Hanna-lief.
- Zoo'n bietsje.

- Tenminste weer 's 'n deftig antwoord. Maar nou moet je niet denke dat Levie niet om je gedacht heeft! Kijk 's hier kameraad. Wie heeft d'r hier goesting in 'n pistoléke¹⁾ met echte Hollandsche Jode-kaas? Zie je, ze lacht weer! Ik heb d'r weer! Krijg 'k nou de poot? Flink! En laat Levie nu 't sakkosjke drage. Nee, eerst 't sakkosjke, dan 't broodje. Geneert de juffrouw zich niet, zoo maar op de openbare weg?

- Dat zie-de dikwijls.' En met d'r schitterende tanden knauwde ze gretig in 't barst-krakende broodje.

Levie, uitgelaten, nu ze weer aan 't spreken was, spotte ijverig:

- Is me wat te zegge. Zoo'n gevierde kunstnares, zò'o'n hoogvereerde ster van de eerste grootte, die knabbelt onbeschaamd broodjes mit Jode-kaas op de open-bare weg, zoo maar uit 't vuistje... Wat zal Makkie van Embde wel zeggen, als-ie je zoo tegekومت? Dan is je reputasie naar de maan, maske! - En als m'n baas me nu 's tegekومت, wat dan? Hanna, Hanna. D'r eigen reputasie stelt ze in de waagschaal. En mijn positie. Kwaje meid. Kan je nou niet even wachten tot we in 't park zijn? O, o, o! Wat mot 'k met je aanvangen..!

En zij d'r tegenin, met d'r schuddenden kop de woorden skandeerend:

- I k heb hònger. Ik heb hònger, Hanna eten, Hanna eten.

Toen verschrok Levie, want in d'r heerlijk-volle stem klonk 'n huivering-wekkend hysterie-gilletje éven door. Hij was nog niet aan 't end van de narigheid, wist-ie.

Maar Hànna weer in 'n goeie stemming. 't Eten had d'r gekalmeerd. En met militair maat-gezwaai van d'r half-gebogen armen begon ze te fluiten:

Acht uur, zoo klinkt door alle länden...

Maar 'n nattig gesis tusschen d'r in glimlach gestijfde lippen, was al wat ze kon teweegbrengen.

- Nee Hannaatje, fluiten is geen vrouwewerk. Je mag zoo

1) broodje

geëmancipeerd zijn, dat je pistolékes met kosjere kaas op de openbare weg eet; dat is 't monopolie van 'den man'. Maar nou wil ik je wel verrajen waar 't geheim in zit. Maar dan mot je eerst 's heel vriendelijk kijken. Manjefiek. Heb je nooit opgelet, dat 'n man, wanneer-die mooi fluit, zie-je als 't 'n artiest in z'n soort is, dat-ie dan z'n hoofd vooroverbuigt? Kijk, zoo. Probèèr nou 's. Als 't dàn niet gaat, dan weet 'k 't niet.

En doorschokt van passie-vollen lach liep-ie naast d'r voort, terwijl zij, 't zware hoofd op d'r borst, beweegelijk maatschuddend, en de oogen opgeslagen, 't deuntje opnieuw begon:

Acht uur, zoo klinkt door alle länden...

- Nee, Hanna, nou niet ophouen. Volharden bij 't ideaal', zegt Bram Kuijper. Je probeert 't nou voor 't eerst jonge. De èèrste keer mislukt alles'. En toen Hanna wèèr was begonnen, braaf valsch, floot hij 'n poosje met d'r mee, en sloeg onverwacht over naar:

Main Vloandren 'eb 'k 'artlaik lief
Mmaine Weloandren 'eb 'k 'artlaik lief

- Stoute jonge. Moogt ge me zoo in de war maken. Zoo leer 'k 't nooit. Door uw schuld!

Hij lachte stil voor zich heen, hield d'r hand stevig vast, want hij voelde z'n verliefdheid stijgen, en zoo pasten ze samen 't wonder-plechtige park in. Toen, onder 't koele geboomte, in de zeer stille omgeving, waar zelfs hun stap niet hoorbaar was, bedwong-ie zich en dacht nà. Deed-ie nu wel goed? Ze had 'm weer teleurgesteld, ging toch voort met spelen, had in de stilte weer 'n engagement aangenomen. En ze had 'm zoo stellig, in z'n armen, huilend van ontroering, beloofd: dat 't nu uit zou zijn. Dat was nu al de derde keer dat ze, zonder iets te zeggen, d'r woord brak. En hij voelde heel-vaag dat ie er niet goed aan deed, niet mannelijk, 't telkens te vergeven, en nooit 's te laten zien dat-ie hevig-boos was. Hij had wel 's gehoord van mannen die 'n vrouw dwòngen, door onverschilligheid, of door woest kracht-vertoon, maar zelf wist-ie daar niet zoo heel veel van. Vòòr haar had-ie geen enkele vrouw gekend, was altijd met veel ouwere mannen omgegaan. En nu kon dat middeltje misschien wel afdoend zijn, 'n m i d d e l t j e blééf 't toch, én 'n l e u g e n. Want hield-ie nu minder van haar? God nee! Waarom zou die zich dan aanstellen als 'n stomme bok? Waarom zou die d'r dan verbergen, dat-ie d'r altijd maar weer opnieuw vurig lief had? Zou ze daar ten slotte niet voor bezwijken, zoals de Duivel bang is voor de menschen die 'm niet weerstaan? Maar dat had nog nooit goeie resultaten gegeven... O, 't was geen

kunst, d'r vroolijk te krijgen. Dàt niet. Want ze vergaf zich altijd zelf 't eerst. Al bracht ze nog zooveel leed teweeg, 'n poosje later was ze 't weer vergeten. Dat kwam natuurlijk door de voortdurende spanning waarin ze leefde. Dat veranderde later vast, als ze rust kreeg en wech was uit d'r omgeving. Maar ze kwam er niet toe, zich los te rukken, zoolang ze zoo zenuwachtig en gejaagd bleef. Nee, hij moest d'r 't kwaad 's goed onder de oogen brengen. 't Middeltje was nààr, hij wilde eigenlijk heelemaal niet kwaad op d'r zijn, want wàt ze verkeerd deed was buiten d'r schuld. Maar 't doel, 't groote doel: - heiligt de middelen. En na 'n poosje:

- Zeg Hanna-lief, vertél me nu 's, hè-je nog trek in 'n pistoléke?

- Mî-keis op?

- Natuurlijk, echte Jode-kaas, ghoië!

- I k mot nog 'n pistoléke, i k mot nog 'n pistoléke...

- Hier, meid. Zorgt Levie nu niet koninklijk voor je?

- Joa', kreunde ze. Als ze dàt deed was ze altijd heel blij. En Levie wist nu niet recht, hoe-ie verder moest gaan.

- En nu weet je nog niet eens, waarom 'k dat doe, hé?

- Omdat Hanna uw lie-ievering is, vleide ze.

- Ja natuùrlijk, maar!... d'r is nog 'n bizondere reden òòk. 't Is om je te beloonen voor die acht vertooningen in Leuven.' Hij had 't luchthartig willen zeggen, maar z'n keel was dichtgeschroefd en hij meende: 'Ze heeft Goddank niet gehoord'.

Maar: - Wàt zegt ghe, allez, vooruit, zij-de daar weer!?' antwoordde ze met hooge stem, en 't hysterie-gilletje, dat z'n zenuwen kittelend op-joeg, klonk d'r weer in door.

- Hanna-lief, probeerde ie weer... waar zou die z'n manlijke woestheid van-daan halen?... 'Hanna-lief, wor' nu 's niet direkt zenuwachtig...

- 'k Zijn niet zenuwachtig, 'k zijn niet zenuwachtig maar ghe ghunt me 't eten niet'. En 'n half-verstikte huil-lach schater-gilde over 't water.

- Nu Hannaatje, 'k zal m'n mond houden, hè? Zijn we dan weer goeie kameraden, jonge?

- Neeë, Neeë, ghe moet zegghen wat ghe te zegghen 'ebt.

- Nu, wees dan kalm, toe kindje-lief, wees kalm. We zijn toch goeie vrienden? Is Levie niet je beste vriend, Vlaamsche Hanna?... Toe lieveling...

Maar zij was losgebarsten en sniklachte door: hi-hi-hi... hi-hi-h i - i ... Dat joeg 'm ril-stuipen door z'n nerven.

- Allez, vooruit... gilde ze, hoog-gespannen... zegh wat ghe te zegghen 'ebt. Waarom zwijgt-de nu. Ge moet spreke, zulle... hi-hi-hi... hi-hi-h i - i ... of 'k zal u stampe...

hi-hi-h i - i ! En ze probeerde d'r been op te heffen en 'm tegen z'n achterste te trappen, maar ze kon 't niet verroeren. En d'r voeten waren met de

teenen half naar binnen getrokken, zòò was ze door d'r nerveusheid bezeten: hi-hi-hi... hi-hi-hi-i-i-i!

Toen Levie dåt zag, en gewaar werd dat d'r armen stijf langs d'r lenden hingen, de handen òp-gedwongen, de gestrekte voorvingers wijzend naar d'r buik, - d'r oogen puilden uit, en wentelden zoekend in d'r holten...

Kreeg-ie z'n zelf-beheersching weer, door ontzaglijk mede-lijden met de hem zoo lieve vrouw. En met stugge stem suggereerde ie haar:

- Stil nu, zeg ik je. Ophouden! He-je me verstaan! Zoo! Hier zitten. Wåt is dat? Weigeren? Zitten zeg 'k je! Ik ben hier de baas. Ik ben òòk man! Nu voor 't laatst, Hanna: Z i t t e n ! Zoo. En je mond gehouden, verstaan!

Machteloos zat ze op de bank, en 't bleeke gelaat omhoog, bestaarde ze de maan met zoekende oogen. Hik schokte d'r door 't arme lijf. Maar Levie was nu ijzig kalm; aan dergelijke dingen gewend. En toen ze na 'n poosje weer uitbarstte: hi-hi-hi... hi-hi-hi i i i , ging ie kracht-vol vòòr d'r staan en zei met energieke stem, zéér beslist: Je bedwìngen! Stil zijn'! Toen huiverde ze, zuchtte 'n paar maal heel diep: amai... amai... amàskes... En begon warmkalm te huilen.

't Was overwonnen.

Hij nam d'r glanzenden kop tusschen z'n handen, voorzichtig; en zoende d'r op mond en oogen, zeer zacht: 'Ben je nu verlicht Hanna-lief! Heb 'k nu m'n goeie meisje weer terug? Arme jonge. Zòò zenuwachtig geweest, hé? Wat hè-je 'n frissche wàngen, zeg. Kom lieveling, nu niet meer huilen, hé? Wat hebben we aan die traantjes? Pas het ze d'r gezicht zoo frisch gewasschen. Heb je geen zakdoek! Jou sloddervos, jou loeder, stòute Hanna, wat zal jij 'n slechte huisvrouw zijn. Kommier, Levie heeft 'n schoone meegebracht. Levie moest weer 's voor huisman spelen. Nee. Geen traantjes, ik wil geen traantjes zien. Je maakt je heele broodje nat'.

- Wat is Hanna dan voor Levie?

- Dat heb ik je toch al gezegd.

- Nog 's zeggen. Levie nòg 's zegghe.

- M'n lieveling. Nu?

- Z'n lie-ievering.' En toen sloeg ze d'r armen om z'n hals, 't broodje in d'r hand geklemd, en zoo aan 'm hangend, zoende ze 'm heet op z'n mond, en op z'n oogen, en toen weer op z'n mond, zoo hevìg dat hun tanden sloegen op elkaar, en met warm-zoet spelen van zoekende tong-punten, staarden ze elkaar in d' oogen heel lang, stil hijgend... 'Oh, Levie ik wilde toch maar dat... nee 'k zal 't maar niet zegghe.

- Jij bent me ook 'n mooie! Eerst maakt ze iemand nieuwsgierig, en dan houdt ze d'r mond.

- Mag 'k 't in uw oor vezele?¹⁾

- Ga je gang meid. Dan zal 't zeker wel heel erg zijn.

- Ik wilde maar, da 'k altijd bij u kost zijn.

- Kijk 's Hanna, je bedoelt wat anders, maar je durft 't niet te zeggen, nu de eerste aandrang voorbij is.

- Ik bedoel wat anders?

- Heb 'k goed geraten of niet?

- Nu joa.

- Dan weet 'k òòk wel wàt je bedoelt. Luister nu 's goed. Je weet wel, dat 'k heelemaal niet preutsch ben, of zoo iets. Maar nu zal 'k je 's één ding vragen, en daar zit alles in. Had jij me ooit lief gekregen, als 'k niet met je had gesproken over 'Rein Leven'? Ik herinner me nog goed, we zaten samen in 't bosch, en toen was 'k bezig je te vertellen van die scène uit Zola's 'Parijs'. Je weet nog wel, van die werkkamer van 'n scheikundige, heelemaal in de hoogte. Je kon er de heele stad zien. En die mooie jonge vrouw, heet ze niet Marie? die getrouwd is met den gewezen priester. Dan geeft ze 't eerste kindje de borst, 'n mollig roze kindje, en de melk zit 'm nog aan de lipjes. Zie je dat is zoo'n mooi besluit: ze heft 't kindje op, en houdt 't boven de stad en dan zegt ze zoo iets als: 'Dat geef ik nu aan Parijs'. Zoo is 't gegaan. En toen kwamen we te spreken over vruchtbaarheid, en jij vertelde van al je kollega's die hun kinderen laten 'afkomen' zoo als jij dat noemt. Nu, en toen kwam 't op 't geslachtsgenot zonder meer; iets dat eigenlijk heelemaal dierlijk is. Ik zei je: 'n Mensch is mensch om dat heelemaal onder z'n kontrole te hebben, en 't niet te gebruiken als voor 't natuurlijke doel: de voortplanting. Dan was 't eerst recht genot. Zoo als 't nu gaat, is 't 'n pleziertje, waar je eigenlijk niets voor gedaan hebt. En ik zou dan trachten, zoo te leven. En toen kwam Vlaamsche Hanna en die zei: 'Oh Levie, 'k vrees dat 'k u zoo hartstochtelijk lief zal krijgen'. En zoende me op m'n hand. En ik was de eerlijkste mensch die ze ooit ontmoet had, enzoovort. En Hannaatje met d'r groote ondervinding vergat heelemaal dat Levie nog 'n kind was, achteen of negentien jaar. Natuurlijk heb 'k over die zaken later veel meer nagedacht en 'k heb 'n hoop gezien, van van wat de menschen noemen 't Leven'. De 'Rein-Leven' beweging heb ik zoo van uit de verte ontdekt, want oorspronkelijk was 't maar 'n uitvinding van me zelf. Voor zoover ik d'r over kan oordeelen, ik heb zoo goed als nooit zoo 'n mensch van dichtbij gezien, bestaat ie voor 'n groot deel uit kinderen, die de zaak niet kunnen beoordeelen, precies zooals ik toen was. En voor 'n ander deel, uit wat ze in Holland noemen 'dekadenten'.

- De-kadenten? Wat wíl dat zegghen?

1) Fluisteren.

- Dat wil zooveel zeggen als achteruitgaande, vervalende Rijkelui's zoontjes, die 'n walg hebben gekregen van 't... ja late we maar gerust zegge: r o t t e leven om hun heen, en, daardoor tot 't andere uiterste zijn overgeslagen... 'k verveel je toch niet?

- Maar Levie-toch.

- Ik voor mij geloof, dat d'r 'n troep bij zijn, die geslachtsleven iets v i e s vinden, 't op z'n hoogst beschouwe als 'n smerige noodzakelijkheid om kinderen te krijgen. Nou, 't heeft der alle schijn van. Zie je, tot die lui reken 'k me niet. Ik bedoelde heel wat anders. Maar ik geloof, en ik zeg je 't ronduit, dat jij d'r bij hoort. Je hebt in 't tooneel-milieu veel vuiligheid moeten zien, en daardoor is alles wat met ons sexueel leven in verband staat je gaan walgen. Alleen daarom heb je me lief gekregen.

Eigenlijk kan 'k daar heelemaal niet in meegaan,... och, gekke meid, ik bedoel met die manier van beschouwen. Als tendenz... vertel me 's Han' wat is dat, 'n ten-denz.

- Streckin-ch, richting.

- Mooi onthouden. Daar krijgt je 'n poot voor! Jonge, jonge wat heb jij toch 'n lieve kleine handjes... Nou als tendenz vind 'k 't heel mooi, deze lichaamsfunctie onder controle van de redelijkheid te brengen. Daarvoor zijn we menschen; alleen lijkt 't mij erg kleintjes, om nu maar te gelooven, dat we alle dierlijke neigingen nu maar op-eens bedwongen en weggeredeneerd hebben, van 't oogenblik af, dat we 't w i l l e n . Je volgt me toch.'

- Natuurlijk.

- Best. Ik bedoel dat zoo. De werkelijkheid is d'r nu eenmaal. Als je 's wilt vergelijken: de kapitalistische samenleving is d'r eenmaal. Is die nu weg, van 't oogenblik af, dat de menschen allerlei broederlijke ideeën krijgen? 't lijkt d'r niet naar. En w i j zijn per slot van rekening dieren, en al zeggen we nu, dat we hoogere wezens zijn, vrij dòòr onze rede... daarom z i j n we 't nog niet! 't Lijkt me niet zoo toevallig, dat zoo'n troep van die 'Rein-Levers' anarchist zijn. Ze hebben gedacht 'de groote dag' in de samenleving, die kunnen wij met onze wil niet teweegbrengen, dan maar gezorgd voor de groote dag in ons lichaam. Daar zijn wij baas.

- De groote dag?

- Ik bedoel de dag van de revolutie, van de omwenteling. D'r zijn menschen, die gelooven alles in één dag te kunnen afdoen.

- Ah! d' anarsjieste.

- Precies. Maar 't is niet zoo. Ze zijn geen baas over hun lichaam! 't Is 'n praatje, dat 'n gezond mensch z'n geslachtsdrift wech kan tooveren. Als je ziet hoe onze ouwers leven, dan begrijp je dat direct. Wat gebeurt? Ze zeggen wel 's: jaag den duvel d'r uit door de deur, hij komt d'r door 't venster weer in! Je

wordt aanhoudend gekweld door je begeerte, en als je nu nog op de koop toe gelooft dat je je vleesch bedwongen hebt, krijg je de illuzie dat je ziek bent. Ik spreek uit ondervinding, kindje. Daar komen dan nog bij: allerlei overspannen ideeën, allergekste dromen, soms zoo dat je je schaamt voor je zelf.

- Da 's woar. Maar hoe weet ge dat allemaal?

- Ik zeg je, omdat 'k het zelf òòk heb ondervonden; Hanna-lief, geloof me: M'n studie, m'n werk, àlles heeft d'r al onder gelede, onder die... strijd tegen m'n begeerte. D'r gaan dagen om, dat ik niet kan werken, dat 'k met jonges op kantoor niet kan opschieten, ze uitscheld voor al wat leelijk is, door de overspanning. Op kantoor moet 'k voort en ik doe 't. Maar 's avonds, als 'k wil lezen voor me zelf, dan heb 'k geen macht meer. Dan mòet 'k de straat op. Ja, Hannaatje weet wel, dat Levie anders niet naar 'n kafé zou gaan, om allerlei malle praatjes aan te hooren. Verlede week vertelt Peereboom me dat Schopenhauer... 't met 'm eens is.

- Die dat schoone heeft geschreven over kunst en waanzin?

- Dat heeft ie òòk geschreven. Wat 'n leerling ben je toch! Nou, Schopenhauer, die allang dood is, is 't nota bene met m'neer David Peereboom é é n s . Nu jij! Enfin, ik zou d'r recht op z'n Antwerpsch m'n botten aan vagen,¹⁾ als 'k niet gedwonge was, de straat op te gaan. Goed. Denk je nu niet, dat ik me in 't laatste jaar meer dan eens heb afgevraagd, of 'k niet wat beters te doen heb, dan te strijden tegen m'n eigen natuur? Ja, als 'k d'r iets mee won, dan had 'k d'r graag alle leed voor over. Maar 't wordt met den dag sterker. In plaats van er de baas over te zijn, word ik er de slaaf van. O, Hanna 't is zoo verschrikkelijk!

- Goeie Levie, ghoe-oeie jonge... Kan Hanna nikske voor u doen?

- Dat is 't juist, kindje. Ik heb je al gezegd, dat ik je indeel bij de menschen die 't vies vinden. Daardoor heb je me lief gekregen. Daardoor heb je eerbied voor me. Zoolang je kalm bent, durf je geen kwaad woord tegen me te zeggen. En juist daardoor kan ik nog zooveel voor m'n lieve, lieve Hannaatje doen. En nu ben ik er voor me zelf diep van doordrongen: dat 't niet vuil kan zijn, niet vuil màg gevonden worden, wanneer men toegeeft aan 'n natuurlijke drang, waar men zòò tegen gestreden heeft. Jij begrijpt dat niet zoo als i k . Eerst moet je meer gelezen hebben. Ik zou je niet kunnen zeggen... wààr ik 't gevonden heb, 't staat nergens zoo als ik 't voel... begrijp je, lieve meisje... en toch heb ik dat gevoel gekrégen onder den invloed van m'n boeken. Nee, ik weet 't goed, 't is viezer, veel onmenschelijker, 't beste wat je hebt: je verstånd te verbruiken; God Hanna 'k zat 't nu mar zeggen zoo

1) Maling aan hebben.

als 'k 't voel... te be z o e d e l e n met 'n vergeefsche strijd tegen iets dat niet te overwinnen is, en dat ook niet overwonnen... màg wòrden, want 't hangt zoo nauw samen met onze edelste neigingen ...dat vindt je zoo mooi bij Zola... zie, voor 'n monnik moet 't nog makkelijker wezen, - die moet àlles overwinnen, die hoeft geen liefdemensch te blijven... maar ik... moet nog net genoeg overhouden, om je uit m'n volle gemoed te kunnen zoenen, en om later kinderen te kunnen krijgen. O, Hanna ik zal 't je in je oor zeggen, luister goed... 'Rein leven' is nog viezer dan 't andere... voor 'n mensch die in 't leven staat... Alleen wie aan z'n passie in alle redelijkheid toegeeft is er meester over... hoor je;... we zijn zoover nog niet... O God, die eeuwige twijfel... is zoo erg¹⁾,... Hannaatje... begrijp je?

- O Levie, ik admireer u zoo oprecht. Lieve jonge.,

- Je bewondert me n o g Hanna; als we eenmaal hebben gedaan wat de rede ons voorschrijft,... ja, hoe zal 'k 't zeggen., dan is mijn sluier gevallen,... dan heb je geen eerbied meer voor me... Nee meisje-lief, goeie Hanna, ik weet 't vast... dan is de toover gevallen... dan ben ik je Levie niet meer, want je voelt 't niet als ik... dat duurt nog jaren,... eerst moet je hier wech... dan misschien... En dan kindjelief... dan kan ik niets meer voor je doen, dan ben ik je vrind niet meer, en dan is 't uit. Dan zal ik niet eerder gerust zijn,... ja, ik weet niet of 'k 't gedroomd heb... ik zal niet eerder rusten dan wanneer 'k je zie weggaan aan de arm van 'n ander... Mijn eenig meisje... dat is l e e d .

- Maar 'k heb u toch zoo lief, Levie. Zonder u zou 'k niet kunnen...

- Gisteren tegen de avond ben ik de Schijnpoort uitgewandeld. Eerst ging ik door de Seefhoek... en toen 'k terugkwam, en 'k zag al die stompe menschen voor hun deur zitten in die nauwe straatjes... toen dacht 'k... daar is zij òòk uitgekropen... wat is ze al ver voouitgekomen;... maar nog véél verder moet je Hanna... Zeg jonge, zou je geen schilderen willen leeren?... Nee niet met lijnen, daar hé-je geen verstand van, maar met kleuren... Zie, nu gaan d'r oogen weer zoeken..., net of ze d'r uit willen...

- Bestaat dat dan, Levie?

- Ik zal je 't laten zien... Hanna, jonge, je kunt zoo prachtig worden... En daarom ben ik zoo bang, want niemand kan je begrijpen als ik...

- En als ge me nu 's veel, maar 'eel veel geleerd hadt, en er kwam iemand die me beter begreep...

- Bestaat dat dan?

- Maar àls 't nu 's bestond?

- Hoor Hanna-lief... àls er nooit zoo iemand kwam... dan zou ik zeggen... Ik heb m'n plicht gedaan. Ga - als je kunt!

1) Verschrikkelijk.

Toen nam ze z'n hoofd en drukte 't tegen d'r zachte borst... 'Zoo in me gaan Levie... Zoo in me gaan. 't Joodje met z'n verstand... in de lompe Vlaamsche ghoië...

En boven hem waakte de bleeke Madonna-kop, in stilte sprekend van wijde gemoedsrust... maar de oogen, de oogen zochten in hun holten... wentelden wild wech en weer...

Vòor hen lag de vijver, spiegelend en somber-kabbelend tegen de ruige oeverglooiing, en van de hang-brug bliezen zwarte mannen door glinsterende jachthoornen 'n schallend weemoedslied, dat boven golfjes-kabbeling lang bleef zweven.

De zwanen, opgeschrikt uit d'r nesten, waggelden op de oevers, met schel geschreeuw, wierpen zich in 't duister-gladde water, waar ze statig rondzwierven, de slange-halzen in luistering onbeweeglijk: wit-slanke nachtkoningen; en achter hen spitsten lange diepe voren van gedegen zilver.

In de boomen klaagden verwonderde vogeltjes, met vragend piepen.

En op de veerkrachtige dompe paden wandelden meiden en jongens bedrukt door de stil-donkere heiligheid, die 't nachtpark hun wierp over schouders en borsten, als zwaar-dekkend kleed.

Levie en Hanna, de handen vast-willend ineengestremd, en elkaar warm beglimlachend zonder ophouden, traden uit 't duister plots in 't helle licht van de stad.

- Die-daar op de banken hebben elkaar net zoo lief als wij, had Levie gezegd. En zij... had z'n hand nog vaster gepakt: 'Ghij stoute jonge'.

- Hè, Levie, ziet ge die lange man gindsch? Oi-oi-oi, nooit 'eb ik een gezien met zoo dånig lange beenen. Zjuust of 'm òm môet vallen, eh? Zou-die zat zijn? 'ij waggelt zoo...

- O Han, ken je die niet? Nee? Nu, dan zal ik je 's zeggen: Dat is zoo 'n gekke jonge! Barendje Slof, heet-ie... Moet je hooren...

XV

Verkwikt, zonder eenige loomheid, was David opgestaan. 'n Frisch krachtsgevoel omgaf 'm als 'n tooverhuid. Z'n gedachten schenen v r i j , en hij kon ze wel naar alle kanten voor zich uitdrijven, uitbliksemen. De laatste week had ie doorgebracht in onophoudelijk peinzen en soezen over z'n vader, zooals ie 'm 't kafé had zien binnenstropelen: Wat was ie hier in Antwerpen komen doen? - Nà dien tijd had ie 'm niet meer ontmoet, en 't akelige beeld was in z'n herinnering heel spoedig vervaagd, verdrongen door de gedachte aan de bezoeking die hij gehad had, 's nachts, midden op de straat. Dagen-lang kon hij zich van dien indruk niet vrijmaken. 't Was 'm als beleefde ie 't telkens weer, en dan boog-ie lijdelijk 't hoofd, want kracht tot verzet bezat ie niet langer. Ook scheen 't idéé 'm juist, 'n nieuwe ontdekking, en in z'n woelige krachtbuien, zoo tegen val-avond, geloofde-ie vaak: 'n waardevolle wijsheid uitgedacht te hebben. En waaròm zou dat niet kunnen? Had ie niet evengoed z'n gezond verstand als kwasie-geleerde snorrekers, die zich voor 'n paar guide 'n diezertaatsie hadden laten schrijven, en nu met 'n doktors-titel geurden? Nee, hij had méér verstand: hij was niet schoolsch, liet zich niet in de luren leggen door allemaal hooggeleerde oomes, profesters en adelijke snuiters. Hij kon vrij denken, en nu voelde ie opeens de waarde van z'n lijfspreuk: 'Niks is heilig foor mijn'. Dàt was de ware fielsefie van de arrebeier, en dàt had 'm geleerd: te denken onder niemands invloed. Want och, och, as je achter de scherme keek, wat zag 't d'r dan met de vrijheid fan filozofen broerd uit! De een werd onderhoue door 'n rijke graaf of 'n bankier, en moest de belange van adel en geldzak verdedige, de andere kreeg 'n toelage fan 'n ouwe-jongejuffrouw, en mocht niet fulmineere tege de frouwe, al had-ie d'r nòg zoo 'n zin in... 'en derde lag in de bande van de kerk... allemaal hadde ze 'n blok an 't been. Maar Davidje Peereboom, die had niks of niemand te ontzien, mocht iedere klasse en ieder geloof ongestoord in z'n knuist verpletteren. Dàt was je ware!

Wacht maar: nog 'n beetje na-gedacht, 'n beetje systeem d'r ingebracht, en dan zou-die 't opschrijve. En hòe zou-die 't opstelle! Niet in allemaal van die mooie gepoelê-êste woorde, van déterminisme, péssimisme, realiteit en andere 'ismes' en 'teiten'. Nee, op z'n orzjineele manier zou-die 't doen! Iemand die iets nieuws, iets buitengewoons, iets dat de moeite waard is het uitgevonde, die mag zich wat veroorlowe. Vrijheid in denke, vrijheid in stijl. De heele wereld wou ie d'r mee terrege! 'Wijshheid en onwijshheid van 'n Glimmertjes-maker' zou-die 't noeme. 'Door Davidje Peereboom'. Eenig! 'Davidje', 'n echte Jiddenaam. En in z'n eige taal zou 't geschreven worden, in sprééktaal: 't Leve begint me de keel uit te hange... me biertje... nee, me p i n t j e garste smaakt me niet meer. Kwast en diergelijke vuiligheid heb 'k allang afgezwore. Ja, wie drinkt d'r tegenwoordig nog van dat slappe goedje! Dat laat Davidje over an ouwe-hoere, mannelijk of van 't zwakke geslacht, die deugzaam wille blijven. Attenoi! voor wat mot 'n mensch deugzaam zijn?? Zit daar soms mazzel an? Wat i s deugd? Kan-je dat ete? Of drinke? Verschaft dat je soms lol? Waarom prakkizeer je er dan over? Om 'n belooning te krijge? God zal me liefhebbe,... van wie? vraag 'k me maar af. Leg je je 'n heel leve lang ontberinge op voor de oordeelsdag? En as Onzelieveheer je nou 's fergeet? Die ouwe het zooveel aan z'n hoofd, en hij is al op jare... En as hij nou 's per toeval te diep in 't glaassie het gekeke, op die: "dag der dage", of hij het vergete, de bezuine weg te sluite, en Gabriël, voorzitter van de Engelebond, die roept: "Blaze!" Dan komt de oordeelsdag (zetter: denk d'r om: je achterste kieze na vore, als je 'n Hoofletter drukt) en de ouwe heer (niet te verwarre met "De ouwe man", uitvinder van 't eet-en neemrecht) die is dan afwezig, "absent" zooals ze an de Akademie (die kweekplaats van schoolsche domheids-begeerte, of wijsheids-afschuw) zoue zegge. En dan zou je je 'n heel menscheleve lang alle genot ontzegd hebbe voor niks? Davidje Peereboom, in z'n onnoozelheid, (ochenebbiesj hij is zoo dom, mijn schaa!) meent, dat we diergelijke deugzaamheid met haar en huid kunne overlade an de wijze mensche die zich thuisvoele in de monnekspij. Voor de arbeider in 't algemeen, en voor de glimmertjesmaker in 't biezonder is 't niks angelegd'... Zie, dat zou me wat worden! 'n streng logisch, satiriek betoog in Volkstaal. En as 't dan bekend werd, dan zoue d'r in de heele wereld stemme opgaan over 'die kranige Diamantbewerker, die onder 't eentonig draaie van ze schijf, den moed had gehad, zich nog met wijsbegcerte op te houden, en z'n werkelijk geniale ideeën in z'n eigenaardig, welluidend dialekt, zoo rijk aan sarkastische beeldspraak, heeft geuit. Hij heeft de wereld daarmee de dubbele dienst beweze: haar te toonen, welke schatten de taal van dat schilderachtig

volkje ongeweten bevat, èn dat de grillige geest der wijsheid zelfs den eenvoudigsten werkman kan beroeren'. Ja, hij zou de wereld verbazen, hij zou de hooggeleerde (wat zâ-je dààran liege!) snuiters overdonderen.

En als ie door deze gedachte voortgejacht, thuiskwam, ademloos en met schitterende, kleurrijke vizioenen voor oogen, dan vergat-ie zelfs: de meid in 'r armen te knijpen. 'Vrouw, hou m'n tellege 'n oogenblik fast, hè? Nee Nanuel, laat je vader mitrus'. Ik moet even 't een en onder òp teekene... d'r broèit wat in me'. Maar 't waren me vréemde gedachten! Ze lieten zich niet pakken, en nog véel minder opschrijven. Ze waren compleet zoo glad als alen! Je kon je inspanne, 'n glad denkers- of 'n rimpelig peinzersvoorhoofd zetten, je oogen òpenhouden of dichtknijpen, op je lippen bijten, of probeeren met je tong je neus te raken, de kamer op en neer loopen, of je ellebogen onder 't hoofd zetten... ze ontsnàpten je. Waar zou 'm dat toch aan liggen?

Maar dien morgen was-ie door-en-door frisch en voor 't eerst in langen tijd merkte ie dat d'r 'n heerlijke geur steeg uit de straat. En hij vond zich zelf dwaas, allerzotst, zich 'n paar dagen als filozoof te hebben aangesteld. Waar haalde ie de meschoghaas van-da-ään?

En de afgeloopen week scheen 'm plots 'n kwellend-kwade droom. Hij wist dat-ie machteloos was geweest, en de gekste dingen had uitgehaald, zonder 't te willen. Hij móest. 'n Zak zand had benauwend zwaar op z'n borst gelegen. En hij werd wakker met 'n schok, verwonderd dat-ie nog héél was, en zoo l i c h t in 't bewegen. Afijn, 't was dan 'n droom geweest, inbeelding: en 't was achter de rug, - voor goed. Als je na-gaat, wat kan 'n mensch toch gekke dingen ondervinden; en ze dan op de koop toe zoo hoog-ernstig, onverstoorbaar-ernstig opnemen; terwijl-ie er zich later toch maar 'n bult om licht.

Hij kwam aan z'n fabriek, en bij de poort stond Frâänske. Naast 'm: de half-onnoozele kranteleerder, die 't koud scheen te hebben, want hij had, handen in zakken, 't pak bladen tegen z'n heupen geperst, en liep trampelend op en neer, zoo nu en dan. Boodschappenloopers holden tegen elkaar in, de poort in en uit, met flesschen melk en dampende kroezen koffie.

- Doaviedsje, me wârke niet vandoagh.
- Wât, we werreke niet!
- Den Jef is op schok.
- Wat?
- O, 'ollander verstaat jij me niet. Hoe moet ik jou dat dan h-uitleggen? D'n verstelder is looien. Verstaat jij dat?

- Lik me gat, dan hèn-je wat. Dus die zatte snoeshaan, die het zoo mar 't rech', ons in onze werrekzaamhede te belemmere. Die ònverantwoordelijke pierewaaier, die mag onze vrouw en kindere zoo mar 'n dag arbeidsloon te ontstele!

- Wat 'nen dag? 't Ies vandoag Zoaterdagh, hé? Awel komt 'n Desdagh moar weer. As ghe dan an 't werk meugt ghoan, dan 'edde chànçe.

- Maar God zal je ferdomme, dat is àl te erg! Dat schreit ten hemel! Ik ga naar de Bond. Ik laat d'r geen gras over groeien. Ik loat me niet in me rechte verkorte. Ga je mee?

- Da 's pertang 't zotste wat ghe doen kunt, eh? D'r is niemand nie op d'n bureel. Allé jonge, zulle we d'r 'n pint op zette? Laat ze an d'n Bond m'ne kloote kuusse. Als d'n verstelder looit, looi 'kik ook! Allé, kom-de gà mee? Rond d'n 'oek, daar ies nog 'n ghôe stammeneeke. Bij Poliet van den Kastele m'nen schoonbruur. Allez jong, stoat dor nà niet te zievere! 't Zal... u 'dingen' doen. Ge meught à koleire wel 'n bietsje wegspule, zulle!

- Nou, vooruit! dat zalle we hebbe!

Frans pakte David bij z'n arm, en zoo wandelden ze samen de straat uit, dood-kalm; en den hoek om.

- Zeg Frans, wat doet je nou zoo'n heele dag?

- Awel, 'k 'eb 'kik m'ne doive. 't Loat 'kik m'ne doive vlieghe, in 't pàrk.

- En dan.

- Dan? Goa 'kik wârke veur m'ne Moatschappai. 'k Zain 'kik schrijver¹⁾ van de 'Moedige Meezevangers'. 'ierzie: Dees' noamieddagh moet 'k dat afdrûkke, met den paat²⁾ En hij gaf David 'n papiertje. 'Dat is den broeljon³⁾'.

Vermaak-Maatschappij

'De Moedige Meezevangers'.

Zetel: 'In het Stoopke', bij Camiel van Reeth.

Geacht Medelid!

Op Woensdag heeft onze bestuurskiezing plaats gehad.

Na eerst besloten te hebben dat op de aanstaande vergadering in Oogst (op 10 centimen boet ten voordeele van het algemeen kleedingwerk) een vast besluit dient genomen te worden voor onze deelneming aan het groot gemaskerd Bal in Januari, en zoo ja, voor de keuze van ons costuum en 't uitdeelen van consummaatiekaarten aan de Heeren Muzikanten, is de vergadering overgegaan tot het kiezen van haar bestuur.

Werden gekozen:

Tot voorzitter: Den Heer Jef Koekelkoren.

Schrijver-schatbewaarder: Den Heer Frans Laureys.

Muziek Bestuurder: Den Heer Camiel van Reeth.

1) Sekretaris.

2) Hektograaf.

3) Ontwerp.

Deze achtbare Heeren hebben de plechtige belofte afgelegd al te doen wat in hunnen macht ligt tot den bloei en den voorspoed van ons geliefde Maatschappij; belofte waarvan den indruk ons de stellige overtuiging heeft gegeven dat deze Edele Heeren aan hunnen plicht te kort niet zullen komen.

Als gevolg hierop heeft 't Muziekbestuur besloten op Maandag aanstaande aan onze gekozenen eene p u i k e S e r e n a d e te brengen.

Wij zijn vast overtuigd als dat geen enkel uwer zal ontbreken tot het vervullen van dees duurbaren plicht.

Aan allen dus tot Maandag negen uren!

Naschrift. Zondag aanstaande groote Meezevangst.

Bijeenkomen aan het lokaal ten 11 uren.

- Ge ziet wel, Daviedsje dat 'kik genoeg te doen 'eb, eh?
  - Dàt geloof 'k. 't Is me 'n heel epistel. En hedde ggij dat nou zelf opgesteld?
  - Vànèighe.
  - M'n komplement!
- Ze ginge 't stamineetje in. De bazin stond breed-uit, op d'r bloote armen leunend achter den toog.
- Twee pintjes: Zjosfieneke.
  - Astenbleef, Frâans. Thois alles ghoed?
  - Stillekes, eh? Stillekes!
  - Lâf weereke vandaag, eh!
  - 't Is dâtte... Allé, nog eene, Zjos'.

David had in geen jaren bier gedronken. De smaak er van was ie heelemaal vergeten. Hij stelde zich voor dat 't iets heel vies moest wezen, maar dat viel mee. Frisch tintel-prikkelde 't koolzuur 'm op z'n tong, en toen-ie 't glas half-leeg had, steeg 't luimige gas 'm in z'n neus. Hij vertrok z'n gezicht, met zware grinnik-rimpels om mond en boven z'n neus. Vuurrood werden z'n wangen, z'n oogjes, plots waterig, kiekelden door half dicht-gekierde leden -, hij wist niet recht, wat-ie 't eerst zou doen: Niezen of lachen. Jékrimmenikkie, dat bier, daar zat kittelende luim in!

Toen stapte naar binnen, langzaam en lodderig: 'n Kristen slijpersbaas, Hein Janse. 't Was 'n kolos van 'n keirel, die 't lage lokaaltje vulde; met lange, stevige beenen, eventjes naar binnen geknikt vlak onder de knie; en 'n zwaren bolbuik, waarop ie beschermend z'n vleezige handen hield. Hij was breed-geschouderd, had 'n dun kleurloos snorretje en wammige ballon-wangen, paars gekleurd als van winterkou. Z'n kleine vocht-glans-oogjes zaten warmpjes weggedoken in dikke vleeschkussens. 'n Koepelhoed hing op z'n achterhoofd.

- J' frouw, geei-mê-ên 's 'n 'beste'¹⁾ fan je.

De waardin, - nam 'n schenkflesch en straalde vuurwater in 't kelkje, totdat 't overliep, en 't schoteltje zoover met 't vocht gevuld was dat de voet van 't glaasje er door werd omspoeld.

- Merci, j' frouw. Frrans, op je gesontheit, jonge!' Hij tikte met 't lichte glaasje even tegen de dof-klinkende strakke pint-pot, bracht 't nietige dingetje aan z'n mond, liet den ballon-kop 'n eindje achterover vallen, en schonk 't kelkje half leeg in de omgekrulde toeter-lippen. Toen likte ie z'n mondhoeken en knevelhaartjes zorgvuldig nà, en haalde diep adem: 'Heh, hehhh... dat sit d'r weer in. Hè-je geen werrek Frans?

- D'n verstelder looit.

- Hij het gelê-êk, hoor. Je sterreft tòch niet rêêk. Daar make de werrekslui 't tegeswoo-ordig niet meer na.

- 't Is dätte, eh?

- Ja, maar ik lààt 't t'r niet bij! Ik ga na' de Bo-önd. Ik laat me me rechte niet ontneme! Is-ie bedonderd?

De reus klokte de andere helft van de 'beste' in z'n zuig-lippenkring, en zette 't fragiele glaasje voorzichtig uit z'n zwaren poot. Vervolgens likte-ie 't schoteltje af, en boog zich naar David omlaag. Hij deed z'n uiterste best om Joodsch te spreken:

- Dafedje, in alle errenst, sonder dollie sie-je, sal ik jou d'r is fat ségge! An de Bond kenne se sech foor mijn allemaal in de kankerr legge, hoor. Niet dat 'k 'n fijand fan de werrekman bin. Dat weet Franssie ook wel! maar se hebbe me, Godsalselasere, fan de week de heele rommel in de far geschopt. Jefrouw, geemijn nog soo'n dikkoppie! Soo. Merreci. Ja, ik seg maar, baas is bààs, en gast is gâst²⁾. Meschien heppe se wel gelê-êk. Mar ik heb ouk gelê-êk, seg ik maar, i k heb ouk gelêêk. No ja, is dat niet faar, Franssie, seg jij nou 's.

En z'n geweldige beenen tegen elkaar klemmend, liet ie, om die spil, z'n buik-ballon naar Frans draaien.

- Nò ja, seg jij nou 's.

- Vâneighe.

- Ik scharrel soe beetje foor me eiche, tegeswoo-ordig, ik bin Godsalmekrake b a s , as der geen minsch thues is. Ik sorreg nou netuurlijk foor mijn belange. Ik mot uet me ouche kê-êke, dat 'k me werrek op pepier krê-êg. Is dat nou waar of niet J' frouw? Maar dààrom geen werkmansfijand! De beste werreksman die 'k gehad heb, Makje Fan Emde, dat was miteen de grootste opruier.

- Dat meugde gà niet zegghe, Riekske, alleman warkt even ghoed.

- Soo sal jij de siekte krijge. Nee, is dat niet waar? Ik geef

1) borrel.

2) knecht.

eere wie eere toekomt. Die Makje is nou geen friend famme hèn? Maar ik bin onpartijdig. Recht is rêcht. Nooit het-ie me 'n steentje bedorrefe. Maar hij het de boel opgeruid, - en daar sal die de pest foor krijge. Hij het me slècht behandeld. Eerst werrekt ie bij Pelak, 't hoogste wat-ie daar gehaald het, was 85 frank. Seg jij nou 's Davedje, het zoo 'n fent rede fan klage, mit 'n frouw en één soontje?

- Waaràchtig niet.

- Hij smijt d'r de boel bij neer. Hij komt bij mijn Janse, seit-ie, hèn-je werrek foor me? Ik seg: Makje, ga maar derekt sitte. Soo bin ik. Ja, maar seit-ie, 'k mot neigetig frank ferdiene. Hoor 's Makje, heb 'k toen gesegd, verleje week heb 'k 'n partij gekocht, dar had 'k 'n reusestròp an. Dàvedje, bij me frouw en kinderes gezond, honderd vijfzig frank schiet 'k d'r op in. Ik seg: Makje je kan bij mijn op entrepriesse¹⁾ werreke, dan spreke we later ferder. Goed; hij begint de follegende dag. Fijf dage werrekt-ie, hij segt Janse ik geloof dat ik te min haal, hoeveel heb 'k ferdiend? Ik seg: ik zal je rekening make as je àf het. Hij mietert net zoo lang, tot 'k de rekening maak. Hij had de boel net in kruis. In die fijf dage ferdiend ie 75 frank. Dafed, salle me oochte me uitrotte, as 'k lieg. Is dat geen mooie ferdiensete? Janse, seit-ie, geef me fijf percent verhooging boufe 't loon. Nou, seg ik weer, je ferdiend nou al meer as je baas. Je bint de boufeste beste, maar 't ken d'r niet af. Nou ja, wat niet ken, dat ken niet. Toe het-ie de boel d'r bij neergesmete, en ik sit d'r mee. Ja, meschien hebt-ie gelê-êk, maar ik ook.

- 't Ies 'nen achteroitkroiper, zulle.

De kolos slokte 'n borreltje leeg en zette 't glaasje voorzichtig: met twee zware vingers om 't ijle pootje, pink in de hoogte, op 't zink; z'n pufferig-paarse wangen vielen in twee bogen, aan weerszijden van z'n puntig kinnetje naar achteren, als de slappe bovenkaak-wammen van 'n bulldog. Zeerklein en vochtig stonden z'n blauwige oogjes. Toch scheen er iets in te glans-smeulen. En 't lage voorhoofd trok in diepe gramschap-voren. Hij stond onwrikbaar rechtop; z'n kleeren spanden om z'n ballon-buik en langs z'n breede athlete-schouders. Z'n snorretje was licht-bruin geworden van vocht. Op z'n kaarsrechte beenen als spillen, draaide ie kalm naar David, en met gefrommel en gefruitsel van hard vloeipapier, 'n zakje sigaren voor den dag halend:

- Kan 'k je diene Dafedje? En jou, Franssie? Soo, nou eentje voor meself en dan bin 'k nèt los. 'n Goed merrek, sal ik stikke', zei-die; met aangeleerde Jode-gebaartjes, die hij maar half àfmaakte, uit verlegenheid. 'Sjèg Dafedje, jij werkt fan daag niet, hèn?'

- Nee Goddank.

1) op eigen kosten.

- Dat komt van dat pestkreng fan 'n ferstelder daar bij julli. Om 'n haverklap mot 'n mensch fersuime. Niet dat 'k 'n minsch 's 'n daggie looie misgun, Got nee, dat weit Franssie ook wel. Ik bin sellef gein heilig bountje. Maar sie-je, 'en genadig boog-ie z'n dikken pokkel weer naar David over, 't kan 'n minsch soms ferdomd ongeleige komme. Net zoo goed als 't mijn ongeleige komt, dat die laseresklep fan 'n Makje mijn soo in de solteretieë laat leggen. Foor mê-ên parrrt legt-ie sich in de pestpòkkesiekte. Niet dat 'k rê-êk sal sterreve, daar make de werrekslui 't tegewoo-ördig niet meer naar. En gelê-êk heppe se, mar ik ouk. Ik seg mar altijd teïge me frouw: Wig mit 't kap-toal, maar had i k d'r mar 'n beetje fanj. Nou ja, is dat nou waar of niet.

- 't I s 'n manier van zien, daar gaat niks fan af.

- Weit je wat wij nou moste doen Davedje? Wij moste mekaar hellepe. A-je nou na' dat Bond gaat, d'r sit tòch geen masssel an. Die fersteller die lapt d'r in die paar dage toch alles door. Soo sijn se allemaal, en se sijn in hun recht. Die fa mê-ên mot soofeel op afkorting heppe, dat-ie an 't end fan de weik door de bank gein sodemieter oferhoudt. Nee, fan soo 'n fent is niks te hale, sal 'k gezond blê-êfe.

- 't Ies zjuust datte.

- Mar as de eine hand de andere wasjt, dan worre se allebeije schoun. As jij mê-ên nou hellept briljandeeëre, dan maak jij je paar-dage goed, en ik krijg me pertijtje op pepier.

- Hoor 's friendsje, dank jij dat ik foor onderkruiper ga zette? Dan bin jij bij mijn niet aan 't rechte kantoor. Werreke dat wil 'k heel graag, maar foor dat 'k onderkruip, freet 'k liever m'n vengers op. Nee, spreek me daar asjeblijft niet van.

- Nou-'ou, 't wasj mar 'n fraag! Efe goeie frinde hoo-or. Ik fou jou 't eerste frage, omdat 'k weit dat jij 'n fideele kerel bint. En je staat bekend as 'n premjeï ferreksman. Dat feet de heile stad. Dus je hebt d'r geen sinnigheid in? Eïfe goeie frinde hoo-or. Drink nog 'n pintje foor me Dafedje. Kom, fooruit, maak gein smoessies. Fe sterrefe toch niet rê-êk; fooruet nou keërel sjeneër je nou niet, hoor. Seg niet 'nee', as je 'ja' bedoelt. Lég niet te ouwehoere. Foor wat bin je anders in Antferrepe, à-je gein pintje lust. Nee, is dat nou faar of niet, je'frouw?

- Fanne pintsje ghârste, dor worde strois van, zulle.

- Soo as jij hé, lekkere dikke. Kijk, hoe se in d'r fleisch sit. Mot je foele wat 'n tittle!

- Allé, lot me gherûst, kerel.

- Nou, ik zal d'r gein stukkie af-eïte! Effetjes foele kan toch gein kwaad, hè lekkere diksak! Godsalmekrake, fat hê-jij 'n dikke kont.

- Blijf fan m'n laif! sunne Riek.

- Nou ja, dat komt fel terecht mit blièndee-ëre, segge se bij

ons. Ik most Dafedje allein maar 's late sien, dat 'n pintje geen kwaad ken. Allé Sjors, 't is maar een keer in de week Sabbes, drinkt d'r maar een foor me, lekkere bul. En jij ouk ein Dafed'. 'n Zware stank van jenever en bederf sloeg David in den neus.

- Eens gezegd, blijft gezegd, Janse.

- Nou ja, jij het geen sinnigheid om me te hellepe àfmake. Dat feet 'k nou allang. Daarom ken je toch fel 'n pintje foor me drinke'? Weer uitte de kolos z'n kameraadschappelijke gevoelens in gemeenzame, half-mislukte Jode-gebaren. Z'n breede, zware vleesch-poot hield-ie David vòor, de peluw-achtige vingers uitgespreid.

- Nee Janse, vandaag niet. 'n Andere keer.

- Ejasses, fat bin jij nou toch 'n soudemieterige flapdrrol,.. Afijn, dat neukt niet. De beste frinde hoor, sal 'k de siekte krê-êge. - En jij, Franssie, pak jij d'r ouk gein foor me? Sie-je, dat mag 'k sien, jij bint 'n fideele jonge. 'n Pracht fan 'n soudemieter om mee uit fische te gaan. Santjes!... Nou, en à-je nou bij mê-ên wil werreke dan hè-je mar te kikke.

- Wat zegde doar? 'n Kieken?

- Janse bedoelt, as je wil onderkruipen, as je 't werk fan 'n kameraad wil opneme, dan mot je bij hèm weze!

- Krê-êg jij nou 's effetjes gàuw de koo-òrs Dafedje. Kan je je laseres-klep nou geen oogenblik toe-houe! Je hebt je niet te steike tussche mê-ên en me ferreks-liede. Gerust, Franssie is mans genoeg om foor sich sellef te sorrege. Wat seg j i j d'r fan!

- Vâneighe!

- Je kan derèk beginne, Franssie.

- O, la-lá, la-là 'k 'eb 'k à nikske nie beloofd, sunne! San 'kik ghienen rat,¹⁾ verstoadet? Oi-oi-oi!

- Nou sèg dat dan? Fat heb ik mit jullie gedonderjaag fannoudig. Dat lapt me dat rottige Bond nou weer! De siekte sal se uitruime. Se boure 'n Baassie de grrond in. Afijn, jullie heppe gelê-êk. Mar ik ouk. Leife de solidariteit... Asjeblief j'frouw, alweer geld waar je man niks fan weit, hè? Lekker snerrbulletje! Jeses, watte mellekfebriek! God nog toe, die fent fan dat mensch is goed af, as de rest net sòò is.

- Blaif van me laif, sunne kerel. Zai-de niet beschomd?

- La-la-la, maak geen drukkier. Se het 't wat graag, hoor Dafedje. Fan mê-ên feelt se alles die, fê-êne diksak. Kê-êk, se lacht weer. Nou, ajuussies. Niet onderkruipe jonges, als je mesoeger bint. Ga jullie mar kuiere, hoor. Wech mit 't kap-taal, maar had ik d'r mar 'n beite fan. Saluutjes. Solledeire swanneuze!

En hij schok-zakte statigjes de stoep af en lodderde z'n koloslijf, met traag heffen van reuze-beenen en gelil van paarsige wang-zakken, bedachtzaam-aan de straat over.

1) Onderkruiper.

- Dà's 'n ghemeine kerel, konkludeerde Frâns. ‘Allé Zjos, we ghoan oek 's zien. Salu, zulle, 'n ghoeien dagh an auwen boas.’

En samen met David ging-ie 't kroegje uit. ‘Allé Daviedsje, b o n a m u s e m e n t, zulle. Rond drie uren zain 'kik in 't park mit m'ne doive. Als ghe misschien ghoesting 'eet...’

David wilde verder gaan, maar opeens 'n inval krijgend, keerde ie zich nog 's om: Zeg Frans, die daar achter d'n toog, dat was uw zuster, hè?

- Vaneighe. Voor wat wilde dat wete?

- Och zoo maar. Tot ziens, hoor. Als 'k Maandag niet aan 't werk kan gaan, zoek 'k me 'n andere baas...

- Rond twee uren 'n 't Park, zulle...

Terwijl David, telkens boeren latend van 't hem ongewone bier, naar huis wandelde langs de schutting van de fabriek, die met allerlei onhandige poppetjes en vuile woorden beklad was; en de onderste verdieping, door de snel verspringende latjes-kieren tril-schemerig zag; was de herinnering aan de massale ghoi als 'n donkere slagschaduw op z'n voelen gevallen. Hij zag 'm weer staan, zoo als ie met z'n reuzig lijf 't lage lokaaltje beheerscht, opgevuld, had en z'n hoorders geïmponeerd door z'n venijnig-onbeschofte, en toch gemoedelijke taal, en z'n onvolkomen, toch zwàre handbewegingen. Zonder zich te haasten redeneerde ie door, 't kon 'm niet schelen of ie je door z'n herhalingen verveelde of met z'n kastijdende scheldwoorden misselijk maakte, en niemand dacht er aan, 'm in de rede te vallen. Als ie 't noodig vond, dat je wat zei, dan waarschuwde hij je wel. Hij gaf zich zelfs niet de moeite Vlaamsch te spreken. Wie z'n plat-Amsterdamsch niet verstond, die moest 't zelf maar weten. Hij, David, sprak nou toch vrij goed Vlaamsch. Waarom verstonden de menschen hèm niet? Die Janse, die bleef zich zelf; zonder zich te zjeneeren, deed-ie waar-ie zin in had. 't Wijf achter de toonbank maakte 'm wellustig, - goed; waar d'reigen broer bij was, pakte ie d'r overal beet. En niet driftig... God nee, op z'n duizend gemakke. Waar lag dat nu toch aan, dat die vent precies dee', wat-ie wilde? Kijk, daar ging-ie weer, zwaar en groot, alsof de heele straat van hem was. David voelde zich erg nietig. 't Ouwe gevoel van: ‘Was 'k toch in hemelsnaam maar 'n endje grooter’, dat z'n jongestijd beheerscht had, kwam nu weer teemerig in 'm op, en dat maakte 'm opeens zwaarmoedig. ‘Waarom ben 'k toch zoo'n petietig Joodje, zoo'n bedonderd klein kereltje?’ drensde 't in 'm. Waarom is die vent de bààs, waar-die komt, en waarom laat ik me direkt door anderen overbluffen? Och, och, wat was dat toch 'n akelig leven; om àltijd te kniezen. Om nooit 's ergens plezier van te hebben.

In 'n akelige stemming kwam-die thuis. En toen begon 't vervelend geseur van den werkman die jaren achtereen op 'n bepaald

uur bezigheid heeft, zich onverwacht leeg vindt, en nu met den tijd geen raad weet.

't Was zoowat acht uur, en Lena, na koffie voor 'm te hebben gezet, was voor d'r sjabbesmorgen nog 'n beetje in bed gekropen. De kinderen sliepen. De meid was d'r ook nog niet.

- 't Is gedaan mit 't werk, begon-ie, 'k heb àf. Kom Lena, is 't je niet de moeite waard om na' me te hoore? Ik heb àf, zeg 'k. Me ooge, die binne òp. Na' de bliksem! O, intrasseert 't je niet? Wat mot d'r nou fan ons worre? Geef nou 's raad? O, slaapt Madame nog? Is dat hier de gewoonte, dat me tot ellef uur in zijn nest blijft legge? Vooruit, geef nou 's antwoord? Is dat hier iedere dag zoo? Als de man uitgaat om de kost te ferdiene, foor dag en dauw, zich rot sappelt, zijn ooge ziek staart, blijft de huismoeder in d'r bed sjtrekke. Hoor 's, 'k mot zegge, 'n pràcht fan 'n ferantwoordelijkheidsgevoel hou je d'r op na. Is dat 'n fòòrbeeld foor de kinderen! Allé, wor wakker of 'k kijn je 'n pot water over je kop. Zoo, zoo, 'k wis' niet dat de luiheid zoo foortwoekerde in me hushouwing. 'n Kunst dat 'n mensch tot arremoede ferfalt! Kijk, wat 'n rot-rommel overal om iemand heen, kijk toe, wat 'n stinkboel. Overal vind je wat. Kunst! dat dat huishouwing heelemaal na' de bliksem gaat, kunst! Hoe is 't, sta je op of niet? 'n Meid mot ze hebbe Madam kak! toe maar, 'n meid, 't geld mòt op. De knapste meid fan de heele stad schaf 'k d'r àn, 'n paar weke is ze hier, en hop! nou is ze ook al bedorrewé. Maar 't zal nou gelukkig uit zijn. Je kan d'r gedaan geve, hoor! De andere week zitte we zonder sent in huis. Dan is 't uit mit de pret. Dan kan je meesappele, net zoo hard as ik. Den kan je 's morgens froeg de straat op, mit 'n kar mit sinesappele. Dat zal je niet glad zitte, meissie. Kijk toe, dat licht me uit. Kijk toe wat 'n model! Wie het dat ooit gehoord, dat de frouw van 'n werreksman tot hallef twaalf in d'r nest blijft legge! Dat is 't niefste op dat gebied. De laatste sjiek. De ech' enoot hard sappele, dattie de broerte krijgt, en madam op d'r lauwere ruste. Ja, ja, ja! Wie het dat ooit op 'n fiool hoore spele...

Lena, die zich 's nachts altijd tegen den kant van 't bed aandrong, en zich zoo klein mogelijk maakte om hem niet aan te raken, voelde zich 's morgens gewoonlijk stijf, en daarom rekte ze zich dan graag 'n beetje uit, lekker in 't midden van 't bed; ze had striemen op d'r dij van den ledikant-stijl en bleef dan liefst nog wat liggen, d'r beenen opgetrokken, met 'n warm weelde-voelen.

Maar David liet d'r niet met rust. Beide handen op en neer bewegend, als schatte ie 't gewicht van 'n paar looden, begon-ie weer:

- Mar foel je dan niet, mensch, dat die luiheid, die ellendige luiheid, ongeluk anbrengt? Begrijp je dan niet met je suffe harsens,

dat d'r geen zege kan ruste op 'n huis waar de frouw de heele dag in d'r nest legt te snurreke? Wàt bijgeloof? d'r is hier geen sprake fan bijgeloof. Wie spreekt d'r hier fan bijgeloof? Spreekt dat dan niet van zellef? Dar legt ze in bed, die frotterin, in 't prachtigste zomerweer dat 'n mensch zich bedenke kan. Bah, wat muft 't hier. Oe! wat is 't hier benauwd. Vooruit! Bin ik niet gèk! De rame open, zoo... hop, lucht in de bak, frissche lucht, 'n beetje disinfektie kan geen kwaad in die sjtinkrommel! Kom je er uet of niet. Mensch, terg me niet! Ik kan die luiheid niet aanzien. Dat ontnemend iemand al z'n moed, om weer werk te gaan zoeken. Ja 'n man het énergie, as zijn huesfrouw, Godbetert, de heele dag op d'r sjtrek blijft. Lene, doe mijn nou 'n plezier, kom d'r uit, kom d'r uit zag 'k je! Ik kan dat niet aanzien. Dat brengt me tot 't uiterste! Kom d'r uit, of ik trek je de dekens fan je donder, dan leg je spiernakend foor de kinderen. Ik wàarschouw je!

Lena vond wel iets waars in z'n woorden. 'n Klein beetje schaamde ze zich wel.

- Ga dan èventjes wech, David, dan staan 'k op.

- Weggaan, weggaan, voor wat mot 'k weggaan? Sjeneer je je soms foor me?

- Ja.

- Adenom, ze sjeneert zich, 'n getrouwde frouw, die zich foor d'r wettige man sjeneert! 't Laatste niefs, extra tijding. Wat 'n chotspe¹⁾. Fertel mijn 'res, edele dame, bij wie het u fannacht geslape? En waarom sjeneert u zich nou, dat diezelfde man uws billetjes te zien krijgt! Is u bang dat-ie d'r 'n stukkie af zal ète? Ze binne d'r sjijn genoeg voor. Verschwartste narrente. Het zich late opstoke door 'n komediantster, die d'r mit ope ooge bedondert. Maar 't mot uit zijn. Ja, dat kan ik net uitstaan, dat 'n freempie zich in mijn huiselijke omstandighede d'r neus insteekt. Laat ze zech in acht neme, die stinkendige temeie²⁾, ik heb d'r in de gate, die Roomsche donderhond. Mot mijn overkomme! Op goed awentuur stookt ze mijn kinderen óók nog tege me op. Noch!... Hoe is 't, kom je d'r uit of niet?

- Ga dan eventjes wech.

- Zou je wel willen, hè? Mispoes. Tòch niet, tòch, tòch, tòch niet; daar he-je 'n noppes an hè? Komt je toe. Tòch ga 'k niet wech!

- Dan sta 'k n i e t op. Als jij niet weggaat, sta i k niet op. Treiterkop!

- Goed. Alrait. We zulle zien!

En vast besloten zette ie zich op 'n stoel bij 't bedje van de kinderen.

Maar 't duurde niet lang of hij verloor z'n geduld. Vooruit, dan

1) Aanmatiging.

2) Lichtekooi.

zou die zich maar 's 'n beetje met 'zijn zoon' bemoeie, met 'de jonge'. Is dat ongelukkige schaap dan niet ook 'je zoon', David? Zoo'n kleine schlemieltje. Maar David hield niks van 't jongste kindje; wie had 't geroepen? Had hij d'r om gevraagd, had Lena d'r om gevraagd? Nee, immers? Voor wat moest 'n werkman meer as èn kind hebbe. Een was al te feel. In de tegenwoordige tijd, nou de opvoeding zoo duur is... 'Chenebbisj, vond Lena, mijn schaap. - En 't leek zoo persies op 'm. Zoo'n klein zwak kereltje... Wat? Dat bleeke mormel op hém lijke. Wat zà-je daaran pokke! Niks fan an, net zoo'n gele tronie as Lene, as madam Lene. Nee, née die andere, die mit ze rooie wange, die was persies z'n evenbeeld... 'Hij het toch jou maniere Dawed. Hij het toch z'n kwaal fan jou geërfd. Dat-ie altijd mit z'n dingetje speelt... dat kan-ie toch niet fan mijn hebbe... En as dat nou 's niet zoo was, was-ie dan minder als z'n broertje? Binne ze niet allebeie gelijk? Moest-je niet veel liever voor 't kleintje zijn, juist omdat ie zoo onschuldig lijdt?'... 'Het-ie fan mijn geërfd? Goed! Ik heb ook fan me fader geërfd. Is ie daarom beter foor me? Noe, wat 'n meschoghaas'!... 'Hè David, wat bin jij toch feranderd, man! Hoe kan 'n ontwikkeld mensch, die zòoveel geleze het as jij, zòò ongevoelig zijn. Wat mot d'r van dat kleine kereltje komme? Wat i s 'n kind zonder vader? Mot-ie verwaarloosd worre, omdat-ie zwak is? Al hebbe we 'm niet gewild, ons kind is-ie toch, en dat blijft-ie. We zijn niet froom... maar... nò, ik weet niet'!... 'Wat weet je niet'... 'No, ja David. je zal d'r om lache... is 'n kind tòch niet 'n zege van God'?'...

In geen weken had Lena zooveel met 'm gesproken. Als vreemden hadden ze naast mekaar geleefd. En nu, midden in 'n kwaje bui van 'm, had ze opeens gemerkt, dat d'r in de kinderen iets leefde, dat hun verbond. Ze had d'r geen idee van gehad, dat d'r 'n lang gesprek zou komen, na haar korte opmerking. En dat ze nu haar gevoel kon uiten, op kalme toon,... ja, ze kon 't niet helpen, ze vond mooi wat ze gezegd had... dat maakte haar plots vrij tegenover David; er was iets tusschen hun gebeurd. Je kon d'r niets van zien... maar e r z w e e f d e i e t s van haar tot hem,... ze had 't nog nooit ondervonden, zoover ze zich herinnerde; maar... ja ze was er... 't was 't tegengestelde van dat spinrag-ijl-glibberige dat d'r weeïg gebibberd had langs d'r teer-gevoelige borsten, toen ze zich van Hanna had gevoeld vervreemd. - Zou Daved dit zelfde smeltend zacht-verwarmende nu òòk ondervinden? Ze moest 't weten, want als 't zoo was - en hoe dikwijls komen dergelijke oogenblikken? - dan moest ze nu trachten 'm duidelijk te maken, dat-ie d'r verkeerd begreep... dat ze niet was opgestoot; geen vreemde had zich tusschen man en vrouw gestoken, maar dat ze zoo

standvastig was voor hèm ook, en dat er iets zachts in d'r weende, 'n kostelijk schatje voor hun beidjes... Zou ze probeeren... zou ze?

- Zeg David.
- Wad-is?
- Kom 's hier man.
- Daar bin 'k!
- Dichter.

Maar David dorst niet. Bang dat ze de bierstank zou gewaarworden.

Toen kwamen d'r bloote armen van onder 't omgeslagen laken te voorschijn en ze sloeg ze zachtkens om z'n hals. Met afgewend hoofd liet David, hijgend van hartstocht, d'r begaan, - nog even zag-ie 't helder-wit kantwerkje dat d'r gelige borst begrensd, - toen lag-ie met z'n haren òp die borst, die zacht meegaf,... en hij wist niet meer wat hem wàs... hij voelde zich duizelig worden en bibberen; als brak in 'm 'n lang opgekropt heimwee, bij 't weerzien van 'n geliefde stad met bekende huizen en gemeenzame wandelaars... En tòch... 't was om te stikken! hij mocht d'r niet naderen, want de bierstank... dezelfde bederf-lucht, die 'm was tegen-gedwalmd uit de mond van de ghoische slijper...

- Zeg man he-je nou niet gemerkt, dat d'r tusschen ons nog zoo veel is ...zooveel goeds, hè?... de kindere...; motte we nou wel as freemde tegenover mekaar staan?... We hoore wel niet bij mekaar... 'k bedoel niet 'geslàchtelijk'... maar... begrijp je niet David... die twee kleine jochies... die motte er toch niet onder lije... late we dat toch nooit vergete, Daved... hè man?'

Ze is 'n goeie narrente, dacht David. Misschien ja, speel 'k 't nog mit d'r klaar. Maar nou heel voorzichtig. We zijn nou op 'n gevaarlijk terrein. Niet te veel zegge, Davedje! D'r aan 't lijntje houe... Niet te veel zegge.

- Nò, 'k zal me betere, frouw. Zòò goed?
- Ja David, doe je best, man. Ik zou 't zoo grààg wille...

Toen trok David zich voorzichtig los van tusschen d'r gladde armen. Hij was duizelig. Kwam dat van 't bukken?

Manuel - wakker geworden, heelemaal uitgerust, terstond frisch. Hij bibberde 'n beetje en poetste z'n oogen na, de knuisjes omgebogen. In z'n hansopje stond ie recht op z'n kussen, en begon te dansen, z'n voetjes diep geweld-dadig wechplonsend in de zachte peluw.

- Ho, ho, ho, wat kom u hier doen, Paatje? Warum is Paatje thuis. Moetje zegge, moetje zeg 't nou an Manuel, w'rom is Paatje thuis? Mot Paatje dan niet wekkere... op de berfiek?

- Zoo beste jonge bin je wakker. Het meneertje goed geslape? Vooruit mar, een, twee... hòp, nou bij Paatje op schouwer. Nou gaan we rije. Hop, hop, hop... pas òp, zit stil, of je valt d'r af... Jonge, jonge wat he-jij 'n schoone foetjes, zeg!

- Moetje pas gewassche. Moetje wascht Manuel iedere dag.. bah! koud,... in de tobberd...

- Zòò, beste jonge... 'in de tòbberd'... Kom, nou weer in je bedje hé? Paatje is moe.

- En w'rom werrek u nou niet, paatje... w'rom wekkerd u nou niet,... op de berfiek?

- Mot jij dat wete, nieuwsgierige wê-êsneus. O, o, o! hij is zoo'n fijne man, hè?

Zoo'n lekker dik kereltje hè? Hier, daar hè-je wat fan Paatje, fê-ên mensch, hier! nog éen, en nog éen. Wat 'n fê-ên stuk mensch bin-jij, zeg...

Toen merkte hij, dat Manuel 'm afweerde:

- Bier! Bah, vies! Måg geen bier drinke; het Pàatje me geleerd. Stoute Paatje,

- Wat David, heb je bier gedronken?' Lena vroeg 't. Er had iets ijszigs gesidderd, door 't dankbare liefdegevoel waarmee ze 't spelen van vader en zoontje had gevolgd.

- Nee hoor, niks fan an, misschien bier geweest in 't glas waar 'k limoenade uit heb gedronke. Ja, mot je net bij mijn weze, de rechte soort!... Ja, nou merrek 'k toch ook iets an mijn knevel, mit permissie.

- Zoo iets zal je me toch niet andoen, hè David? Je denkt toch altijd om je kinderen hè?

- Wat 'n fraag! Natùurlijk. Jà ik doe zoo iets! Overtuegd geheel-onthouer,... de rechte soort!... Je gelooft me toch?

- Ja Daved, 'k gelòòf je.

En rechtop in 't bed, de gladde armen boven 't laken, keek Lena 'm aan met d'r groote bruine oogen, waarin altyd zòekende weemoed zweemde...

Davidje, gammer! Dat kòmt d'r nou fan. Je zal 't altijd zien, 't is al z'n leve zoo geweest. Een keer za-je 's iets verkeerd doen en 't komt uit. Nooit geef je jouw oudste zoon 'n zoen als je 'n zuevere smoel het; éen keer drink je 'n glaassie bier, en je wordt gesnapt! kòmt d'r van, sjtomme hond! Mot je mar niet smorregens in de froegte mit in stijve ghoi uit jajeme gaan!

Davidje, je komt d'r nòg kosjer af; ze het nog niks gemerrekt. Je hebt 't d'r nog uet d'r gedachte kenne prate, gelukkig... mar wat het ze je angekeke mit d'r ghebenschte ooge... je wordt d'r wee van... Mar ze gelooft je nog...; nòg, Davidje; je het d'r bedonderd; je bint d'r kostelijk doorgezeild... maar nog 'n keer en 't loopt mis!...

Davidje, Davidje; pas op foor de tweede keer! Ga nooit weer in de froege morrege, op je nuchtere maag bier drinke met 'n stijve ghoi... En praat 't je oudste telleg nou ook uet z'n kop, want je geeft 'm 'n slecht voorbeeld...

- Bi-je nog bang foor Paatje, beste jonge? Ja hoor... bier is vies. Mag je nooit drinke hoor. Nooit doen! Wat is bier nou, ghebenschtonem?¹⁾

- Bah! Vies! Mag Manuel nooit drinke, hè Paatje?

- Nee hoor! Nooit. Sta mar op, dan kleedt Moetje je an, en dan ga je met Paatje mee de straat op, en dan drinke we 'n lekker glaassie limoenade. Wat krijg je nou?

- Manuel krijgt een glaassie lammenaderig van Paatje... Moetje! Manuel gaat mee, de staat op, en dan krijgt Manuel 'n glaassie lamme... lammenadig.

- Goeie paatje, hè?

- Ja goeie paatje. Bier bah!.. hè Moetje?

- En fertel mê-ên nou 's, beste jongen! Van wie hou je nou 't meeste... fan Paatje of fan Moetje?

- Hè, David, nou fal je me tege. Hoe kan je nou zòò iets frage... Niet zegge Manuel! Måg Manuel niet zegge, hoor. Manuel houdt fan alle twee ewenfeel, hè jochie? Paatje is net zoo goed as Moetje, hè fent?

- Manuel houd 't meeste fan z'n Moetje. Manuel komt ewetjes bij Moetje in bed...

- En waarom hou jij 't meeste fan je Moe, snuitertje?

- Paatje Moetje bang gemaakt... stoute Pa;... måg Moetje niet bang make... góeie Moetje, brawe Moetje.

- Zie je David, dat kòmt d'r nou van. Je moet 'n kind zulleke dinge niet frage. Daar komt nooit iets goeds uit. Nou, 'k zal 't 'm wel afleere. Maar je bederft alles op zoo'n manier.

- Ja, stook jij de kindere mar tege hun fader òp', spotte hij.

Doch in 'm ging 't: Davidje, je lacht... mar 't is je w e i ²⁾... wat gebeurt t'r toch mit je? Waarom hou je je mond? waarom zeg je nou niks meer? Jij holt overal maar voorbij, jij blijft nergens bij stil-staan... Zooveel jare bin je al getrouwd. En nóóit spreek je 's fatsoenlijk uit... Waarom most je fandaag foor 't eerst zien, dat Lene wel iets het, - fan die 'duizend kwaliteite', die je overal rondbazuint? Kijk d'r nou maar 's goed an in d'r ghebenschtonge... je hebt d'r altijd miskend. Misschien jà, merkt ze dat je d'r nou beter gaat begrijpe.

- Goeie Daved, dacht Lena...

Toen kwam de meid.

- 'uffrouw oi, 'uffrouw oi! riep Manuel.

- Och David, ga jij eve na' de keuke en zeg 'r ewe dat ze de pap foor de kindere opzet.

- Tot je dienst, Madam. Nog iets fan uw orders?

1) Gezegend snoetje.

2) Bang te moede.

Hij ging, en zodra ie de kamer uit was stond Lena vlug op en kleeedde zich aan. Hij was nu zoo goed, en 't diende voor niets, 'm weer uit die stemming te trekken.

In de keuken stond David de meid te bestudeeren, alsof ie d'r nog nooit gezien had.

- Zeg, zet jij de pap altijd zoo op, mit enkele mellek? Dat mòt toch anbrande.

- Neewel, meneer.

- Wàt, neewel? Hoe weet je dat zoo persies?

- Madam 'eegh 't ghezeed.

- Nò, Madam kan fan mijn op 'n brieftie krije, dat ze d'r geen kaas fan geete het. Ze kan bij mijn 's 'n lessie komme neme, hoor! Doe d'r mar gauw 'n scheut water bij, of je kan de heele boel wechsmijte.

- Zjuust gh'laik ghe wilt m'nier.

David voelde neiging om die meid in 't ootje te nemen. En die neiging kittelde 'm in z'n neus als stuipig bier. Veel scherpzinnigheid was in 'm aan 't woelen, en hij kneep z'n oogjes beurt om beurt dicht van de snuggere gedachtjes, die in 'm opkwamen. Hij vond die meid, zoo netjes gekapt en zoo stemmig gekleed, 'n beetje onwezenlijk. Ze leek wel 'n Hollandsche aan de bûitenkant maar innerlijk was ze toch net als de andere meiden, en dat zou 't wel zijn, meende David, dat d'r zoo bespottelijk deed schijnen. De jeukend-slimme overweginkjes gaven 'm 't bewustzijn van groote overmacht. Ze stond daar zoo onnoozel, onbeschermd vòor 'm. Hij mòest 's 'n beetje met t'r dolle...

- Zeg, die hare fan jou, zijn die echt, of hoe zit dat?

- Wá wilde zegghe, menier?

- He-je meschien 'n toer op?

- Ik verstoà áu niet.

- Hé-jij je zelf zoo mooi gekapt?

- Joà beghò¹⁾, zjuust 'laik ghà, eh?

Goddome, 't was 'n brutaal kreng.

- Mar... he-je d'r nou niks onder zitte?

- 'Edde gà meschiens iet onder àu 'oare ziette?

- Ja, maar hoor nou 's meisje, je moet niet zoo brutaal worre. Ik bin je ba-aas! Je kan mijn niet wijsmake dat d'r niks onder zit... En met z'n linkerhand streek-ie over de hel-blonde haren. Hij voelde zich 'n Janse in 't klein. En verwachtte dat ze 'm nu wel 'n tik op z'n hand zou geven: 'Blâf van m'n lâf, sunne kerel!' Maar ademloos stil liet ze 'm begaan, en hij wist niet waarom, - hij blééf over de puur-blonde, zij-zachte haren strijken. Eindelijk, na 'n poosje, zei ze met ingehouden stem:

- Awel, zà-de nu gheried? Gh'edt onghelak ghehad van me

1) Eigenlijk: bij God.

niet te gheloove, zulle m'neer!' David schrok van d'r vreemde toon. Hij voelde, dat-ie er wat overheen moest zeggen, en zocht...

- Ja, maar hòr nou 's, allemaal goed en wel, marre... wat 'k zegge wou. (Deksels, wat was-ie verstrooid!)... dan bin je toch zeker geen echte Antwerpsche, hè?

- Neewel, meneer.

- Dan, in dat geval... moet 'k je toch op je hart drukke màske... dat je iets doet wat verboden is, hoor.

- Gh'edt op mijn 'art niet te drûke, m'nier.

Goddorie wat 'n slim nest! Zou ze nou werkelijk zoo naïf zijn? Of...

D'r blauwe kijkers, waarvan 't lid heelemaal in-getrokken, waren op 'm gericht: bloote uitpuilende leven-bollen, onbewegelijk, lokkend als serpente-oogen. Maar d'r mond was half open, de onderkaak wat terug. Krijtwitte tand-uiteinden van bovenlip, kwamen heel-eventjes te zien. 't Mondje was onschuldig als van 'n kind. 't Vleesch er omheen zeer glad. Geen spiertje vertrok; en dat herinnerde 'm aan:... wacht 's! 'n donkere bank onder zwarte boomen 's avonds laat in 't park, warm krachtsgevoel, 'n beetje opsnijen over boek van beroemd profester op medisch gebied... mensche binne geen idiale... nee!... maar bliksems, hoe kwam 't een bij 't ander?... 'Joa 'n bietsje najief is 'm wel'... jui-uist! Hàнна, de tooneelspeelster... die had òòk zoo gekeken.

- Hoor 's, maske, ge zijt fan dat soort zake messchiens niet zoo percies op de hoogte, hè? Natuurlijk, jij weet weer àndere dinge, die ik niet ken... jij ken 'n kosjere pot koke... maar hoor naar mê-ên, die 't goed mit je meent... loop nooit mit je bloote kop op straat, want op mijn eer en gewete, als 'n gardewil' ziet, dat jij, as Antwerpsche zijnde, geen krepé in je hare draagt - waarachtig, je vliegt d'n prison in!

- 'k Zal 'kik oe 's wat zegghe, eh? Ghe zait 'nen zwanzer.¹⁾

- Bi-je bedonderd? Bij mijn gezond dat 'k waarheid spreek. Geloof je me niet? Nò, fraag 't dan mar an Madam.

- Madam zwânst niet, zulle Menier! Madam 'eet altijd 'n serieus wiefke ghewest, eh?

- Hou-je feel fan Madam?

- Da ghelôef 'k. Madam 'eet altijd ghoe veur me ghewest, sunne, en z 'eet me leze en schraive gheleerd... ghe wet, zooë eh? Awel, Madam kunde betrauwe, eh? Dieje is altijd serieus... Maar ghá? Ghà denkt iemand altàid feur d'n zot te 'auwe.

- Dus mijn zie je niet gheire?

- Bailànge niet! gha zât 'nen lelliken vengt, zulle m'neer! Nà wed 't!

- Zoo, zoo; daar kan 'k 't foorloopig mee doen, hoor! Jij dur-

1) Spotter.

reft me Goddome heel wat te zegge, snuitertje! Nò, dat is tot dàar an toe. En as ik je nou òòk 's leze leer, zal je mijn dan ook gheire zien?

De meid keek 'm aan van onder hel-blonde glanzende kuif. D'r oogen loerden onbeweeglijk in de zijne. Hun glans was donker, en tóch zat t'r geen diepte in. Ze leken ondoordringbaar en ze boorden dom-stroef in z'n blikken. Voor de vol-schitterende zonnebrand zou ze niet hebben neergeslagen: d'r kalm-onverzettelijke slange-kijkers.

- Zoo iets zulde ghà toch niet doen', zei ze sleepend; en zonder glimlach.

- En as 'k 't nou wel doe?

- Ghe wilt mî-mai lache.

- Ja, maar as 'k nou 's serieus bin?

- Ghe zult wel weer zwâânze, eh?

- Maar ik verzeker je...

- Awel'... En zonder 'n woord te spreken gaf z'm d'r linkerhand, met den rug naar voren gekeerd. En keek opzij. Met den rechterduim speelde ze aan d'r bovenlip, hief die telkens bij den hoek op, en liet 'm dan met 'n zwak plofje slap neervallen.

- Wad is dat nou..., waarom krê-êg 'k 't mòòie handje niet?

- Awel, de slinke is zoo ghoed as de rechte, eh?

En ze keerde zich af en ging in de pap roeren; de blonde kop, met de terstond dof-rozige wangen in den wasem.

- Wanneer zulle we beginne, snuitertje?

Hij kreeg geen antwoord.

- Nò-ò... bin 'k je geen asem waard?

Ze bleef zwigend; ze roerde in pap, roerde, roerde... steeds woester; witte spetten sloegen op d'r rooie hand. Eentonig en gedempt schuurde de lepel langs de eventjes-klankende boôm van de pan...

Wat mankeerde d'r nou opeens?

- David, je moet de meid niet zoo in de maling nemen.

- Och, wat is d'r an gelege? 'n Frotte bijgeloovige ghoië. Onkrued fergaat niet.

- Ik doe zoo me bèst op d'r. Bederf nou niet alles wat 'k an d'r doe.

- Och, d'r is niks an ferbeurd. 'n Sjtinkendege sjikse. Al wat je an d'r doet, is parele foor de zwê-êne. Sisifes arbeid; an de eene kant gooi je 't d'r in en an de andere kant loopt 't d'r weer uet. Boter an de galleg.

- Gerust, je ken d'r niet. Ze is zoo leerzaam. En zòò gezeggelijk.

- Nò, weet je wát? Je heb gelê-êk! Heb jij òòk lol!

- Zà-je me dan niet meer in me werrek hindere, Daved?

- Ik zèg je toch al, dad 'k je graag in je illuzie wil late. Ja, 'k bekommer me om die mê-êd! 'k Heb waráchtig andere zorrèg an me kop.

- Ze begint al zoo aardig te leze, en ze is zoo helder op d'r lijf en zoo goed voor de kinderen. Ik heb zoo weinig plezier in me leven, fergal me dat nou toch niet, David.

- Wou je-n - 't op zegel hebbe?

- Nee, David. Ik geloof je.

Daar waren ze weer: die trouwhartig-bruine oogen, van zachten weemoed doorspeeld, stil-smeekend... God! ze maakten 'm bang. 't Werd 'm benauwd om 't hart! 't Deed 'm zeer, dat kalme: 'Ik gelòòf je'. Vertrouwde ze 'm nu heelemaal? Of betekende dat zeer-stille: ingehouden twijfel-smart?...

Hoeveel tijd was d'r nu al verlopen, sinds ze 'm zoo vol hartelijkheid, met d'r glad-warme armen had gepakt om z'n hals? Was 't pas 'n half uur geleden? 't Scheen 'm dat d'r dagen en dagen waren voorbijgegaan: Wat vreemd... wat wonder-vreemd, dat dat nu zoo ver-af scheen. Nee, vergeten was-ie 't niet... 't was alleen maar verdròngen door wat anders... maar hij kon 't wel weer terugkrijgen, dat teer-melodieuze van gebroken heimwee, van weenend weervinden... 'n Zacht liedje had 'm toen in d' ooren gesuisd; nee, hij had 't alleen maar g e w e t e n , niet gehòòrd... 't was geweest: in 'm, zooals vroeger de vreemde s t e m in 'm leefde... 't had 'm geheel vervuld, 't had 'm zacht bezeten... O, zeker! Hij kon die melodie nog wel vinden... zéker;... hoe was 't toch geweest?... Nu? kon-ie niet vèrder denken? Hé... wat vreemd... dat gevoel had-ie nu nog nooit gekend... wat wonderlijk... 'n liedje, 'n teer wijsje... dat-ie pas had gehoord... dat in 'm was aan 't vragen: 'Dènk aan me. Dènk toch aan me...' en áls ie d'r aan dacht... dan werd-ie doezelig... op z'n oogen kwam druk... en 't glipte, glipte weifelend wech...

Vrouw 'k ga 'n beetje loope. Maak de jonge klaar, over 'n uurtje kom 'k 'm hale...

- 'n Flammetje, gesel Peereboom?

- Asjeblief. Zoo, dank u wel.

- A-je nou effe froeger was gekomme, dan had je me in me bed gefonde, ho-or!

- Ja, de ouderdom komt mit gebreke, daar is nou eenmaal niks an te doen, vrindje. Hoeveel es 't?

- 'n Frank-fijftig asjeblief... Frau, Frau! hè-je meschien al 'n koppie thee foor me? U ook 'n koppie, meneer Peereboom? Nee? Nou, sal 'k je 's wat segge? Je hebt grout ongelijk. Ik kan niet buete me koppie, hoor. 't Sij somer of winter, me koppie

thee mot 'k hebbe. Dat brengt je soo lekker an 't denke, hè? 't Is 'n Godedrank, hoor. The-o-broom-a, soo segge se 't ommers? Nou, daar komt ons woordje 'thee' fandaan. En nou zal 'k u nóg 's wat segge. Maar: mondje toe, hoor! 't Is nog geheim. Sal u d'r mit niemand oufer spreke?

- Bi-je bedònderd.

- Nou, mot je hòöre. De kapitaliste...

- Stik mit je kapitaliste... wat gaat mijn je frotte socialerigheid an?

- Nee, nou sonder dolle... Als 'n kapitalist in 'n seker artikel handelt, hè; dan doet-ie dat natuurlijk om de minsche d'r mee te begunstige, he?

- Hoor 's meneer Dejongh... dat is me te zwaar op de maag in de froege morrege.

- Nee, luster nou toch 's efe. U bent zoo haastig gebakerd fandaag. 'k Heb u ommers geseid, dat thee sooë lekkere drank is? Nou, en ik bin 'n kapitalist, hè? Ik doe ommers ouk handel? Nou, maar u mot d'r mit niemand over spreke, hoor... ik ga 'n saakie in kóffie en theï d'r bij doen. In goeie thee, siet u, want dat foorziet inne lang gevoelde behoefte - soo segge se 't ommers?... Dank je frau; nee, meneer Peereboom mòt niet... hehhh, dat doe 'n ouwe man goed onder sje bloes, hè? lekker, hehhh, lekker!... Wat is d'r jonge, wat is d'r hondje, kom jij de baas 's goeie morrege segge? Ou, 't is sooë frëndelijk beest, meneer Peereboom, daar het-u geïn idée fàn... Wat is d'r dan me hondje, wat is d'r dan me beessie... wat is d'r dan frjndelijk dier...

- 't Lijkt 'n kwaai.

- Dat mot u niet segge, hoor! Hij is niks falsch; soo mak, soo màk! Die heb 'k gekocht fan me wagoncente, toen 'k nog onderchef was; dat is nou me eïnigste plezier!... Mòrrege! me hondje, goeie morrege!... wat wou je dan? Wat is d'r dan? Wou je spele mit 't baartje fan de baas? Wacht, effe me koppie wegsette; soo... is-ie nou kontent? Sie-je, dat sikkie, dat laat 'k nou expres staan, foor me hondje en me poesje. Moet je piessie? Mot ie piessies doen, me lekker beessje? Frau, laat de hond effetjes uit. Allé, fort beest, ga mit de frau mee... allé, marsj! Geen moui hondje? Me eïnigste genot. Me steun en toefflerlaat... soo segge se 't ommers? - Nou, ofer wat anders gesprouke, 'k mag toch op de klandiesie reikene?

- Wat? foor je hondje?

- Och nee, u bint erreg kort fan memorie foor sooë jonge kerel. Ik wil segge foor de thee. Spreek u d'r mar 's mit de frau oufer... 't Is toch weer in orde mit de frau?... Nou, wie niks seit, die stemt toe, segge se in 't Fransch. Wel, dàt doet me genoeg. Weer hèlemaal in orde? Sòò hoort 't nou eiggelijk. Wer-

achtig, u het niks te klage hoor! 'n heel goed, lief, aardig frauwtje hebt u. As 't nou soo was as bij 'n kennis fan me, dan sou 'k ségge... 'k Weet niet of u snapt wie 'k bedoel... Nee? Nou, dan sal 'k 't u 's segge... Mar mit niemand oufer spreke hoor?

- Me hand d'r op.

- Nou 't is bij Isekson, in de Moulestraat. Daar is 't treurig gesteld. Ken u d'r misschien? Nou, niet oufer babbele hoor! Ik weet niet siet-u, maar soo jonge kerels onder mekaar, de een fertelt 't an de ander... Afijn, dà frauwtje... ik geloof stellig dat ze ferliefd is op iemand die d'r as frind oufer de floer komt... sooe soortement fan klad-schilder. Nou, wat seg u dààr nou fan. Is dat geen oupelijk schandaal? 'n Getrouwde kerel mit twee jonge kindertjes... Fanne frau kan 'k 't me nog begrije, siet u, die jonge frauwe sijn oufer 't algemein niet te vertrouwe... mar 'n man, 'n man! Siet u, daar kan 'k niet bij mit me ferstand. Dat, sou iets, dàt gaat alle grense te buete, dat is 'n oupenbaar schandàal'.

Z'n platte hand klapte Dejongh op z'n zwakke toonbank en 't 'koppie thee' rammelde op 't bemorste schoteltje. Met scherp-schokkend geblaf stoof de bruine bulldog binnen en wilde David naar de keel vliegen - 'Koesj, beessie, stil! 't is goed follek. Nee, hoor, de baas is niet boos... Siet u, op dat minsch bin 'k soo duuffelsch geworre. Ik bracht d'r wel 's foor 'n paar frank segare, - wat doet 'n mensch al niet foor se broudje. Maar toen 'k dàt hoorde! In eens finaal uet, hoor! Liefere eet 'k me hande op fan de honger, as dat 'k an 'n peblieke frauw ferkoup. Ik sou me schame foor me dochter, as 'k dàar in hues kwam. Twee getrouwde minsche, mit d'r folle ferstand! Schandelijk!... Nee, koesj hond, koesj! Goed follek! Koesj dan toch!'

- Ja, ja, gelijk hebt u. Zeker. Natuurlijk. Mar u was me nog an 't fertelle, waarom u zoo laat opstaat.

- Gunst nog toe! Dat was 'k heelemaal fergete! Nou, da's heel infoudig; niet dat 'k me oud foel of soo iets... hooër! Ik foel me - hoe segge se dat ouk weer... soo jong asse - fougeltje in de lucht. - Nee! 't sit 'm sou! Froeger, kwamme de partijgenoute d'r solledariteit mit 'n arreme spoorwegslaaf toune, door 's morreges froeg, foor dat se na de febriek ginge soo 's effetjes bij me binne te loupem... Maar slijpers, snijers en kloufers; siet u, ik ken de kategorieje goed fan buete, se binne nou kepleet allemaal efe lui: Komt u mar effetjes op de winkel, meneer - of 'gesèl' - Dejongh, seit de een na de ander. En sou is dat as 'n louped fuurtje rondgegaan, en nou staat 't belletje smorreges in de froegte heilemaal sti-il. Niet da 'k d'r nadeel fan heb! Gunst neei. Maar sou de heele godsganschelijke dag loupe, trap op, trap àf, dat foelt 'n minsch in de beene; nou en dan dolle se nog wel 's 'n

beetje met me... u begrê-êpt, jonge kerels, en dat maakt iemand 'n beetje moi...

- Ze make 't toch niet zoo erreg hê, die onbeschofte rekels?

- Nee, soo erreg is 't niet, mar moi wor je d'r wel fan... Nou dan kan 'k d'r smorreges niet àl te goed uet, en 't hoeft òòk niet. Is u d'r nou achter?

- Uitstekend.

- Maar foor de rest! Niks geen klage hoor! 'k Haal d'r me korssie droug broud wel uet. 't Saakie dat loupt, siet u, soo langsam-an gaat 't an 't rrolle. Sal ik u 's wat segge? Ofer 'n jaar, hé?

- Nou?

- Dan schê-êt 'k op de 'Staat'. En Kuyper Abrraham, die mê-ên me broud ontnam, - dat rê-êmt - die krijgt 'n kissie segare fan me gestuurd, mit klappertjes d'r in...

Pang!... Dat hebbe die verrekte sosjaal-demokrrate gedaan! Heere fergeef se, se weïte nie-beter... hê-hê-hê... dat is de 'wrraak fan 'n spoorwegslaaf'.

- Jij bint 'n ouwe moppetapper.

- Oòk 's op se tijd, gesel Peereboom, òòk 's op se tijd...

David wist niet: waar-ie met z'n dag naar toe moest. Gek! anders was-ie voortdurend aan 't morren, omdat-ie geen gelegenheid had 's flink te studeeren. Nu had-ie 's 'n paar dagen vrij, gedwongen vrij, maar hij had toch niets omhanden - en nu voelde ie zich te belabberd om 'n boek op te slaan. Drenzerig slenterde ie 't park in. 't Juichte er van bijna-volle zomerbloei. 't Was d'r nog eenzaam. Hier en daar zag je 'n net-gekleed meneertje, wellicht 'n kantoorklerk, op 'n bank zitten. Over 't pad dat beneden langs den vijverkant voerde, liep 'n kort pastoortje heen en weer, met langzame veerkrachtige pasjes van z'n gegespte schoenen. De doffe soetaan hing bijna onbeweeglijk om z'n dik lijf; 'n breede sjerp met zwarte franje gaf den gezwollen buik aan; 't lichaam verder zonder eenige bocht; z'n kop was bloot, en in 't midden scheen de tonsuur als 'n wit muntstuk; de breede Jezuïtehoed hield-ie in z'n linkerhand, en met z'n rechter droeg ie 'n in rijk glansleer gebonden brevier; 'n groen-zijden koortje hing uit de glinster-gulden snede; z'n dikke lippen vormden 'n ronding, zoo iets als de sluitspier van 'n darmkanaal; nauwelijks bewogen ze; maar de bleeke, door baardstoppels zwart gearceerde wangen trilden voortdurend in gebeds-prevelen.

David nam 't stijgende pad dat naar de hooge hangbrug voerde. Op 't grasveld aan z'n rechterhand speelden 'n paar honden. De spitse snoeten geopend, de dunne roze tongen lillend gespreid over de hel-witte tanden, met dampende bekken en gloeiende oogen

staarden ze elkaar aan, langs d'r snuiten. De grootste van de twee trachtte de andere te bespringen. Hijgend hing-ie d'r over d'r rug, de pooten gekromd om d'r lijf, en wrong zich naar voren. Maar 't wijfje rukte zich los en sprong wech. En de twee zwarte beesten draafden over 't frisch-groene veld, in wijde bogen, tuimelden over elkaar heen, en draafden weer voort. De vervolgde stopte plots, de andere vloog d'r voorbij. Dan strekte ze de voorpooten over den grond, en ging lang-uit liggen lokken, wachtend op 't mannetje, met vroolijk gekwispel van pluimstaart.

David liep tegen 't pad op; links en rechts, tusschen de struiken, steeg klinkend krakeel van piepende huppel-vogeltjes.

Toen stond-ie op de hooge brug. Diep beneden 'm kabbelde de vijver in d'r stijle rotsoever, die verder-op overging in graziggroene weide-glooiingen, door 't water stil bespoeld. Links slingerde 'n rustiek pad langs den plas; met rotsigen wand onder de brug door. De zwarte priester liep er aandachtig te bidden, met korte, afgemeten veer-pasjes. Nu en dan stond-ie stil en bladerde in 't brevier. Sloeg telkens andere plaatsen in 't met rood en zwart gedrukte boekje op, stapte weer verder, prevelend geduldig.

De twee hoektorentjes van de Sint Jozefskerk doemden op boven geboomte, lei-grijs boven ernst-donker groen.

De vijver lag breed uitgespreid, met kalm kabbelende golfjes, wier top-kammen gulden spiegel-schitterden. Lange ritsen witte eendjes sleepten zich er over; de voorsten hadden d'r borst in de punt van 'n goudstraligen hoek, waarvan de glad-bolle grenzen zich om de na-zwemmenden verbreedden.

Wat verder op de brug stond 'n ouwe man in langen witten baard, en wierp stukjes brood in 't water; daar schoten de eendenslierten snaterend op toe, hieven zich breed-wit vleugelend, op rood-bruine pooten half uit den kabbel-spiegel, plonsden met klauwen en vlerken 't zilvergloeiende water naar achteren, naar achteren...

Maar onder David klokten half-doorzichtige waterbellen op, en vlugge visschen zag men schieten omhoog, met krachtig gespartel van lenig schubbenlijf, en haastig omlaagrukken de lichtdrijvende broodbrokjes, met vraatzuchtigen snoet.

Daar kwam 't misbarende eende-leger met hevig geplons en verstuiven van sneeuw witte veeren aangevlerkt, en de beesten lieten zich weer in den kabbelspiegel zakken, en zeilden, laveerden over 't glad-gladde, in speelsch zig-zag, als was er aan de andere zij van de glasplaat 'n grillige kinderhand, die ze wonderstil meetrok aan 'n magneetstaafje. Schreeuw-snaterend in verward koor, snorden ze met stompe bekken langs den plas naar stukjes brood, en er geluidde 'n verwoed gevecht van elkaar gemakkelijk opzijdrijvende witte lichamen, en onderduikende snaterkoppen, en kras-

schreeuwende sneb-bekken. De blanke blokjes werden vòòrtgedreven door 't dol-lawaaierende heer, ònder de brug; en de heele troep ze licht achterna, met omhoog-stuiven van luchte sneeuwveeren; in helsch-halsstarig geschreeuw.

Verwachtend dat ze aan den anderen kant er wel weer onderuit zouden komen, liep David naar de rechtsche brug-leuning. De beesten waren er nog niet; wél werd er dof geplonsd in 't glinster-spartelende water. Rechts-vòòr 'm: 't oeverpad, begrensd door 'n hoogen grasheuvel, hier en daar begroeid met struiken; en vòòr de struiken: groepjes banken, nog niet bezet. 't Pastoortje liep telkens tot de eerste bank, en keerde dan weer om, op z'n teenen, soetaan zwierend. Op de eerste... tweede.. op de d é r d e bank: menschen...; zòò, die waren d'r vroeg op uit... wel gezond zoo 's morgens onder de boomen; David nam ze scherper op... en merkte toen plots:... wat wàs dat?... zou 't wààr zijn?... De middelste: 'n slapende vrouw; vòòr d'r op den grond 'n korset, en rechts en links van d'r: 'n vent, 'n lodderige vent, met bezopen-stomme oogen; beiden beknedend met volle handen een van d'r weeke borst-bollen; zwaar ronkend, met verwaaide kroesharen, hing d'r kop achterover... Ze zaten er niet 'pas'... ze zaten d'r 'nòg'. Over den in slaap-ademing bewegenden buik, gaven de twee dronken kwanten mekaar de hand, zoo nu en dan; en zeer deftig knikten ze mekaar toe met d'r rood-gezwollen koppen; dàn gingen naarstig verder met hun kneed-arbeid...

In z'n zwarte soetaan wandelde de priester op en neer, aandachtig prevelend, peinzend over z'n brevier gebogen...

En David zag 't aan, mòest 't aanzien; stond over de brug geleund, gekristalliseerd van ontzetting.

't Kwam niet bij 'm op, z'n oogen te sluiten. Hij bestaarde 't drietal, staarde tot-ie ze niet meer zag, tot ze verdoezelden voor z'n wechdraaiende oogbollen. Toen kon-ie zich eindelijk losmaken, en terwijl 't zweet 'm gloeiend uitbrak aan alle kanten, en schaamrood z'n wangen valsch-warmde, holde-ie radeloos 't pad weer af; waarheen wist-ie niet...

Op 'n bank, onder 'n breed-gekroonden boom, vond-ie zich zelf weer. H i j w a s z e e r k a l m g e w o r d e n , onbegrijpelijk kalm. 't Eerst dacht-ie aan Hein Janse, die 'n tijdje geleden,... nee, van morgen, de waardin betast had, op dezelfde manier als die twee aan de vijver bezig waren. Tóen had-ie toch niet gerild; hij had 't welwillend meegeleefd, zelfs was de begeerte in 'm opgekomen om 't òòk maar 's te doen... 'sooe lekker snertbulletje fanne wijf'... Waar zat 'm 't verschrikkelijke nou toch eigenlijk in? Hij herinnerde 't zich toch levendig: 't Groepje had 'm doodsangst op 't lijf gejaagd. - Wat was d'r nou voor verschil tusschen...? Nou 's net persies 'n vraag om op je gemak over na te denken,

op 'n mooie zomersche dag, als je geen raad weet met je tijd... Hij zou er zich 's recht voor neerzetten. Zoo. Nou 's na-gaan. Maar lang dacht-ie niet. Hij had 'n oplossing gevonden: 't waren twee mede-minnaars; héél mooi gevonden;... vooruit, nou verder! Ze hadden waarschijnlijk ruzie gekregen over die meid, en toen 's flink geklopt. Nou, en daarna; hadden ze d'r 'n borreltje op gelegd, 'n droppel, 'n dikkop... hi-hi-hi... en toen nog een, en in d'r bezopenheid hadde ze mekaar gevonden, waren gezwore kamerade geworre,... nou, en toen hadden ze de meid broederlijk gedeeld. God, voor wat zou je d'r ook eigenlijk om bakkeleie, hè?... Ieder an 'n kant, dan hinder je mekaar niet, en je hebt tòch alle-twee lol... En nu zaten ze mekaar toe te knikken: ze verknèuterden zich, de twee oolijkerds, omdat ze zoo'n mòòie oplossing hadden gevonden.-

Toch eigenlijk niet de moeite waard, er van te schrikken. 't Was zoo logisch als wat! Maar iedere dag kreeg je zoo iets toch niet te zien, dat was òòk al weer waar. 't Kon in ieder geval wel 's te pas komme, in 'n gesprek mit 'n kameraad. Zie je, zou ie 'm zeggen, dat is nou eigenlijk de nacht, die nog voortduurt, in de dag; de duisternis, die z'n schaduw nog werpt in 't licht. Dat was een. En ten tweede: 't symbool van de geraffineerde wellust, de ten top gedreven geilheid. Die twee vragen niks als vleesch. Iemand die 'n heele meid noodig het, die wil d'r tenminste nog 'n mensch, 'n individu, bij hebbe. Maar die, die vrage niet, of d'r soms nog 'n ander mèe geniet. Enkel genot wensche ze: Ziel gaat hun niet an. En ze gunne d'r 'n ander graag 'n stukje van, zoo as je an 'n friend die toefallig 's bij je oploopt zegt: 'Eet mee'.

Ja, ja, waar 'n mensch zich al niet mee bezighoudt as z'n fersteller an 't looie is. Wat 'n daggie zou me dat geve! Nou was 't pas tien uur, en nou had-ie al meer ondervonden, als anders in 'n heele week. Kwam d'r dan nooit 'n eind aan zoo'n dag?

Wat moest-ie beginne. Als-ie anders tusschen twaalf en eene zoo 's 'n kwartiertje in 't park liep, dan speet 't 'm altijd, als ie d'r uit moest. Nu kon-ie uren en uren blijven, en hij had d'r geen zin in. Hij zag d'r tegen òp. Alles leek 'm doodsch en akelig eentonig. Denken? Over wat? Denke is heel mooi, maar d'r mot 'n oorzaak zijn, iets waar je je mee bezig houdt. En zelfs dàn nog... wat gâf 't per slot van rekening? Hij had hier in Antwerpen toch al heel veel, 'n hòòp gedacht. De mooiste denkbeelden had-ie gekregen: de menschen had-ie ferafgood. En toen-ie naar ze toe wou gaan, om met ze mee te leven hun heerlijk-schijnende joviale leven toen had-ie z'n kop gestooten aan de werkelijkheid; hij had zich alles veel te mooi voorgesteld bleek 'm, en 't gemoed vol walging was-ie naar huis gegaan. Had 't iets uitgewerkt,... iets anders als teleurstelling?

Nòg 'n keer was-ie naar ze toe gegaan, om ze iets te leeren, om ze d'r op te wijzen, hoe dom en bekrompen hun levenswijs op de keper beschouwd was. Maar door wat-ie tòn zag, werd-ie zoo hevig aangegrepen, dat-ie geen stom woord meer had kunnen uitbrengen. Hadden z'n mooie plannen 'm iets geholpen?

Nou was Leen aan 't denke. Nu dacht ze, òòk 's wat moois te hebbe uitgevonden. Verbeelde ze zich nou werkelijk dat ze hem d'r beter mee zou maken? 't Was meschien heel mooi in theorie, wat ze wilde, maar in 't werkelijke leven kwam d'r natuurlijk niks van terecht. Per slot van rekening zou ze 't zelf wel inzien. Ze was al goed op weg.

Toen was hij weer 's an 't fielsefeere gegaan. Genòt; geniet zoolang je kan. Je mot toch dood, en na de dood is 't - uit... Heel aardig! Kwam d'r nou verandering in z'n leven? Geen sikkepit. 't Leven ging z'n goddelijke gangetje maar, stoorde zich d'r niks an, al vond-ie de mooiste fielsefie uit die 'n mensch zich mar denke kan. Plannetjes make, mooi, màn-jefiek... maar geve doet 't niks.

Vandaag was 't Zaterdag, en morgen Zondag, en Maandag zou die weer voor ze schijf zitte, - bij leve en welzijn - en zoo was 't geweest, en zoo zou 't doorgaan. Je kon je draaie en wringe in alle bochte, er viel niks an te verandere. 'n Broerde troost, dat is waar, maar zoo is de werkelijkheid. Akelig, vervelend, o Jezes! liederlijk vervelend, en iedere dag is alledaagsch. En als je nou 'n broerd leve hebt, dan was 't maar 't beste, d'r niet aan te denke, want goeie God, als je je dàt 's goed voorstelde, die eindeloze reeks van vervelendheden, jaar in, jaar uit... dan kwamen je ingewande bijna je keel uit-glibbere, zoo misselijk werd 'n mensch d'r van... Nee, 't beste, dat was toch maar, je van de toekomst niets an te trekken, absoluut niets. Enkel en alleen te leven voor 't volgend oogenblik. 't Gaf toch immers niks of je je vooruit bang maakte voor iets. Komme dee 't toch, dat was zoo vast als wat. Vooral, bekommer je alleen om je zellef. Laat de anderen dat ook doen. Broederlijkheid was goed, als je d'r maar iets mee veranderde. Anders: geen spek voor zijn bek.

En as je dan tòch wat voor 'n ander wil doen, vertel ze dan niet, hoe de zake eigenlijk staan, want als je d'r niet te lui voor was, zou je gewoonwech in 't water springe bij de gedachte aan die ééntonige reeks van lammenadig-vervelende zeur-dagen. 't Beste is nog, ze mooie leugens te vertellen.

Adenom! hé-je nou ooit zoo 'n ezelsveulen bijgewoond? Dat neemt zich voor niet te denke, niks anders te doen as lui te zijn, en foor dat-ie 't weet, zit-ie midden in de fielsefie. Davidje, Davidje, wat bin jij toch 'n gammer! D'r het hier op die bank bepaald 'n filozoof geslape, vannacht, en ieder die d'r nou òp gaat zitte,

die wordt angestoke. Weggaan? Och voor wat? Hij zat hier immers uitstekend; over z'n einde! Onder zoo 'n boompie. Voor wat zou die zich druk make? D'r wor je maar moei van. Jezes nog toe... kwart over tiene... nog pas aan 't begin... wat zou me dat 'n daggie worre. Komt d'r fan, als je altijd zoo op je werkplaats, waar je je kostelijk stukkie brood verdient, an 't hakke en roddele bint. Nou had-ie d'r nog gebrek an òòk. Wat zou-ie nou doen! 't Beste was, dat-ie maar na' huis ging om ze 'n beetje in de weg te loope. Wat moet 'n mensch anders uitvoeren, zoo'n lange, lange dag... hehhh!... eve gape... je wordt d'r lustig van... Zou je hier, onder zoo'n lekkere boom niet 's 'n beetje kenne maffe? D'r was niemand te zien in 't heele park... hehhh! Goddome, wat kreeg-ie 'n slaap. Nou, éen oog dicht, dat rust dan 'n beetje uit; zoo, nou 't andere... nee, eerst 't eene openmake. - O, lieve Jezes, wat 'n lammenadig-sikkeneurige dag... hehhh!...

Toen ie, wakker wordend, zich rekte, stond voor 'm: Hanna in 'n licht-grijs kostuum. Ze had een been 'n eindje vooruit-gezet, heel-even tipte d'r voet onder d'r rok vandaan. Flink rechtop stond d'r krachtige edel-vrouwengestalte. Ze glimlachte, met kuiltjes in d'r frissche wangen.

- Heeft menheer 'n lekker slàapie gedaan?' vroeg ze, d'r lippen tot 't Hollandsch grappig spitsend.

- Jij hier?

- Is 't park soms verboden voor gewone menschen, die geen paspoort 'ebbe van menheer Peereboom? Ik heb m'ne man nu 's evetjes naar z'n wàrk gebracht, en nu geniet 'k òòk 's een beetje van de schoon' natuur.

- Wat schoons an! Ik ambeteer me hier dood! Hé-je nou ooit zoo iets vervelends gezien as dat park hier? Boome, boome en nòg 's boome...

- Oi-oi-oi, ghij spotter. Ghe moogt kontent zijn dat ghe van alles kunt gheniete. Hoor die vogelkes 'ne keer, en dan: die bloemekes, ruikt ghe ze niet? Awel dees' morgend sprak 'k nog iemand, die kost daarvan nikske-nie meer onderfinden. Duwallon, de schoolmeester. Onghelúkkige keirel. Diejen heet z'n reuk verloren. Dàt is iet verschrikkelaiks. Ennigte maande ghelede was 'k met 'm op de hei, en 'k dacht d'r nie-op. Tjsorl 'zeg 'kik, wat 'n 'eerlijke geuren 'ier, eh? En daar beghost 'm te schreeuwe. Zeed 't dat is nog iet ànders, jongske!

- Duwallon dat is die snuiter die 'k 's die avond ontmoet heb bij Izakson? Zeg, juffrouw Pyrgos, je mot me niet kwalijk néme, mar ik zeg alles rond foor de fuest wech. Ze fertellen dat jij 't

froeger mit 'm gehoude hebt. En nou hoor 'k daar dat je alleen met 'm op de hei was. Hoe zit 'm dat eigenlijk?

- Wat stekt daarin als men mit 'nen kameraad 'n oitstap mokt?

- Ja, ga je gàng mar. Ons ken òns. 'k Zeg je persies wat 'k denk, hoor! De waarheid is mijn àlles. Je hebt 'n goeie ruil gedaan. Zoo'n stomme kerel mit zoo'n abnormale neus, die ie dan nog niet eens gebruike kan...

- Mar 'k zeg oe immers dat d'r geenens flikker van ies!

- Nò-jaä... 'k bin 'n beetje doof an dat eene oor! Je wéét wel. Ik zeg je toch immers dat je groot gelijk het. Mijn liefje wat wi'-je nog meer?

- Maar hij 'eet niet altijd zòò gewest... Over 'n jaar was 'm 'n flinke klepper, sulle!

- En toen-ie gebrekkig is geworre he-je-n-'m in de steek gelate, hé? Gelijk hé-je. Wat dóet 'n mensch mit 'n afgeleefde vent?

- Leuster 'ne keer, Gezel Peereboom. Twee woordjes. Indien 't zoo ware, dan was 'k daarvoor tegenover niemand-nie responsabel, en tegenover à allerminst. Gh 'edt me verstòn, eh?

- We zijn tege mekaar opgewasse, meissie. We hoeve mekaar geen jongejuuffrouw te noemen, zegge ze bij ons in Holland. Afijn, 'n gaat me eigenlijk niks an. Dat mot je maar mit Levie uitmake.

- Levie 'eet me nooit-nie naar m'n verlede gevraagd, en dat hòeft ook niet. Van 't oogenblik dà 'm me gheire ziet, aanveerd 'm mà ghelaik 'k zain.

- Om asdat Levie 'n sjtomme schlemiel is. Nee, zeg nou maar niks meer daarover... òns ken òns. 'n Beetje menschekennis hèb 'k wel: Davidje Peereboom is niet fan gisteren. We zulle de debatte daarover maar sluete, hè? Waar ga-je naar toe?' David stond op, en rekte zich.

- 'n Wàndelingeske doen, eh?

- Breng me dan 'n endje op. We zijn toch geen kwaje vrinde?

- 'ne ghoeie¹⁾

Ze wandelden 'n poosje naast elkaar, zonder wat te zeggen; van tijd tot tijd zag David op naar de heerlijk volle gestalte, die rijzig aan z'n rechterzij voortging. O! wat 'n heerlijke mooie meid! Hoe kwam zoo 'n stille jonge als Levie aan zòò 'n kollossale lichaams-schoonheid, aan 'n vrouw die al zooveel achter de rug had? Want dàt stond vást: Ze had al heel wat mee-gemaakt. Hij doorzag 'r. Maar wat gáf 't per slot van rekening? Hij hàd d'r toch maar; wat was dat toch 'n vreemde gedachte: die stille donkere Jodejonge te zien wechloopen met die bloeiende, fel-Katholieke Vlaamsche. 't Moest toch wèl iets buitengewoon-gelukkigs voor 'm zijn. Alles wat hij zeggen kon, was nieuw voor haar. Zelfs de banaalste dingen, waar iemand in Groot Mokem geen spier van ze gezicht

1) Dat is goed.

voor vertrok, klonken haar vreemd. Ze mocht zijn, wie ze wilde, - hèm, David, was ze toch niet te slim af, - hij benijdde Levie. Hij zou 'm wel 's onder hande wille neme, en 'm zegge: Jonge, jonge, laat je raaie van 'n goed vrind, verwaarloos die schatte die je daar hebt toch niet zoo. D'r zal misschien 'n tijd komme dat je ze kwijt bint. Geloof mijn! Zorg dat je dan niet tege je zelf mot zegge: Had 'k d'r maar van geprofiteerd...

En terwijl hij zoo peinsde, - kwam zacht de begeerte weer in 'm op: zich die zoet-sleepende melodie te herinneren, die hij vernomen had, toen Lene 'm in d'r armen nam. Maar hij kon ze niet vinden. Soms kwam d'r 'n spoortje van in 'm op, en dan trachtte ie 't te neuriën... maar dan opeens: - wèch was 't. Alles kon ie zich herinneren wat ie in de laatste maanden had ondervonden, en alleen dat eene heerlijke niet! Hij werd d'r wrevelig onder, 't onvoldane verlangen kittelde 'm en maakte 'm griezellig.

- Kom j' frouw Pyrgos, zalle we 's 'n portie crème-klas gaan gebruike? D'r is hier net 'n ijskroeg.

- Oh ghullie 'ollanders! 't heet niet: 'klas', 't heet: 'glace'... 'glace', herhaalde ze met vooruitgestoken lippen. 'Zeg dat nu 's na!'

- Morge brenge! Ga je mee na binne of niet? Of he-je misschien geen zin?

- Dàt zie-de dikwels.

- O! 'k dacht soms dat 'n Antwerpsche geen ijs lustte.

- 'k Zain 'kik gheen Antwerpsche, zulle m'heer Peereboom! M'n ouwers zijn 'ollanders, zjuust 'laik ghij...

- Wat? jij bint geen Antwerpsche? Maak dat nou 'n ànder wijs, hé? Kom, ga méé.

En terwijl ze 't zoetige vanielje-ijs voorzichtig met tongpuntje op-likten, hijgend van de kou, begon zij weer over de uitspraak. 'In 'olland heete ze dat: "ijskreempjes" hè?'

- Hoe kom je dàar op uit te valle!

- 'n Hollandsche aktries 'eet 't me gezeghd. Dat was zoo: 't Ies 'n bietsje, enfin ghe wet... zooë... allé ghe zult 't wel merke. 't Was van 'n jonge dame, die mit 'euren man op huwelijks-reis gonk. Als ze d' eerste avond in 'un 'ôtel zaten, was zij bang om naar bed te gaan, verstoadet? 'Piet, zegt ze tegen 'm, 'k eb 'kik nog wel ghoesting voor wat. Ik 'eb nog wel ghoesting foor 'n ijskreempje, ziet jij? Neemt jij d'r nu ook een. Goed. Hij nam d'r een. En toen had ze ghoesting foor nòg 'n ijskreempje, en zoo ging 't door tot 'm er zes 'ad gebruikt. Piet zegt ze weer, geef me nòg 'n ijskreempje. Neeë, zegt 'm, 'k heb te veel kou. Piet, geef me dan 'ne kûs.' 'Ik heb geen zin vanavond', zei-die. 'Awel, zeght 't Medammeke, doar was 't me nu zjuust om te doen... Verstoadet?'

- Of 'k 't versta? Als Levie jòu zoo goed verstond, als ik die schuene bonk...
- Zùlde nu eindelijk daar 's van zwijge, eh onbeschofterik?
- Nò, ik bin d'r niet kwaad om. Ik kon d'r wel tege. Ken je soms nog meer van dat goedje?
- Neeë.
- Meissie, meissie wat bin jij gauw op je teene getrapt... Nò, over wat anders. Kom jij van avond bij ons ete? Mit Levie natuurlijk.
- 'oe stoagh 't tùssche Madam en àu?
- O, manjefiek! Je kan gerust komme, hoor.
- Nu, 'ne ghoei. Tot dees' avond dan, eh? Dank veur àu crême glace. 'k Trek d'r oit.
- Wel bedankt foor je ijskreempie, hoor.
- Zou ze 'm begrepen hebben?

Op z'n slentergang kocht David zich 'n paar kranten. De hobbelige straat waar-ie woonde, weergalmdde van 't gedonder-rammel van wagens zonder veeren, die diep weggezonden tusschen de reuzewentel-wielen, bonkten en schokten over de keien. Vrouwen met natroode appelharde armen, dwijlden de gladde trottoirs, voorovergebukt, de zware dijen omhoog; anderen besproeiden de straten met groote gieters of bespoten de vensters in frissche genoeglijkheid. Krante-jonges toeterden, trekhonden voor zware broodkarren weerden zich in woedig jank-en-blaf-misbaar.

Boven, - stond 't enge keuken-kamertje te léven, te kussen - 'n helletje in 't klein. In 'n zwart-duisteren hoek doorlichtten de stil-rosse vlamtongetjes van gas-komforen: de witte wasem-wolken die uit de borrelende potten stegen konstant omhoog. In 'n platte braadpan lagen vet-glanzende gehakt-rotsjes nijdig te tintel-sissen. Hè, wat 'n lucht! wat 'n smeltend-gezellige braadgeur! En dan moest je zoo'n jeukende honger hebben... Hah! wat zou die de bitter-vet-geurige braad-korsten tusschen grage tanden doen kraken! Z'n mond liep vol flauw-zoetig water. O! wat had-ie 'n honger.

- Is me frouw niet thuis?
- Ze 'eet 'nen brief ontvangen, en nà is ze even 'n kommissie ghoan doen; ze ies om post-papier, zeedet.
- O... zeg meissie, 'k ferga van de honger. Zou ze lang uitblijve?
- Och-arme!' De ondoorzichtig-blauwe kijkers schitterend van keukengloed en de wangen vuurrood, keek ze 'm aan, 't hoofd wat opzij, vol medelijden.
- Zeg, hè-je niks foor me te bikke?

- Awel, omdà-ghà 't zigt, zal 'kik à 'ne keer iet 'eel ghoeds late pruve, eh?' En ze sneed 'n dun boterhammetje af, en doopte 't in 't bruin-perelende, lokkend-geurige gehaktsap. 'Opgepast, 't ies heet. Wacht 'ne keer. Hier is 't nog wit'. En ze doopte 't opnieuw in. Hij keek toe; over d'r schouder; ze was kleiner dan hij. D'r bloote nek was soepel en blank. Hij lachte. 't Water welde op van onder z'n tong en achter in z'n keel, en tot in z'n lichaam voelde ie 't zoet-vochtige. Reeds meende hij in de heerlijk-vettige boteram te happen - toen ie plots bedwelmd werd van d'r vreemd-zwoele lijfs-geur, die zweefde op tusschen d'r half geopende kleeren - 't was de zware lucht van bebloesemde boomen in 't voorjaar, 't was 'n zoet-bitter amandel-aroma, - 't steeg 'm naar 't hoofd... 'n Snik welde op door z'n lijf, 'n stille gerekte weemoedssnik... Vlak bij z'n vochtige smul-lippen d'r soepele hals - maar zooals de vol-zonnige muziek van 'n mei-processie die op-golft in de blauwe ochtendnevelen, zò luide hoorde hij nu de melodie die 'm hardnekkig was ontsnapt den heelen morgen, - hij voelde 'n angst-gilletje stijgen in z'n dicht-gepropte keel, en plots bloed-rood, snelde-ie de keuken uit, de kamer in, - wierp zich neer op de kanapé, oogen toe, haar-kop tusschen de armen...

-- Wat gebeurde er toch in 'm? Er was 'n vreugde, die op 'm toezweefde, 'n gloeiende vreugde, glad en zwellend als d' armen eener vrouw. Die pakte z'n denken omnevelend, en deed z'n gevoelens lillen en smeekte om overgave: 'Laat je gaan, laat je gàan', was de vliedende neiging die zich in z'n gemoed maakte onbewust geweten...

En als-ie zich verwachtingsvol, rust-zoekend, overgaf en meende zich te laten wech-zweef-dragen door de bol-warme schapjeswolken die 'm lokten, - dan voelde hij dat 't niet ging, daar 't melodieuze zangstemmetje dat 'm riep, tot somber-ijzige ondergrond had: huiver-angst... Vrees... voor wat?... doorslangelde z'n gemoedswarmte als 'n lenige ijspegel.

Door 't opgaande zonneliid van duif-blanke morgen-processie brak plotseling d' ontzettende toetering van 'n misthoorn...

-- O! die gevòelens, die in z'n ziel nu kàmpten, zwòegende strijd van hémelvreugd, en àngst... wéénende begeerte in héét gesnik te stérven... líchaam versmeltend, van onlust onbewust...

- Wat 'edde nà, men'eer? Gij zigt toch 'n aardige. Eerst lot 'm me 'n botterammeke gheried moake, en dan ghoat 'm loepe... Allé, wat-ies nà?

- 't Is niks meissie, 't werd me in de keuken 'n beetje te warm.

- Awel, 'ne mengsch zeet 't op à wezen: ghe bloost...

- Ja, dat zal dààr wel van zijn. Dankje wel. O, wat is dat lekker.

Hij hoorde d'r langzaam weggaan, scheer-voetend over 't hakige karpel; nu was ze in de keuken,... luister: ze is den drempel over, nu was ze bij de muren, vlak achter 'm... hij vòelde 'r.. hemel! hoorde hij 'r daar niet snikken?

Nou, laat maar gaan, blijf maar zitten... nee, 't zal wel niet waar zijn. 'n Bezopen gevoel: iemand achter je gewaar te worden, door 'n muur heen.

Wéér zag-ie d'r staan: 't blozende hoofd boven de perelend sissende braadpan, d'r soepele hals bloot, en in d'r nek, wat onder de glad-blonde haarwring: 't even-uitpuilende knokkeltjes-reeksje in 't zacht-vloeiende groefje verlopend... en hij snoof ze weer in: die vreemd-reine geur, zoo zoet als mélk. Zòò fijn dat-ie ze eer wíst dan rook, zeer-etherische meisjes-lucht, die 'm dronken van yle vreugd maakte, en bijna brieschend van zware angst...

Lena vond 'm, terwijl ie met open mond vòòr zich staarde, 't bruin-vettige broodplakje nog onaangerod in de hand.

- Mooi bi-je Manuel komme hale, daar heb 'k 'm expres foor klaar-gemaakt. Je bint 'n man fan je woord, hoor. De heele morge het-ie om je gehuild, chenebbisj.

- 'k Had geen tijd, 'k was uit foor zake... ik...

- Och kom, dat zeg je mar. Net heb 'k... je weet wel... Hanna gesproke, en die het je heel keneidem in 't park gefonde... Wat hé-je dar in je hand, snoeper? Zoo, nou bin je 's lekkertjes gesnapt: meneer de werkelooze eet brood mit sju, meneer smulpaap mot proffitéeere fan ze frije dag; zoo, zoo, nou komt je ware aard 's bove...

- Gùn je m 'et niet? 'k Mot t'r toch hard genòeg foor sappele.

- Hè, David. Wie denkt daar nou an? Ga je gang mar man, beter ete as drankies slikken.

- Paatje, Manuel ook 'n stukkie brood mit fet, gee-mijn ook zoo'n stukkie gehak-brood.

- Hier mijn jongen, eet jij mar toe hoor, eet smakelijk. Wat zeg je nou?

- Dànke, paatje.

- Bràve jonge. Is 't lekker? Fertil mijn 's Lene: 'k heb gehoord je hebt 'n brief gekrege, hè?

- En ik heb gehoord dat je visite hebt uitgenoodigd. Je ziet, we wete alles fan mekàar.

...In David knaagde 'n akelige weemoed...

- Nou, nou, zei-die onwezenlijk, flauw glimlachend, 'daar zal nog wel 's 't een en ander an mankeere. Maar zonder gekheid, van wie is die brief?

Lena was blij-moedig: Op d'r anders wel wat stuursch gezichtje, met de puntige neus, de stroeve trekken langs de mondhoeken en de wat vooruit-vallende onderlip, bloeide 'n blosje onder 't gelige vel. Ze trachtte te glimlachen. D'r fijne vervloeiende mondhoeken gingen lichtelijk op en neer van ingehouden jool. Hoog-ernstig waakten daarboven d'r donker-warme oogen:

- Dat geef 'k je te raaie, zei ze fijntjes, even-meisjesachtig van stem.
- Nò, fan wie zal 't zijn', luchtig-schertste David, fan Schlaume Pòmpsjtok.
- Fan Sam Benjemins. Hij is geprommeveerd tot Dokter in de Rechte. En vandaag over drie weke geeft-ie 'n partijtje. 't Kon niet eerder, omdat z'n moeder ziek was. En nou fraagt-ie of wij komme. Mot je hoore hoe aardig:

‘Dit feestje zou voor mij niet compleet zijn, als ik de vriend die me aan zooveel dokumenten heeft geholpen voor mijn...

wat stààt daar? Diezer...

- Dissertaatsie zeker.
- Juist.

‘divertaatsie, niet 'n paar dage bij me had. Terwijl ik nu aan alle kante geprezen word voor mijn omvangrijk werk, zou 'k graag willen, dat tenminste m'n intieme vrinde en eenige partijgenooten den man nog 's in hun midden hadden, wien de eer van 't grond-idee van mijn boek voor 'n groot deel toekomt.

Aardig van 'm hé? Wacht, d'r is nog meer:

‘P.S. Indien David onverhoopt verhinderd mocht zijn, reken 'k d'r minstens op dat Leentje met de kinderen komt. Liefst natuurlijk zie ik jullie beiden. Je weet: Bij ons is plaats genoeg. We houden er gelukkig 'n “proletariërs-huis” op na, zooals David zegt’.

Daar hād je 't: In de stikdonkre, lood-zware onweers-nachtatmosfeer, die hij nu al maanden-lang inhijgde - in 't van wanhoop hinnekende helleduister dat alles omgaf, omròuwde.-

Blonk vredig-teer het afschijnsel van 'n zonnige dag, en bij dit schijnsel werd David 't satanische heer gewaar van zwaarpolterende, gloei-bronstige roofdier-menschen met bloed-oogen, dat bevolkte de weer vallende nacht.

Daar zat-ie nu, Davidje, die zich zoo graag 'n ‘vaderlandsloos gezet’ noemde: ‘Noe, Vhàderland, wat doe-je d'r mee? Waar ik mijn bròòd ferdien, dààr is mijn fheaderland.

Nu-die in den vreemde zat en leed, was in 'm heel eventjes 'n herinnering komen dagen aan z'n tooverig-lichte, blonde makkers,

in wie 't socialisme leefde als geest, als gedachte, die zich maar ééns in 't jaar vervleeschte tot frisch-zingende, droom-vrindelijke vergadering, met zelden-vertoonde roode vlaggen op Holland's groene weiden; heel-eventjes herleefde in 'm z'n goeie vrind Sam, de huiselijke student, die 's avonds laat, zeer bleek en gaperig-luchtig van 't kop-werk, wel 's bij 'm òp kwam loopen, en welwillend luisterde naar wat anderen: 'de frazen van Davidje Peereboom' noemden; als kalm-onderzoekende wetenschapsman, die z'n boeken uiterst langzaam doorwerkte, had ie vaak z'n voordeel kunnen doen, met de warhoofdige belezenheid van David, die 'n zee van boeken verslònd; en met z'n vrind was herleefd: lief-ernstig Amsterdam, met z'n bochtige grachten in avond-weemoed, z'n stijf-ghoische vergaderingen, z'n schaduwvolle Jode-hoek met 't schorre ghetto-geschreeuw op ingaande sjabbes, z'n deftig-stille Vondelbuurt met de frissche sprookjespracht van modern-mooie huizen... Groot Mokem dat voor hem kulmineerde in 't 'rooie' Distrikt III, waar de Kristen-partijgenooten zoo gezellig Joodsch deden; de 'partij-kroeg' op de Weesperzij, waar ze allemaal bij mekaar kwamen: 's avonds laat en op Zaterdagmiddag: de goeie dikke Tak, en 'Joppe' met z'n blond sikje en z'n groote kokker-neus, Levita met z'n zwarte snor en z'n deftig-afgemeten gebaren, en Sam de Wolf met z'n grijze pierewaaiershoed, en Huysman, de 'pilosofische bode' met z'n ingevallen wangen en talmudisch-slimme brille-neus, en David Wijnkoop met z'n nooit-stilstaande baardkop en aanstekelijk-nerveuze gebaren, en Van der Waerden, de intressant-wakkere, zwart-gebaarde peinzerskop met de gouden bril, en Soep met z'n drukke gebaren en verward-scherpzinnige opmerkingen; - dat alles zat daar, drinkend en rookend, bij elkaar, geleerd en ongeletterd, en redeneerde beklemd van verantwoordelijkheidsbewustzijn, over partijzaken, òf schaterde om fijne moppen, voor geen outsider begrijpelijk... Groot-Mokem met z'n simpel-mooie 'roofburcht in de Franschelaan', z'n vorstelijk-bezonken Hangri Poelak, z'n Jordaansche idealisten en Jode-hoeksche wijsgeeren, z'n deftig-blonde reform-joffers en z'n majestueus-vergeldende Kerstrede van Pieter-Jelles; - dat niet te zeggen uiterlijk-stijve, dat zooveel warm-hartelijke gedachten bevatte, bleek 'm zoo intèns lief, dat 't nu voelbaar wordende gemis 'm plotseling aan 't snikken bracht: O, o, o! hij stampte op den grond, 't hoofd op de kanapé-leuning tusschen armen weggedoken. O, o, o!

Zacht streek Lene's handje over z'n haren... Ik wist wel, dat 't je zou pakken, man! 't Was altijd zoo'n goeie jonge, hé? Nu is -ie d'r eindelijk. Hij het hard genoeg gewerkt, hé?

't Snikken verklaarde z'n gemoed en zeer helder wist-ie plots: dat -ie niet gaan kon. Hij was 't ontgroeid, hij was te slecht geworden voor Mokem, zoo-als 't in z'n herinnering leefde.

Hij voelde zich als de verzopen student, jaren geleden 's ontmoet, die in bittertjes-weekhartigheid had gegriemd: 'O! was 'k nog maar 'n schooljonge, o! had 'k me maagge nog maar'... van streekbrengend treurig.

Als Gretchen in de kerk, toen de Booze d'r in-blies:

Hoe anders was 't je, Gretchen
toen je nog vol onschuld
hier voor 't altaar traadt,
uit 't ouwe boekske
prevelde gebeden
half spelend kind,
half God in 't hart!
Gretchen!

.....
Wat misdaad
in je hartje?
Bid je voor Moeder 's ziel, die
door jòu naar lange, lange pijn ver-sliep?
Wiens bloed bevlekt je drempel?
- Leeft niet 't zondekind reeds trillend
je onder 't hart:
zich en jou beklemmend
met angst-vol toekomstpeinzen?

.....
Hun aan-zicht wenden
Zaligen van je af,
hun handen je te reiken
schuwen zich de Reinen!
Wee!

En òm 'm galmde 't plechtig Latijn van de Doodenmis, zooals Sam 'm die eens, in een van z'n mooie oogenblikken, had doen begrijpen:

Quid sum miser tunc dicturus
Quem patronum rogaturus
Cum vix justus sit securus?..
Quid sum miser tunc dicturus.

en waarvan de overweldigende wanhoopszin langzaam doorweede z'n gemoed:

Wat zal ik, ellendige, dan zeggen
van wien zal ik de voorspraak smeeken

daar (voor Uw Oordeel) d' allerreinste nauwlijks veilig is?...
 wat zal ik ellendige dan zeggen?

Nee, hij kon niet gaan. Zoals ie nu was, had-ie met z'n vrienden niks meer gemeen. Wat zou die ze zeggen? Hij schaamde zich voor ze. Hij vreesde hun nabijheid als 'n Oordeelsdag.

Nee, hij zou in Antwerpen blijven, wachten wat d'r van 'm overbleef, nu 't ongeluk voortdurend op 'm neer-hamerde.

- Nou Lene', zei-die na 'n poos, door besluit gekalmeerd, je gaat natuurlijk.

Maar toen 't d'r uit was, bestormde 'm nieuwe verschrikking: Terwijl Lene wegging, uit 't oog uit 't hart, hing dat met die meid 'm dreigend-zwaar boven 't hoofd. Die bedwelmende uitwaseming, die gemaakt had, dat-ie plots verlangde te weten wat ze deed: of ze snikte; die 'm dat vreemde gevoel had gegeven van: 'Nu huilt ze, vlak achter je tegen de muur', die gaf 'm wijd geluk, waarin dan langzamerhand a n g s t de grondtoon werd. En die onbestemde vrees doorhuiverde nu òòk weer de kalmte, die 't vaste besluit 'm had gegeven voor 'n moment. Hij zat stijf van verslagenheid. Zooveel tegenstrijdigheden had-ie nog nooit, nooit gevoeld. Vreugd en angst en kalmte en toorn, die golfden in zijn lijf dooreen, en wel zoo zwaar als kolkende wolken... Ja, nu was 't zeker. Dààrvoor moest-ie naar Antwerpen komen, omdat dààr 'n groot ongeluk 'm moest treffen. 't Kwam langzaam en onverzettelijk stil op 'm aan, en oversomberde 'm met inktzwarte schaduw, zoals de nacht uit den grond stijgt, hooger en hooger, en 't zonne-licht van den hemel drijft. Zich er aan onttrekken kon-ie niet. Alles scheen 'm v ó ó r b e s t e m d. Hij had zich huiverend te buigen, voor 't tastbare, alles ver-troebel-wolkende noodlot. Wat kon-ie anders doen? Was 't niet meer dan duidelijk: dat 't zoo m o e s t? Schenen niet alle gebeurtenissen ineen te sluiten, logisch elkaar op te volgen, en in rechte lijn te leiden naar z'n Ongeluk? Waarom moest juist vandààg de versteller looien? Waarom moest-ie juist vandààg Hein Janse ontmoeten en naargeestig worden door zoo'n massale onbeschaamdheid? Waarom moest Lene 'm vervolgens zóó vreemd aanzien, dat-ie de straat werd opgedreven? Waarom moest Dejongh 'm juist lang genoeg ophouden om 'm in 't Park te doen komen, juist op 't oogenblik, dat 't door eendemisbaar vergruwelijkte tafereel van die twee broederlijk deelende dronken beesten te zien was, om daarna in slaap te vallen op 't oogenblik dat Hanna passeerde; om thuis te komen, door 't ijs hongerig-wee gemaakt, op 't moment, dat 't bradende gehakt z'n eetlust prikkelde, zoodat-ie, toevallig over de schouwer van de meid loerend, dronken werd van d'r lijfsgeur? Waarom moest Lena 'm juist vandààg de meid zoo aanprijzen, zoodat-ie familiaar

genoeg met der werd, om d'r in de hals te kijken? Waarom moest ze, op dat oogenblik, juist niet thuis zijn? Waarom moest Sam's brief komen, wààrom z'n moeder ziek worden, waarom moest ie juist nù promoveeren? Ja, 't was klaar: alles liep samen. Dòe daar nu 's wat tege! Nee, d'r wàs geen ontkome aan. Alles was er op ingericht, om hem te verderven. En hij stond in 't midden van de draaikolk, van de windhoos, van de woest rond-spiralende cycloon, vastgekwakt aan den grond. Wat kon ie anders doen: als gelaten z'n lot afwachten? Nu ging de marteling beginnen, glimlachte ie met stille oogen:

- Je schrijft natuurlijk direkt te-rug, hè Lene?

- Bin je wat bekomme, man? Gelukkig, 'k werd al bang. En waarom ga jij nou niet, hij rekt d'r zoo vast en stellig op.

- Och, wéér 'n paar dage verzuime, daar heb 'k nou geen puf in. 'n Mensch kan op die manier wel aan de gang blijve. Doe 'm maar 'n hoop komplimente voor me, dat is net zoo goed.

- Hè Daved, wat akelig nou...

- Wat!!

... voor die jonge; slaap d'r nog mar 's 'n nachie over.

- Och, bi-je betoeterd? Néém jij je 't d'r mar 's fan. Zoo'n weekie alleen zal je goed doen.

Daar zagen z'm weer aan: de twee donkere fluweel-streel oogen, en 'n blij licht ging d'r plots in schijnen.

- Begrijp je 't nou beter, man?

- Ja, 'k begrijp je', zei-die vol tragische beteekenis. En 'n stille snik door-boogde z'n lijf onbegrijpelijk traag, als een statig af-rollende serpentine. 'Ja, Lene'.

Zij hield z'n stroefheid voor ernst, en d'r fijne mondhoeken, waar d'r lippen ontsprongen uit 'n strak zwart lijntje, trokken zacht òp en toen neer.

Goeie Daved, dacht ze. Wel vond ze dat-ie wezenloos bleef zitten, maar lette 'r verder niet op.

- Manuel, Manuel, we gaan op reis, jochie. We gaan na' Ammetje-Dammetje! Nou jonge, wat zeg je nou?

- O, Paatje heb u 't gehoord. Paatje!! We gane rije in de trein, na' Ammetje-Dammetje, na oome Joppe, en oome Sam; o, Paatje in de spoorwage mit de mokeletief... tû-û-û... sj, sj, sj, sj. 'uffrouw oi, uffrouw oi, he-je 't gehoord, uffrouw oi!! in de mokeletief, en Manuel, die gaat bij de stoker... tû-û-û... sj, sj, sj, sj... Nee, Paatje hier blijve. Paatje mag nie-mee, komp er van, stoute Paatje,... wou niet werreke op de Berfiek... tu-u-u... sj sj sj... Paatje hier blijve!

- 'k Weet 't jonge.

Opnieuw zag ie zich weerkaatst in 'n beslagen spiegel, zittend met gespreide beenen op de kanepé, voorovergebogen op de

even-stuipende handen steunend: 't zeer bleeke hoofd, met de ingevallen wangholten, en de slap-gladde oogleden half omlaag, en om z'n mond bittere miserie-trek.

Wat lacht-ie v'alsch! meende Lena. En wist niet wat ze van 'm denken moest.

- Kom Manuel, stil zijn jonge, Paatje het hoofdpijn... Zal 'k 't ete mar òpscheppe, man?

- Ja... doe dat', hoorde-ie iemand ver-af zeggen.

Van toen af zag ie alles in 'n grijze nevel, en de geluiden drongen vaag tot 'm door, en verward als bij 't inslapen. Onwillig stopte ie zich 't eten in. Hij proefde 't niet, 't had geen smaak. Naast 'm zat Manuel te snappen over z'n spoorwagen, maar hij vond geen zin in z'n woordjes. Nauwelijks had-ie ze gehoord of ze waren weer wech, samenhang ging verloren. Hij at bijna niet, 't lekkere eten stond 'm tot in z'n keel. 'David, wat overkomt je?' vroeg iemand. 'Ja, zeker... uitstekend', antwoordde hij. Kort-afgebroken, met fascinerende glinstering, tikten de lepels in de borden. Hij dorst niet op zien. Tegenover 'm aan tafel, moest 't zijn: 'n hevig licht, 'n helle schreeuwzon: twee krijtwhite zoek-lichten hadden hun reflektors op 'm gericht; 'n straatjongen stond midden in den zomerdag met 'n spiegeltje de zon-gloed in z'n schrijnende oogen te flikker-kaatsen, hield niet op, hield niet op, en hij staarde maar in z'n bord. Manuel babbelde voort, wat wilde-ie toch? 'Ja ja, jonge'... nòg niet tevreden? 'Natuurlijk beste jonge...

't Eten was in eens gedaan, en hij stond op de koer te piesen. De plee-deur achter 'm ging krakend open, en de breede buurvrouw zat 'r, vulde 't hokje geheel. 'A wifke goat op voyage, eh?'... Hoe wist ze 't? Doet d'r niks toe. 'Ja, ja Madam... zékers'... 'Ghij 'ebt 'nen langen pies, zulle meneer'. Hoe? Wat wilde ze? 'Natuurlijk Madam. Om u te diene'... 'Zjuust ghelaik m'ne vengt, eh. Ghe drinkt zekers gheire 'ne pingt' 'Tonne vol Madam'. 'Ghe houdt me toch niet veur den zot, eh'. 'Zékers Madam'. 'O ghij smeirige keiskop'...

Hij slenterde naar 't park, besteege weer 't pad naar de brug, keek over de leuning naar omlaag of die twee lollige snuiters d'r nog zaten.

Toen kwam 'n magere man de brug opgestapt, aan z'n hand 'n hoekige korf, met kribbelende diertjes d'r in. Hij had die man meer gezien. O, 't was Frans, Frâänske mit de doive... Ja, goeie-middag. O, pràchtig weer, mòdie beeste... Hòp! hij smeeet ze de lucht in, ze vlerkten wech... Komme die beessies nou terug, Frans?...

Even trok de nevel op, en hij bedacht: Lichtzinnige kerel,

maakt lol mit de doive; en ik... met me verdriet... Nee, 'k ga er van door.

Toen werd alles weer mistig. Hij slenterde naar omlaag. De stad in. Verward belden in de verte trems... As je nà-gaat, wat hebbe de smousinnetjes toch 'n drukkier op d'r lijf... Kijk ze daar nou 's wandele mit hun achteruit-gatjes. Sjiin binne ze! Verlakte laarsies; addenom! d'r is d'r een mit rooie laarsies...

Wat 'n hoogte die kathedraal... tòch 'n mooi gebouw, zeker! 'n mòdi gebouw. Pracht van 'n toren. Dat is de groote Markt hier, hè? En die huize, mit hun langwerpige ramen en vergulde daklijsten: allemaal gilde-huizen? Gilden, dat binne 'n soort van fakfereenigingen?... Hij glimlachte. Nee! Davidje, laat je niet bedotte hoor!

Partijgenoot... let 's op, geef mijn 's 'n moment àndacht, spant 's uw attantie in... Men tracht u wel wijs te maken, dat de meddel-eeuwsche Gelde overeenkomt met onze moderne fak-bond. Dat patroons en gezelle nòg wel broederlijk naast mekaar kunne leve, as... as 't leeuw en de lam in 't Paradê-ês. Maar dat is bedrog, dat wil zegge: bedriegelijke ferdraaiing der feite. In de allereerste plaats, had ieder gezel toentertijd, in die dagen, kans om òòk patroon te worre. Hij had z'n proefstuk af te legge, en klaar was ie. Dan zette ie 'Meester' voor ze deur. 'Meester leezemaker'. 'Meester schrijnwerker'. 'Meester smeder' en zoovoorts... wàt dies meer zij. Maar tegenwoordig... is bekwaamheid niet foldoende, om 'n sportje te stijge, op de maatschappelijke ladder. Nee, partijgenoot... ge moogt zoo bekwaam zijn als ge maar wilt, ge moogt zijn 'n premjéi werreksman... als ge niet bezet: g à l d ... dan blijft ge werkman. En ge moogt zijn: zoo aartslui dat koning Salomon tot u zou zegge: gaat naar de miere... en ghe moogt zijn: zoo idioot-dom, dat ge rijp zijt foor Meerenberg, of voor Gheel... als ge geld bezet: dán wordt ge kapitalist... Nou, klap nou 's in je hake... allé nou... zoo: 'Bravooö!' Ja! Davidje weet 't nog wel... As je zoo nagaat... wat frischt die socialerigheid iemand toch op, hè?

Ja, bij Weber 's 'n kop koffie gaan drinken... hé! cochon!... Nee meissie, ga nou door... 'k bin niet muzikaal... hoor je me niet, je krijgt geen cent fan me... Nò, weet je wat?... Daar heje 'n frankie. Bin je nou zoet?... Verschrikkelijk... die kindere door hun vâer en hun moer in de steek gelate. - Zoo... is u Montanjees? Nou, u begrijpt me wel: bizonder aangenaam kennis te make. Fijne koffie hier, vind u niet... Fertelt u mijn 's... het u trek in 'n fijne sigaar... Wat? Tien sentiem bij Dejongh; nog 'n brok partijgenoot fan me... Ja, maar daar wilde 'k eigenlijk niet op neerkomme, ik bin 'n beetje verstrooid ziet u... Fertelt u mijn 'res... is zoo'n meid zwaar?... Zoo, bind u zoo sterrek? Toch nie-meer zoo erg as froeger hé? Nee, 'k zie 't, u force-bolle binne

heelemaal wech. Ja, 'k heb wel eenig ferstand fan de médische wetenschap. Zoo, zou u me dat niet aanzien? Ja, ja, wie de hawer ferdiene, die krijge ze niet, hê-hê-hê-hê-hê. Ik bin 'n grappenmaker as 'k begin hé? Maar! alles op ze tijd Meneer Montanjees, alles mit mate. - 'n Rotte boel hier, is 't niet zoo? Mot u hoore wat me van morrege gebeurt. 'k Ga na de winkel, zooas gewoonte. Geen fersteller te bekenne. Looie! U ken Frans toch wel. Speelt mit de dueve, mit de doive!... Zoo, is dat hier zoo erreg in zwang? Zijn de mensche d'r vurig op? Hart-stochtelijk? Zoo, zoo, wàt u zegt. En die vent trok z'n duif zoo mar 'n poot uit, omdat-ie te laat ankwam? Wat 'n gruwelijke wreedheid, wat 'n onmenselijke barbaarschheid! En werd-ie toen niet bestraft? Wat u zegt. Beschermt de rechtelijke macht de duiwe. Ei!...

Ja 'k verstà u wel! Processie. Op Berchem, heel intressant. Loope ze dan zoo hard met die beeste... zeker om d'r gauw te zijn hê? Hê-hê-hê-hê-hê. En toen dwàrs dòòr de processie. Wat 'n lef fan zoo'n fent. En de pastoor? Trok 'm de duif uit z'n hand zegt u? Groot gelijk had-ie. Hòè veel boete zegt u? In de duizend frank. Wat zegt u? de Pastoor? Schande. O, o, o! Wil u wat foor me gebruike? 'n konjakkie? hê! Cochon! Zòò. Zijn de meiden hier zoo gemakkelijk? zoo lekker? Hoe noemt u dat? Hê! dàt is aardig uitgedrukt: als kole fuur binne ze in bed. U schijnt d'r ondervinding fan te hebbe, hê-hê-hê-hê-he! Is 't dan overal kerremes de andere week? Ja? God, heelemaal niet aan gedacht. Geen spek foor mijn bek? Zal u fan opfrissche... Me frouw? Dan schei 'k... Dat is morg-avond zegt u? Me an d'r voorstellen? Nò, heel graag. Zeker... Om acht uur? Uitstekend... Nou Montanjees, 't was me zeer aangenaam mit u kennis te make... 't ga u biezonder. Tot morg-avond. Komplimente an Anzjelieke, hê-hê-hê-hê-hê...

Hoe zou Montanjees 'm nou gevonden hebben? Flauw? 'n Kletskaus? Zòò voelde ie zich zelf. Z'n kop had-ie suf gepeinsd, om 's wat geestigs te zeggen, maar niets, niets was d'r in 'm opgekomen. Hij kon niet denken. Z'n hersenkas was gevuld met warrelende rookwolken. Hij wist maar één ding, en dàt wist-ie uitstekend, besténdig. Dat ie naar de bliksem ging, als ie langer hier bleef. Dat die meid 'm kapot zou maken, zou sloopen wat d'r nog van 'm overend stond. En toch kon-ie zich d'r niet aan onttrekke. Hij verlangde heimwee-vol weer naar de bedwelmende geur die d'r omzweefde, hij zou wel willen... maar dat kòn niet, dat was te erg... heel dicht bij d'r komen, en snuffelen in d'r nek, in d'r bloesemnek, met z'n neus tegen 't soepele vleesch, en dan, ja, dan d'r zoenen in de gladde groeve waar d'r fijne ruggestremg verliep en 't zilverblonde donsgekroezel van d'r haren begon... Zou d'r vleesch zoet zijn?

Zie, 't was slecht van 'm, walgelijk slecht. Hij moest zich scha-

men. Voor z'n vrienden moest-ie zich schamen, voor z'n teer vrouwtje, 't stille donkere jode-vrouwtje; o! wat was ze lief geweest van morgen met d'r heilige oogen... en voor z'n twee kindertjes: de jongste, dat ongelukkige bleeke schaap, die z'n zorg zoo noodig had; en Manuel, 'z'n jonge', z'n lieveling. O! z'n kleine verstandige Manuel, die zoo aardig begon te snateren en te klappen. Chenebbisj, dat kind dat in z'n onschuld zulke hevig-ware dingen zei: 'Paatje stout geweest, Paatje mag nie-mee op de mokeletief tû-û-û!... sj, sj, sj,.. Z'n lekkere zoontje, dat innig-mooie jochie met z'n rooie wangen en z'n bruine oogen. O! wat was-ie frisch opgestaan van morgen; ineens klaar-wakker; met z'n roze-pootjes had-ie gedanst op 't kussen... Direkt had-ie geroken dat paatje bier gedronken... en wat was-ie blij geweest met z'n 'glaassie lammenadig' en toch was-ie liever bij Lene, bij Moetje gegaan. 'Manuel komt eve bij Moetje in bed'. Zou-die gevoeld hebben, die kleine rakker, dat 't hem bij Paatje niet goed zou gaan? Had-ie niet gezegd, dat-ie 't meeste van Moetje hield? O! daar voelde-ie 't weer, 't verschrikkelijke noodlot, dat zoo zwaar op 'm hing. Waarom moest-ie juist van morgen z'n kind vragen: 'Van wie houdt Manuel 't meest?' Och, zat dan in letterlijk alles 'n mystieke beteekenis? Leefde dan in ieder wòordje dat-ie uitsprak 'n booze geest? Maar wat wilde 't dan zeggen, dat Manuel bang voor 'm was? Langzaam doorgolfde 'm weer de melodie van Gretchen in de kerk, die hij stil in zich zelf had herhaald, zonder de woorden te verklanken. Slechts 't ijl-eentonige klinken van de simpele woordjes op elkander was in 'm geweest: 'n kinderlijk wonder:

Hun aan-zicht wenden
 Zaligen van je af,
 hun handen je te reiken
 schuwen zich de Reinen!
 Wee!

Ja! wee! wee! wee! Arm rein jochie, je weet niet, je weet niet, dat je vader was aan 't sterven, dat je geen vader meer had, toen je je vroolijk maakte over je reis in de spoorwagen. Mijn kleine jochie! Je weet niet, je weet niet, en pas veel later zal 't je schrikvol worden bewust, dat je je vroolijk maakte om je eigen ongeluk. Mijn jongetje, terwijl je je Paatje juichend vertelde van je mokeletief... Tû-û-û!... was je 'n wees, 'n wees, 'n wéesje...

En toch! 't Kon niet anders. Wie zou 't wagen zich te verzetten, nu de teekenen zoo duidelijk hadden gesproken, nu de dag, met z'n schijnbaar toevallige ontmoetinkjes zich toonde als 'n kunstvol bouwwerk, dat in stroef-stille konstrukties zong, zong, eentonig

als 'n doffe gong, misbarend als 'n schorre gong: z'n òndergang!

Hij zou vergaan, hij zou vergaan! En hij zou... 't alles bij-wonen, met z'n volle bewustzijn. Hij was toeschouwer; en acteur tevens. En door z'n glinsterende kijkglazen zou-ie zichzelf beturen en kalmpjes proeven... of-ie wel mòdi stierf.

Wat kon-ie anders?

Dat hij nu weer klaar aan 't denken ging, was dat geen bewijs, dat z'n marteling zou beginnen?

De steedsche zomer-avondschemering leefde rumoerend om 'm henen. Dames in lichte kleeren dribbelden 'm voorbij. Op de terrassen voor de kafé 's zaten de menschen met lang-uitgestrekte beenen voor d'r tafeltjes, en slurpten verkoelende dranken door slanke rietjes.. Krantenschreeuwers elboogden zich door de wandelende massa.

David boog 't hoofd, wilde niets zien, zàg niets. Dacht alleen maar aan z'n arme weesje...

Lene en Hanna zaten thuis voor 't open venster en dopten erwtjes. Tweelicht hing over de strakke straat; de keien wit, en diepzwart strekten zich daartusschen de elkaar kruisende voegen. 't Kleinste kindje sliep. Voor 't andere venster zat Levie en tusschen z'n beenen stond Manuel, en teekende met 'n groot potlood, dat-ie telkens bedachtzaam nat maakte, op de achterzij van 'n brief grillige spoorwagens met hoekige machinisten: Daar gaat Manuel in rije, mit Moetje... had meneer Lelie nooit op 'n mokeletief gezeten? Dat rijdt zoo hard, oe! nog harder as 'n tremmetje. En d'r is 'n hoop vuur in, oe! zoo heet! En veel rook. Die had de massenis in ze pet, hè Meneer Lelie? En dan blies de massenis op ze fuit, hè meneer Lelie?... tû-û-û! sj, sj, sj... uit de weg, daar komt-ie... oe-oe-oe! daar is-ie... tû-û-û!

Leentje was nerveus-uitgelaten, praatte gillerig snel. En Hanna, - liet zich aanstonds meesleepen, en zoo wonden de twee mekaar op. Oh! Amsterdam was 'n schoon stad en de mensche waren er zoo lief, zoo vriendelijk. En de jufrauwe waren d'r zoo simpel gekleed, en niemand riep oe na op straat als ghe reform aan had. En die melkhuize, die... katte-kroeghe, eh Levie? dat was toch oprecht ghemakkelijk, dat 'n dam' geen stamminée in hoefde te gaan. Eh Levie, als we in Parais ghewest 'ebbe, ghaan we in 'olland wone, eh?

Kleine Karelte werd wakker, en Lena gaf 'm z'n papje. Toen werd-ie gewasschen. 'Dat is niet gezond' vond Levie. Och, daar wist-ie niets van, zei z'n Moetje. Hanna mocht 't naakte ventje even op d'r schoot hebben. En dol van pret, zoende z'm op z'n kopje en op z'n armpjes en z'n borstje. Oh! ze hield zooveel van kinne-

kes. Oh! ze zag niets lie-iever als die klain kleuters. En ze draafde met 't kindje de kamer door, en wierp 't de hoogte in, 't kussend terwijl z't opving. Weer ging ze met 'm zitten, hield z'n kopje aan d'r krachtige bolle borst en riep: 'Oh! Levie ziet toch 'ne keer, wanneer zou 'k toch òòk zoo 'n klain smoeltje aan m'ne borst 'ebbe, jonge'.

Zou dat nu allemaal echt zijn? vroeg Leentje zich af.

Toen schrok ze even, want 't kleintje peuterde weer, vol aandacht z'n zorgers-kopje, aan z'n puntig geslachtsdeel.

- Oh, Madammeke ziet toch 's. 'k Verschiet d'r van.

Maar Lena liet zich niet van d'r stuk brengen: In Amsterdam zou ze met 'm naar de dokter gaan; die zou d'r wel wat op vinden, ze had d'r alle vertrouwen in. En ze deed 't kereltje z'n nachtpon aan, en bracht 'm naar bed.

- Ons kingdere zulle dat toch niet 'ebbe, eh Levie'? hoorde ze Hanna kweelen.

Laat die maar praten dacht ze. Mijn Karelkje wordt beter. Niets is vaster.

In de val-avond glansde d'r gelig gezichtje op, toen ze weer bij 't venster kwam zitten. Vreugdevol dacht ze terug aan d'r lieve vrienden en d'r lippen beefden van verwachting, als ze zich voorstelde: den dokter na-denkend gebogen over d'r kleine menschje. In d'r stille gemoed voelde ze de schemering langzaam-koel vallen, en ze genoot, zooals ze 'm eens genoten had op de draaitrap bij Greta... maar veel rustiger nu.

Alleen Hanna dopte nog erwtjes...

'n Poosje later kwam de meid: ze was klaar met d'r werk; òf ze maar naar huis zou gaan.

- Zoo je wilt, Marie. Maar zà-je me echt belove dat je niet gaat danse, kind?

- 'k Weet zooal niet.

- Kom, bedenk 's goed. Hebbe we 't niet allang afgesproke? Vooruit meid, wees 's flink.

- 'n Ghoemie Madam.

- Dus je doet 't niet?

- Zekers nièt, Madam.

Op 't portaal kwam ze David tegen.

- Awel, ghij zijt me toch òòk 'nen oardighen. 'k Dacht dà ghe me les wilde gheve.

- Wees maar goed kwaad op me, màske!

- Bijlange niet, zulle meneer. Zee 'kik à toch eve gheire.

- Wàt zeg je?

Maar ze liep al wech.

Bij 't eten was David erg zwijgzaam. Lena had d'r beste beentje

voor gezet, om 't heel smakelijk te maken. Er kwam hartige jonge kaas op tafel en spiegeleieren, en kersen voor dessert. Ze wist dat Daved van 'naschen' hield. Maar 't scheen 'm niet aan te doen. Hij liet bijna alles staan. 'Jij hebt zoo dikwijls wat fijns foor bij 't brood meegebracht man, nou zorg ik d'r 's foor. Bin ik nou geen goeie frouw?' Er kwam geen antwoord. Wat sneu! Ze had zich zooveel voorgesteld van 't vroolijke gezicht dat Daved zou zetten.

David wist wel dat z'n teruggetrokkenheid hinderlijk was, en hij deed alle moeite om iets te zeggen. Hij peinsde en overlegde, voelde z'n voorhoofd hooger worden, maar geen enkele gedachte kwam bij 'm op. Eindelijk haalde ie 'n krant uit z'n binnezak. Misschien zou een of ander bericht 'm op de goeie weg helpen. 's Zien... Dàt zou misschien wel wat zijn: 'Groote aanmatiging van de dienaars der H. Kerk. De volgelingen van Christus dienen den Moloch'. Hij zou maar direkt voorlezen. Die stilte was onuitstaanbaar. Maar hij had d'r dadelijk berouw van. 't Leek Goddomme of de duivel d'r mee speelde: 't Was 'n verhaal van onderpastoorkes op de Kempische dorpen, die de vrouwen die bij hen de biecht kwamen spreken, verboden d'r 'echtelijke plichten' met hun mannen te vervullen, zoolang die mannen niet vast en stellig beloofden bij de a.s. verkiezingen hun stem op de Katholieken uit te brengen... 'God nog toe, waarom moest-ie nu juist dit berichtje oppikken uit de drie kranten die ie had meegebracht?'

- Schande, vond Levie, de vrouwen zoo tegen 'hunne vengt' op te zetten.

- 't Werkt de prostitutê in de hand, riep Hanna. Wat 'n onbeschoamdheid bij zoo'n pastor.

- Ja, maar nog stommer van die vrouwen dat ze zich laten opstoken, sprak Levie tegen.

- Meneer pastoor ghebroikt ze lievers zelf!

- Zie je Han, daar komt de ouwe Adam weer in je boven. Kan 'n pastoor niet evengoed 'n eerlijk mensch zijn als... ja als 'n tooneelspeelster? Als 'k de wereld had moeten geloove toen 'k jou lief kreeg, dan had 'k me waarachtig wel kunnen verzuipen. 'k Heb me niet aan praatjes gestoord. 't Is wel waar, heb 'k gezegd, dat d'r onder de aktrices veel zijn waar 'n steek aan los is...

- Die geen achtiën zijn, lachte David.

... maar dat was voor mij geen reden om aan te nemen, dat 't met àlle speelsters zoo stond. En met de pastors is 't precies net zoo. Zeker, hun manier van leve is wel van diën aard, dat ze dikwijls in de knel zullen zitte...

- Dà 's zjuust!

... Maar is 't daarom goed, aan te nemen, dat d'r geen eerlijke pastoor op twee beenen loopt?

- Diejen ont'auding moesten ze afschaffe.

- Uitstekend! Als jij nog 's minister wordt, moet je d'r maar flink voor werken, Han! Maar daar gaat 't hier niet om. Ik beweer dat je 't 'n hoop pastoors kunt aanzien, dat ze hun passie aanhoudend bedwingen. 't Schijnt onder de vrijzinnigen hier 'n beetje de gewoonte te zijn, iedereen die 'n soetaan draagt voor 'n wellusteling te houden. Demagogie hoor, niks anders. Vind u ook niet Madam?

Lena gaf geen antwoord. Ze dacht onder kille teleurstelling, dat David 't artikeltje met moedwil had voorgelezen. En ze kon geen verband vinden tusschen z'n zachte manieren van vanmorgen, en deze nieuwe plagerij.

- Och, Madam heet zich daar nooit in verdiept, begon Hanna weer. Ik weet wat 'k weet. Als ik 'n maske was, en 'k moest m'n eerste kommune doen, dan moest 'k d'r natuurlijk voor leeren. En dan ging 'k iedere morgen naar 't school bij de nonnekes in 't kapelleke. Awel 'k kan oe verzekere, dat 'k daar dikwels pastoors uit zag komen, en dan stonden wijnflesschen en leege glazen nog op toafel.

- Stomme maseurkes toch, hè? Dat ze de overblijfsels van hun orgieën zoo maar lieten staan, tot de kindere kwamen. Wat Han? Gek hè, dat ze d'r maar zoo open en bloot op los leven, vind je niet?... Geloof je je zelf wel heelemaal?

- Maar 'k zijn d'r zeker van.

- Dat was 's morgens in de vroegte, zeg je?

- Vàn eighe.

- Nou, dan had je misschien nog slaap in je oogen, hè jonge? Ik geloof dat d'r geen ongelukkiger menschen op de wereld zijn, als die aan iedereen twijfelen. Ze denken d'r 'n ander mee kwaad te doen, maar op stuk van zaak hinderen ze zichzelf er 't meest mee. En daarmee 'uit'. Rrrt! weer 'n ander stuk.

- Dat is net as de man mit de rarekiekkast, bracht David in 't midden.

- Dat was ook net presies mijn bedoeling. Vertel 's, heb jullie wel 's gehóord van de poesjenelle-kelder? Nee? U ook niet, Madam? 't is me toch wat te zeggen. Nou gaat u al weer van Antwerpe wech, en nou hebt u nog nooit gehoord van een van de grootste merkwaardigheden.

- Ja, maar 'k kom teruüg... nog tijd genoeg

David keek Levie onder de oogen. Had die jonge soms de macht, z'n vrouw akelige dingen te laten zeggen?

- Wat kijk jij me an! Zie je soms wat an me?

- Bi-je meschoghe? Ja, d'r is aan jou wat te zien. Wat zeg jij Hanna.

- Als dà ghe 'n lellike kerel zijt!

De twee bleven niet lang. Er hing 'n atmosfeer van kille ongezelligheid in de kamer. David was niet aan de gang te brengen, zei niets als 'ja' of 'nee'. Lena sprak heelemaal geen woord. Levie vond 't stuitend, altijd maar alleen te redeneeren, Hanna geeuwde...

Bij 't weggaan namen ze David even apart.

- Zeg Peereboom, je moet dat je vrouw niet ààndoen. Ik dacht dat alles weer in orde was tusschen jullie.

- De zaak is inderdaad opgelost.

- Maar veur à is niks 'eiligh, eh?

- 'n Spotter bin 'k. Da 's waar. Mààr, ik zeg de waarheid aan iederéén.

- Kom Peereboom, laat je vrouw nou 's 'n beetje tot d'r zelf komen.

- Maak je mar niet ongerust, hoor. Tussche ons is geen speld te steke. Je weet 'k heb 't al 's meer gezegd: Dùizend kwaliteite...

- Als je dàt maar in 't oog houdt. Onder ons gezegd en gezwegen: ze heeft al zooveel te verduren gehad. Jij was me in de laatste tijd 't mannetje wèl.

- Haal jij je maar geen zorg in 't hoofd, hoor. Alles zal veranderen...

Waar kwamen toch vanavond al z'n dubbelzinnige antwoorden vandaan?

Toen ze samen naar bed gingen, legde David z'n hoofd op d'r schouder: 'Lene, Lene...

- Is 't weer in orde tusschen ons, man?

- Lene, Lene...

- Wat ril je, David. Mankeert je soms wat? Hè-je-n-'t koud? Kommier vent, zal 'k je warreme. En ze trok z'n hoofd op d'r borst.

- Lene... 'k bin bang... zoofeel ferdriet...

- Alles is weer in orde hoor! Maak je mar niet ongerust.

Kort daarop sliep ie in. Lena had d'r smalle handjes om z'n kop gelegd, en v o e l d e 't zware blok met d'r adem gaan: op en neer.

Ze bleef nog lang wakker. D'r verbeelding was in stille aktie. Zeer levend bewogen zich d'r goeie vrienden voor d'r oogen... Die Sam was d'r nou gelukkig aan toe. Wat zòu die blij zijn.

Ze hoorde kleine Manuel rustig z'n adem uitblazen. Over twee jaar ging-die òòk naar school. Ze had zoo'n idée dat d'r nog 's iets goeds uit 'm zou groeien. Hij had zoo'n wakker kopje!

Op d'r borst lag David. Z'n zwart-glanzend haar stak scherp af tegen d'r blanke nachtpou. D'r fluweelen weemoed-oogen waakten stil boven 'm.

Door 't geopende venster woei de zwoele nachte-lucht. De straat geluidloos. 'n Wei-aroma vervulde de slaapkamer, waar drie menschen naarstig ademden. Lene's zeer groote, donker-flonkerende oogen leefden er alleen, vol zachte zorg.-

XVI

Lena was dan naar Amsterdam gegaan, met de beide kinderen. Wel twee weken zouden ze wegblijven. Toen David op 't perron afscheid van ze nam, had-ie gehuild.

En Lena, die er meer dan eens over gedacht had, 'm maar weer in alles toe te geven, nu hij in de laatste weken zoo droomerig-vreemd deed, legde van uit 'r coupé d'r handje op z'n schouder, - hij rilde - en zei: 'Kom man, hou je maar goed. Als ik terug kom spreke we mekaar nog wel 's, hé'? En weer had David met ontzetting overdacht, dat alles wat ze in den laatsten tijd zeide, schriklijk-voorspellende beteekenis -...

Kleine Manuel stond op de tree-plank: 'O paatje! is dat de massenist, die daar mit die rooie hoed? Gaat die ook mee na' Ammetje-Dammetje? Moetje, Moetje! hoord u de mokeletief Sj, sj, sj... en strakkies gaat-ie rije, hè Paatje, en dan doet-ie: tû-û-û'!

Toen had David 'm 'n pak chokola gegeven: 'Hier beste jonge, dat krijg je nou fan Paatje'. 't Ventje danste uitgelaten, maar Paatje merkte 't niet meer, want weemoedig ging 't in 'm: 'Dat is 't laatste wat je je zoontje mag geven, 't laatste... 't laatste...

Terneergeslagen, maar van 'n mysterieus zieners-gevoel doortinteld, slenterde David willoos de stad in. 't Was Zondagmorgen. Over de Keyzerlei schetterde fanfare-muziek. De menschen praatten opgewekt door 't zomerweer, stapten met frisschen pas over de opgedroogde straat. De mannen waren pas geschoren, droegen hun knevelpunten bazig opgekruld.

Door 't vroolijke, zonnig uitbarstende stadsrumoer voelde David zich als 'n schuwe geest gaan. In de laatste dagen had ie zekerheid gekregen: Hij was verliefd op Marie, z'n dienstmeid; en zij op hem. Hij dorst 't zichzelf niet bekennen, dien vreeselijken Zaterdag. Telkens als 't monsterachtige bewustzijn in 'm steeg, had-ie 't woest, tanden geklemd op elkaar, teruggedrongen; zooals-ie kort te voren getracht had, z'n wellust-vizioenen te onderdrukken. Hij

had Marie nog niet aangeraakt, hij stond ver-en-vreemd van haar. Toch wist-ie zich 'n echtbreker, en dat was de lauwe angstgolf die zich door z'n heele lijf smartend baande 'n weg, - zoo vaak de lente-zoete-lijfsgeur van de jonge, frissche meid druppelde door z'n herinnering en hij er zich door in droom liet wiegelen. Wat d'r van 'm zou worden wist-ie niet. Hij was nog even beklemd als den eersten dag. Alleen: t o e n had hij zichzelf wijsgemaakt dat z'n angst was: onbestemd, - nu was hij eerlijker. Zoo had-ie zich nog nooit gekend: Er heerschte dikwels 'n bolle lentelach in 'm, waarop geen enkele van z'n frazes paste; waarover hij dus moest zwijgen. Wie zou-ie 't ook hebben toevertrouwd? Gek! Meer dan eens was in de laatste dagen in 'm opgekomen de gedachte aan Hanna. Met z'n verstand vond-ie d'r oneerlijk, maar in z'n gevoel leek ze zijn vertrouwen waardig. D'r zachte beeltenis zweefde 'm voor den geest, werd telkens saamgeweven met Marie's portret. Hij herinnerde zich - *in de onbegrijpelijke gemoeds-stilte, die in 'm was gedaald, herinnerde ie zich wònderveel*, - z'n gedachte van die Zaterdagmorgen, toen-ie, uit 't Park komende, naast d'r liep: Zoo vreemd: die stille Jode-jongen bij die vol-katholieke meid. Was d'r niet 'n afstand tusschen hen? Nee, afstand was 't goeie wòrd niet: Belètsel. Hij begreep nu niet meer, hoe hij 't van zich had kunnen verkrijgen, Marie aan te raken en d'r door 'r haar te strijken - door 't hel-blonde kristinne-haar, heel mooi om te zien, maar toch met iets vijandigs er in; iets vijandigs, dat bléef, al was-ie niet vroom, al had-ie maling aan alle Godsdienst. Ze was per slot van rekening 'n 'schiksche';¹⁾ 'n frotte ghoie' had-ie d'r zelf genoemd, voordat 't weemoedig-vreeselijke was gebeurd. En wat had arme Lena d'r op geantwoord? Dat ze zoo leerzaam was en gezeggelijk en zoo helder op d'r lijf... O! 't was om te stikken van gejaagdheid: *Had ieder zinnetje dan 'n mystiek-voortlevenden inhoud?* Die arme Lene, die schlemielte, die moest de partij opnemen van de blonde ghoie, die d'r tot weduwe zou maken, en d'r twee jochies tot weezen. Hij had medelijden met d'r, hij begon plots hooge waardeering te voelen voor d'r stille leven van tener, gelig jode-vrouwte en zou wel willen knielen neer: voor d'r wondere vraag-oogen. Maar 't mocht niet meer, en ze was z'n vrouw niet langer. O! wat had-ie gespot met die verschrikkelijke gedachte; wat had-ie onnadenkend gespéeld met dat ontzachelijk-scherpe woord: 'Echtscheiding', enkel om d'r schrik aan te jagen. Hij had d'r niets van gemeend, maar nu was 't geworden: wrekende waarheid; en plots her-zag ie in verbeelding z'n gerimpeld-gele moeder met d'r glimmend-zwarte bandeau; met opgeheven vinger had ze 't 'm gezegd: 'Je màch Gods naam niet ijdel uitspreke, Davidje'. Nu voelde hij zich duizelen bij 't beseffen van 't innig-

1) Ongunstige benaming voor: Kristen meid.

ware verband tusschen de vroom gezegde spreuk van z'n moeder; en z'n hoonend dreigement dat zich nu op 'm kwam schrikkelijk wreken, als 'n in z'n graf-rust schennend gestoord skelet...

O! Wàt d'r ook met 'm zou gebeuren verder, al zag-ie Marie nooit weer; z'n straf had ie al ondergaan, onderging-ie nog dagelijks. Z'n leven was één marteling. Nooit was-ie zich zoo bewust geweest van alles wat d'r in 'm gebeurde. Met z'n gevoelens had-ie gesold en geschertst. Z'n socialisme had-ie beklad; nee, hij was geen socialist meer. Hij kón 't niet meer zijn; hij was er te zwak voor en te slecht. 't Zat 'm niet in de geleerdheid, werd-ie nu gewaar, niet in de citaten, niet in de frazes; 't zat 'm in 't ijl-ware gevoel. En wat-ie eerst voor 'n flauw-anarchistische machtspreuk had gehouden, dat bleek 'm nu juist: 't Is 'n e e r socialist te zijn'. Nooit had-ie dat beseft, zelfs niet toen-ie in Amsterdam geestdriftig werkte in 'de Partij'. En nu 't 'm werd zeer klaar, nu was 't - te laat. Hij verlòor 't voorrecht, op 't moment dat-ie 't ging waardeeren.

En niet alleen dit eene voorrecht. Nu hij, in heilig-stil rampvòòrvoelen, zoo onmeedoogend recht-sprak over zich zelf, begon-ie veel moois te begrijpen - dat-ie nooit zou weerzien later. Zòò: de heerlijke grootschheid van 'n Gothische kerk. Toen hij nog zonder zorg rondwaalde door de stad, had-ie geen oog voor plechtige gebouwen. Maar nu!... uren kon-ie op de Groenplaats zitten, om te blikken naar de slanke spitsebogen van de Kathedraal; 'n warme rust kwam bij momenten over 'm, de gewaarwording of 'n zware deken 'm dekte, door-sidderd van plechtig ontzach; hij voelde dat die hooge tempelbouw nog meer zou loslaten van z'n zwaar-ruischende geheimenissen, als hij er zich maar in wilde *verdiepen*. Maar dàt juist kon-ie niet. Hij was angstig, hij was gejaagd, en moest weer wech, - voort, vòòrt! Nooit, nooit zou-ie ze weervinden, die diepe gewetensrust die hij nu zoo smeekend verlangde... En 't zwaarprachtige intérieur van 'n kerk, 't goddelijke tonen der orgelgolven, 't heldere koraal der witte knapen, 't geheimzinnige buigen der priesters in d'r blanke kanten voor 't schitterende outer met z'n flinkerende keersen... 't leefde in 'm dòòr nu, en bracht 'm drang tot begrijpen en doorvoelen. 't *Onbevredigd stilstaan voor 't hemelsche Onbegrepen*, met 't bewustzijn dat 't was: *toegankelijk* - dat werd smartevol genot, maar 't bràk, brak onmiddellijk; want hij wilde verder - en kòn niet. Dan vroeg hij zich peinzend af: 'Heb ik misschien gezondigd met m'n verstand? Heb ik misschien misbruik gemaakt van m'n denkvermogen?' En z'n inwendige stem bracht hem verpletterende woorden voor z'n aanvankelijk vaag bewustzijn: 'Ja, ja David, je hebt je innerlijk leven met aangeleerde frazes overdònderd, je hebt 't miskend - vergeten'... En nu wilde-ie zich wel keeren tot zich zelf, in 't groote besef dat

al z'n kennis zou blijven oppervlakkig, zoolang-ie niets wist van z'n vragende gemoed. Maar 't was te laat, want hem lokte 'n volgend moment: de meid, de ghoische meid, de blonde; met d'r onbewegelijke, blauwe staarogen en d'r bedwelmend lijfs-aroma. En alles verdrong ze uit z'n gedachten: de kloppende gloeibloedgolven, die duizeling-wekkend kolkten naar z'n kop, verwoestten z'n teer bewust-zijn. 't Was de straf, de martelstraf, helle-straf: voor z'n monsterachtige liefde. Hij kon er niet aan ontkomen, 't keerde altijd te-rug, steeds wreeder schijnend na elke korte verademing. O! jammer, jammer, jàmmmer. Zooveel schatten plots gewonnen: Z'n Lene, de mooie oud-stad, z'n eigen gemoed - even plots gestuit in hun groei, verloren zonder genade...

En terwijl-ie traag voortschoof over de gladde trottoirs, en het stadsleven uitgelaten rumoerde rondomme z'n peinzend hoofd, vroeg-ie zich wee-moedig af: 'Waarom, waarom? waarom juist nu'?... Langzaam maar gestadig steeg toen in 'm 't geheimzinnige vonnis: *'Het zelfde ramp-volle lot dat je eeuwig zal voortjagen van de waarheid - heeft je die waarheid doen kennen'...*

En hij wist 't in klinkende woorden: Hij had zich zelf leeren kennen, doordat 't ongeluk 'm had geslagen, en hij zou de waarheid nooit hebben gevonden, als ie niet was - 'n ploert...

Ja, hij was 'n ploert, 'n ploert, 'n plòert! En juist daardòòr genoot-ie bij momenten zooveel schoons. Zoolang-ie was gebleven éérlijk; had-ie geleefd in half-door-voelde frazes. En nu hij in z'n verstand overspel had gepleegd - nu kreeg-ie z'n gemoed weer, als 'n zachte, ongerepte schat??...

Die gedachte duizelde hem; 't was 'm als reed door z'n weeke hersen-massa, strijkelings langs z'n smartend voorhoofd: 'n woeste hord' van dreunende ruiteren altijd maar in 't rond, in 't rònd door z'n kop, met zwaar gerammel van sidderende zwaarden en schitterende beugels en gestamp van metalen hoeven. - Hij was radeloos, r a - d e - l o o s !!

Toen werd-ie ruw gewekt door schetterende muziek, en verschrikt opzijkkend, zag ie naderen 'n troep meezevangers. Ze liepen gearmd in rijen van vier; droegen gloed-nieuwe veekoopers-hemden van donker-blauwe glans-stof, en scheef-gestooten op hun kopken: zeer hoge boere-petten, tot plooiig-ingedeukte cylinders geslagen. Om d'r halzen de helderroode neusdoeken, die tusschen de schouders tot even-bollige driehoeken uitvielen. Dikke koeiemepersstokken droegen ze als ofciers-sabels tegen schouderpunt, en ze zwaaiden er mee op maat van hun pas. Voorop danste ruggelings de nar in rood- en geel-geruit harlekeins-pak; op 't hoofd de zotskap, die in drie willig meebibberende punten uit-liep, rinkelend van fijne belletjes - aan 'n stok over-schouder geslagen: 'n kooi met vogel: 't zinnebeeld van de vereeniging. Hij hup-

pelde licht op z'n zachte snavelschoenen, waarvan de punten open-neer flapten, - en luidloos krabbelde telkens te-rug, oolijkjes op doorgezakte knieën, als bijna de troep 'm had ingehaald. En bruto-uitgelaten schetterde 't koper 'n schallenden marsch, door rhytmisch trom-roffelen opwekkend doorgolfd. De glad-geschoren, vuurrood-gezwollen zuiperskoppen van de 'meezevangers' lachten gul onder d'r zwarte boere-petten en, met hun dreunenden pas, ze lüstig de muziek skandeerden. Links naast den stoet: de hoofdman, die met z'n stok sloeg breed de maat. David kende 'm, 't was 'Frâänske'...

Toen brulde in 'm een kokende woede: Was 't niet verschrikkelijk om aan te zien? Die stomme vent, die nooit iets begrepen had van huwelijks-trouw, die leefde vrij-uit voor z'n plezier, voor z'n domme lol: z'n 'doive', z'ne pint en z'n 'meezevangers-maatschappij', benijdens-waardig vroolijk, zich bekommerend om niets - en daarnaast hij-zelf, die zich altijd had afgebeuld voor z'n organisaatsie, Lene was trouw gebleven, ondanks alle martelingen die z'm had aangedaan,... en zich nu suf tobde, omdat liefde voor die frissche meid in 'm was gegroeid, tegen z'n wil, ondanks z'n wanhopig verzet! Weer kwam in 'm op de herinnering aan die benauwde nacht toen-ie z'n vader voor 't laatst had gezien en smalend klonk 'm in de ooren: 'Dom zijn, dòm zijn, alle geleerdheid geeft je geen drol, wees dom, en - vroolijk. Geniet, geniet! er bestaat niks anders als genot. Iedere poging om beter te worden wreekt zich in verdrietig bewustzijn, - dat je niets vooruitbrengt... Geniet! Juichende wellust, heete muziek en tintelende bloede-wijn... Daarbuiten ligt niets als jammer en ongeluk... Wees stom, wees idioot! *wees dom en vroolijk...*

De troep hield stil op 'n hoek bij 'n kroeg. De muziek zweeg, en de 'meezevangers' haakten de armen ineën tot 'n wijden kring rondom den nar. Frâänske hief z'n stok, muzikanten zetten aan lippen hun kopere' instrumenten... Een, tweeë, drij! Breed schalde over 't plein:

D'r was 'n tijd dat wij als slaven...
Den rug gekromd, het hart gekneld
Ons zonder morren overgäven
Aan der ba-azen ruw geweld...

op de wijze van de Internationale.-

Twee-maal had David dit lied gehoord in Antwerpen:

D' eerste keer in de bom-volle zaal, dol-geestdriftige vergadering, waar hij had gesproken. Naast 'm Roméo, de organisatie-reus, met z'n woesten zuidelijken kop en z'n stiere-nek - en vòòr 'm, die honderden woelende mannen en vrouwen; bleek van vervoering:

zwarte oogen hel-schitterend gericht op hèm, voeten stampend rumoerig op hollen vloer de maat; breede lippen glimlachend in massa-wellust...

En de tweede keer: toen met walmend rosse flambeeuwen en feest-lichte transperanten, roode vlag voorop, het juichende heer der socialisten zich wakker wierp in de steunende krottenbuurt, brengend bevrijdingsvreugd in 't walchelijke duister der morsige straatjes...

En nu? Nu was die fiere, hoop-gevende, zon-blijje strijdzang geworden: koddig dronkemans-lied, en z'n plechtige galm zweepte nu leutige Meezenvangers tot woesten dans, rondom, al om - 'n bonten nar met rinkelenden zotskap... in de stank-schaduw van 'n kroegje...

Dat was 't uiterste!

Fel-jaloersch op die onbekommerde genieters voelde hij zich worden: Zij waren de levensrijken, die zwelgden in weelde, en hij de arme bedelaar, die hun hunne schatten benijdde.

Waarom was iedere levensvreugd hem ontzegd? Niets als wat boeken bleef 'm over, en - die veràfschuwde hij nu. Nee, nee, hij wilde niet langer gespeend worden en tot onthouding gedwongen. Wat gaf 't 'm of hij zich bekreunde om allerlei idealistische vooroordeelen? Wat stond 'm nog in de weg? Wat bond 'm nog aan z'n vroeger leven? Wie moest-ie nog ontzien? Socialisme? Hij kreeg d'r plotseling maling aan. Hij zag d'r niets van, hier. Dat 'Frâänske' met z'n vrouw in de stoet was meegeloopen, dat was voor de muziek, voor 't vroolijke deuntje. 'De Partij' - was 'm 'n vermaakvereiniging, niets anders. Wat gaf 't nou eigenlijk, of hij hier alleen rechtop bleef staan? Niemand, niemand had d'r eenig nut van. Waarom zich dan nog langer opofferen?... Z'n vrouw? Was zij niet begonnen, zich van 'm los te maken, te weigeren d'r huwelijksplicht te vervullen? Had z'm niet gesloopt, door 'm tot onthouding te dwingen? Nee, waarachtig! niet alleen breed-massale wellustvrouwen slurpen mannen op en zuigen ze uit. Ook tengere smalle vrouwtjes kunnen 'n man vernietigen. Nee! 't moest nou mar gedaan zijn. Hij wilde genot, genot, genòt!! Had hij er minder recht op als die vroolijke kwanten die rondom hun nar dansten en sprongen? Had-ie nog niet genoeg geleden? Moest d'r nu niet eens lach lichten, waar tot nogtoe altijd treurigheid had geneveld?

- 'n Biefstek, Madam.

- Astenbleef Menier. Blaif-de ook lozjéere?

- 'k Weet zoo niet Madam.

- Ghe moet oe haaste zulle, ghe wet zoo, in den zeumer, 'k 'eb zjuust nog ien kamerke vrain... 'ne freng per nacht als 't veur

ien îs, twie freng veur twie, 'n 'eel proper kamerke, zulle Meneer, ghe wet: in de groote 'ôtels betolde nà 'ne freng of tien.

Het viel David in, dat dit misschien wel 'n goed middel kon zijn om aan de meid te ontkomen. In dit kleine logement achter de Kathedraal zou niemand 'm zoeken. Als hij thuis sliep, moest-ie Marie iederen dag zien, want ze zou komen, had Lena afgesproken, om 't bed op te maken en koffie te zetten.

Hij huurde 't kamerken voor twee weken. En toen-ie 't zoetbloedige vleesch had opgeslokt, was ie trotsch op zich zelf: Nu had-ie toch kracht getoond en goeie wil om 't gevaar te ontlopen, redeneerde hij. Als-ie Marie nù ontmoette, ja, dan was 't zijn schuld niet. Dan moest maar komen wat wilde...

Achter den toog: de bazin, 'n vloeiend gebouwde vrouw, met gitzwart haar: Italiaansch type. Ze tapte juist 'n pint bier voor 'm, en toen ze 'm dat bracht zei ze: 'Om elf ure sloite we, zulle meneer. We ghon vruugh sloape. Als ghe loater komt moet ghe moar belle, verstoadet?

Aan de muren hingen Engelsche theater-affiches, in scherp-afstekende kleuren gedrukt: 'n Messegevecht tusschen twee Indianen; 'n bruiloft van Cow-boys, waar al de gasten dansten in grooten kring en revolvers afschoten onder 't springen. Chineezen, Negers, Indianen zagen kalm toe en David hoorde: pif-paf - pif-paf de schoten ontploffen. Dat moest 'n vroolijke boel zijn!

- Dà zain schoon' beeldekes, eh Meneer?

- Ja vaneigge.

- Diejen 'ebbe wà ghekrieger van een van ons kalânte, 'nen Dàts¹⁾

- 'nen Dàts? 't Binne toch Engelsche beeldekes, eh?

- Awel joa. 't Ies 'nen steward van den 'Red Stâr Line' zeedet; nen raiken typ', zulle. Diejen wint wel dârtieng 'ongderd en féftig freng, als 'm zooë maand of drij op voyage ies, zulle Meneer; en als 'm zooë 'ne week op d'n wal îs, awel dan doet 'm dà zjuust op...

- Daar hebt u 'n goeie an.

- O, la-la! Maar ghe mot nie-denke alsdat 'm alles 'ier lôt, zulle! Gh'laik of ghe wet, zooë 'ne zieman als 'm op d'n wal ies, ghoat gheire ennigte moale bij 'n waif, zulle, ghewoenlaik ies 'm ghienen naecht op z'n bed, d'n dieje. Moar drinke dat 'm kost! Oi-oi-oi!... 't Ies wried...

Stil voor zich glimlachend overdacht David, dat die geschiedenis van zoo'n zeeman 'm kort geleden machtig in beslag zou hebben genomen. Hij zou gezegd hebben: 'Dat stammineetje is 'n vruchtbaar feld foor studie'. En later zou ie verwonderde Lene verteld hebben: van 't verschrikkelijk lot van 't golven-prooltariaat, dat

1) Duitscher.

schatte geld ferdient en 't met hande fol wech-smê-êt aan ònteuchtige vrouwen. Laatst heb 'k d'r een ontmoet, 'n hofmeester bij de Red Stâr, - je weet 'n pracht van 'n lijn, een van de grootste stoomvaartlijne, - en die ferdiende veertienhonderd frank in de maand, en dat smeeet-ie allemaal wech op één dag... Maar nu kon 't heele verhaal 'm niks bomme, en om van de vrouw af te zijn zei-die:

- Ja 't is vreed zulle.' En stond op.
- 'eegh 't à goe ghesmukt, Menier?
- O! Man-je-fiek. Bonjour Medam.

Dien namiddag kwam-ie Hanna tegen. Met groote passen en gejaagd-rollende oogen, rept ze zich door 't Park. Maar zoodra ze 'm gewaar werd, ontspande zich d'r gelaat kalm-vriendelijk en d'r oogen weer-tintten 't hemelblauw,

- Wat zie jij d'r ineens vriendelijk uit.
- Zain 'kîk dan niet altijd vringdelaik?
- Bijlange niet! 'n Minuutje eerder had je 'n smoel of je-n-'n vat azijn had leeggedronken.

David begreep niet waar toen plotseling d'r schrik-wekkend hysterie-gilletje vandaan kwam:

- Hi-hi-hi-hi-h i i i !
- Jij schijnt niet erreg in je humeur te zijn.
- Nee, zjuust niet!
- Ik ook niet, mäske. Ik wou dat de heele stad in de luch' vloog.
- Zjuust laik 'kîk!

Ze waren beiden in dezelfde stemming.

- Waar is Levie?
- Hanna zweeg.
- Zeg mäske, ik wou wel van hier wech'. Hij schaamde zich niet voor haar.
- Dan moe-de moar ghoie zien dà ghe ghoat!
- De boel begint me hier de keel uit te hange. Weet je wat ik wel wou? Na' Parê-ês

wou 'k wel gaan.

Plots leefde Hanna op:

- Als ghij naar Parijs ghoat, dan ghoan 'kik mee.
- Zoo, zoo, zeer fereerd. En Levie dan?
- Dat moet 'm zelf maar wêten. Als 'm 'iel wais¹⁾ îs, zal 'k 'm 'n schoon boek zengde.
- Bin je dan kwaad op 'm?
- Bijlange niet! Levie îs 'n 'iel ghoie, reine jonge, en 'k admireer 'm om z'ne reinheid.; hi-hi-h i i i .

- En daar houdt Hanna niet fan, hè meid? Ja, ik snap je wel! Davidje Peereboom begrijpt zulleke zaakies heel goed; in de peuntjes zulle!

1) Zoet.

- Awel lul¹⁾ niet! Wanneer trek-de noar Parais?
- En laat je die jonge dan zoo maar in de steek?
- Wanneer trek-de noar Parais?
- Och dat was maar 'n lolletje fan me. Je snapt toch wel dat 'k zoo maar niet één-twee- drie kan opbreke.
- Awel! zègh dat dan. Dus ghe houdt me veur d'n zot! Ghe zait toch 'nen lelliken keirel.
- He-je de pest in, hè? dat je je zoo blòòt hebt gegeve! Denk je nou echt, dat 'k jou zou wille mee hebben, gesteld dàt 'k ging?
- Zooduus, ghe goat niet?
- Natuurlijk niet.
- Awel, laat dees dan tot 't verlede behoore'. En ze bood 'm d'r linkerhand, rug naar boven. David schrok! Marie had 'm òok d'r linkerhand gegeven... Stak daar wat achter?
- Krijg 'k 't mooie handje niet?
- D'n slinke is zoo ghoe als d'n rechte, eh? Maar als ghe 't wìlt... 'ierzie, sloag toe! Dus, dees behoort tot 't verlede, eh?
- Ze wilde dus van 'm, dat ie van d'r gemeene plannetjes niets aan Levie overbracht. Hij voelde zich plots 'n drama-held, 'n p è r e n o b l e en in 'n opwelling van krachtige eerlijkheid, die 'm plezierig aandeed, nu hij zich zoo ploertig voelde, trachtte-ie d'r edelaardig-doordringend aan te zien, zeggend kalm-nadrukkelijk:
- 'k Hòòp 't Hanna... ik hoop 't voor jòu... En hij voelde dat ie wèl deed, verkwikt.
- Wat licht 'm valsch, vond Hanna.*

Ze wandelden 'n poosje voort, naast elkander. David moest de prachtige edelvrouw telkens even aanzien. Zoo statig viel d'r kleed d'r om de slanke vormen, en d'r gelaat - zoo hemelsch-rein...

Nu ze voortschreed plechtig, en d'r zacht-blauwe Madonna-oogen spraken van peinzende ziel, vroeg, vròeg ze om vertrouwen... En hij kost z'n geheim niet binnenhou'en, zòò smeekte 'm d'r reine maagde-blik...

- Zeg, Hanna. Weet je waarom 'k je dat daar strak eigenlijk gezegd heb? Fan dat na' Parijs gaan?
- Neeë.
- Kan 'k je wat toe-vertrouwen?
- Als ghe me nà nogh niet ghoe' ghenoege kent...
- En plots met die voor 't oog mooie, maar toch vér-vreemde, Vlaamsche zich voelend zeer gemeenzaam:
- Hoor 's. Ik mot je 's om raad vragen'... zei David.
- Misschien verlicht 't me, dacht-ie, als 'k 't aan 'n ander vertel.

1) Dit woord te verstaan in z'n oud-Hollandsche beteekenis. De schunnige bijsmaak, die men er in Holland aan voelt, is hier onbekend.

Ik kan 't niet langer voor me hou'en, 't is zoo kwellend. Heelevantjes hoopte-ie echter, dat Hanna z'n liefde voor Marie mooi zou vinden, en d'r oordeel - schatte hij nu onbegrijpelijk hoog...

Oi, oi, oi, schamperde Hanna in d'r gedachte: Jode kunnen soms toch 'iel vieze¹⁾ kereltjes zijn.

- Eh wel! Ik leuster.

- Hoor goed, Hanna. Me frouw, die is naar Amsterdam mit de kindere...

- 'k Weet 't. Ze mag wel 's wat 'ebbe,... 't ies toch zoo'n lief, serieus vrouwke, eh?

- Ja. Goed, goed. Hoor nou verder. Je weet d'r is in de laatste tijd kwestie tusschen ons geweest over 't sexueel verkeer...

- Hoe zou ik dat niet wete, als de heele stad 't weet?

David voelde z'n wangen valsch gloeien van schaamte. Ook dat middel zou zich nu tegen 'm keeren. Als er ooit iets gebeurde tusschen hem en Marie, dan zou een ieder weten, dat hij maanden te voren al ruzie had gezocht met z'n vrouw, om van d'r af te komen; die meid in huis had gehaald, en z'n Lena weggestuurd om 'vrij-baan' te hebben. Alles wat-ie had gedaan sinds-ie hier in Antwerpen was, zouden de menschen in verband brengen: 'n stelselmatig komplot zouden ze er in zien. Ze zouden 'm met de vinger nawijzen, ze zouden van 'm sjauwelen in de winkels en voor de toog in de staminées. En hij vreesde de babbelpaat van de menschen. Hij rilde voor de honden, die ie had willen afsturen op z'n vrouw. Toch wilde-ie Hanna niets schuldig blijven, zocht haastig 'n schamper wederwoord:

- Hoe zou jij 't niet weten, als je d'r zelf toe hebt aangezet, hè?... Maar dat is tot daaraan-toe. Je begrijpt, dat het mijn erreg feel ferdriet gedaan. Ik kan je ferzekere, ik heb daaronder geleje, ik heb daaronder gemarteld... zoo verschrikkelijk als niemand!

- Dat begrijp 'k

- En versta-je dat 'n man in de krach' fan z'n jare, zooals ik, dan wel 's... ja... z'n ooge opslaat na' iemand anders? En als je nou 'n frissche meid dicht bij je het, enne... ja, zou 't dan niet best mogelijk zijn, dat je daar dan... ja, 'n mensch is toch mar 'n mensch... nou, dat je daar dan 's ferkikkerd op werd?...

De schrik sloeg David kil om 't hart.

- Is 't al gebeurd?

- Dat zeg 'k niet. Maar als 't nou 's gebeurde, je begrijpt toch dat dat kàn!

- Ja dat begrijp 'k.

- Dus: als 't nou 's foorfiel. Wat dan?

- Zie-de à fràu dan nie-meer gheire? 't Ies toch zoo'n ghoe frauwke...

1) Afstootelijke.

- 'k Weet 't, 'k weet 't... duizend kwaliteite het ze bowe ieder ander... maar net dat eene... je-weet-wel... dat het ze niet... en 'n mànsch fan mê-ên temperamànt, die kàn daar niet buete...

- 'edde dan nikske ghemeen met... met Lena?

- Dat is 't juist. Nou begin 'k d'r percies zoo te appresjeere...

- Awel, àls dat andere dan gebeurde...

- Ja?

- Dan moest ge, foor goed te zain, met Lena gheestelaik foort leven, en met diejen àndere lichamelaik...

- Denk je dat?

- Wat wil-de? Lena wil niet alsdà ghe de fràu in heur blijft zien. Dan ies 't toch 'iel lòzjiek alsdà ghe mì 'n ànder als frà leeft, en mì 'eur als k a m e r o a d ? Levie zegt al-tijd alsdà 'm in mai de frà wel zeet, al lêft 'm nie... ge verstoat?... al lêft 'm nie mì-mai. Maar 'k zain 'k kik 'eelegansch niet 't akkòrd... 'k zain viel radikoaler in dees zoakens...

Graag nam David aan, wat ze 'm raadde. Welja! Lene had 'm niet lichamelijk lief en kon toch als redelijk mensch niet van 'm verlangen, dat-ie geen behoefte meer had: Als iemand honger heeft, dan éet-ie. Eet-ie niet, dan gaat-ie 't hoekkie om. Geen liefde op de heele wijze weireld, die d'r iets aan kan ferandere. A l s -ie nu 's z'n behoefte bevredigde, bij 'n andere vrouw - omdat d'r nu eenmaal 'n vrouw voor noodig is - dan kon-ie haar toch nog in ieder ander opzicht lief hebben?

Hij had 't gevonden, hij had 't gevonden!

Twee dingen, die 'm schenen onvereinigbaar, kon-ie nu vereenigen.

Z'n achting voor Lena, daar kon-ie zich heelemaal belangloos aan overgeven; hij kon 'n goeie vrind voor d'r zijn, 'n liefhebbend vader voor de twee jochies. En in d'r nabijheid zou-ie zich niet meer voelen als 'n bronstig dier, dat maar éen behoefte heeft: Paring.

En ook zou niet voor 'm verloren zijn z'n gloeiende liefde voor de meid Marie. 't Stond vast: iets anders als lichaamsliefde zou ie niet bij haar vinden, en ook: ze verlangde niets anders van 'm. En was lichaamsliefde op zich zelf ook niet schoon en edel? Was daar ook niet in: 't element van opoffering, overgave, in elkaar opgaan? Voor haar bestond niets anders. Ze zou tevreden zijn. En hij-zelf zou weer hoofd krijgen voor studie, z'n lijfs-rust zou ook z'n gemoed kalmer maken en hij zou weer de ouwe worden: 'n frissche, levenslustige jonge kerel, die moed had om de zaken aan te pakken. Zoo, zoo zwak en terneergeslagen als-ie nu was, hadden z'n twee kinderen toch òok niks an 'm. D'r was natuurlijk aan de heele zaak wel iets afstootends, waar je je overheen moest zetten, maar andere oplossing wàs niet mogelijk. Er stak toch

eigenlijk niks in; integendeel hij getroostte zich 'n opoffering voor z'n twee kinderen. Hij getroostte zich moeite, deed iets dat zoo op 't eerste oog wel slecht leek - v o r h u n . Lena hoefde 't niet te weten, ze zou 't toch niet begrijpen. Hij zou de last dragen, òngedeeld. Hij zou 'n doortastend goed vader worden voor z'n kleine Karelje en voor Manuel, 'zijn jonge'. 't Kwaad, 't overgeërfde temperament, had-ie nu eenmaal; 't hielp 'm niks of-ie er al om treurde; hij moest trachten zich er van te ontdoen, zoo goed en zoo kwaad als 't ging. De weg lag open. En wàt 'n weg. Toegeven aan 'n hevige begeerte, die 'm wanhopig had gekweld toen-ie trachtte ze te onderdrukken, die 'm over 't hoofd was gegroeid bijna. Maar nu zou-ie ze overmeesteren... in weenend genot; en opnieuw treden in 't leven als 'n fier-kalm heerscher...

Wel flink, zoo 's onbevooroordeeld over ernstige dingen na te denken!

..... *Lena aan David.*

Waarde man,

Dezen dient om u te melden dat we hier in goede gezondheid zijn garriveerd, en hopen dat 't bij u niet minder is. U moet maar probeeren u te schikken David. De reis heeft ons veel goed gedaan Karelje heeft de heele weg geslapen en Manuel zijn mond het niet stilgestaan. Wij logeeren hier uitstekend bij Sam, en hebben een groote kamer voor mijn en de kinderen. Sam is blij met zijn proefschrift. Het is een heel boek. U moet mijn eens schrijven of u begrijpt waarom of Sam zoo vriendelijk voor ons is. Hij weet niet wat hij moet doen om ons aangenaam te zijn en koopt telkens cadautjes voor de kinderen. Begrijpt u dat lieve man u moet u maar goed houden wij komen spoedig terug en dan wil ik u eens spreken over een plannetje dat ik heb opgefad. U was aan den trein zoo treurig. Misschien komt er noch eenen verrassing voor u, schrijf maar spoedig zoo noem ik mij u liefhebbende vrouw

Lena.

In 't benauwend heete zomerweer was de kermis gebouwd op de vele pleintjes in de duistere volksbuurten. De danszalen werden verlaten: jongens en meiden trokken traag waggelend naar de 'foor'. Daar wandelden ze stil-blij door den witten licht-vloed, voelden hun passie onverzettelijk zwellen, en stegen in de helschitterende, zeurig-lawaaierende karoessels, de 'toeë-meulens', lieten zich, door gretig ingeademde muziek langzaam bedwelmd, vliegvlug draaien rond, gezeten in vaste, door niemand geziene omarmming, op golf-zacht stijgend' en-dalende gondels.

'n Avond was David zonder doel den Seefhoek in gewandeld, en dwalend dof-droomend door somber-gore straatjes, vond zich plots op de fel-smokende, vuil-rosgloedende, hel-wit-schitterende, schetter-lawaaierende foor verbijsterd; liet zich stuwen links en rechts opzij door woest-krioelende massa-stroomen. Maar de muziek pakte 'm, en de wals-melodie wekte 'm frisch op, in z'n bedwelming. Langzaam-aan werd 't 'm klaarder, en hoewel ie den ontzachlijk-zonnenden totaal-indruk van 't kermisplein niet kon verzwelgen, begon-ie in de dingen ieder afzonderlijk meer belang te stellen. De niet-ophoudende, schetterende muziek van vele draai-orgels, 't geblaf van woedende honden, trom-gebons en bel-gelui - dat alles voelde-ie stadig toenemen aan kracht, en 't helsche misbaar joeg dapper de beklemdheid z'n kop uit. Half-onwillig nog, loomde ie naar 'n somber groepje volk, met zware beenen. Rosse toortsgloed doorwolkt van zwarte smook-kolken, danste boven de onrustig gloed-kaatsende trònies waarin de oogen wit-glanzend speelden.

Midden in den koortsig woelenden kring zat aan 'n smal-plat klavier 'n oud-achtig flets manneken, troebele lichtblauwe oogen blind òp-bibber-starend. Aan z'n zijden walmden de toortsen en vòòr de piano: 'n log-breed wijf, handen op ballonheupen, schilderde trotsch heen-end'-weer. Op d'r ros gloedend gelaat trokken langs mond-hoeken en, in bogen onder oogholten, diepe rimpels. D'r glans-zwart haar, egaal geplakt, zwol over 't opvulsel.

De jonges en meiden om David heen klaptten en zwânsden vroolijk op, lazen liedjes van grel-witte papieren. Grage handen kneedden soms week-heete borsten, brutale oogen loensten in vrouwehalzen. 'n Meid met paars-roze geblankette tronie, stijf-gekapt vuilblond haar, 'n stompe, zachtglanzende tol, beschaduwend 't dom-lage voorhoofd, waaronder d'r stil-ondiepe oogen ònbeschermd loerden, - pakte 'n jongen naast d'r bij z'n arm:

- Awel Tsjorl, 'edde-ghà baigheval ghien vaif freng bai àu?

Charl kneep d'r in d'r bil, stiekem lache-bekkend.

- Amai Tsjorl, amai! Blaif van m'n lâf, zulle kerel! Awel, wor blâf-de mi-j-à faif freng? Sûkeleer!

- 'k 'eb 'kiek ghienen knop op zak, zulle mäske.

- 't Ies beest... die komt nor d'n foor en 'eet verdomme ghienen nagel om z'ne ghat te krabbe... Vòddevengt!!

En 'n ander gaf Charl 'n peut in z'n ribben.

- Awel Tsjorl, zeet oe zakke nog mor 'ne keer na. Veur twee ballekes¹⁾ ghoat ze ook mee... ze ies 'iel ghoie-koop.

- Mi-àu niet, zulle smeirlap', spijtig-sleepte de beer. Somberlachte op de woelende massa. En zoo vereend was David met de volks-klit, dat ie overmoedig ginnegapte mee...

En Charl gaf z'n makker den ribbe-stoot schaterend terug.

1) Twee frank.

- Sték diejen in oe zak, maatsje! Wie z'ne ghat brâändt moet op de bleire zîtte, zulle Pier.

Weer grommelde de massa-lach golf-echoënd op.

- Stîlte! ging 'n stem. Pst, Pst! Medaem goat beghînne... Ssst!

De breede vrouw voor de piano nam 'n pak bedrukte papiertjes over d'r arm:

- Damen en 'eeren, 'n oeghenblikske attense astenbleef, veur de nief Liefderomânce van Madam Ellegiers: 'D e n l i e f d e î s v e r d w e n e n ' aan vaif centeemen, drij komplotte aan vaif çânteemen, attense veur de nief românce astenbleef...

Onder den vingerdruk van 't blinde manneke: weifelend mummelde 't schrale klaviertje 'n paar zuchtende akkoorden, en opheffend 't hoofd brak de forsche vrouw met rauwe mannestem los:

O! gij die mij - mi duren éeden,
 Bèloefde trôuw - ghij brekt main 'art...
 Och 'oort toch àan - mmijn stille bêde,
 Vèrzacht toch stieds - mmijn bîttre smârt,
 Iek 'ad oe lief - ghij wort main lêven
 Gaf oe main blood - als liefdepând
 Ach kéér te-rûgh - ik sméék; vol bieven...
 Gheef weer oe hârtt... en-rraik-mà-oe-'and...

En de berossigde koppen slingerden van de langzaam gespeelde walsmuziek de maat. Meiden in d'r roomkleurige doekjes hielden de papiertjes met trillende handen gespannen, en jonges lazen over d'r schouder 't refein, dat door allen werd meegezongen; schelle vrouwe-kelen boven vochtige basgeluiden:

Daar àl-les ies ghedaan - en voortaan
 Lie-iefdè verdwenen...
 Toch blijft nogh stêds oe lie-ve naam,
 Die-voor-mij-klonk... zoo oange-noam!
 Die kûs-se van weleer... zzân nniet meer...
 Veu-eur eeuwîgh hienen
 Daar ghà... mà... nu... zoe... wried... verre... stoot
 Ies main 'art dood...

En omwasemd van deinende melodie-golven, keken de jonges en meiden elkaar beduusd in d' oogen: weeke borsten drongen zich, warm mee-gevend, tegen ellebogen; koppen deden elkaar de uit wangen kaatsende bloed-hette voelen; handen werden bevend-vast ineengedrukt. David, versmolten met de nu angststille massa, voelde de zoete klanken in zich dalen, door-ademde bewogen den liefdedorst, de vertederde vleeschbegeerte, die woelde door de voluptueuze wals-golven.

- Ghe zult me toch al-taid gheire blaive zeen, eh Riek? ging neven 'm 'n sleep-smachtende meide stem...

De broeiïge zomeravond-hette viel benauwend om d'r bedwongen-hartstochtademing...

Schel-scheurde de forsche stem van de zangster door de dwepend-warme stilte:

- Damen en 'eeren, 'n minuutsje attense astenbleef veur 'D'n k l a r i n e t t e', nief klûchtlied fan M'dam Ellegiers, de deuchter van m'ne peire... Damen en 'eeren: Nief klûchtlied aan vaif çântieme, 'nen 'alven soe, zulle!

Weer deed 't ouwe mannetje 't klavier 'n voorspel mummelen, dat David de sensatie gaf van 'n afgejakkerd cirkus-peird.

De rosse gelaten waren met helle oogen geheven tot heel gretig luisteren, en de klucht in 't lieken scheen bekend, want vele monden trokken reeds in wachtenden glimlach.

- Ghe moet dà ghoedd verstoan, zulle Jeàneke', vertelde 'n jonge z'n vrijster. 'Ghe moet verstoan wat ze zegghe wîlt, mit 'euren klarinet.

De meid fluisterde 'm iets in, en hij schaterde kop-knikkend:

- 't Ies zjuust datte, ha-ha-ha-ha-ha, ghe 'ebt bij-geleerd, zulle mäske. Lùistert: Luchtig-schel brak 't zang-wijf los:

Iek bèn zeer ghoedd bekènt, al veur m'n instremèngt
Iek kan ghevoeliegh spe-le... en ieder ies kontengt
Bai ghroot zoals bà klein'... 'k 'oud (h) ook nogh van 't fain
Zà rûpe 't ies de main' als-'kîk-an-'t-spele-zain,

En schaterend om geile toespelingen, met gretig in vleesch nijpende vingers, joeg 't woeste koor schallend 't rappe refrein omhoog:

Oép maine klarinet,
Speel 'k toch zoo net
Bai al de frau'e...
E n jong en oud voorwaar,
'k Zegh 't oe ook maar
'k Speel 't bai alle klaar...

Er steeg 'n schelle schater uit de massa, toen Tsjorl, duimen in d' oksels, z'n handen uitspreidde, voorhoofd rimpelde, 'n scheef smoel trok en langs z'n neus wech-zei:

- Dà 's na zjuust 'laik 'kikke...

De paars-geblankette, die voor-naast d'r ooren nijdige haarvinnetjes had gebogen, wilde juist antwoorden, maar bleef met open mond, want de zangster barstte weer los:

Ik liep onlangs door stroat, zooals 't soms wel ghoat.
Toen mij dar oek passeerde, 'ne jûfrà, 't werd al loat.
Zai sprak mà friend'laik oan, enne liet mà gauw ferstoan
Iet, 't was mà oanghenoom, of-'k-mí-heur-mee-wau-ghoa-oan...
Oép maine klarinet...

... - Damen en 'eeren, attense veur 't dêrde komplot:

Ien oardiegh ongheval, dà 'kik ont'ouwe zal.
'K gingk iens noar d'n boiten, 'k dacht: 't is 'ier den mal.
Drij máskes ongderien, die toens 'kik doar verschien
Wel trokken doar metien... mmmain-klarinet-van... een...

- Amai m'n ârme'! ging 't uit de massa...

Ach! 't spele was ghedon...
'adt ghe main zien staan
'k Stond b'na te wie-iene.
'k 'eb... dan zeer rap en net
Maine klarinet
In d'n bergh gezet...¹⁾

De schaterlach uit de menigte was als 'n branding, stak dof op, en zakte plots.

En de parse, buik vooruit, handen op de heupen:

- Dá 's nà zjuúst 'laik ghá, Tsjorl!
- Amai m'n voote, dá zúlde-ghá weite... Oi - oi - oi! Loat oe kaart 'ne keer zieng, allemansfràu.
- Au klarinetsje îs oek fan ien, zulle Tsjorltsje...
- Amai m'n ârme, da zúlde ghà zegghe, trot-machien²⁾. Da 's zjuust van koleire dà ghe main klarinetje niet 'eet meughe 'ebbe, over 'n kwartiereke, veur twee ballekes.
't Is darmée dà ghe zoo zit te gheeloeghe!³⁾

Verachtelijk slepend kwam 't weerwoord:

- Dát zee-de van 'ier. 'k Kak d'r van euver m'ne tong⁴⁾
- 'k Zal oe sebiet 's wat in oe nek sloaghe, zulle maske.
- Allé Tsjorl! Schiet oe frak oit⁵⁾, werd er geroepen. Waarop Charl kalm repliceerde:

- 1) Berg = lommerd.
- 2) Trotten = geslachtsgemeenschap hebben.
- 3) Valsch kijken.
- 4) Ik word d'r misselijk van.
- 5) Klopt 't met d'r af!

- Awel, dat zai eerst 'euren broek oitschiet.

En 'n piot, vanonder z'n dom-rond klakske zonder klep, lachte:

- Z'et d'r ghienen an; dârfde 'ne wedding zette, dat ze d'r ghienen an 'eet?

Weer golfde uit den troep grommellach òp. En de zangster, die vond dat de aandacht te veel werd afgeleid:

- Allé damen en 'eeren, verkoept nà ghienen truut astenbleef! Seffens komt d'n gârde... Allé damen en 'eeren, 'D'n klarinette' 'n nief klûchtlied aan vaif çanteemen, 'nen 'alven soe. Vaif komplotte aan twie cengs en 'alf...

David wilde de vertooning niet voor de tweede maal bijwonen, en slenterde wech, door de in somber-duizelende grilligheid door-een-wentelende kermisgangers. Er was van al z'n ijle overpeinzingen maar een gedachte overgebleven: 't M a g , 't m à g m e t M a r i e '. En de vloeiende wals-muziek, die hij zooëven had gedronken, hield 'm in zoet-tedere bedwelming. Weemoedig liefde-smachten lag er in 't lied en blij-lachend maat-schuddelend met z'n glinster-oogkop, neuriede hij langzaam-genietend:

O, ghij die mij met dure eeden
Beloofde trouw, ghij breekt mijn hart...

Hij wist niet recht wat 'm was. Zoo moest 'n jonge voelen, die voor 't eerst gaat overdenken wat 'n meisje is, - 'n huppel-meisje met lange haar-tressen en heldere oogen en frissche perzikwangetjes... waar je verliefd op wordt uit de verte, als ze uit d'r school komt, en in wie je 'n overvloed van kwijnende vreugde vermoedt, al sprak je d'r nooit... En nu had ie 'n stille hoop, dat 'zij', Marie met d'r zoete lentegeuren, zou zwerven tusschen 't woelende volk, en 't scheen 'm dat-ie d'r aanwezigheid geheimzinnig tastte... Maar als-ie in de verte 'n hel-blonden meide-kop zag, verschoot-ie - want: Wat moest-ie d'r zeggen? Hij huiverde voor 't eerste oogenblik, en vaagjes nog, wist-ie: Je gaat iets doen, dat nauwkeurig moet worden overlegd... groote verantwoordelijkheid,... schijn tégen je. Maar in z'n kop werd 't zoo doezelig: 't scheen 'm weer dat-ie wolken van zwarten smook in z'n hersenpan voelde krullen; en de hoofdtoon in 'm werd: 'Laat komen, laat komen, geef je over'... met zacht-zwellend verlangen tot ondergrond.

- Kijjàai¹⁾ Davedje, jij 'ier? Kom je ook 's kijke op 't kerremes'? 't Was Montanjees.

- Waar is je lief? vroeg David.

1) Klassiek Portugeesch-Joodsch tusschenwerpsel, dat verwondering of instemming uitdrukt.

- Ze is d'r fan door. Of 'k 'r blij mee bin? Addesjim of 'k d'r blijd mee bin! Wat ee-je an zoo'n meid? Als zij niet was weggegaan, dan 'ad ik 't gedaan! Ze maakt iemand kapòt! As 'k op Zaterdag mit m'n negentig frankies na' huis ga, dan 'eb 'k op Maandag geen soe meer over, zòòfeel 'et die dametje me gekost.

- Och dat geslach' hier, die mensche! Dat is 'n stom-dogmatisch troeppie. D'r is niks mee te beginne; 'k heb de moed allang ferlore, om hier nog iets tot stand te brenge. Ik heb hier feel ferdriet, Montanjees, feel ferdriet. Mijn frouw is 'n goeie, brave, beste frouw, maar geslachtelijk zijn we àntipode. Lichamelijk is ze niets waard, geen centieme. Ik hou dat niet langer uit. Ik weet niet wat mijn regeert, maar je wordt hier mit de dag heeter; ik bin fan 'n vurig tamperamànt, ik werk hard op de winkel, neurasthenisch-hard werk 'k op de winkel, ik heb 'n begin fan ruggemargstering in de derde graad, enkeld en alleen fan de onthouing; mijn heupe doen me zeer... nee! d'r moed 'n end an komme, ik hou 't niet langer uit.

- Maar wat wil je dån? werwloekt patjore! Je kan 'ier wel 'n meid krijge mit 'n lichaam, die je uitput; maar ik wàlg 'r van. D'r zit geen kop op! wat je tege ze zegt gaad in 'n vat zonder bodem! Ze wete niks, geen syllaber. Maar in bed! binne ze as kole vùùr zoo heet. Kijaa! Ze bliandeere je van ondere en van bowe, zooals wij zeggen. As ze onder je legge, dan make ze je àf! ze putte je uit! dat is alles wat ze kenne. Die lebbere an je tus je d'r van walgt! Je kan ze niet genoeg geve!

Het viel David niet op, dat de ontmoedigde Pottechies naar adem hijgde, en dat z'n koolzwarte haren, 'n paar weken geleden nog weerbarstig-kroezend, sluik en glansloos 'm hingen over 't witte voorhoofd.

- Afijn jij kan 't wete, hè? Jij bind 'n man van onderfinding.

- David, laat je fan mij gewàarschouwd zijn! Wij zijn geen mensche voor hier! D'r zit hier vergift in de lucht.

- Och, laat je niet mesjoghe make; Hidalgoos die kenne geen bloed zien. Denk jij nou, ferscharster nar, dat die sosjaal-ekonomisch-sosjologisch-klimatorische infloede, die éeuwe lang hebbe ingewerkt op dat follek, dat die ons in 'n paar jàar kenne inpalleme! Jij het 'n swakke konstitutie, dat is alles; maar ik: heet-sensueel-zinnelijk van tamperamànt!

Wat de Pottechies 'm had gezegd, leefde in z'n hoofd voort: als vloeibaar vuur. 't Zette 'm aan, prikkelde 'm. Hevig verlangen naar die meiden 'die je nooit genoeg kan geven' werd over 'm machtig. Maar Montanjees gaf nog niet gewonnen:

- Ik van 'n zwakke konstitutie? Zal 'k je 's wat zegge? Toen 'k jarén geleje hier bin gekomme, was 'k atleet, ik heb 'n màn kenne optille mit één hand. 't Is niet om te poche hoor, maar

'k was nóg geen maand hier of 'k kreeg de eerste prijs, voor gewichte heffe. En kijk nou 's...

Hij hield David z'n nietig-bleek kindere-polsje voor, waarop teer zich teekenden licht-blauwe aârtjes. De hand *beefde*, als die van 'n ouwe bes.

En in diep medelijen met zich zelf zuchtte Montanjees:

- Twee jaar gelede was dat as stâål. Geen mán kon 'm omspannen.

David schrok, en heel-eventjes kwam in 'm: zieners-voelen van 't Groot-gruwelijke, dat hier spookte door de atmosfeer. Maar hij spotte 't wech: Hij oordeelde niet meer. Kermis-roes zwalpte door z'n brein, woest verlangen was onherroepelijk in 'm gewassen, gaf 'm overmàchtig kracht-bewustzijn.

- Och, jullie Hidalgoos, jullie overdrijve alles. Jullie make fan 'n luis 'n olifant. Gistere laz 'k in de krant dat ze 'n Hollander hebbe opgehaald, in de vaart bij Berchem. Ik dacht: kijai, dat is Montanjees... Och klàts mijn niet mit jullie eeuwige melankolische zwaarmoedigheid. Leef, daarvoor bin je hier in Antwerpe...'

- As jij niet 'oore wil Davidje, dan mot jij mar foele, 'oor! En az ik d'r uit wil, dan zal je me niet in de vaart bij Berchem vinden, ee-je ferstaan? Dan 'eb ik 'ier 'n beter instrumentje, foel mar. Dat is geen klarinet, 'oor...

Hij pakte Davids hand, en deed 'm z'n broekzak betasten.

... 'n Pracht van 'n revolvvertje! Eén schrot en je bint d'r geweest!

- Aarts-domme kinderachtige idioot! Maak de kindere bang met dat stuk speelgoed. Hidalgoos, die hebbe allemaal 'n groote mond, maar op stuk fan zaak kenne ze geen bloed zien. Bah! De pàst heb 'k an de Pottechieze.

't Kermisrumoer klonk heel-ver achter hun. Ze wandelden den Boulevard op.

Toen - uit 't duister-holle van 'n zijstraat maakte zich rustig los 'n hooge mannengestalte, snel schoot toe op Montanjees:

- Zai-de daar aindelaik, smeirige keiskop! Waag 't nogh 'ne kier ons Anzjelicke zoo 'nen brief te schraiven, en 'k zal oe à smeirige kop instampe, 'edde 't verstoan, kèrel! Smeirlap! Voddevengt!

David tegen boom versteend-kil. Dof mepte morsige knookknuist Montanjees op borst... kletste platte hand op bebloede wangen... Mannengestalte haastig wech; over 'm holle-duister gespreid stroef-zwart...

Tegen grauwen wand van Entrepôt zat neergehurkte vrouw nijdig te pisse.

Handen bevend, onzeker stond onder 'n lantaren zijn gezicht te wasschen:

- B... b... blòei 'k nog, David?

- Kommier, hou je kop èwe stil. Hier bij jij neus zit nog wat. Zoo, nou is 't wech. God, God wat 'n beestetuich. En geen poelietsie te zien. Schande is 't, 'n publiek schandaal! Hé-je erregens pijn? Ga mee, we motte na' 't bureau!

- Och, maak geen drukte. 'n Bloedneussie en verder niks. Nou merk je 's dat 'n Pottechies geen bloed kan zien. Doe nou niet zoo Pottechiezerig David. 't Is niks. 't Is de eerste keer niet dat me zoo iets overkomt. Ik bin d'r an gewend.

- Maar we laten 't d'r niet bij. We gaan na' de polietsie.

- Och de policie, die bemóeit zich daar nie-mee. 't Is me ferdiende loo-oon. Had 'k maar niet mit die werwloekte goià motte loope. Kijaai Davidje, voor d'r gewochte 'eb ik! 'eele Romàns 'eb 'k ier beleefd. Alexander Dumas is d'r niks bij. 'n Jaar gelede 'eb 'k diezelfde vent gelègd, in 't Parrek. Nou 'et hij d'r gekrege. Mazàal en barachà¹⁾ d'r mee.

- Hè-je niks geen pijn?

- 'oe kom je d'r bij? Ik bin zoo gezònd as 'n fissie. Zoo zie je-n-'t weer, òndank is werelds loon. Eerst 'et ze me uitgezoge tot op 't gebéente! Nou krijg 'k nog rànsel op de koop tòe! En as ze weer 's zin krijgt dan klopt ze weer bij me àn!

- Maar sjtomme hònd, dat hoef je toch niet goed te vinden, as je niet wil. Dat hoef je je toch niet te late doe-oen!

- Niet laten doen... Jullie Tedisjke's²⁾ neme alles zoo licht op. Niet late doen!...

Kom, ik pak de trem.

- Zal 'k je niet ewe na' huis brenge? Soms mocht-ie nog 's terugkomme, dat schoelje.

- Dan ga jij zeker mee as sterreke man! Nee hoor, ga jij maar na' je bedje. As d'r wat gebeurt dan 'eb ik die pròppeschietertje nog in me zak. Salu, daar is me tremmetje. Pas op dat je geen bloed te zien krijgt, Tedisjke!

't Voorval, hevig schokkend aanvankelijk, had geen schrik in David achtergelaten. Hem bleef één uitdrukking van Montanjees: 'eele Romàns 'eb 'k 'ier beleefd'!... En die maakte alles weer veel aantrekkelijker. Hij voorzag de mogelijkheid, dat hij misschien ook 's zou moeten vechten om Marie, dat-ie òòk 's 'n woest-krachtig medeminnaar zou moeten leggen, voor-ie haar rustig kréeg. Wat zou d'at heerlijk zijn! Wèl kans op 'n aframmeling, maar och, zòò sterk als ze schenen zouden die lui-hier toch wel niet zijn, enne... ja! hij stond ook z'n mannetje als 't moest. Zekerheid

1) Geluk en zegen.

2) Scheldwoord voor: Hoogduitsche Jood.

werd 't 'm, dat h i j dat snuiterkje van daarnet wel mores zou hebben geleerd, as-ie hèm had aangevallen. Wacht! Hoe was 't loopie toch ook weer? Je doet net of je-n-'m 'n puim in z'n bakkes wil geven met je linkervuist - en heelemaal onverwachts verkoop je-n-'m een met je rechter... àng! Vent schrikt, brengt hand an smoel:... àng! rap 'n pomp voor z'n maag. Kerel wordt misselijk,... oei! hij krimpt van de benauwdheid... natuurlijk op niks verdacht... boem! met je linkervoet 'n trap voor z'n buik... àng! Nou, dan is-ie wech! Dan weet-ie Goddome van vore nie-meer, dat-ie van achtere leeft. De heele truuk zat 'm natuurlijk in die linkerkuist die-ie-n-'m voorhoudt, en 't onverwachte van die kaakstoot met je rechter. Snel achter mekaar: Ang, àng, àng!... klaar is Kees, je hebt de zaak gewonnen, de vent laat je eeuwig met rust...

Heissa! Vechten voor je lief... d'r zoo as ze dat zegge - achter de pùnt van 'n degen fandaan hale... wat zou dàt 'n vorstelijkwoelig leven worden... Als je maar meeinging met de middeleeuwsche gewoonten van de stad... 't fuestrecht, note bene,... dan was 't d'r nog zoo saai niet. Dat was nou 't èchte... je krijgt d'r niet of je moet toone kracht te hebben. Maar als 't op kracht aankomt, dan spreekt Davidje òòk nog 'n woordje mee... dan had Davidje òòk nog 'n steentje in 't zakkie te gooie... Laat ze mar opkomme, as ze durreve... hij wachtte ze àf, vuisten gebald, o-hò!

De somber-roode gordijnen van 't logement waren dichtgetrokken; werden door gele lichtvloed overstroomd. Tik-tokkel muziek van gitaren rhythmisch zich rept; bizar spring-klinkend kermis-wals van daareven betipte.

Binnenkomend met waaideur, en aangestaard door verraste, zweetglanzende gelaten; zag David in hoek tegen toog: prachtige Italiaansche, met zwarten schitterblik. Lenige vingers onverzettelijk behuppelden 't lange snaartuig op schoot onder welige buste-vorm. Naast 'r links: klein broertje, steengele facie met donker-zoekende vernuft-oogjes, mandolino-bol tegen borst. En rechts, 'n zeer-bleeke man met licht-blonde knevels en waterig-blauwe oogen, met onzeker-lam handje snerpende viool bezaagde. Stond pijp te smoren bij 't venster: lange frissche keirel met zwaren bruinen kroesbaard op wit herbergiersjasje. Naast 'm: jong-rijpe vrouw met overvloed van glans-zwart haar. Achter toog: de zuidelijk-donkere waardin; en belgisch-vaalblonde baas met verdaasd gezicht.

Door lage kroeg-zaal spring-drupte in dol-beef-roes jubel-geluid van yl-metalen strengen.

Lachend uit bruin gelaat zeer naïf, Italiaansche David belonkte. Hagel-wit om bruine hals doorschijnende tulle wolke en d'oranje haardoek tegen diep-zwarten kroezel blij-uit keelde.

Met flauwe oogjes blonde Germaan d'r beloerde, hoog-wit voorhoofd bezweet-pereld. Viool klankend op toog legde en bibberende handen naar vol-prachtige vrouw wendde in koor.

- Ich spiel niet meer, heit abend.

Met angstig-groote kinderoogen Italiaansche d'r broertje besmeekte: 'Joue fratello, joue!' en op somber-klank-volle chitarra weenende akkoorden greep. Over licht-blond bekneveld gezicht van Germaan zielloos lachen lilde, bovenlijf boog voorover, handen trachtten pronk-ronde buste naast 'm te beknedden. Ging schelle kinderstem: 'Joue fratello, joue!' en weemoedig smeekten donkre meisjes-oogen in 't ronde. Hijgde onder witte tulle: boezem gejaagd. Vlassige lijkkop wilde zich leggen op soepel-bruine schouder bij de rooje franje van oranje haar-doek. Plots 'n schelle gamma deed gieren 't spele-meisje, glijdend gladde vingers snel langs snaar. 'Joue Carlo, joue! Gilde woest, uit d'r hooge stem, bôven 't koor van scherp rip-rappelende mandolino en somber onder-tonende chitarra, schrof-kort afgebeten klink-lied, duizel-vlug. Aan d'r oor 't suf-lachende vlashoofd mummelde. Bruine kop met naïve groote oogen hulpeloos alomme zocht, wit-tullen armen 't snaartuig lieten, en vleugelden 'n wijd-wanhoops-gebaar:

- Comprrends pas, comprrends pas qu'il dèsirre...

- Verstehst du kân Deutsch mein Liebchen? Macht nichts. Wenn du heute nacht mit mir geschlafen hast, wirst du 's morjen früh verstehen... ha-ha-hà... braucht auch nicht zu verstehen... ha-ha-hà... Hab' schon mit spanischen, englischen, französischen holländischen Mädchen geschlafen... die haben mich janz jut verstanden... ha-ha-hà... sp-spr-achen alle die selbe sprache... ha-ha-ha!... Ich bin 'n internationaler Hoerenwirt... ha-ha-ha...

- Comprrends pas... mon Dieu... comprrends pas un mot!

- Mach' kane Sachen. Komm' nur mit nach oben... ich jebe dir foefzig Francs,... und morjen früh verstehst du Deutsch... joek joek-joek!... ha-ha-ha... foefzig Francs... joek-joek-joek...

Gloeierende jaloezie in David kookte. Italiaansche oogde 'm aan met warme blikken, die 'm snel bedwelmden.

Waard kwam somber van achter toog met brandend stompje kaars, schok-daalde in kelder, en rees terug met karaf bloedigen roodwijn. Gluurde tusschen dichtgetrokken gordijnen of nergens policie, dan schonk glas vòòr Italiaansche overboordend vol.

- Ah! le pòrrto, le pòrrto, ch'est bon! Messieurs votrrre santé.

De Germaan door slappen lach: Sssaloeté signorita - sssaloeté...

- Si, salute. Joue Carlo, joue! Non M'sieu, comprrends pas.

Zeï van uit z'n donkren kroesbaard lange wit-jaskerel: Monsieur veut passer la nuit à côté de vous signorità, pour cinquante francs. N'est-ce pas M'sieur?

- Ja, werde ihr Teutsch lehren... joek-joek...

- A coté de moi? Oh la-la-la-la-là! Stupidezza¹⁾... Ecoute M'sieur. Je n' ai plus mon pèrrr, et la mèrrr-e est morrrrte... je voudrais gagner le pain perrr moi et mon frirrèrè a un' manirr-r-e honnête... vous comprrends? Si vous voudrrez donner mille frirrancs... je rrefusais... verstehen Sie?

Man uit bruinen baard lachte: 'Ge moet ze niet loos late, zulle!' Maar Germaan overbluft:

- Nein, hören se, man hat hier soviel Auswahl... keus... in de sjtad, in der stationsstrasse, wie heiss die Ecke doch? Nee, ich gehe fort... will heite nacht niet alleen schlape...

- Sie moesen vandaag nie-meer 'arbeiten', Herr. Sie haben zoeviel getronke... Morgen können sie noch mi-'n waif schlape...

- Morjen auch... natürlich... aber heite auch... ha-ha-ha...

Waardin benepen: 'Hier koennen sie toch oek sloape... m'nier'. En tot de spele-meid: 'Jouez le Cake-Walk... vite'!

Trilde door 't zaal-hol traag: deinend getrek-tokkel, en bazin, vurig hoofd bloed-rood oplachend, wierp zich achterover, diep doorgebogen d'r wonder-lenige taille, aan gestrekte armen neergezakte handjes slap-lillend, en hoekte d'r beenen één voor één hoog omhoog, als zweefde ze op zware golven; huppelde zoo over de steenen kroeg-vloer, 't bloedroode hoofd links en dan rechts over schouders speurde met lokkigen oog-en-mondlach... Plots voor den Germaan ze pal-stond, handen in de zij zette, en buik in schok deed worden bol en plat, bol en plat, dan weer ballonbol; en die vleeschkoepel wentelde langzaam op, - naar links, - schuin omlaag, - rechts, - in 'n cirkel dus; sneller en steeds sneller in 't rond... David voelde z'n slapen dof bonzen van wellust-roes... Zuidelijk-gloeierende waardin stil-lachend, deed vleezige borsten springen op en neer, daarna wentelen opgekoepelden buik traag in 't rond... O! onweerstaanbare lokking! bracht stil-oogend in lillend beweeg al d'r weeke vleesch-bolheden van gierend begeerde gloei-deerne... Vroeg plots, snel schuddebuikend: 'Awel, kan 'k oe niet lokken m' nier'? Maar Germaan bang voor fier-lachende onschuld-oogen van spele-meisje, lalde tegen waardin dat-ie d'r heer echtgenoot niet wilde beledigen... Vanachter toog suf-blonde baas: 'Ge meugt z' ebbe zulle' lachte...

David zag 't in 'n duizeling aan. Nog scheen 'm te bewaaien de zware lucht door zwierende rokken gebracht in warreling. Hij dronk de naïve blikken van de Italiaansche, redeneerde dat zòò kinderlijk ze niet kònden zijn, dus bedoelden: 'm door schijnonschuld te verleiden. Ze stond op; d'r onderlijf was zeer slank en droeg d'r weeldige buste met moeite... Ging met schelpje rond:

1) Stommitteit.

‘Merrreci M-sieur’... Germaan uit handvol munt 'n vijffrankstuk vond, en 't zwaar op schelpje leggend met slappen lach over vaal gelaat: ‘Joek-joek-joek’...

Toen spele-meisje en steengeel jochie, snaartuig meedragend statig aan steel, de straat op. De heerlijk-volle verschijning met de kinderreine oogen en d' oranje haardoek nog 'n wijl in 't kroegje na-schemeren bleef...

Germaan: ‘Ich jehe auch... hab 'ich alles bezahlt? Ja? N'abend’.

Forsche keirel van uit bruinen kroesbaard: ‘Ziet mar dass sie d'r krijghen zulle! G' hebt d'r 'ne ghoeie an veur vannacht’...

Door vierkant deur-gat boven 'n tafeltje zag David zwerven over 't duistere plein: De blanke gestalte van 't spele-meisje... wat achter haar: de Duitscher onvast op labber-beenen, koppig...

In den nacht heerschte de spits-schubbige Kathedraal grauw op, en z'n gonzende klokken beierden kalm...

Klaar wakker woelde-ie in 't hobbelige bed. Slaap bleef verre. Hij had alles geprobeerd, was met gestrekte beenen gaan liggen plat op z'n rug, toen op z'n rechterzij langzaam ademend, maar als ie soms in half-droom kwam, danste 't vizoen van de kermis voor z'n blikken, of de Italiaansche lokte 'm, en zòò vreesde-ie, dat de door z'n kop klokkende wellust 'm zou geven benauwde slaap, dat-ie zich losrukte uit dommel. Wel 'n afschuwelijk idee, 'n heelen nacht te waken. De dekens hinderden 'm, 't woelen maakte z'n leden nerneus-moede en plots trapte-ie woest 't beddegoed van zich. 't Bleef plagerig haken aan de nagels van z'n teenen. Van nijd z'n polsen joegen en z'n vingers krampachtig trokken. 't Was benauwend heet. De lucht stond dampig. Onweer was op komst. Beneden in de straat zwierden late kermisgangers. Hol steeg hun gezang soms omhoog, joelde dichtbij:

Nà rije wij, nà rije wij in de òmmelebuus...

O! hij wilde zoo graag slapen. Z'n leden waren gebroken, z'n hoofd smartte. Verschrikkelijk vooruitzicht, morgen vermoeid en schutterig op de winkel te zitten, door heete vizioenen bejaagd, in de hitte, in 't geraas. Hij zou zich geen raad weten, hij zou wel willen vluchten, hij zou de andere slijpers wel in d'r smoelen willen kinken met volle vuist...

Wanneer zou Lene terugkomen, Lene mit de kindere? Maandagmorgen had ze geschreven, en morgen was 't Vrijdag. Gek! bedacht-ie opeens, ze was nu al de langste tijd weg geweest... *en d'r was nog niks met 'm gebeurd*. Al die rampen die hij gevreesd had, - bleven uit. Marie had-ie nie-meer ontmoet. Of die vreemd zal hebben

opgekeken 'm niet thuis te vinden. Hij moest d'r stilletjes om grinneken. D'r zou nu wel verder niks gebeuren, alleen nog 'n beetje onrustig leven, die paar dagen, en dan: weer lekker thuis, twee kindere weer bij 'm, Lene weer bij 'm, op 'n goed bed slapen, lekker Jode-eten... hè! hij verlàngde er na...

In den valen spiegel van 't herberg-slaapkamerken had-ie z'n gelaat gezien, voor 't weggaan: zeer bleek, met ingevallen wangen en onder d'oogen blauw-begrensde kussens. Met stramme leden, soezend: hoofd zoo licht; was-ie dien morgen naar z'n werk geslenterd. Nevelig de hemel, gepleisterde huizen schitterden krijtwit. Z'n zwakke handen gloeiden van binnen, de lucht hing zwaar, 't zweet gudste 'm van de slapen en deed z'n kleeren plakken om z'n lijf. Hijgend, adem-verloren, was-ie de zeven trappen van 't fabriek opgestommeld. Vunze kilheid waaide van de witbekalkte wanden. De somber-bruine vloeren waren met fluimen bekotst, met plassen water zwart bemorst. Wanhopig had-ie gelezen de stroefzwarte opschriften: 'Tweede verdiep, Derde verdiep... Vijfde verdiep'... nou nog twee! Booschappers, versleten-slenterige brille-Joden, balanceerend bakken met melkflesschen, waren 'm suf voorbij gedaald, zich hulpeloos tegen leuning dringend. Leerjongens, slank in enge werkkie, besprongen woest-fluitend de met ijzer beslagen treden.

Eindelijk was-ie boven, hijgde zwaar: 't bloed klopte 'm in z'n keel. Door de geopende deur van z'n zaal sloeg onbeschermd 'm tegen: 't wentelen der raderen met glij-klapperende drijfriemen, 't stekende gieren en 't frisch-ruischende loopen der schijven en boven alles uit: van treiterige zangstemmen 't gejoel - dat zweeg volkomen toen-ie trad binnen.

Van Oesteren, de anarchist, nam kalm 't zwart-stalen brillemontuur af, en lacherig staarde 'm aan: 'We dachte al, dat je president fan de Nederlandsche ripubliek was geworre, of datte ze je hadden angeboije de zetel fan ministech fan Marine. Hugenthols die het toch bedà-ankt als lid fan de Petij? - en 'n sosjaal-sodemieter moste ze hebbe foor de Magine... anders hebbe die acheme metchoossies zoofeel te lije, ochenèbisj, en dan kenne ze niet goed oorlog foere... en de onderofciertjes die motte òok hooger...

- Stik! Denk an je frouw en kinderen die je-n-in Amsterdam het late zitte, dan doe je wê-êzer...

David schrok van z'n eigen woorden... Wie weet hoe gauw, zouze ze dat van hem kenne zegge...

Hij wilde verder gaan, achter-langs de gebogen ruggen der slijpers, maar een, 'n blond manneke, liet zich plots ruggelings vallen met bank en al, tegen verstelafel achter 'm. 't Was Jan

Kervel, 'n fel-hatende, nijdig-bleeke 'vrije', die de 'politiekers' tergde met denzelfden killen spot, waarmee-ie vroeger de Joden had gehetst:

- Soo poletiekertje fan de kouwe grrond, Dafedje Snnert, bi-je weer te laat uit je nessie gekomme? Het meneer weer oufer de polletiek gekletst mit hoertjes die lid binne fan de Petij-ij? Seg, hèn-je die mop gelese fan Paul Singer, een fan de karredenale fan de grrroote Duetsche sosjaal-sodemieterijij? Nie-iet? Zal 'k je 's fertelle, en dat kost je nou geen cent. Kòmp dat hoore burregerij! brengt Moossie mee en Brammie en Joppe Lòòpluid, de geroote pilezòof...

- Laat je me door of niet, snuiter. Je stinkt fan 't zweete...

- Eerst hoore: Paultje Singer die het ouk niet gesweit fan de arbeid, die...

- God zal je ferdomme luizebroeier, laat me bij mê-ên mole, of je krijgt 'n watjekou...

- Wà-at? fou jij me sla-aan, meneer de dommekraat... Mensche kom kijke! de folleks-frënd Dafedje Snnert, die wil 't fuestrecht toepasse; kom kijke! de sosjaal-dommekrachie in se ware gedaante!... kòm nou-ou; hier hei-je me fà-ang; sla-nou toe as je 't lef het... nou-ou, durref je niet? Wees nou geen lamlul, 'k zal je niks te-ruch doen, hoo-oor! Wees maar niet bang, sulle...

David kookte, z'n vingers kromden zich machteloos. Aan 't end van de doorgang riep 'm z'n molen, en die kerel met z'n benauwde zweet-uitwaseming hing 'm in den weg, treiterde 'm met z'n spottig kiekelende, blauwe loer-oogjes, waarin niets te lezen was als: 'Smau-aus, lellike smau-aus...' Zou je nou toch zoo'n vervloekte pes'kerel geen opdonder geve dat z'n kop draaide... Oe! z'n blik werd troebel en opgezweept werd-ie - door z'n eigen hijgen.

- Kerrevel, Jan Kerrevel, breng me niet tot 't ueterste... mijn hande jeuke me,... ik wùrreg je...

- O ho, dät salle me heppe, de sosjaal-polletieker die se kameraad wil fermourde...

David pakte 'm met z'n klauw-vingers bij z'n heet-vochtig boezeroen. Z'n greep was wanhopig-zeker, drong in 't schoudervleesch; z'n afgebeten nagels staken...

Toen, met 'n kalmen elleboogstoot, duwde kolossale Hein Janse, die geen ruzie kon velen, den sarder op z'n plaats:

- Kom nou seg, laat die jonge nou deur; hij mot toch ouk ferreke foor se frouw en se kindere... 'k kan dat gelaser amme oure niet feïle in de farremte... niet dat 't 'n friend fan me is. Om de Gotferdommenesj niet, hij heit me ouk ferlege late sitte foor 'n paar weïke... mar sie-je, ik bin onpertijdig; recht is recht! je mot die jonge niet in se ferreksaamheide belemmere... nou jà, wat sé-jij nou, fan Oestere, is dat nou faar of niet...

Onrustig zat David voor z'n schijf. 't Niet uitgeleefde woedekoken van zooëven vatte z'n hart in 'n voortdurend wijd-opensluitende, dan pijnlijk dichtpersende klem... O God! hij had die kerel motte kinke in z'n smoel, dat de vonken 'm uit z'n oogen spetten, hij had 'm z'n neus tot bloed motte pompe... àng!

Dat pest-goed, dat-ie onderhande had, dat liep Goddomme niet. De steentjes gierden op de schijf. De tange omsmijten, en terwijl enkel klinkt 't rustgevende glij-klapperen der riemen, de stelen verbuigen, de steentjes op 'n ander was brengen... Zoo, nou 's zien... Jezes Kristes! de kanker zat d'r in! Ze gilden weer! De schijf draaide, draaide, draaide... de vettige cirkels versprongen in d'r wenteling, de spil stond pal; alleen z'n inplanting op 't draai-vlak was in wazig stuip-bewegen... Nou poeieren... Waar was z'n poeierpen!... Alle-duivels, die hadde z'm gegàpt! die rottige treiters...

- Wie het d'r mijn poeierpen!

Van 't andere end der gang Van Oesteren bulkte:

- Ik!!

- Geef hier! ghannef!¹⁾

... zal nooit meer drò-onke weze

Ik zal nooit meer drò-onke zê-ên,

ging de anarchist plaagziek-langzaam voort.

- Krijg de pes!

- Krijg jij de Bebeltjes-pokke.

- Och, stik kerel. Jij bent me geen asem waard.

Hein Janse kon dat 'geklier om se oure' niet velen. Z'n gezwollen kop met de dog-achtige hang-wammen en 't puntige kinnetje, stiere-nek diep gerimpeld, keerend tot David, zei-die met korte gebaartjes van z'n half-bloote armen:

- Hè, Jeses Kristes, jullie binne nou percies klê-êne kindere. Werom ferdrage jellie mekaar nou niet? Bij me frouw's gessond! percies kleine kindere sê-êne jellie... Dat binne nou Godsalmekrake 'fèrrekmans-friende!' Krê-êge jullie foor mijn part allemaal de krramp in je onderbuik... Nou ja, seg nou 's sellef Davedje, nou bin ik baas, mit permissie, mar dat gedonderjaag kan 'k niet om me oure fele... Kommier Dafedje, dan kè-je fan mijn wel 'n pennetje poeier krijgje; fe sterrefe toch niet rijk. Sie-je, sou bin ik nou; haatdragend bin 'k niet. Jij gaat liefer louje, as dat je me uit de stront hellept... maar ik!... Kommier jonge... Nou ja, wat seg jij Seffie, 'n mins mot toch fât doen foor de goeie freïde! Is dat nou faar of niet?

- Vàn eighe!

'Jefke' was 'n magere Antwerpenaar, met puntigen neus. Z'n

1) Gauwdief.

jukbeenderen staken uit, z'n wangen waren ingezogen. Met verbeteren-bleek gezicht staarde-ie langs de schijf, kauwde nerveus op z'n modderig endje sigaar.

Achter 'm: de 'verstelder', 'n jong kadée, met bruine schoenen en geplakte haren; draaide met zwart-hoornen vingers 'n sigaret. Slap in elkaar gedoken floot-ie in de telkens uitdoovende en dan weer opflikkerende gasvlam. Als-ie zich omkeerde, om 'n handvol doppen te werpen in 't bakje tusschen de molens, zag men z'n boezeroen open staan. Z'n harige, zweet-vette borst was bloot.

Jefke, die bij Hein Janse werkte, gaf 'z'ne boas' 'n paar steentjes in kruis. 'Astenbleef boas'.

- Seg, bin jai nou 'n klein beetje bedonderd? Waarom laat je me die steintjes nou sien? Je weit toch sellef wel, dat die nie-goed legge'. Hein krummelde de doffe stukjes glas tusschen z'n vingerpunten. 'Je mot dat hoekkie 'n beetje ophale, Sef. Je bederreft me Goddome de heele rommel! Ja, maak dat maar oufer, 't geeft tòch niks. Se komme toch niet meer soo as se weise motte'.

Maar Jefke, trotsch op z'n 'warrek', streek z'n olievingers door z'n zwarte haren: 'Awel 'ties maine schuuld nie boas! D'r zain nom-de-dju 'iel moeilake stientjs tûsse, zulle! Amai, m'n âreme! 'nen mengsch kakt d'r van euver z'ne tong. Ge kunt oe 'ier rûre, laik 'nen duvel in 'n waiwatervat, ghe kraigt d'r nom d'n dîke! ghien 'oekske an. Zain'kik pertang 'n ghoei'slâper, zulle boas. Ghe meught mà stientjes van drà, vier kroat gheve, als 't te pas komt, 'k 'eb 'kiek al 'iel wat schoen stientjes deurgemokt, maar an dees 'ier, 'nen mengsch kan d'r an zappele, nom-de-djuu! ghe 'oudt d'r ghien dèm an over!

Den heelen morgen teemde goedge Hein Janse over 't slechte lot van 'n baas mit permissie'.

- Slijpe, baas sijn, dat is Godsalmekrake 't slech-ste wat 'n minsch kan doen. Je sjappelt je doud, om je ferrek op pepier te krê-êge, - Krijg je dat ruetje d'r niet an Sef? Gei-mar hier jonge, sal ik 't wel doen. Mijn me sorrig. Nou ja, foor 'n fèrrekman doen 'k alles. - Bààs bin 'k, as d'r niemand thues is. Dan komme se an je moule kliere: Hein, hê-je niks foor me te doen? Hein, hê-je om me gedacht? Je segt: kerel ga mar sitte. Nou ja! Ik bin d'r heel royaal in. Je sappelt je uet de naad, je houdt gein soudemieter oufer op 'n petijtje. De ferrekslieje, die gaan mit de cinte schuefe. Dafidje, verleje weik weer honderd-fijftig frank verlore. 'n Reusestrop. Bij de twei-honderd franke ingeschoute. Da 's nou nog niks! 'n Minsch sterreft tòch niet rijk... de ferrekslui make 't d'r teigeswòrdig nie-meer na. Voor mijn part krijge se dar an de Bond allemàal de pespòkkesiekte in d'r onderrbroek... Dà 's nog tot daarantoe. Mar weet je wat 't ì-is? Bij 't scheie fan de mart hê? Nò, dan bin ik nog de bloedzuiger. We gane d'r allemàal

onder... En an de Bond heppe se gelijk. Haan Poelak: de boufeste beste! Roméo, Jen Bartels: beste keirels! Groesser: de soeliedste huisfader fan heel Antferrepe! 'n prracht fan 'n soudemieter om meï uit fische te gaan... Al de bestuurdere fan de Bond, sòò as-se ze daar sitte; éen foor een kenne se 'n pint bier fanme krijge, daarvoor sijne we hier in Antferrepe... Mar sie-je Dafedje, datte wij nou doorgaan foor bloedsuigers, al houe we geen cint oufer... dat hebbe sij op hun geweite, en bij me frouw 's gezond, daar salle se sech foor in de siekte legge...

D'n verstelder, 'n vroolijk jong'kadée, float in z'n flikkerende gasvlam:

Oep maine klarinet...

Speel 'k toch zoe net, bij al de fràue...

en trommelde de maat met z'n houten blokken op z'n holle werkbank.

Aan 't eind van de rij molens luchtte Van Oesteren z'n zenuwachtigheid in eindeloos gejang:

Hier hé-je de zabel, de zabel, de zabel, de zabel, de zabel,

Hier he-je de zabel, de zabel fa-an pepa...

Eentonig accompaneerde 'm, met vuurtang op molenplank, de bleek-nijdige 'vrije', - baste soms in 'n ondertoon mee:

... de sòbbel; de sòbbel... lò-lò-là.

Maar na den middag werd 't ondragelijk:

De zon stond op de vensters, gloeide door de geel-keperen gordijntjes, stoofde van de slijpers ruggen en achterhoofden. De kerels zweetten als peirden. Aemechtige boodschappers gingen af en aan met flesschen bier en kommen ijs. Maar de brandende dorst scheen niet te verjagen. De 'verstelder' die niks te doen had, probeerde z'n naam op 'n ruit te snijden met 'n stuk boort, dat telkens afgleed met 'n schel gepiep dat iemand de oorvliezen kapot snee'. Onvermoeid float-ie van 'de ommelebuus' en rookte stinkende sigaretten, die David misselijk maakten.

Jefke, naast 'm, kreeg 't benauwd, en maakte z'n broek los: Wou Doavied gheloeve, als dat 'm al in ghien drij doaghe kost kakke? Joa, ghe laecht d'r mee, maar ze kenne d'r niet-oit, Doaviedje! ge kraigt ze d'r n í e -oit... En nà 'ad 'm bij d'n dokter ghewest, eh? Bij d'n dîken, d'n rooj dokter, zeedet; en diejen 'ad gezeed, alsda' 'm 'nen puurzij most nemme en alsda' 'm nie ete moest.

Awel ghiestere 'ad 'm d'n 'ielen morghend ghien dém ghe-éten moar rond d'n middag 'ad 'm toch zoo'n danighen 'onger, dà 'm moar rap 'n koppel vetten 'eringen 'ad ghepaekt; en dieje zoaten 'm veur z'nen moagh, zeedet... oi-oi-oi! 'ij had zoo 'ne kaek!... moar ze kosten d'r n i e -oit Daviedsje...

Toen was-ie plotseling naar 't privaat gesneld...

Kwam echter heel gauw terug, met vaal-bleek gelaat: 'Nikskenie, nom den dïken, d'r kwam nikske-nie oit, nom de cheng'. Hij bracht 'n bonte kapel mee, 'diejen 'ad 'm ghevang op d'n koer'. Met 'n speld prikte-ie 't machteloos teer-wiekende prachtdiertje aan z'n molen...

- 'ierzie! Zoolang as 'kiek nie kaekke kan, blâft d'n dieje 'ier hhang, Doavied!

Het zachte vliegertje lag innig tegen de molen gedoken, roereloos gespreid z'n bonte wiekjes, bruin-oranje met zwarte in-gebrande kringetjes.

Bulkte de anarchist soms uit hand-toeters:

- Hééé, Cheffie! Loope ze nog niet'? Waarop de Belsj gedwee antwoordde:

- Ze komme d'r nog n i e -oit, Maurieske...

Hein Janse zat met z'n gezwollen ballonkop te blazen. 'n Heer van fijne zweetpereltjes op z'n stuipige blauwe pafwangen: 'De mensche fan de Bond hadde gelijk, maar hij ouk, Godselderemint!' Langzaam-aan verflauwde z'n geteem, als 't zeuren van 'n kind dat slaap voelt komen...

Zwaar hing d' atmosfeer op de werkers met d'r gebogen ruggen. De zonne-brand stoofde door de geel-gloeiende gordijntjes.

David had te veel gegeten. De scherp-gekruid restaurant-spijzen braken 'm op, lagen 'm voor z'n maag; hij was wee, wilde kotsen. Soms joeg 't bier pijnlijk-ronkende boeren in 'm op.

Z'n schijf wentelde, wentelde... de spil stond glad-pal. Die wentel-wentelende schijf was z'n grootste angst. Alles wat 'm schrik aanjoeg, verscheen 'm in wentelgang... 't scheen wel dat die in z'n hersens was gegroeid, gekâkerd... hij vervolgde 'm tot in z'n droomen. Draaiende mannen, draaiende wijven, draaiende huizen waren er altijd in z'n brein... voor z'n gezichtsveld draaiden zwarte stippen, en hij boende z'n oogen uit om ze wech te krijgen; maar immer kwamen ze wéér, en werktuigelijk hield-ie soms z'n molen vast - omdat-ie 'm wech zag wentelen...

Hij voelde de starre kring-kussens om z'n oogen trekken en verstijven; de schijf draaide en de raderen zwierden, zwierden rønd; en de drijfriemen flap-gleden. De steentjes op 't ruwe staal slepen, slepen korrelig-ruischend. Men hoorde niets als 't zoemende stampen der machines. De werkers zwegen bedrukt, zopen! zopen bier en water, zwelgden ijs; maar d'r kelen droogden uit, d'r

nekken wierden van de zon geschroeid, gestoofd, d'r tongen kleefden bitter-walgelijk.

Toen kreeg Jefke 't te warm: 'Ze kòmme niet, zulle Daviedsje. Ze komme d'r n i e -oit. En 'k 'eb zoë wârm!' Zonder verder wat te beweren, trok ie z'n stinkend, zurig-doorweekt hemd uit, en zat nu met vettig-nat geel bovenlijf naakt voor zijn molen. 'Dà gheft loecht, zulle maatsje. Ghoe dà d'r 'ier ghien jûfràë zan.' Bedruppelde zwarte beharing arceerde z'n borst-bogen. Met z'n twee platte handen kletste ie d'r op. 'Zeedet Daviedsje, 'k 'eb 'kiek oek schoon' tette, zulle... 'k zain zjuust gh'laik 'n waif'. En hij vouwde z'n twee armen onder z'n borst... 'Oi-oi-oi, dà doe' deugd, zoë in de wârmte'. De zon stond op z'n pukkelige rug. Hij wasemde bedwelmende zweetstank uit.

... Op z'n molen, speld door z'n rank lijf, lag nog de teere, reinkleurige kapel, roerloos...

- Awel joenge, 'oe iest? Zai-de al doet? Wacht 'ne keer'. En hij knipte er met z'n vinger tegen, zoodat de fijne poeder-schubbetjes verstoven. 'n Kracht-stuip joeg door 't gemartelde diertje, want 't trillerde z'n teere wickjes, sloeg ze, misschien voelend molenwenteling, plots op en neer, sneller en sneller, totdat ze opgingen verdoezeld in 'n wazigen schemerboog... Door 't ingespannen rukken, werd 't gat in 't veege lijfje grooter, en 't diertje sprong op en neer aan de speld, wanhopig vleugeland, verloor 't evenwicht en draaide, dràaide om z'n marteltuig.

Met z'n glibbige kots-zucht voelde David 'n stekende hoofdpijn stijgen, en - z'n verschroeiende nek... zag scheel. Hij leed de gruwelpijn van 't wentelende vliedertje mee...

- Kom Jef, laat dat beessie nou vliege. Of maak 't dan teminste direkt dood.

- Bijlange niet! Zoe rap als 'kiek kaekke kan, eh? Awel dan magh 'm ghoan vlieghe...

- Wees toch niet zoo krengerig, beul dat...

- Moeid oe niet. 't Zijn oe zakens niet!

Van Oesteren en Jan Kervel konkelden met elkaar, riepen er 'n Belsj bij, en die smet plots 'n kom water in Davids richting leeg. 't Vocht kletste op Jefke's bloote rug.

- Nom den dîke! Wat smeirlap doe-dàtte, potverdoeme!' Bank neerploffend, hij opsprong; - z'n open broek viel los langs z'n beenen. Aan den harigen onderbuik lilde z'n gore penis...

- Amai, Jefke, amai! Stopt oe wôrstje wegh, joenge! Zà-de nie beschomd?

Verrast, maar niets gegeneerd, traag trok 'd'n Jef' z'n broek op, balde z'n vuist in Kervel's richting: 'Oi-oi-oi, als 'kik diejen smeirlap te paekke kraigh... 'k stamp 'm sebiet z'nen ìnktpot in. Opghepast vriendsje, ghe zait verwittieghd...

De 'vrije', verlegen; keek schuw voor zich.

D'n verstelder plaagde:

- Zoo zeede't weer, eh Jefke? Stoeffe is nooit-nie ghoe. Zà-de nà kontengt? gh'edt schoon' tette, mòtsje, zjuust 'laik 'n waif. Zai-de nà kontengt?

Kervel, bemoedigd, mokte:

- Hei-je nou ooit soo 'n sosjaal-soudemieter gesien? 'n Minsch wille se fermourde, mar foor e flinderretje make se heibel mit d'r kameraje... Sosjaal-polletieker!

Baantjes-jager! Hoere-temmer!

En David, bijna niets meer beseffend, sar-graag toch; er tegen in:

- Dad is de ghift, de kift... lekker 'n bê-êt gehad, breekijzer!¹⁾

En met z'n duim onder z'n kin naar voren strijkend:

- 'n Noppes, hè? 'n noppes, 'n nòppes!

- Je moet noodig treitere', debatteerde Van Oestere; 'n spreker fan beroep bin 'k niet, ik werk foor me brood, ik freet niet fan 't bloed en zweet fan de werreksman, mar i k heb de bloedcente fan de onderofciere niet verhoogd, zoo as Van der Laan; adenoï! wie het d'r ooit van Ter Laan gehoord!

- Foor de oo-orlogsbegrouting heppe se gestemd, die rotsakke. De arbeijers heppe se verraje, in negentien-drie! verraje heppe se d'r kameraje... ferkòcht heppe se se, an Kuyper mit se Jodenaam. Joppe Loopluid, die wasj de tusschenpersoon, omdat-ie ouk fan de natie is. Allemaal één pot nat, die sosjaal-sodemeters; de een die wil 'n medearbeijer verwurree, de andere stemt foor 't buutsét fan òò-orlòg...

- Zer u mar liever: 't buutsjet fan oorslach', meende Van Oesteren; toen schaterden de slijpers, maar hun vroolijkheid viel terstonde, zòò benauwde hun de zwaar-luwe lucht...

Weer Van Oesteren en Kervel de koppen bijeenstaken.

Om David heen hing dik de scherp-stinkende sigarette-rook van 'd'n verstelder'. Niet langer brandde de zon op de vensters, maar 't bleef benauwd: de atmosfeer hing dik in de rumoervolle zaal, waar de werkers met d'r zwarte brillen, op d'r lippen bijtend, levenloos gebogen zaten over hun ruisch-gierende schijven, die wentelden, wèntelden, joegen onvermoeid in 't ronde.

David voelde soms onmacht over 'm dalen; z'n oogen brandden en de appels werden smartelijk omhooggedrukt. Z'n wangen leken stram in d'r natte gloeiing, en hij stelde zich voor dat d'r diepe rimpels in lagen. Gefascineerd staarde ie op de draaiende grijsblauwe schijf met de verspringende glad-zwarte kringen. Hij hoorde niets als 'n ver-verwijderd gegier, 'n geklots als van woe-

1) Zoo noemen sedert eenige jaren de klasse-bewuste Hollandsche werklieden de anarchisten, wegens de idiote onverantwoordelijkheid, waarmee deze niet-beter-wetenden strijdbare organisaties probeeren uiteen te pingelen.

lige zee. Daartusschen brak schel 't metaal getik van een die poeier klopte. Jefke, bleeke wangen ingezogen, oogde langs z'n scherpen neus naar z'n tangen, had z'n tanden in onderlip gedrukt, en bedwong z'n gejaagd ongeduldshijgen met opengesperde kijkers. Alleen Hein Janse zat doodkalm, draaide traag z'n vetten kop naar allen kant, bespiedde dommelijk verbaasd, met kleine vuuroogjes, de rij van onrustige mannen, wier nerveuse diepe ademing blies door 't stampen en kolken der machines.

En op de molen spartelde 't arme kleurige kapelleken...

De leerjongens werden niet gesard, wisten niet hoe ze 't hadden.

Naast iederen slijper hing 'n horloge. 't Was zoowat kwart voor zessen... De verstelder waschte z'n handen in 'n steenen kom half-vol moddervocht; droogde zich met z'n doorweekten werkkieel af.

Kervel 'n vuurtang op verstelbank tikken deed, en gilte als 'n nijdige kiffster in de Jodenbuurt: Dàwedjòe! Waarop Van Oesteren galmend los-barstte:

Hier hè-je de zabel, de zabel, de zabel, de zabel

Hier hè-je de zabel, de za-abel fan Troelstrà...

- Motte se mar niet foor 't butset fan oorslach stemme! legde de 'vrije' uit, en herhaalde bij wijze van refrein in natte basstem, binnensmonds:

Fò-on Troelstrà... là... la-là.

En Van Oesteren her-begon

Hier hè-je de zabel, de zabel, de zabel

Hier hè-je de zabel, de za-abel fan Poelak.

door Kervel geakkompagneerd:

Hier hei-je de sobbel, de sobbel fan Pelak

fò-on Poelak...

't Donkerde. Rookwolken schaduwden over de gordijntjes. 'n Donderroffel op-ratelde heel-ver.

Huivering ging door de slijpers. 't Plots-schemerige lokaal werd 'n beangstigende hel, vol oorzaakloos rommelen en gieren. De werkers in hun vervaagde grenzen zaten over d'r schijven gebogen, losten zich langzaam op in duistren dampkring.

- Dàvid-jòe! gilte 'n geest.

...de zabel, de zabel, de zabel, de zaabel...

Toen 'n fluit op-toeterde traag, stijgend tot lang-uitgehaald gejoel.
Tangen werden plots omgeworpen. 't Was Goddelijk stille.
Alleen drijfriemen zalvend flapper-gleden over gladde raderen.

Bezonken.

Door de lage straat Davidje nu ging en òp hem schemer-zware atmosfeer. In de verte rammelde donder, en over zwarte wolken goot zich soms 'n paarse fosfor-gloed.

Hij was loom, en langzaam liep met zware beenen door dofzwarte werkersdrommen. Zwarte schaduwen veegden over huize-pleister... 't R e g e n d e n o g n i e t. De wolken hingen zonder beweeg.

'n Lange vent op zwakke beenen, zwarte jas flakkerend om schriel lijf, dopje scheef op vale bol, sjokte stil en snel langs huizekant, scheen te zullen slaan voorover bij iedere pas. Barendje Slof...

De hobbelig-morsige Ghetto-straat op Vrijdagavond. Gebogen, Poolsche Joden over keien zich repten. In d'r rosse, strakke baarden bij mond mosgroen. Spiedden oogglanzend rond - of in 't duister geen verraad... Glansleer-gebonden filles met mat-gouden snede tegen lijf gedrukt. Slepten pas-gepoetste voeten over keien. Schikten vaster op 't hoofd zich: ruig-zijden sjabbeshoed.

Door bestofte vensters vlamde' oranje kaarse-punt.

Op de stoepen zaten kleine meisjes in d'r witte schorten. Hadnen roze glans-gezichten, pas uit bad; zich kromden in hun halzen van d'r zwarte haren natte vlechtjes.

Stille wijfkens in d'r dooden toer langs huizen dribbelden. Op d'r zwangere buiken dorre handjes saâmgevouwen...-

Ging door 't versmalde straatje niet 'n bange roep in schemer op?

En in David - waakte 'r niet iets zwellends op, dat stil 'r had geslapen lange jaren?

Door 't sombere loomend, moest hij z'n twijfelend gemoed beluisteren... dat smacht't in hem - wee! vroeg verdroomd naar wat d'r ging door smalle Ghetto-straat aan bange roep...

Avondval vertroebelde onweers-dreigen.

In den pek-zwarten nacht stond kermis-jubel te gloeien.

Willoos slenterde David door de benauwend-opéengedrongen massa, vond zich soms wèèr, starend naar 'n kraam, zonder dat-ie van de gezwollen explikaties iets gehoord had.

In z'n doffe onwetendheid deed zich bij wijlen schriklijk erkennen: de verwachting, dat-ie 'haar' zou ontmoeten.

Toen trad ze frisch en hel-blond uit d'n drom, en hij moest d'r nerveus beglimlachen terwijl ze 'm berispte: Zoee 'n lelliken kerel, baikan' twee weken was ze voor niks ghekomen, eh? Of was 'm meschiens bang van heur?

Gloeiende huivering bejoeg 'm. Al z'n smachten ging op in 'n stillen glimlach, die werd tot ijlen band tusschen hem en Marie, en al d'r bewegingen deden 'm pijn, zoodat fijne traantjes in z'n oogen schroeyden, en daarmee steeg z'n wellust.

Ze nam z'n arm, en hij van verlangen doortrild, gaf toe, vond goed.

- Ze 'ad baighore ghienen knop op zak, en 't was damée dà ze moar bij 'm bleef. - Hij liet d'r begaan.

Ze gingen de 'dikke dame' kijken: 'n gordijn dat wechschoof rinkelend, 'n walchelijk-vet wijf dat kalm d'r rokken oplichtte, kous afstroopte en toonde kuit zoo dik als kinderlijf. Mesdames, Messieurs je vous remercie de votre visite... Gordijn dat rinkelde toe...

- 't Was ferdoeme schând, vond Marie, dat ze voor tien centeemen niet eens heuren truit liet zien. En ze kneep 'm in z'n arm, en naderde z'n hoofd met d'r frisch-kleurige wang.

Hij, om wàt te zeggen, uit z'n drogen keel rochelde:

- Bloas oit!

- Bijlange niet! Bloas î n ! moet jij zeggen. Oe Vlomsch trekt op nikske. 'k Zân 'kik in Aantwarrepe ghewonnen en ghebore, zulle Daviedsje.

Warm bloed doorkolkte z'n verstompte hersens, nu z'm brutaalwech: 'Doaviedsje' noemde. Ze drong zich tegen 'm aan, sleepte 'm mee door den lichtvloed.

- Wà ghoan naor de toeë-meule, zulle mòtsje! nor d'n hoertjes-meulen, eh?

Gaf 'm de sensatie van zwarte gitoogen, sigarette-rookende vrouwen, kleurig mutsje scheef op zwart-glans-haar...: de muziek van 'n orgel dat schor zeurde

Toréadoor te wa-a-a-apén...

Tòréadoor, tòréadoor...

Ze sleepte 'm mee door de schitterpoort; hij willoos betaalde. In stik-zware menshdamp stonden ze door licht verblind... 't Draaide rinkinkend en flikkerlichtend, en diamanten gondels gleden over golfbaan in 't ronde. Schelle kleuren: rood en oranje en diepblauw spring-kaatsten in spiegels. 't Was 'n gloeiend zinnepaleis, dat draaide in wijden boog, en de betooverde mensen, zooals ze stil hingen op stijgerpaarden, of werden rond gevaren in deinende gondels gedwee, kwamen telkens weer.

Over de planken vloer wandelden ze, en om hun heen verhitte jonges en meiden, die mekaar toe-lonkten en betastten. Fattige stuipekoppen met fluweelen baretten op één oor, deden door bril-

leglazen zeer-wijsgeerig, - hadden aan d'r armen half-volwassen māskes, verleidelijke loedertjes, die in dribbeligen gang, - gatje naar achteren, - kleurige opschik en gezocht vertoon van weeke vleeschdeelen lokten, - als tot onnoozele kinderen verkleede deernen. Geschminkte vrouwen, op zoek naar 'n vent, droegen hoge kapsels met vergulde kammen bezet, trotsche haar-helmen met gòud beslagen...

Zag David niet dat Lientje Dejongh aan d' arm van 'n piot 'm door de menigte werd voorbijgestuwd?

'n Toeter joelde, 't gevaarte stille bleef, en de kleurenglans dofte.

- Ik ga op 'n peerd', zei David nerveus-lacherig.

- Bijlange niet! Ghe komt 'ier mì-maai in 'n baek!

En hij moest, móest in de gondel stijgen.

Voort-ging 't weer: 'n lange gladde baan. Beneden gebeurde 't roezemoezende scharrelen van heete kerels en lokkende snollen.

Ze gleden, gleden zacht door hoge golven opgeheven, zakten dan weer zweef-traag neer, kwamen in d'illuzie van 'n warme zee, 'n zachte zee met stille bolle baren die kropen met d'r weeke zig-zag ruggen onder 't lichte bootje door. Ze drong zich tegen 'm aan, en in z'n oor vezelde: 'Doaviedsje' met warme streelestem, en hijgde.

De muziek kweelde de voluptueuze wals, die door àl 't kermisrumoer reeds was gegolfd:

Daar alles is ghedoan, en voortaan
Lie-iefdè verdwenen...

Ze hijgde, en terwijl de molen draaide en ònder de gòndel deinden de baren:... ze 'm tegen d'r wijkende borst zàcht drukte:

- Doaviedsje, 'k zee oe zoo gheire... Zúlde mà al-toos gheire blijve zeen?

En in d'r zachte armen die levensvol warmden om z'n hals, voelde-ie zich zwellen, zwellen naar haar,... d'r herte klopte aan z'n oor... en in z'n alles-verslindende begeerte om éen te zijn met de vrouw die 'm her-gaf de zoete wellust die hij had verlangd zoo eindeloos-smachtend; *voelde-ie zich plots worden Belsj*. Aan d'r geurende borsten was 't 'm toen heel-eigen, en zwijmelend hij d'r in 't oore fluisterde:

- *Mareeke*? ...

Dien nacht loeide 't onweer over-stad en in verlaten straten stroomde kracht-zwaar regen neer.

Maar in 't kleine kamerken achter d' Ons-Lief-Vrouwe-Kèrk, donder niet door-klonk. 't Was er stil en warm. Slechts een gilletje had er gerild van 't hobbelige bed; en daarna zuchtte heelder nacht 'n zalig steunen en van kussen 't smachtende gesmak...

XVII

Toen ie opstond den volgenden morgen: 't hoofd licht, maar in z'n bewegen loom en zwak, schémerde 't pleintje van regen. De lage huisjes met d'r puntige daken leunden bedrukt tegen elkaar, en hun bouwvallige rij zette zich voort in 'n smal hellend straatje. Alles stond in glazige mist, en 't wijde glim-keienvlak met z'n fontein van zwart smeedwerk lag van alle leven verlaten. Alleen 'n gebogen wijfke in regen-glimmenden zwarten kapmantel dribbelde bedrijvig 't straatje omlaag en langs de somber-grauwe kerkpoort. De klokken beierden, beierden eentonig boven den regen, en vanuit de verte kinkte getoeter. Starend door de dofgroene, in lood gevatte ruitjes van z'n kamerken, droomde David zich in middeleeuwsche veste, meende dat 't toeteren duidde staal-glanzend vendel soldeniers, dat dra zich zoude toonen aan den hoek van 't straatje, met ongelijk omhoog piekeren van schuine speeren over-schouder.

Toen wekte 'm Marie, die riep 'm weer in 't warme bed tot nieuwe viering van d'r zachte lijf, dat gloeide ònverzadigbaar. Maar hij zeide zich uitgeput, en wilde wech, aan 't werk. Even nog sloeg-ie z'n armen om d'r hals en nestelde z'n wang aan d'r wijkende borsten; zij drukte z'n hoofd dieper in d'r vleeze, opdat-ie de warme weekheid goed zou voelen. Vezelde 'm vleiend in 't oore: 'Zûlde me altoos gheire blaive zeen, Doaviedsje, en zûlde altoos ghoe veur me zorghen'? 'Ja hoor'. Maar lusteloos zeid'-ie 't en zonder dat z'n lijf 't zeide mee, en kon niet meer 'Mareeke' kweelen.

Hij moest d'r beloven dat-ie voor dien dag nu maar 's niet naar de fabriek ging. Alleen zou hij zich thuis 'n beetje verkleejen, en als 't weêr wat optrok, dan zouden ze samen Brussel 's gaan kijken.

Ze stapten door de regen. Hij met korte pasjes, stijf in de heupen, kortademig en met versmachte keel. Zij aan z'n arm, frisch en rijzig op veerkrachtige beenen.

De stad droomde somber. Regenflitsen beschemerden 't gele huizepleister, de menschen spookten ruig, ineengedoken, met wazige vergrenzungen door 't nat. Trems hoosden gebogen waterplaten voor d'r wielen uit, en d'r bellen dompte door 'n mist.

Hij wilde zich in 't voorbijgaan bij Dejongh wat sigaren halen, en zeide haar te wachten op den hoek. 'Op 't 'oekske hè-hè-hè...

Hij trachtte opgewekt te schijnen, lachte: 'Goeie morrege, ouwe heer'. Dejongh bleef strak, en staarde kniezerig uit flauwe oogjes. Zuchtte en traag opstond: 'Hhhè'...; met lange stramme beenen naar de deur sjokte, die openbelde en:

- D'r uit, allo, marsch! d'r uit' zeide met domp-schorre stem waarin gloeiende woede was twijfelachtig verdoken. En bruine bulldog, schitter-witte tanden vooruit, zwaargespierde pooten strekte, om David te bespringen; met scheur-schokkend gebas 'm uit diepe verstomming wekte.

Wilde lacherig zeggen: Maak nou geen grappies, 'ouwe heer', maar mond 'm verstijfde, want de lange naar 'm overboog 't rimpelig gelaat, bevorschte 'm met stroeve beveel-blik, en door 't deurgat met trillende vinger wees:

- Koesj hondje... Hoe is 't, ga je me huis uit of niet? Je mot niet denke dat je gisteravond niet gezien bint op de kerremes, hoo-oor, ploertige echtbreker. We wete d'r alles fan, ho-oor. 't Is Godverdomme 'n publiek schandaal! 'n Getrouwde kerel met twee jonge kindere, z'n vrouw bedriege met z'n ê-êge dienstmeid. Schaam je je niet, ploert, bandrrekel! Zoo'n goed lief, vrouwtje... Ze moste je râbrake, dat moste se. Allé, marsch, d'r uit of 'k trrrap je d'r uit.

De deur achter 'm dicht-tingelde, en binnen 't woedende blaffen van den hond, die onverzettelijk rondsprong door 't enge winkeltje en z'n zware nagelen tikte tegen vensterruit, als wilde-ie uitbreken om David te verscheuren.

- Awel, Doaviedsje, 'edde ghoei sighoare gekocht?
- Ze hadde me merk niet.
- G'et ânders zélf al 'n 'iel ghoei sighoar, eh? Ghe meught kontengt zain, zulle jonge...

Lena aan David:

Beste man!

Wij zijn zeer verwondert dat wij niets van u gehoord hebben, er is u toch niets overkomen? waarom schrijft u ons niet een paar woordjes wij zijn zeer ongerust. Overmorgen Zondag komen wij weer terug en arriveeren dan om half 12. Komt u ons afhalen? Beste man ik begrijp nog niet hoedat 't komt dat Sam zoo vriendelijk voor ons is en hij weet niet wat hij ons doen zal van goedheid en hij overlaad ons met attenties. Het is hier in Amsterdam toch een heel ander leven

als in Antwerpen, maar ik verlang zeer naar u en ben een heel ander mensch geworden. Houd u het die eene dag noch maar uit, want ik moet u spreken en u zult zien dat ik u verras. Ik heb Sam alles vertelt, en hij heeft mij veel goede raad gegeven maar dat zult u wel zien. De kinderen zijn gezond en wel. Nu, dag beste man gegroet van de twee kinderen en van u liefh. vrouw die zich noemt

Lena Peereboom.

P.S. Heeft de meid alles goed opgeruimd?

Toen hij thuis kwam, lagen er twee brieven in de bus. 't Was loerend donker. Hij betastte ze: 'n klein envelopje, zeker van Lene, en 'n heel groote. Wat zou dat wezen? Enfin, dat zou die boven wel zien. Marie was de trap al opgesneld. Hij hoorde 'r de deur opensluiten en stommelen door de kamers.

Aan de trapleuning hield-ie zich werktuigelijk vast. Hevige schrik joeg 'n vloed van bloed met 'n schok door z'n hoofd. 'n Rilling ging midden over z'n borst... 'n Brief - van Lena... z'n vrouw... voor wie hij nu alles moest verantwoorden... alles wat-ie had gedaan met de meid... Wat zou-ie 'r zeggen? Hoe zou ie 't d'r uitleggen?

Och, schwamderibber, 't wàs nou eenmaal zoo. Komt tijd komt raad. Toen hij naar boven, brieven in binnenzak.

In de slaapkamer, gordijnen neergelaten, zwak-goor licht ze uitwaasten. Tusschen twee vensters 't bed, breed-rustig de nopjes-sprei, die Lena zelf gehaakt, er geel overgeworpen. En voor de waschtafel: Marie, in kanaljeuze vrijpostigheid haarspelden pikkend uit bakje van Madammeke, hè-hè-hè! Madammeke... en ordenend d'r kapsel voor Lena's spiegel.

- O Daviedsje, 'k 'eb zoee 'ne pies, zoee 'ne pies...

- Na de koer gaan...

- Bijlàng niet, kan 't 'ier even ghoe doen, eh. 'k Zain 'kik veur àu niet beschomd, zulle jonge...

Neerhurkend boven de zelden-gebruikte pot ze met lachend geheven vinger, stil Davids aandacht maakte gespannen op 't geluid: 't Komt zulle'. De pies spoot neer, op 't porcelein klankend, dan knetter-kissend als pas-bradend vet... 'Schoon, eh?'

Hij zette zich, hijgend uitgeput, op 'n stoel naast 't bed, uit z'n binnenzak trekkend met papier-gefrommel... God-in-den-hemel: 'n d o d s b r i e f, met zeer breeden dof-glanzenden rouw-rand... Van wie, van wie, van... wie?

Openscheuren, zien: 'n Groote **M** gevlochten om 'n kruis; wat

onverstaanbaar Fransch, en in 't midden met vette letters... O! gerechte God... hij zwijmde wech:

Maurice Montanjees
mort subitement. Priez pour lui!

De herinneringen in onweerstaanbare warrigheid 'm bestormden, o-ver-stelp-ten.

Hij zag 'm weer voor zich staan... z'n bibberende kinderpols ontblootend... 'Davidje, toen 'k hier kwam, was dat - als stàal: eerste prijs voor gewichten heffen'... Hij zag 'm weer vluchten van 't kermisveld, over 't bleeke voorhoofd 't koolzwarte haar, en hoorde weer plonsen op z'n borst en patsen op z'n wang: de slagen van den forschen Belsj, die plots weer verzwolgen werd door 't zwarte steegjes-duister... en onder de lantaren de bleeke man met z'n stuiptrekkend gelaat, waarover traag-aan lekten roode stralen, glans-roode streepen op 'n vaalwit gelaat... 'B-b-bloei 'k nog, David?...

'Ze zijne hier als kole vuur in bed, Davidje, ze make je af, ze lebben an je tot je d'r van wallecht, je kàn ze niet genoeg geven'... 'Mar je hòeft toch niet'?... 'Je hòeft niet... je-hòeft-niet!... D'r zit hier vergift in de lucht, Davidje...

Z'n broekzak had-ie betast, en gevoeld de gekromde revolver, en hij had gespòt: Wie dacht-ie bang te maken, mit dat steuk kinderspeelgoed?... Schrik-vol nu begreep-ie de beving in de Pottechiezestem, die zeide: 'Dat is géén klarinetje, David'!

En vette Polakkie had 'm na-gebauwd: Kijjaai! ik 'èb 'r, Anzjelieke van de Rui! Op mijn schòuers 'eb 'k d'r rondgedrage, op mijn schròuwers...

En die zelfde jonge had 'n meneer op z'n smoel geslage omdat-ie 'n arme hoer kneep in d'r bille...

O, z'n stem, z'n vragerige Pottechieze-stem schalde David nog door 't hoofd, en hij vòelde de nabijheid van die levenslustige jonge, die gewoon was, ieder die 'm hinderde neer te beuken met z'n athleete-vuist.

Dood!

Dood!

Dood!

Hij begreep niet, sufte, sufte... hoe dat bloed-gloeierende lijf zoo plots lag stijf... Twee dagen geleden, twéé... dagen... geleden nog op de kermis, in de kermisjoel, en nu - plots stijf...

Hoe, hoe? Hoe kwam 't?

- Maak je mar niet ongerust, Davidje. Ik 'eb die proppeschietertje nog.

O, nu wist-ie 't, nu wist-ie 't.

Waarom had-ie 'm niet vast-gehouden. Waarom had-ie 'm niet opgesloten?

Wat had die jonge toch beheerscht, dat-ie zoo, opgewekt doend, lachend luchthartig, de dood inging.

O God! 't was of alles brak, of 't huis polterend op 'm neer-stortte...

'n Avond... kersause-mangeltjes kraakten... thee geurde... en Makkie, - Makkie vertelde met krakende stem van Bles, nèt zoo gegaan: 'O! as 'k 't had gewete, 'k had 'm opgesloten!... Vitriool ingenomen... de Dokter hettie gesméékt 'm maar àf te make... gebruld hettie fan pijn.

En nu weer een, nu wéer een. De stad, de donkere stad met z'n zwarte hùizedaken was 'n zee, 'n sombre poel... 'n dràaikolk, die de menschen verzwolg en woest zwierde rond, en van tijd tot tijd dreef er een boven op z'n rug met slap-neerhangende armen...: 'n stijf, blauw-vaal lijk, dat met stroef-open, verslijmde oogen den hemel onophoudelijk bestaarde...

Gestorven weer een, onder vreemden... aan z'n bed misschien zoo'n dikke smeerlap van 'n paap... en op z'n doodsbrief: 'n kruis,... 'n Jiddekind met 'n kruis op z'n doodsbrief...

Wat was d'r toch, wat was t'r toch met die jonges, dat ze den dood zochten met kalm gezicht, en lachten voor ze gingen sterven?

Montanjees, de bleeke Pottechies had geloopt naast 'm en bloed was langs z'n hoofd gelekt, en 't voornemen: zich door z'n hersens te schieten, was al in 'm verstard, toen-ie vroolijk had verteld: 'n eele Romàn 'eb 'k 'ier beleefd...

David bibberde van schrik... 'n lijk had naast 'm geloopt... en hij had gedrukt 'n lijke-poot en 't lijk was op de trem gesprongen: 'Salu' ting-ting-ting, was gereden wech... nooit had-ie 'm weergezien...

De dòòd! had naast 'm geloopt... en nu-ie herdacht 't snelle afsterven... wist ie z'n eigen leven zeer wankel en tastte 'n ijle strooming die 'm bewaaide, kil bewaaide... en hij wist niet: Zou die hèm nu ook verzwelgen?

De gordijnen neergelaten, en David sufte met z'n kop op de stoelleuning, die glibberig was van snot en tranen...

- Allé Doaviedsje, 'oe ies 't?

- Wacht eve. Nog 'n brief leze.

't Kleine envelopje was van Lena. Hij wachtte lang voor-ie 't openscheurde.

- Allé Doaviedsje, spoeit oe, eh?

En ze wierp zich op 't bed, danste van ongeduld.

David las 't briefje; begreep. Z'n Lene was nu voor 'm verloren: 't Kleine teere vrouwtje, dat 'n ander mensch was geworden, en nu weer, goedwillig, meende zich voor 'm op te offeren. Z'n ver-

stand kwam terug, met koele gulven: er daalde 'n mistige kalmte in 'm; hij hoorde de stilte breken en gonzen in z'n ooren en zuchtte: 'Nja, nja...

- Oe ies 't jonge, zai-de gheried'? Ze had d'r mooie beenen opgestoken en in de lucht gespreid; door de spleet van d'r broek zag David d'r ruig-zwarte dier-schoot rauw geopend:

- Ik kom', zei-die met trillende lippen... 'Ik kòm'!

Lacherige wellust zijn denken verbijsterde met polse-kloppende bloede-branding... de kleeren schéurde hij zich van 't lijf... en gierend van begeerte wierp-ie zich in de hel van 'r kokende dijen... 't bed schòkte van hun geil-goddelijke hartstocht-stuipen.-

Dien avond zocht-ie Levie op; vertelde 'm alles met afgewenden blik. 'Levie 'k sméék je, ga d'r morgé hale van de statie; doe alles wat je kan, dat ze 't me pardonneert. Ik weet 't, ik bin 'n ploert, 'n smeerlap, 'n schurk, àlles wat je wil... mar as 'k d'r niet terugkrijg, dan bin 'k verlo-ore, dan maakt die meid me kapot. O God Levie, 'n kool vuur, vuur. Ze zuigt 'n man uit tot op 't gebeente. Mijn kindere, mijn Manuel, die legge me foor me maag: Ik mot ze zien, 'k mot ze nog éen maal zien. Geen portretje heb 'k fan ze, niks dat 'k bij me kan drage. O Levie, as 'k d'r nog terugkrijg dan kan ze me misschien nog tege-houe, ik wil alles voor d'r doen, ik wil voor de kindere werreke tot 'k d'r bij neerleg. O God, o God, Levie leg d'r alles uit. Wat mot d'r worre van mijn twee kleine kindere, mijn schape, mijn twee engele van kindere. Ik heb geen cent meer, geen cent meer. Vijftig frank heb 'k nog. Neem dat bij je, foor de kindere. Niks kan 'k ze meer gewe. Neem dat bij je Levie, anders nolt ze me dat òòk nog af... Ha-ha-ha-ha-hà... 'Juffrouw oi' het-ie d'r genoemd.

Levie likte zilte tranen uit z'n baard, en beet op de harde haren. Schudde toen langzaam 't hoofd met de bespiegelende oogen:

- Ik zal mijn best doen Peereboom.

Ze waren in z'n slecht-onderhouden huurkamer. Dagbladen en paperassen lagen over bed en tafel verspreid. De schoorsteenmantel was bedolven onder boeken. Op 'n stoel: 'n bordje met 'n paar sneden grauw brood.

David begreep niet waarom Levie 'm meetrok naar 'n hoek, 'n kaars deed vlammen en 'n groote Marx-kop plechtiglijk belichtte.

- Die kè-je niet meer, hè Peereboom?

- Och, praat me dàar niet van... O, o, o! mijn kindere, Gottogod mijn twee schape.

- Hij moest je méer zijn als Jezus voor 'n Krist.

- Mijn kindere, mijn arreme kindere...

- Dènk toch nà Peereboom, hij kan je troosten en hellepe...

- Levie, Levie, red de twee schape, o, o, o! die twee onscheuldige steumpers... An Marrex heb 'k niks... ha-ha-ha-ha-hà...

- *Dat is omdat je 'm nooit gehad hebt, Peereboom,...* waarachtig, hij kan...

Maar David hoorde niets meer,... zag op 'n tafeltje onder 'n boeket paarse hei-bloemekens, 'n sprekende Hanna-kop, die onbevangen blikte in de kamer, rein als Madonna; de flikkerende keers deed... hu! 't gezicht grijzen... 'Zij het 't je gedaan, zij, zij en niemand anders', ging 't in 'm.

En beangst strompelde ie de kamer uit.

- O, als ik dan mijn vrouw en me kindere mot verlieze, dan zal zij die jonge ook niet langer bedondere,' dacht-ie.

En met z'n reusachtige kladletters schreef-ie haar 'n brief, die, geloofde hij, d'r heelemaal zou ontmaskeren:

Vuile stinkendige comediantster!

Jij dacht nog langer de baas te spele over die jonge hè? Maar je hebt misgerekend. Ga maar door met je gemaakte tronie, bedrieg 'm maar; jou rijk zal ook wel eens een einde nemen. Leef jij maar 'rein' hoor, rottige pekelhoer. Ik zal mijn vrouw voor je waarschuwe hoor; ik zal haar vertellen dat jij me het angerade om met die meid te leve. Je zal natuurlijk wel weer 'n gladder tronie trekke, maar ik zal je ontmaskere. Ik ben 'n echtbreker, maar jij ook. In Parijs had je kenne zitte als ik 't had gewild. Maar ik wou je niet hebbe, en nou is Levie wel goed genoeg om je te onderhoude hé, roomsche flikkerhond. Maar denk d'r om, de kruik gaat zoo lang te water tot hij barst, en als ik in het ongeluk gestort wordt, dan zal jij erook spoedig aan gelooven. Zeg dat maar aan je mannetje hoor hoertje en breng hem den groete over van de tingeltangelmeneer waar jij mee hebt bier gedronken uit één glas en waar jij het mee gehouden hebt, en de schoolmeester waar jij het ook mee gehouden heeft, en tevens van jou slachtoffer die zich noemt

D. Peereboom,

Anvers.

Na-geluid.

Levie! och... Levie...

Hij had weer 'n Zondag verbracht bij z'n boeken. Hanna was op reis, voor 't laatst, voor 't laatst...

In 't kille schemer ruischte regen triestig neder en Vésperklokken kleppe-klankten, kleppe-klankten...

Hij hoorde niets. D' uren-lange studie had er z'n geest zoo wonderlijk verlicht en nu d' avond zich spreidde, was in hem gestegen een kwijnend verlangen naar 't stille gulden van een milde herfstzon...

Zalig mijmeren wilde hij nu, met om z'n lippen de kalme glimlach van 'n ziener...
Z'n Hanna vrij, z'n Hanna vrij...

Was 't niet om te juichen... was 't niet om te zwijgen... was 't niet om met een stillen blik de zon te smeeken tot heel feestelijke' schijn?

O Hanna, Vlaamsche Hanna met je wondere vrouwe-oogen, vreemd-mooie Hanna, wat wek je zoete openbaring! Uit de dofste ellende stam je, en tot het schitt'rendste geluk zul je stijgen. Nu zijn voor je op komst de heet-verbeide tijden dat je zult gaan spreken tot 't Volk met je vloeiend-Vlaamsche zang-geluid. Nu zijn ze nabij: de heldre dagen dat je zult schrijden over goud-bevloerde straten, statig als Princesje, - door groez'le werkman dankbaar gegroet...

Sméttelooze Hanna met je Katholieke devotie, je lieve beeld'nis praalt daar onder teêr-paarse Erica... maar je gelaat is zoo vragend, als was je niet bewust van het blijde nieuws dat je dagelijks verkondt:

Weet je dan niet, Hanna, dat je moet bedwingen je aanvallen van hysterie, je uitgelaten snikken en je snik-vol lachen en àl je zotte grillen?... weet je dan niet dat je Levie moet bijstaan, nu hij d' ongelukkige menschen om hem heen wil leeren dat ze bezwijken, zoolang ze blijven brallen op een fel-gevloekt geslacht en

dat ze zullen stijgen hoog, ja hoog! wanneer ze rassen-haat verwinnen en meng' t koele Noordsche blond en blauw met 't koortsig Oostersch bruin en zwart in éenen breeden Vrede...

Hanna! je gelaat is zoo strak-vragend!

Weet je dan niet dat je verbindtenis met Levie méer is dan een liefde... dat 't is een belofte, een bevrijdingsbelofte: aan wie zich smart'lijk voelt gedrukt wanneer hij mijmert over de gloejende Dooden-stad waarin zich lachend storten zoovele Hollanders die op weg naar Brood of Vreugd' zich wanen?...

Levie was ingeslapen: het baardige hoofd op de harde boeken.

De lang-gewenschte zieners-glimlach om z'n lippen speelde.

In 't schemer ruischte regen triestig neder... de beangstigendkille Zondag-avond nevelig zich spreidde...

Plots waakte hij op, - voelde d'énergie door al zijn leden en zijn denken borrelen en dacht zijn lichaam onverwoestbaar.

Hij stond er in de kille regen-nevel zoo alleene...

Vesper-klokken kleppe-klankten, kleppe-klankten...

Levie! och... Levie...

Enkele opmerkingen over de uitspraak van de *dialekten*:

- ui*. De plat-Amsterdamsche *ui* is gewoonlijk aangegeven door *ue*.
De overdreven-fijne *ui* door *eu*.
De plat-Antwerpsche door *oi*.
- ij*. De plat-Amsterdamsche *ij* (ei) aangegeven door *ê-ê*.
De plat-Antwerpsche wordt soms uitgesproken als korte *à*, b.v. in *ghà* (gij) en soms als *ai*.
- ee*. De plat-Antwerpsche *ee* klinkt soms ongeveer als *ie*, soms als korte *ei*.
- oe*. De Antwerpsche *oe* klinkt bijna als *oo*, zooals in *blood* (bloed).
- oo*. De Antwerpsche *oo* klinkt gewoonlijk ongeveer als lange *oe*. Zoo rijmt in het bondslied, hoofdstuk III, *ontgloeit* op *ontplooid*. De Amsterdamsche *oo* is dikwijls weergegeven door *ou*.
- v*. De Amsterdamsche *v* = *f*, b.v. *foor* (voor).
Tusschen 2 klinkers spreken de joden hem gewoonlijk uit als *w*, *bowe* = boven.
- u(w)*, voornaamw. wordt in plat-Antwerpsch soms uitgesproken als *oe*, soms ongeveer als *au* (gewoonlijk weergegeven door *àu*).
- a* klinkt in 't Antwerpsch voor een dubbele medeklinker dikwijls als een gerekte *è*, hier weergegeven door *ae*, b.v. *maekker* (makker).
- a* voor *ns*, *nd* en voor *r* klinkt in 't Antwerpsch ongeveer als een gerekte *a*, die door een korte *a* gevolgd wordt, weergegeven door *ââ* b.v. *Frââns*, *zwâârte* (zwarte).
- g*. De Antwerpsche *g* houdt 't midden tusschen de zachte Fransche *g* in *gout*, en de Hollandsche *g*. Hij wordt hier aangegeven door *gh*. Ook de joodsche *g* b.v. in *meschoghe* wordt aldus weergegeven.
- ie* klinkt in 't Antwerpsch ongeveer als *ee*: *zeek* = ziek.

- r*. De gebrauwde *r* hier en daar aangegeven door *ch*.
- h*. Antwerpenaars hebben veel last met de *h*, die ze gewoonlijk weglaten. Lukt 't soms, na veel inspanning, hem uit te spreken, dan vormt de mond zich er zoo intens naar, dat de letter onwillekeurig ook voor 't eerstvolgende woord geplaatst wordt.

De taal van David is niet 't zuiver plat-Amsterd. dialekt; er is, niet alleen in zijn syntaxis maar ook in zijn uitspraak, veel dat hem persóonlijk eigen is.

Overigens komt bij de personen van het eerste en tweede plan het dialekt bijna nergens onvermengd te voorschijn. De Kristenen gebruiken dikwijls onwillekeurig Jiddische woorden en konstrukties, terwijl bijna alle Hollanders zich Vlaamsche uitdrukkingen en zinsbouw eigen maken.

Het teeken ‘\’ is doorgaans gebruikt om klemtoon aan te duiden.

Soms om 'n *a* of *o* dof te maken.